

**«СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ
РОЗВИТКОМ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І
СПОРТУ»
*ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ***

ХАРКІВ - 2019

Міністерство освіти і науки України
Департамент у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради
Харківська державна академія фізичної культури
Кафедра менеджменту фізичної культури

**«СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ»**
ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

**«STRATEGIC MANAGMEN OF PHYSICAL CULTURE
AND SPORTS»**
COLLECTION OF SCIENTIFIC ARTICLES

ХАРКІВ - 2019

УДК 796.05(08)

С 83

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Імас Є.В.	<i>д.е.н., професор</i>	НУФВіСУ, м. Київ
Приступа Є.Н.	<i>д.пед., професор</i>	ЛДУФК, м. Львів
Ажиппо О.Ю.	<i>д.пед., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Ткачов С.І.	<i>д.пед., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Камаєв О.І.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Єрмаков С.С.	<i>д.пед., професор</i>	ХДАДМ, м. Харків
Цьось А.В.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	СНУ, м. Луцьк
Мічуда Ю.П.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	НУФВіСУ, м. Київ
Борисова О.В.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	НУФВіСУ, м. Київ
Томенко О.А.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	СумДПУ ім. А.С.Макаренка
Мулик В.В.	<i>д.фіз.вих., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Попов О.Є.	<i>д.е.н., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Шестерова Л.Є.	<i>к.фіз.вих., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Чубаров О.С.	<i>Директор Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради</i>	ХМР, м. Харків
Лобойченко К.А.	<i>Заступник міського голови з питань сім'ї, молоді та спорту Член виконавчого комітету Харківської міської ради</i>	ХМР, м. Харків
Попов А.М.	<i>заслужений працівник фізичної культури і спорту, директор Харківського обласного вищого училища фізичної культури і спорту</i>	ХОВУФКіС, м. Харків
Бондар А.С.	<i>к.фіз.вих., професор</i>	ХДАФК, м. Харків
Яхкінд В.П.	<i>к.е.н., доцент</i>	ХДАФК, м. Харків
Слободчук М.С.	<i>к.е.н., доцент</i>	ХДАФК, м. Харків
Середа Н.В.	<i>к.фіз.вих., доцент</i>	ХДАФК, м. Харків
Стадник С.О.	<i>к.фіз.вих.</i>	ХДАФК, м. Харків
Петренко І.В.	<i>к.фіз.вих.</i>	ХДАФК, м. Харків

Затверджено Вченою радою Харківської державної академії фізичної культури

протокол № 12 від 18 червня 2019 року

Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту: збірник наукових праць. Харків: ХДАФК, 2019. – 221 с.

У збірнику наукових праць розміщено статті науковців, аспірантів, магістрантів, студентів, викладачів закладів вищої освіти, керівників фізкультурно-спортивних організацій та інших управлінців сфери фізичної культури і спорту. Статті присвячені дослідженню особливостей стратегічного управління розвитком фізичної культури і спорту на різних рівнях.

ЗМІСТ

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Божок О.А., Лисенко І.А.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ ТА ЙОГО РОЛЬ У ПІДГОТОВЦІ І
ПРОВЕДЕННІ ОКРЕМОГО СПОРТИВНОГО ЗАХОДУ.....10-14

Кравченко О.В., Свистунов С.В.

СТРАТЕГІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ЗОВНІШНІХ КОМУНІКАТИВНИХ ПРОЦЕСІВ
РАЙОННИХ ЦЕНТРІВ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ «СПОРТ
ДЛЯ ВСІХ» В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....15-19

Петренко І. В.

ВИЗНАННЯ СПОРТИВНИХ ВОЛОНТЕРІВ ТА ЇХ УТРИМАННЯ В
ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ОДНА З ВАЖЛИВИХ СКЛАДОВИХ ЧАСТИН
ВОЛОНТЕРСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ 20-23

Свистунов С.В.

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРОЯВІВ КОРПОРАТИВНОЇ ЕТИКИ
В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ 24-28

Середа Н.В.

ХАРАКТЕРИСТИКА ВПЛИВУ МАРКЕТИНГОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА
ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФІЗКУЛЬТУРНО-
СПОРТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.....29-33

Щербакова О.В., Друзь В.А., Бондар А.С.

ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО ТОВАРИСТВА
«СПАРТАК».....34-39

**ІННОВАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ
ПРОФЕСІЙНОЮ ОСВІТОЮ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І
СПОРТУ**

Андрюшина Л.Л., Родіна Ю.Д., Анпольська А.Е.

ІННОВАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ
САМОАКТУАЛІЗОВАНOSTІ СТУДЕНТІВ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ.....40-43

Вишняков В.М., Семенюк Л. В.

ТЕХНОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ.....44-48

Качан О.А., Пристинський В.М.

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ФАХІВЦЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ.....49-54

Микитин Л. М.

ЗАСТОСУВАННЯ ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СМГ З НАДМІРНОЮ МАСОЮ
ТІЛА.....55-58

Сініцина О. В., Бірук І. Д., Петрук Л. А., Шолопак Л. Ф.

ЗНАЧЕННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У БАГАТОФАКТОРНОМУ

ФОРМУВАННІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ.....59-62

Філінков В.І., Касьянюк О.С., Касьянюк А.С.

ЛКУВАЛЬНА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ
СТУДЕНТІВ 63-66

Червона С.П.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ З ІГРОВИХ ВИДІВ СПОРТУ ДО
ВПРОВАДЖЕННЯ СПОРТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....67-72

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ ОЛІМПІЙСЬКИМ,
ПАРАОЛІМПІЙСЬКИМ, НЕОЛІМПІЙСЬКИМ РУХОМ ТА
ПРОФЕСІЙНИМ СПОРТОМ**

Байрамов Р.Х., Бондар А.С., Бондар Т.С.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ З
СУМО 73-77

Горбенко О.В., Лисенко А.О.

ВПЛИВ СПОРТИВНИХ ТАНЦІВ НА РОЗВИТОК ПАРТНЕРСЬКОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ.....78-81

Домашенко І.А.

РОЗВИТОК СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОКАЗНИКИ
УДАРІВ У СПОРТСМЕНІВ БОКСЕРІВ НА ЕТАПІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ
БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....82-85

Кучин Д.С., Стадник С.О.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ УМОВИ РОЗВИТКУ РЕГБІ В
УКРАЇНІ.....86-90

Насонкіна О. Ю.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ
ЛЕГКОАТЛЕТІВ 10-11 РОКІВ.....91-94

Несен О. О., Друзь В. А.

ВИЗНАЧЕННЯ ІГРОВИХ ФУНКЦІЙ ГАНДБОЛІСТІВ НА БАЗІ
ВИКОРИСТАННЯ ОЗНАКОВИХ СЕМАНТИЧНИХ ПРОСТОРІВ.....95-99

Палатний А.Л.

ЗМІСТ СТАТУТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕДЕРАЦІЇ ТХЕКВАНДО
УКРАЇНИ.....100-104

Проценко А.А., Непша О.В.

ПОКАЗНИКИ АНТРОПОМЕТРІЇ І ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮНИХ
ФУТБОЛІСТІВ У РІЧНОМУ ЦИКЛІ ТРЕНУВАННЯ ТА ЇХ
ДИНАМІКА.....105-108

Рябченко О.В.

ПЛАНУВАННЯ ПРОЦЕСУ ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАНЬ З ГІМНАСТИКИ
ХУДОЖНЬОЇ В КОМПЛЕКСНИХ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ СПОРТИВНИХ
ШКОЛАХ.....109-113

Саєнко В. Г., Толчєва Г. В.

УПРАВЛІННЯ ОЗДОРОВЧИМ РЕСУРСОМ СПОРТСМЕНА НА ШЛЯХУ
ДО ВИЩОЇ МАЙСТЕРНОСТІ 114-118

Станкевич Л.Г., Земцова І.І., Краснова С.П., Хмельницька Ю.К.

ВПЛИВ СПОРТИВНОГО ХАРЧУВАННЯ НА СПЕЦІАЛЬНУ ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ, ПОКАЗНИКИ МЕТАБОЛІЗМУ ТА СИСТЕМУ КРОВІ У ТРИАТЛОНІСТІВ – ЛЮБИТЕЛІВ.....119-125

Степанюк О.В., Лисенко І.А.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ТА СПОРТИВНОЇ РОБОТИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....126-131

Степанюк С.І., Жайворонок О.О., Юськів С. М., Юськів К. В.

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ВЕСЛУВАННЯ НА ХЕРСОНЩИНІ 132-135

Степанюк С.І., Левін І.Л.

РІВЕНЬ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ І ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ.....136-139

Чихічина К.К., Серета Н.В.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СПОРТУ ГЛУХИХ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....140-145

Шаповал М.П.

СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧИЙ ТУРИЗМ ОДИН З НАЙДОСТУПНІШИХ І НАЙМАСОВІШИХ ФОРМ АКТИВНОСТІ ЛЮДЕЙ.....146-149

ФІЛОСОФІЯ, ПСИХОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ ТА ПРАВО
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Абдураман А.Ш., Непша О.В.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ
ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ.....150-154

Бірук І.Д., Сініцина О. В., Петрук Л. А., Шолопак Л. Ф.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ
ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....155-159

Вірченко В. І.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ОСОБИСТІСТЮ
СПОРТСМЕНА.....160-164

Жук В. О.

ЗМІНИ ІНТЕРЕСУ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ І СПОРТОМ В
УКРАЇНІ У ПЕРІОД 2004-2019 РОКІВ.....165-169

Корягін В.М., Блавт О.З.

ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ
СТУДЕНТІВ.....170-174

Котова О.В., Мельник С.І.

РОЗВИТОК ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ЗА ДОПОМОГОЮ РУХЛИВИХ ІГОР
ТА ЗМАГАЛЬНО-ІГРОВИХ ЗАВДАНЬ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ 175-179

Мякенька А.О., Стадник С.О.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК НАУКИ.....180-184

Саракун Л.П.

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ І СПОРТ: ГРАНІ ВЗАЄМОВПЛИВУ.....185-188

Селіванов Є. В.

ВПЛИВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я
ЛЮДИНИ.....189-193

Стадник С.О.

СУЧАСНІ СПОРТИВНІ ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В
УКРАЇНІ.....194-200

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Попов О.Є., Петренко І.В.

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН У
СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ.....201-205

Слободчук М.С.

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ.....206-213

Лебединський І.С., Петренко І.В.

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГУ
ФІТНЕС-КЛУБУ «МАЛІБУ».....214-219

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ ТА ЙОГО РОЛЬ У ПІДГОТОВЦІ І ПРОВЕДЕННІ ОКРЕМОГО СПОРТИВНОГО ЗАХОДУ

Божок О.А., студент

Лисенко І.А., кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ, Україна)

У статті подано узагальнений теоретичний досвід щодо застосування сучасних технологій менеджменту в організації та підготовки спортивних змагань. Особлива увага приділяється встановленню ролі та особливостей діяльності організаційного комітету спортивних змагань у волейболі.

***Ключові слова:** організаційний комітет, фізкультурно-спортивні заходи, спортивні змагання, спортивне видовище, спорт, спортсмен.*

Вступ. Системо-утворюючим фактором спорту є змагання, що визначають систему організації, методики і підготовки спортсменів. Спортивні змагання дозволяють оцінити дієвість організаційних і матеріально-технічних основ підготовки та відбору спортсменів, ефективність системи підготовки фахівців, результативність науково-методичного забезпечення, тощо [4]. Спортивне змагання як об'єкт управління можна розглядати лише в єдності всіх його елементів:

- матеріально-технічної бази;
- людей, які беруть в ньому участь у всіх проявах: спортсменів, менеджерів, суддів, журналістів, глядачів;
- правил, програми та культури проведення [2].

Також дослідники одностайно відзначають, що спортивне змагання – захоплююче, популярне видовище мільйонів людей і найбільш дорогий товар галузі. Тому від професійного майстерності і таланту спортивного менеджера багато в чому залежить вартість цього товару, а також формування іміджу спорту і окремих його видів.

Метою роботи є теоретичний аналіз технології діяльності, ролі та функції організаційного комітету під час організації та проведенні спортивних змагань.

Методи дослідження: вивчення та аналіз літературних джерел з проблеми дослідження (у тому числі контент-аналіз періодичної преси Інтернет сайтів) порівняльний аналіз.

Результати дослідження та їх обговорення. Вивчення спеціальних літературних джерел та нормативно-правових документів з проблеми дослідження показав, що існує багато визначень поняття спортивні змагання. Так, у Законі України «Про фізичну культуру і спорт» (2009) визначено, що спортивне змагання - захід, що проводиться організатором спортивних заходів з метою порівняння досягнень спортсменів та визначення переможців відповідно до правил спортивних змагань з видів спорту та затвердженого організатором спортивних заходів положення (регламенту) про ці змагання, що відповідає визначеним центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, вимогам.

Спортивні змагання та фізкультурно-спортивні заходи – провідна, найбільш яскрава форма функціонування фізичної культури та спорту в суспільстві. Тому, проведення спортивних змагань та масових фізкультурно-спортивних заходів складає основний напрям діяльності фізкультурних та спортивних організацій.

У ході власного дослідження було встановлено типова модель положення про змагання, має відповідати вимогам наказу Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту 06.08.2010 N 2659 «ВИМОГИ до змісту положення (регламенту) про офіційні фізкультурно-оздоровчі заходи або спортивні змагання» та містити в собі інформацію про:

1. Назву змагання, яка коротко описує вид, зміст, учасників і організацію, яка проводить змагання.
2. Мету і завдання змагання.
3. Керівництво проведенням змагання .
4. Терміни та місце проведення змагання.
5. Опис учасників змагання і умов проведення.
6. Програма заходу.
7. Безпека та підготовка місць проведення заходу.
8. Порядок визначення переможців змагань.
9. Нагородження.
10. Умови фінансування заходу та матеріального забезпечення учасників.
11. Порядок і терміни подачі заявок на участь у заході.
12. Інші умови, які забезпечують якісне проведення конкретного заходу.

Встановлено, що розроблене положення обов'язково затверджується організацією, яка проводить змагання, і завчасно розсилається всім потенційним учасникам змагання і зацікавленим організаціям і особам.

З точки зору менеджменту, на думку багатьох авторів, при організації спортивних змагань необхідно враховувати такі важливі фактори, як: класифікація спортивних змагань, їх функції, принципи, на яких будується система спортивних змагань та їх регламенти.

О. В. Почінкін (2010) пропонує традиційну технологію організації спортивного змагання (рис. 1).

Рис. 1. Традиційна технологія організації спортивного змагання

В.І. Жолдак (2003) звертає увагу на те, що фінансово-господарське забезпечення так само є вкрай важливим при проведенні змагань, оскільки передбачає: підготовку або оренду спортивних споруд, ремонт і придбання спортивного інвентарю і устаткування; забезпечення транспорту для перевезення учасників; підготовку місць для проживання учасників; організацію харчування спортсменів; виготовлення афіш, програм, квитків учасників, запрошень, протоколів, таблиць тощо; придбання грамот, дипломів, нагородних медалей, кубків, призів; придбання канцелярських товарів; оплату суддівської колегії, медичного і обслуговуючого персоналу.

Після закінчення всіх змагань, що входили в програму, складається звіт або офіційний протокол змагань, в який заносяться всі результати (включаючи результати попередніх змагань), кількість учасників (окремо чоловіків, жінок, юніорів, школярів) з вказівкою суспільства (у міжнародних змаганнях країни), які вони представляють, протести і кількість глядачів

Основною ланкою менеджменту окремого спортивного заходу є організаційний комітет. Розміри і структура оргкомітету залежать від масштабів, рівня складності та обставини планованого змагання.

Так на міжнародному рівні, наприклад, у пляжному волейболі головним органом є Міжнародна рада з пляжного волейболу, що входить до складу FIVB, — Міжнародної федерації волейболу.

Тому, оргкомітет має бути досить численним, щоб можна було розподілити обов'язки і щоб певні його співробітники не були перевантажені отриманими завданнями, і в той же час досить нечисленним для забезпечення ефективної роботи.

Оргкомітет невеликих і найбільш простих змагань може бути неформальною групою працівників, що відповідають за різні напрямки роботи.

Отже, для більших і складних змагань оргкомітет це розширена група людей з особливими обов'язками, можливо, розподілених по підкомітетах. Кожен з напрямків може бути доручений одній людині або розподілено серед кількох осіб, або доручено підкомітету, в залежності від характеру змагання і особливостей доручених завдань.

В Україні керівною організацією з пляжного волейболу є Федерація волейболу України (ФВУ). Вона входить до складу CEV і FIVB.

Висновки. Теоретичний аналіз наукових джерел показав, що одним із актуальних питань у підготовці і проведенні окремого спортивного заходу є роль організаційного комітету. Фізкультурно-спортивний захід, на думку ряду фахівців, це змагальна ігрова діяльність, учасники якої з урахуванням їх віку, статі та підготовленості мають приблизно рівні можливості домагатися перемоги в доступних їм вправах.

Основною ланкою менеджменту окремого спортивного заходу є організаційний комітет. Розміри і структура оргкомітету залежать від масштабів, рівня складності та обставини планованого змагання.

Так на міжнародному рівні у пляжному волейболі головним органом є Міжнародна рада з пляжного волейболу, що входить до складу FIVB, — Міжнародної федерації волейболу.

Оргкомітет має бути досить численним, щоб можна було розподілити обов'язки і щоб певні його співробітники не були перевантажені отриманими завданнями, і в той же час досить нечисленним для забезпечення ефективної роботи.

Оргкомітет невеликих і найбільш простих змагань може бути неформальною групою працівників, що відповідають за різні напрямки роботи.

Для більших і складних змагань оргкомітет це розширена група людей з

особливими обов'язками, можливо, розподілених по підкомітетах. Кожен з напрямків може бути доручений одній людині або розподілено серед кількох осіб, або доручено підкомітету, в залежності від характеру змагання і особливостей доручених завдань.

В Україні керівною організацією з пляжного волейболу є Федерація волейболу України (ФВУ). Вона входить до складу CEV і FIVB.

Перспективи подальших досліджень полягає в узагальненні теоретичних матеріалів досліджень з проблем організації спортивних змагань, у визначенні основних засобів організаційно-педагогічних регламентацій даних заходів; визначити роль, функції та структуру організаційного комітету як основної ланки менеджменту окремого спортивного заходу, також в отриманні інформації про механізми організації спортивних змагань, основні результати можуть бути використані в процесі підготовки кадрів за професійним спрямуванням - "Менеджмент і адміністрування у спортивній діяльності".

Список використаної літератури

1. Бубка С.Н. Современный олимпийский спорт: экономический механизм саморазвития. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2011. № 12 С. 17–24.
2. Демчук К.Б. Организация и проведение спортивных мероприятий: методическое пособие / Демчук К.Б., Костюкова О.Н., Болгарчук Т.М., Игнатенков В.В. Краснодар, 2010. 52 с.
3. Жолдак В.И. Основы менеджмента в спорте и туризме. Т.3: Технология и техника управления: учебник. М.: Советский спорт, 2003. 240 с.
4. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 17 вересня 2009 №1724-VI [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1724-17>
5. Починкин А.В. Менеджмент в сфере физической культуры и спорта: учебное пособие. – 2-е изд., доп и перераб. М.: Советский спорт, 2010. 264 с.

**СТРАТЕГІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ЗОВНІШНІХ КОМУНІКАТИВНИХ ПРОЦЕСІВ
РАЙОННИХ ЦЕНТРІВ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ «СПОРТ ДЛЯ
ВСІХ» В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

Кравченко О.В., кандидат наук з фізичного виховання та спорту.

Свистунов С.В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і економіки спорту

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ, Україна)

Стаття містить результати дослідження зовнішніх комунікацій центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» в районах та містах обласного підпорядкування. Виявлено основні зовнішні комунікативні бар'єри та розроблено стратегії їх мінімізації. Практична реалізація рекомендацій підвищить результативність діяльності центрів та сприятиме оздоровленню більшої кількості населення.

***Ключові слова:** комунікації, комунікативні бар'єри, спорт для всіх, рекомендації, стейкхолдери.*

Вступ. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» суб'єктами добровільного об'єднання територіальних громад є суміжні територіальні громади сіл, селищ, міст. Об'єднана територіальна громада, адміністративним центром якої визначено місто, є міською територіальною громадою, центром якої визначено селище, – селищною, центром якої визначено село, – сільською [3].

При цьому, відповідно до п. 2 та п. 3 ст. 4 вищезазначеного закону адміністративним центром об'єднаної територіальної громади визначається населений пункт (село, селище, місто), який має розвинуту інфраструктуру і, як правило, розташований найближче до географічного центру території об'єднаної територіальної громади. Добровільне об'єднання територіальних громад не призводить до зміни статусу населених пунктів як сільської чи міської місцевості [3]. Центри «Спорт для всіх» повинні об'єднуватися аналогічно.

Слід звернути увагу на те, що ідея створення мережі центрів передбачала присутність відповідного рівня центрів на різних ланках адміністративно-територіальної структури держави. Проте, на даний момент відсутня суттєва кількість необхідних центрів у ланках, які зв'язують різні рівні. Однак центри, яких бракує, нерационально заміщати центрами іншого рівня. Наприклад, районні центри не можуть одночасно виконувати

функції сільських центрів та навпаки. У об'єднаних громад також мають бути місцеві центри «Спорт для всіх» відповідного рівня.

Відповідно центрів середнього рівня ієрархії (районні та міські у містах обласного підпорядкування) нами були розроблені рекомендації по вдосконаленню зовнішніх комунікацій центрів «Спорт для всіх».

Аналіз літературних джерел виявив напрями досліджень із вдосконалення зовнішніх комунікацій центрів «Спорт для всіх». Наприклад, В. М. Пристинський, А. Є. Самарченко відзначають доречність формування єдиного інформаційного простору для забезпечення сфери фізичної культури і спорту (далі – ФК і С) [2]. Важливе місце міжособистісної комунікації у розвитку сфери ФК і С загалом та напряму «Спорту для всіх» зокрема відзначив Ю.М. Шаруненко [5]. Г. М. Путятіна обґрунтувала значну роль держави у створенні умов для оздоровчо-рекреаційної діяльності та розвитку фізичної культури і спорту [4]. Проте, системні рекомендації для центрів «Спорт для всіх» попередніми науковцями розроблено не було, що дало підставу для проведення нашого дослідження.

Мета дослідження та завдання дослідження. Мета даного дослідження полягала в оптимізації зовнішніх комунікативних процесів центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» в районах та містах обласного підпорядкування.

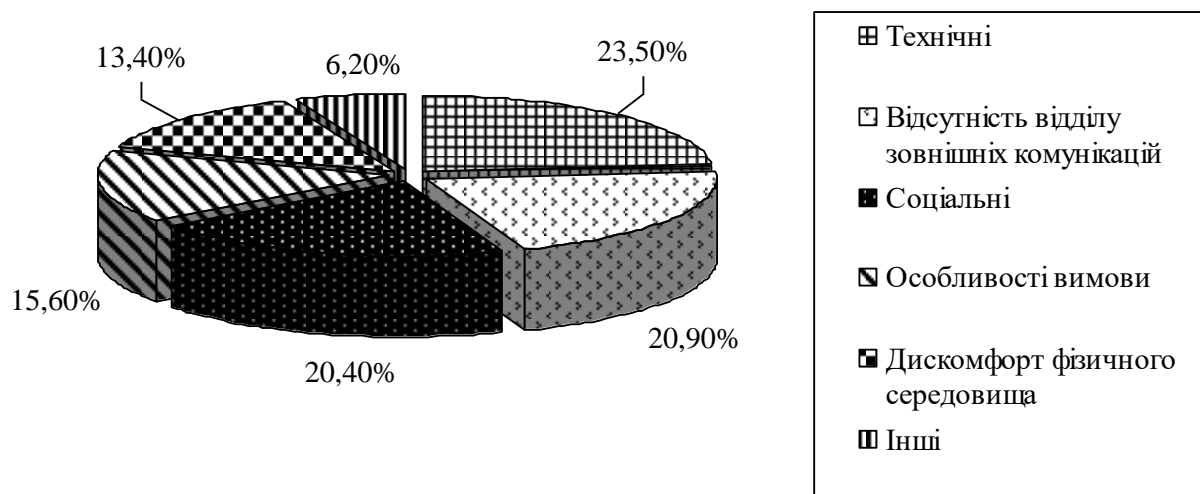
Завданнями дослідження були:

1. Виявити основні зовнішні комунікативні бар'єри центрів «Спорт для всіх» «Спорт для всіх» середнього ієрархічного рівня.
2. Розробити практичні рекомендації для мінімізації комунікативних бар'єрів між стейкхолдерами та центрами «Спорт для всіх» даного рівня.

Матеріал і методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення задач було проведено опитування з метою виявлення комунікативних бар'єрів, які найчастіше мають місце. В опитуванні прийняло участь 105 співробітників центрів «Спорт для всіх». Також, використовувалися такі методи, як аналіз літературних джерел, системний аналіз, абстрагування, порівняння і зіставлення для дослідження зовнішніх комунікативних систем центрів «Спорт для всіх». На основі даного дослідження було розроблено практичні рекомендації для вдосконалення зовнішніх комунікацій. Серед запропонованих рекомендацій експерти (20 досвідчених керівників центрів «Спорт для всіх») обрали найбільш оптимальні рекомендації для центрів, які вони представляють [1].

Результати дослідження та їх обговорення. На рисунку 1 зображено основні бар'єри у зовнішніх комунікативних районних центрів фізичного здоров'я населення

«Спорт для всіх» та міських центрів у містах обласного підпорядкування. Для даної групи центрів нами були розроблені практичні рекомендації, які були надані експертам для ранжування за корисністю. Експертами були досвідчені керівники центрів та підрозділів центрів.

Рис. 1. Бар'єри зовнішніх комунікаціях центрів «Спорт для всіх»

В системі зовнішніх комунікацій центрів «Спорт для всіх» в районах та містах обласного підпорядкування найчастіше мають місце наступні комунікативні бар'єри: технічні, відсутність відділу, який відповідає за зовнішні комунікації, соціальні, особливості вимови співрозмовника та дискомфорт фізичного середовища, в умовах якого сприймається повідомлення. Найоптимальнішими було обрано наступні рекомендації.

Представники районних та міських у містах обласного підпорядкування центрів «Спорт для всіх» вважають, що найбільшу користь матиме періодичне відвідування керівниками та спеціалістами, які взаємодіють із зовнішніми групами впливу, різноманітних семінарів, тренінгів та інших навчальних програм з метою вдосконалення їх комунікабельності. Це пояснюється визнанням респондентами недостатньої комунікативної обізнаності працівників центрів, що є однією з причин виникнення комунікативних бар'єрів. Також, респонденти загального опитування зазначали, що дані заходи відбуваються дуже рідко, а у деяких центрах взагалі не мають місця. Деякі з тренінгів мають низьку якість.

Досить значну користь матиме створення власного web-сайту для кожного центру, на якому буде розміщена вся необхідна для споживачів і партнерів інформація. За відсутності необхідного фінансування є доцільним використання безкоштовних конструкторів сайтів, з безкоштовним або дешевим хостингом. Наприклад, webnode.com.ua, free-sait.io.ua, ucoz.ua, mozello.com тощо. Для поширення відео звітів та

відео анонсів заходів, які проводяться центрами, доцільно використовувати відеохостинг YouTube.

Значну користь матиме запровадження в кожному центрі «Спорт для всіх» посади спеціаліста, який відповідатиме за формування раціональної системи зовнішніх комунікацій центрів та чітке роз'яснення усім співробітникам їх посадових обов'язків з урахуванням створення цілісної системи взаємодії, компоненти якої доповнюють один одного. Слід зазначити, що відсутність відділу або спеціаліста, який відповідає за зовнішні комунікації, була визначена як один з суттєвих комунікативних бар'єрів.

Наявні фахівці не мають достатньо часу, знань та умінь для найефективнішого зовнішнього спілкування. Під час виконання своїх обов'язків працівники роблять акцент на внутрішню роботу, а зовнішньому спілкуванню приділяється недостатня увага. Фахівцям із зовнішніх комунікацій необхідно особливу увагу приділяти створенню електронної бази даних, в якій міститиметься уся необхідна інформація стосовно розташування та характеристики спортивних споруд та майданчиків, варіанти можливої співпраці зі стейкхолдерами, оголошення споживачів тощо. При цьому додавати інформацію матимуть можливість не лише працівники центрів, а і їх стейкхолдери, які можуть пропонувати свої умови співпраці, оголошення про пошук секцій та спортивних баз тощо.

Для того щоб зрозуміти змістовність отриманих результатів, було визначено рівень узгодженості думок експертів за допомогою коефіцієнта конкордації. Коефіцієнт $W=0,749$ свідчить про практичну узгодженість думок експертів. Для оцінки значущості коефіцієнта конкордації було використано критерій узгодженості Пірсона $\chi^2=22,46$. Знайдений коефіцієнт χ^2 можливо порівняти з табличним значенням для числа ступенів свободи $K=n-1=7-1=6$ та при заданому рівні значущості $\alpha=0,2$. Оскільки вирахований коефіцієнт 22,46 більше табличного (12,59159), то $W=0,749$, який не є випадковою величиною, а отже отримані результати мають зміст та можуть бути використані в даному дослідженні [1].

Висновки. В результаті проведеного дослідження виявлені основні зовнішні комунікативні бар'єри, серед яких домінують технічні, соціальні та відсутність відділу із зовнішніх комунікацій. На основі отриманих даних були розроблені та проранжовані практичні рекомендації у відповідності до особливостей діяльності районних центрів «Спорт для всіх» та міських центрів у містах обласного підпорядкування. Дані рекомендації за умови їх практичного застосування позитивно вплинуть на розвиток зовнішніх комунікацій центрів «Спорт для всіх». Мінімізація бар'єрів підвищить якість

зовнішніх комунікацій, ефективність діяльності центрів та відповідно рівень залучення населення до занять руховою активністю.

У перспективі подальших досліджень є аналіз і створення стратегій розвитку та розробка практичних рекомендацій під кожен конкретний центр «Спорт для всіх». Об'єднання центрів в групи різних ієрархічних рівнів, як показало наше дослідження, нівелює особливості і не дає ефективно та з повною силою працювати локальним центрам.

Список використаної літератури

1. Кравченко О.В. Роль зовнішніх комунікацій в діяльності центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх»: дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02; НУФВСУ. Київ. 2018. 251 с.
2. Пристинский В. Н., Самарченко А. Е. Информационно-коммуникационные технологии в обеспечении сферы физической культуры и спорта. Научно-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту. 2017. № 1. С. 95–99.
3. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
4. Путятіна Г. Організаційний механізм реалізації державної політики щодо оздоровчо-рекреаційної рухової активності населення в Україні. Молода спортивна наука України. 2017. Т. 4. С. 116.
5. Шаруненко Ю. М. Спорт как компонент физической культуры. Наука-2020. 2017. № 1 (12). С. 166–173.

ВИЗНАННЯ СПОРТИВНИХ ВОЛОНТЕРІВ ТА ЇХ УТРИМАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ОДНА З ВАЖЛИВИХ СКЛАДОВИХ ЧАСТИН ВОЛОНТЕРСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Петренко І. В., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

Фізкультурно-спортивні організації, які використовують працю добровільних помічників, в процесі своєї діяльності стикаються з одними і тими ж проблемами, що стосуються волонтерів, головними серед яких є визнання та утримання добровольців, що обумовлює необхідність розвитку досліджень в даному напрямку.

Ключові слова: *спортивний волонтер, волонтерський менеджмент, утримання волонтерів.*

Вступ. За останні роки спортивне волонтерство оформилося в окремий соціальний інститут, зі своїми моделями поведінки, соціальними статусами, ідеологією, системою заохочень і санкцій. Сучасні науковці такі, як А. В. Мічуда (2004), М. В. Дутчак (2007), І. О. Когут (2010, 2015), А. С. Бондар (2015, 2016), Є. В. Гончаренко (2010); К. І. Левків, Т. Макуц (2013), С. Ф. Матвєєв (2013), І. В. Петренко (2015, 2016, 2017), В. В. Приходько (2017) звертають свою професійну увагу на феномен спортивного волонтерства як різновиду волонтерської діяльності.

Міжнародна практика свідчить, що систематична підтримка волонтерів спортивного спрямування в системі мотивації і стимулювання є одним з дієвих інструментів волонтерського менеджменту. З огляду на триваючі бюджетні обмеження, цілком ймовірно, що фізкультурно-спортивні організації при проведенні різних проектів, програм, змагань і заходів будуть відчувати постійну потребу в волонтерському персоналі. Волонтери можуть вийти з проекту/програми, заходу в силу різних причин. Вихід волонтера – це природний процес, і таким він повинен сприйматися організацією, але цей процес можна і потрібно прогнозувати та контролювати.

Метою нашого дослідження є розгляд основних складових частин волонтерського менеджменту: визнання та утримання спортивних волонтерів організацією.

Матеріал і методи дослідження: розкрито поняття «спортивний волонтер», основні напрямки роботи по утриманню організацією волонтерів спортивного спрямування. Проаналізовано зовнішні та внутрішні причини виходу волонтера з організації, основні елементи програми визнання заслуг волонтерів. Обґрунтованість

отриманих результатів забезпечено використанням таких **наукових методів** як: спостереження, узагальнення – для збирання й узагальнення інформації, аналіз та синтез – при визначенні напрямків роботи щодо визнання та утримання добровольців,

Результати дослідження та їх обговорення. Закон України «Про волонтерську діяльність» вказує, що «волонтер – це фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги» [4]. Загальна Декларація про волонтерську діяльність (прийнята 1990 р. міжнародною радою директорів Міжнародної Асоціації Волонтерських Зусиль) визначає, що волонтерська діяльність спрямована на побудову та розвиток громадянського суспільства [1, 2].

На сьогодні особливої актуальності набула спортивна волонтерська діяльність, так як Україна все частіше стає місцем для проведення спортивних змагань європейського і світового рівнів. «Спортивний волонтер» – це особа, яка пройшла спеціальну підготовку та здійснює спортивну волонтерську діяльність шляхом надання допомоги під час організації та проведення змагань [3]. Волонтерство знаходиться на перетині понять благодійності, меценатства і спонсорства, виступаючи особливою сферою діяльності, де волонтери, не маючи можливості допомогти спорту грошима, допомагають йому своєю безкорисною працею.

Робота по утриманню волонтерів спортивного спрямування повинна бути спрямована на:

- мінімізацію втрат волонтерів до початку реалізації спортивного проекту і неявики відібраних і навчених волонтерів на захід;
- збільшенню кількості змін, відпрацьованих одним волонтером для скорочення загальної чисельності волонтерів;
- постійній взаємодії з волонтерами та підтримання їх інтересу протягом тривалого терміну їх підготовки до робіт на заході;
- скороченню витрат, пов'язаних з необхідністю оперативної заміни і перенавчання волонтерів.

Серед причин виходу волонтерів з проекту/програми організації можна виділити зовнішні та внутрішні фактори. До внутрішніх причин можна віднести: закінчення навчання, початок трудової діяльності, відсутність вільного часу, поява інших інтересів, обов'язків, зміна місця проживання, стан здоров'я, зміна сімейного стану. Зовнішні причини, які можуть вплинути на вихід волонтера: проблеми в плануванні і організації роботи волонтера, невідповідність запропонованих видів робіт очікуванням і інтересам, одноманітні форми виконуваних робіт, неуважне ставлення з боку

кураторів/координаторів волонтерів, відсутність продуманої системи визнання і мотивації, відсутність можливості особистісного зростання і перепрофілювання волонтера.

Найбільш ефективним методом утримання волонтерів в організації є своєчасне визнання його заслуг. Велику роль в утриманні грає існуюча корпоративна культура. Однією з її складових є певні формальні і неформальні традиції, наприклад: відзначати національні тижні добровольчих зусиль; вітати волонтерів з Міжнародним днем волонтера; в готових звітах організації відзначати соціально-економічний вклад волонтера; відзначати дні народження волонтерів організації; проводити заходи для волонтерів.

Значну увагу необхідно приділяти так званим «корпоративним церемоніям» – особливим плановим заходам, які повинні проводитися фізкультурно-спортивною організацією з метою підтримки і утримання волонтерів. Мета церемоній – продемонструвати найбільш яскраві приклади вираження корпоративних цінностей. Церемонія повинна являти собою вручення нагород, вдячних листів, волонтерських книжок тощо.

Організація повинна робити акцент на здійсненні зворотного зв'язку з спортивними волонтерами, яка виражається в різних формах вдячності як фактора активного стимулювання подальшої діяльності активістів: створення системи, при якій в організації вибираються кандидати в номінаціях «Волонтер місяця», «Волонтер року»; масове тиражування інформації про спортивних волонтерів; вітальні листівки на дні народження волонтерів на сторінках соціальних мереж проекту/програми організації і ін.

Одним із способів утримання спортивних волонтерів є регулярне спілкування з ними, в тому числі по завершенню самого заходу, для підведення підсумків проекту/програми або заходу в цілому. Спілкування також слід підтримувати на зльотах і форумах.

Допоміжним методом утримання волонтерів може стати можливість зміни посади волонтера і його просування. Наприклад, був волонтером може стати тим-лідером волонтерської групи або куратором майбутнього проекту організації і ін. Якщо настає той самий момент, коли волонтер повідомляє про свій намір піти, необхідно: подякувати волонтера і відзначити його внесок в реалізацію проекту/програми організації; висловити надію на можливість співпраці в майбутньому; уточнити, чи потрібні волонтеру рекомендаційні листи; і обов'язково побажати йому удачі.

Висновки. Виходячи з існуючих на поточний момент тенденцій, інститут спортивного волонтерства буде в нашій країні активно розвиватися, набувати масовості та

нових форм. При гарній організації цінність роботи, виконаної волонтерами, може набагато перевищувати витрати на управління ними, тому систематична підтримка волонтерів спортивного спрямування в системі мотивації і стимулювання є одним з дієвих інструментів волонтерського менеджменту.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у подальшому визначенні основних складових частин спортивного волонтерського менеджменту.

Список використаної літератури

1. *Загальна декларація волонтерів* URL: http://volunteer.kiev.ua/pages/70-zagalna_deklaracija... (дата звернення 12.04.2019).
2. *Москаленко Н. В. Феномен волонтерства в спорті: нові підходи і перспективи розвитку. Феномен волонтерства у дискурсах і наративах історії і культури кінця ХХ – початку ХХІ ст. : тези доп. міжн. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 14 квіт. 2017 р.). Дніпро, 2017. С. 14-16.*
3. *Петренко І. В. Організаційні аспекти підготовки спортивних волонтерів. Науковий часопис Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2017. № 1(82)17. С. 52-55.*
4. *«Про волонтерську діяльність». Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17/ed20120324> (дата звернення 23.04.2019).*

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРОЯВІВ КОРПОРАТИВНОЇ ЕТИКИ В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Свистунов С.В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і економіки спорту

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ, Україна)

У статті проаналізовано основні проблеми становлення та проявів корпоративної етики в фізкультурно-спортивній організації. Обґрунтована доцільність розширення впливу корпоративної етики на діяльність організації.

Ключові слова: етика, корпоративна етика, корпоративні кодекси ділової етики, стейкхолдери.

Вступ. Швидкі зміни в структурі і формах сучасної корпорації продиктовані необхідністю враховувати не тільки зовнішні, але і внутрішні аспекти діяльності, не тільки пріоритети споживачів, а й запити і переваги працівників. Сьогодні спостерігається все більш активний і явний відхід від чисто економічної мотивації людської діяльності. Сучасні висококваліфіковані працівники вмотивовані не лише традиційним економічним стимулам, а воліють мати можливість підвищувати свій інтелектуальний та культурний рівень і прагнуть самореалізації. Відтак актуальними стають «м'які» інструменти управління. Серед них провідну роль мають корпоративна етика і відповідні корпоративні кодекси ділової етики.

Мета дослідження та завдання дослідження. Визначити особливості становлення та проявів корпоративної етики в фізкультурно-спортивній організації (ФСО).

Матеріал і методи дослідження. Вивчення та аналіз літературних джерел (в т.ч. контент-аналіз), моніторинг інтернет-сайтів, спостереження, порівняння.

Результати дослідження та їх обговорення. В загальному смислі етика - це набір моральних принципів і цінностей, який керує поведінкою людини або групи людей та визначає позитивні чи негативні оцінки їх думок і дій. Це немов би внутрішній кодекс законів, котрий визначає, як можна себе вести, а як ні, які рішення можна приймати, а які ні. Етика зв'язана з внутрішніми цінностями людини, а вони в свою чергу являються частиною корпоративної культури і впливають на прийняття рішень, визначають їх соціальну допустимість в рамках зовнішньої середовища [4].

Відомий філософ Р.Г. Апресян визначив корпоративну етику таким чином: «Це система норм і цінностей, механізмів управління й організації, а також звичаї, що діють в

корпорації» [1]. Поняття «корпоративна етика» у вузькому значенні спочатку з'являється в управлінській теорії «культурного менеджменту» в 70-і роки ХХ століття. Зразком для «культурного менеджменту» виступала японська організаційна культура, яка дала змогу японським підприємствам домогтися виняткових успіхів за короткий час. Модель цієї організаційної культури стала зразком для західних корпорацій. Моральні норми і цінності тут розглядаються як засіб мобілізації персоналу корпорації, створення згуртованої організаційної культури, що дозволяє зробити організацію більш ефективною і конкурентоспроможною. Згодом масштабні теоретичні дослідження корпоративної етики з'являються в США в 80-90-і роки ХХ століття. Серед дослідників, які розробляли цю тему, слід назвати таких зарубіжних вчених, як Р. Уотерман, Т. Пітерс, А. Атос, Х. Уилмот, Т. Діл, А.Кеннеді, Е. Шейна, С. Роббінз, Д. Грем, Р. Дафт, К. Грей, Дж. Ентін, М. Аокі, А. Моріта, А. Мескон, Н.Р. Оучи, Л. Яккока, російських вчених Р.Г. Апресян, А.Я. Кібанов, Ю.В. Согомонов, Е.А.Уткін, П.Н. Шіхірева та інших. В Україні до вивчення та популяризації корпоративної етики доклали руку Ю. І.Палеха, Н.Л. Тимошенко тощо.

Вслід за теорією менеджменту та соціології до вивчення феномену корпоративної етики залучилася і філософія. Так, у 2012 р. О. С. Евченко захистила дисертацію на тему «Корпоративна етика: основні підходи і проблеми». На думку автора, корпоративна етика - це особливий спосіб морального регулювання ділових і міжособистісних відносин у великих організаціях з переважно безособовими відносинами. Корпоративна етика - це стійка сукупність прийнятих організацією моральних цінностей і норм, а також механізмів втілення цих цінностей у реальні відносини. Як механізм регулювання ділових відносин, вона має свій, додатковий, порівняно з адміністративним, потенціалом. Також корпоративна етика є одним з механізмів вирішення проблеми соціальної відповідальності корпорації, вона визначає межі моральної відповідальності організації, її обов'язки по відношенню до окремих людей і груп за межами організації, на яких безпосередньо позначаються її дії. Моральні зобов'язання, які бере на себе організація у відповідь на вимоги до неї з боку суспільства, - це свого роду суспільний договір між компанією і суспільством [3].

У сфері фізичної культури і спорту (ФКіС) великих корпорацій немає. До числа великих організацій належать в Україні лише декілька футбольних клубів. Проте це не обмежує використання механізмів корпоративної етики у середніх за розміром, та навіть малих. В цілому характер трудових відносин у ФСО обумовлений двома важливішими елементами. Це по-перше інституційна структура виробництва, тобто методи організації

праці та управління, структура компанії і по-друге - соціально-психологічний клімат на підприємстві.

Ці елементи тісно взаємопов'язані. Коли виробничі структури антигуманні, наміри керівника, що прагне створити на виробництві здоровий соціальний клімат, швидше за все, зазнають невдачі. Згадаймо основні принципи управління, які проповідували Ф. Тейлор і Г. Форд, що базуються на механістичному поділі праці, що перетворює простого працівника на придаток машин. Не дивно, що і трудові відносини на підприємстві носили антагоністичний характер, а основна частина робочих розглядала підприємство як місце «експлуатації та відчуження праці».

З іншого боку, розвинені гуманні виробничі структури можуть виявитися неефективними, якщо людям не вдаються хороші контакти. У результаті необхідні не тільки методи організації праці, що не применшують людську гідність, але й здоровий соціально-психологічний клімат на підприємстві.

Корпоративна етика є тим ключовим елементом, що об'єднує людей — учасників виробничого процесу на підприємстві — в єдиний соціальний організм. Під впливом корпоративної етики діяльність працівників об'єднується не стільки на основі наказів або компромісів, скільки за рахунок внутрішньої узгодженості орієнтирів і прагнень співробітників. Організація, яка побудована на єдності світогляду і ціннісних установок її членів стає дієвою згуртованою командою.

Корпоративна етика виступає, таким чином, як форма суспільної свідомості, що властива як підприємцям, так і найманим працівникам, яких об'єднують спільні цілі їх професійної діяльності. Реалізувати потенціал корпоративної етики допомагають ряд спеціальних заходів і методів, які вироблені в зарубіжній управлінській практиці. Вони спрямовані на формування здорової етичної основи трудових відносин. Це передусім корпоративні кодекси, що представляють собою звід принципів і правил ділової поведінки, «карти етики» — набір етичних правил і рекомендацій, що конкретизують етичний кодекс корпорації для кожного співробітника компанії (даний метод активно застосовується в японських компаніях), комітети або окремі фахівці з етики, які покликані виробляти етичну політику організації, а також вирішувати конкретні етичні проблеми, що виникають у ході повсякденної практики, етична експертиза, яка являє собою всебічний аналіз конкретного аспекту діяльності організації або окремого проекту. Навчання співробітників і керівників етичної поведінки проводиться, як правило, на базі семінарів і короткострокових курсів.

Етичний кодекс є наслідком внутрішніх проблем і комунікацій. Проте його створення активно стимулюють і намагаються регламентувати ззовні. Слід зазначити зростаюче значення загальнонаціональних і міжнародних регуляторів ділової етики і трудових відносин. Міжнародні зведення правил ведення бізнесу прийняті організацією Об'єднаних Націй, Міжнародною торговою палатою та Організацією економічного співробітництва та розвитку. Прообраз світової системи етичних стандартів можна побачити в «Принципах ведення бізнесу» які були прийняті в 1994 році в швейцарському лижному курорті Давосі лідерами бізнесу Японії, Західної Європи та Сполучених Штатів і до сьогоднішнього дня завоювали загальне визнання в міжнародному діловому співтоваристві. У ньому зроблена спроба виробити єдиний кодекс поведінки для бізнесменів двох істотно систем ділової поведінки, що істотно розрізняються - західної і східної (азіатської).

Зрозуміло, що написаний формально корпоративний кодекс може залишитися просто декларацією. Для того, щоб він став інструментом демократизації відносин в організації, необхідно залучати весь колектив ФСО до його створення. Обговорення кодексу стане приводом проаналізувати стан речей у відносинах в колективі, та стане таким чином дієвим інструментом самоорганізації колективу.

Фахівець з управління Ю. М. Гусєв відзначає, що у практиці підприємництва все більшого значення набуває дотримання етичних норм - свого роду правилам поведінки, виробленим людством. В даний час ділова етика стає надбанням і потребою все більшого числа ділових людей. Це відбувається, як мінімум, з двох причин: масштаби бізнесу постійно зростають; наслідки неетичної поведінки бізнесменів стають все більш руйнівними. Відтак у середовищі бізнесу ширше і ширше розвивається корпоративна форма організації [2].

Саме тому корпоративна етика та соціальна відповідальність стають прагматичними елементами стратегії фізкультурно-спортивного бізнесу. Соціальна відповідальність передбачає що корпорація повинна добровільно приймати участь у вирішенні соціальних проблем соціуму, який її оточує. Тобто усвідомлювати моральну відповідальність перед різними групами впливу або стейкхолдерами. Саме корпоративна етика визначає межі соціальної й моральної відповідальності фізкультурно-спортивної організації.

Висновки з даного дослідження. Визначені головні особливості становлення та проявів корпоративної етики в ФСО. Виявлено зростаючий інтерес до практичного

застосування філософії й механізму корпоративної етики в фізкультурно-спортивних організаціях України.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Стаття стане базовою у дослідженні взаємовпливу корпоративної етики та соціальної відповідальності ФСО.

Список використаної літератури

1. Апресян Р.Г. Корпоративизм. Этика: энциклопедический словарь. / Под ред. Р.Г. Апресяна, А.А. Гусейнова. М.: Гардарики, 2002. С. 225-226.
2. Гусев Ю. М. Корпоративная этика. Акционерное общество. 2004. №5 (12) сентябрь. -: Режим доступа до журн.: <http://library.rid.ru>.
3. Евченко О. С. Корпоративная этика: основные подходы и проблемы: автореферат дис. на получение наук. степени канд. философ. наук: спец. 09.00.05 «Этика». М., 2012. 20 с.
4. Свистунов С.В. Ділова етика як засіб забезпечення ефективного функціонування фізкультурно-спортивних організацій. Современный олимпийский спорт и спорт для всех. Материали IX Міжнародного наукового Конгресу. НУФВСУ. К.: Олімпійська література, 2005. – С. 90.

ХАРАКТЕРИСТИКА ВПЛИВУ МАРКЕТИНГОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФІЗКУЛЬТУРНО- СПОРТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Середа Н.В., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

У статті охарактеризовано чинники маркетингового середовища фізкультурно-спортивної організації. За результатами проведеного дослідження визначено ступінь впливу чинників марко- та мікросередовища на формування конкурентоспроможності фізкультурно-спортивної організації.

Ключові слова: конкурентоспроможність, маркетинг, фізкультурно-спортивна організація.

Вступ. Конкурентоспроможність фізкультурно-спортивної організації в сучасному глобалізованому суспільстві – запорука його успіху, прибутковості та процвітання. Категорія «конкурентоспроможність» описує стан суб'єкта господарювання та залежить від комплексу факторів, які всебічно характеризують діяльність визначених організацій та визначають його конкурентні переваги. Розробка єдиного методичного підходу до оцінки конкурентоспроможності суб'єкта господарювання, що враховує низку факторів прямого та опосередкованого впливу, передбачає застосування релевантних індикаторів, що уможливлють всебічний та системний аналіз конкурентоспроможності на галузевому та обласному рівнях є доволі актуальним питанням.

Мета – охарактеризувати ступінь вплив чинників маркетингового середовища на формування конкурентоспроможності фізкультурно-спортивної організації.

Методи дослідження. У дослідженні використовувались наступні методи дослідження: аналіз літературних джерел та документів, організаційний аналіз, системний аналіз, опитування (анкетування), PEST- та SWOT- аналізи.

Результати дослідження та їх обговорення. На думку більшості науковців, дослідження конкурентоспроможності фізкультурно-спортивної організації (ФСО) повинно базуватися на комплексній оцінці тактичної та стратегічної конкурентоспроможності, що дозволяє підвищити ефективність прийняття управлінських рішень. Виходячи з принципів менеджменту та моніторингу конкурентних переваг пропонується здійснювати проведення окремої оцінки на поточний період та оцінки

спроможності ФСО створювати, розвивати, утримувати конкурентні переваги, протистоячи загрозам або використовуючи можливості зовнішнього середовища (конкурентостійкості), що забезпечить в майбутньому конкурентоспроможність визначених організацій (стратегічну конкурентоспроможність) [4, 5, 10]. Внутрішні фактори, що впливають на конкурентоспроможність ФСО відображені на рис.1.

Рис. 1. Структурно-функціональна схема внутрішніх чинників, що впливають на конкурентоспроможність ФСО

Структурними складовими тактичної конкурентоспроможності ФСО є система маркетингу; виробнича система; якість управління; стійкість кадрів; ефективність фінансової і інвестиційної діяльності; рівень соціальної відповідальності. Оцінка тактичної конкурентоспроможності ФСО передбачає залучення експертів і аналітиків, за результатами опитування яких визначаються як окремі показники, так і вагомість параметрів оцінки. У зв'язку з тим, що кожний з цих показників має різний ступінь важливості для розрахунку коефіцієнта тактичної конкурентоспроможності ФСО, експертним шляхом розробляються коефіцієнти вагомості критеріїв [7].

Для дослідження конкурентоспроможності ФСО було проведено аналіз їх організаційно-управлінської діяльності та визначено ступінь впливу чинників зовнішнього середовища, а саме політико-правових, економічних, соціально-демографічних та клімато-географічних чинників.

За результатом опитування тут ми бачимо, що з політико-правових чинників найбільший вплив на розвиток та функціонування неолімпійських видів спорту завдають чинники політичної стабільності держави, зміни законодавства стосовно діяльності спортивних шкіл, та найменший вплив завдає чинник зміни влади (вибори до державної та місцевої влади) (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика ступеня впливу політико-правових чинників на розвиток ФСО

№ з/п	Чинники	Сума Σ (бали)	Оцінка	%
1	Політична стабільність держави	40	5	100
2	Вдосконалення нормативно-правової бази	31	3,8	87,5
3	Механізм реалізації державної політики	39	4,8	87,5
4	Ступінь корумпованості державних органів управління	24	3	100
5	Зміна законодавства стосовно діяльності та розвитку ФКС	40	5	100
6	Міжнародні зв'язки у сфері ФКС	20	2,5	75

Соціальні чинники мають великий вплив на розвиток фізкультурно-спортивної організації, найбільший вплив завдають сімейні цінності: освіта, здоров'я, спорт, справедливість та наявність бажання у населення в занятті фізичною культурою і спортом, коли найменше діють на розвиток та функціонування ФСО релігійні вірування. Наявність бажання у населення в занятті спортом є однією з головних чинників який має великий ступінь впливу на ефективність розвитку видів спорту, а отже і фізкультурно-спортивної організації.

Не менш важливо для дослідження ступеня впливу макросередовища, було дослідження демографічних чинників. За демографічними чинниками ми визначили, що чинник стану здоров'я дітей та підлітків у віці 6 – 23 роки має най великий вплив на розвиток ФСО, це обґрунтовується тим, що фізкультурно-спортивні організації не допускають до навчально-тренувальних занять дітей, які не пройшли медичну комісію, або пройшли та не мають допуску до занять фізичною культурою та спортом.

Особливе місце в ефективності розвитку та функціонування ФСО є маркетингова діяльність. За результатами проведеного дослідження визначено, що саме вільний доступ до мережі Інтернет є головною перевагою (табл. 2).

Характеристика маркетингової діяльності ФСО

№ з/п	Чинники	Сума Σ (бали)	Оцінка	%
1	Постійна агітаційно-пропагандистська робота	27	3,3	75
2	Реклама	26	3,2	87,5
3	Власний веб-сайт	37	4,6	62,5
4	Вільний доступ до Інтернет ресурсів	32	4	100

Маркетинговій діяльності ФСО приділяють не сто відсоткову роботу, було б набагато більше користі стосовно проблемам розвитку фізичної культури і спорту. Більшість ФСО мають власний веб-сайт, що є великим плюсом як для робітників, як для споживачів, так і для всіх зацікавлених в роботі ФСО. Адже через сайт можливо слідкувати за внутрішнім життям ФСО, її тренерським складом та спортсменами, знайти необхідну інформацію про ФСО та її робітників, на веб-сайті розміщено багато методичних посібників, планів роботи, календарних планів тренерів-викладачів, нормативно-правових документів, інформація про заплановані заходи та змагання, та результати змагань, семінарів та зборів.

Основною тенденцією, що була встановлена за результатами дослідження є те, що в трьох досліджуваних сегментах ринку, якщо оцінювати за ступенем присутності чинників успіху в конкурентних перевагах ФСО, на перших місцях знаходяться ті організації, які займають найбільші частки ринку за обсягами продажів товарів (робіт, послуг).

Висновки. За результатами проведеного дослідження визначено, що на формування конкурентоспроможності фізкультурно-спортивної організації найбільший ступінь впливу мають такі чинники макросередовища як: політична стабільність держави (40 балів), законодавчі зміни стосовно розвитку фізичної культури і спорту (40 балів), стан здоров'я дітей та підлітків (38 балів), наявність відповідної матеріально-технічної та спортивної бази (39 балів), вільний доступ до мережі Інтернет та ефективна рекламна діяльність (32 бали) та наявність власного інформативного веб-сайту (39 балів).

Перспективи подальших досліджень. Розробити організаційно-управлінський механізм формування конкурентоспроможності фізкультурно-спортивної організації.

Список використаної літератури

1. Антонюк Л. Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації: монографія. Київ, 2004. 245 с.
2. Герасимчук З. В., Яринюк О. О. Маркетинг як інструмент підвищення конкурентоспроможності регіону, Економічні науки. – Серія „Регіональна економіка”. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2014, С. 75 -81.
3. Гончарук Т. І. Конкуренція і конкурентоспроможність: зміст і розвиток у перехідній економіці: монографія. Суми: ВВП Мрія-1 ЛТД, 2003. 60 с.
4. Имас Е.В., Мичуда Ю. П., Ярмолюк Е. В. Маркетинг в спорте: теория и практика: монографія. Киев, 2015. 228 с.
5. Путятіна Г. М., Серєда Н. В. Визначення конкурентних переваг дитячо-юнацьких спортивних шкіл на ринку фізкультурно-спортивних послуг, Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини. Львів: ЛДУФК, 2013. Вип. 17, Т.4, С. 139-144.
6. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации: учебник. Москва: Изд-во Эксмо, 2005. 544 с.
7. Sereda N. Analysis of the influence of marketing environment factors on the development of non-Olympic sports in sports schools (on the example of sports tourism), Slobozhanskyi herald of science and sport : [scientific and theoretical journal]. Kharkiv : KSAPC, 2015. № 3(47), pp. 83-85.
8. Sutton W. A. Sport Management Perspectives Developing an Initial Marketing Plan for Intercollegiate Athletic Programs, Jurnal of sports menegment, 2010. Vol. 1, pp. 146-158.
9. Yiannakis A. Research and Reviews Some Contributions of Sport Sociology to the Marketing of Sport and Leisure Organizations, Jurnal of sports menegment, 2010. Vol. 3, pp. 103-115.

**ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО ТОВАРИСТВА «СПАРТАК»**

Щербакова О.В., Харківська обласна організація фізкультурно-спортивного товариства «Спартак», студентка магістратури

Друзь В.А., професор кафедри менеджменту фізичної культури, доктор біологічних наук, професор

Бондар А.С., завідувач кафедри менеджменту фізичної культури, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

У статті розглядаються питання менеджменту фізкультурно-спортивних організацій в сучасних умовах. Проаналізовані результати діяльності Харківської обласної організації ФСТ «Спартак».

***Ключові слова:** управлінська діяльність, фізкультурно-спортивне товариство, організаційна структура.*

Вступ. Сьогодні умовах формування в Україні ринкових відносин відбувається інтенсифікація управлінської та економічної діяльності галузі «фізична культура і спорт». Істотні зміни в системі соціально-економічних відносин у галузі, розвиток підприємництва, утворення нових форм власності та господарювання ведуть до виникнення в ній якісно нових процесів та явищ.

Теоретичний аналіз проблеми дослідження дає нам підставу вважати, що пріоритетним напрямом державної політики у сфері фізичної культури і спорту розвинутих зарубіжних країн є розвиток дитячо-юнацького, резервного спорту та залучення населення до занять фізичною культурою [1]. В зв'язку з цим одним з показників реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року "Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація", Державної програми розвитку фізичної культури і спорту та як наслідок соціально-економічного розвитку України є кількісно-якісна характеристика фізкультурно-спортивних організацій [2].

Проблематиці менеджменту фізкультурно-спортивних організацій присвячено наукові праці багатьох учених. Зокрема, у зарубіжній теорії менеджменту даний аспект вивчали М. Золотов, І. Переверзін та ін. Серед вітчизняних вчених над вказаним питанням працювали С. Гуськов, О. Жданова, Ю. Мічуда та ін., зокрема в їх працях досліджено та проаналізовано сучасний ринок у сфері фізичної культури та спорту, зміст менеджменту

та маркетингу в спорті, а також теоретичні засади формування менеджменту в різних суб'єктах підприємництва у сфері фізичної культури та спорту. Основні положення досліджень цих авторів мають важливе як теоретичне так і практичне значення, сприяючи формуванню та вдосконаленню напрямів практичної діяльності фізкультурно-спортивних організацій у сучасному ринковому середовищі.

Мета дослідження – визначити основні напрями діяльності фізкультурно-спортивного товариства «Спартак».

Методи дослідження. аналіз літературних джерел; аналіз документів; системний аналіз (організаційний аналіз).

Результати дослідження та їх обговорення. У ході вивчення статистичних звітів [3, 4] діяльності фізкультурно-спортивного товариства «Спартак», з'ясувалося що одним з напрямів роботи обласної організації є розвиток фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи в трудових колективах, на 2018 рік загальна кількість займаючихся становить 9098 осіб, табл. 1.

Таблиця 1

Кількість людей, які займаються спортом

Період звітності	Кількість людей, які займаються спортом	Кількість підприємств, установ ХОО ФСТ «Спартак»	Кількість людей, які приймають участь у змаганнях	Кількість клубів (спортивних та за місцем проживання громадян)
2015	5878	54	2316	7
2016	6204	52	2788	6
2017	8380	53	2941	5
2018	9098	58	3659	10

Дивлячись на показники можна відмітити, що незважаючи на зменшення кількості підприємств та клубів в організації протягом 2015-2017 рр. – кількість людей які займаються спортом та приймають участь у змаганнях збільшується. А в порівнянні з 2018 роком, протягом якого відбулися зміни в організації – переобрано голову товариства, збільшився кількісний склад організації з 3 до 6 чоловік, більшість це профільні фахівці галузі фізичної культури та спорту – відбулося збільшення показників і серед людей які займаються спортом так і серед учасників змагань, які проводить обласна організація.

Товариство щороку проводить спортивно-масові та оздоровчі заходи, пропагує здоровий спосіб життя та спартаківський рух серед населення області (табл. 2).

Таблиця 2

Спортивно-масові та оздоровчі заходи за 2015-2018 рр.

Період аналізу	Міжгалузева спартакіада / кіл-ть уч-ків	Галузеві спартакіади / кіл-сть уч-ків	Кубки / кількість учасників	Турніри / кількість учасників	Інші заходи
2015	1 / 174	7 / 1859	5 / 174	6 / 386	4 / 368
2016	1 / 218	9 / 1949	2 / 80	4 / 308	2 / 303
2017	1 / 233	11 / 2402	3 / 122	3 / 160	6 / 650
2018	1 / 179	9 / 1750	6 / 214	7 / 473	12 / 1235

Оновлений колектив обласної організації та збільшений кількісний склад дозволив охопити більший об'єм роботи та розширити напрямки своєї діяльності.

Організація за 4 місяці 2019 року заключила угоди про співпрацю у галузі фізичної культури та спорту з федерацією баскетболу серед ветеранів та футбольним клубом серед ветеранів.

Другим напрямом діяльності фізкультурно-спортивного товариства «Спартак» є розвиток спорту вищих досягнень. Пріоритетними видами спорту в організації є: бадмінтон, бокс, дзюдо, боротьба вільна, стрибки на батуті, триатлон, стрільба із лука, регбі – 7. Спортсмени товариства приймають участь у змаганнях різного рівня – кубках та чемпіонатах України, Європи та Світу, Олімпійських іграх у складі збірних України (табл. 3.).

Таблиця 3

Кількість спортсменів-членів збірної команди України

Члени команди збірної України ХОО ФСТ «Спартак»	2015	2016	2017	2018	2019
Основний склад	33	35	39	40	43
Кандидати	25	27	20	21	22
резерв	18	17	16	20	20
всього	76	79	75	81	85

На протязі 2018 року організація прийняла участь та підтримала усі спортивні заходи та проекти, які були заплановані Харківським відділенням НОК України та управління молоді та спорту ХОДА.

За період 2015-2018 рр. Товариством підготовлено спортсменів високої кваліфікації, серед яких Майстри спорту України, Майстри спорту міжнародного класу України, Заслужені майстри спорту (табл. 4.).

Таблиця 4

Досягнення спортсменів Товариства за період 2015- 2018 років

Спортивне звання (розряд)/рік	2015	2016	2017	2018
ЗМСУ	-	-	1	2
МСУМК	-	-	1	-
МСУ	7	7	8	23
КМС	20	23	23	31
I роз	32	40	42	45
II-III та юнацькі	105	98	89	104

Слід підкреслити, що спортсмени Товариства мають спортивні досягнення з літніх та зимових олімпійських видів спорту та з не олімпійських видів спорту, найвищі з яких були у 2017 році та 2018 році, спортсмени вибороли 1 місце з літніх олімпійських видів спорту серед територіальних організацій [4] (табл. 5).

Таблиця 5

Результати підсумків роботи зі спорту вищих досягнень серед територіальних організацій ФСТ «Спартак»

Харківська обласна організація	2015	2016	2017	2018
Літні олімпійські види спорту				
Місце	3	2	1	1
Очки	21655	26602,75	27903	28477,5
Неолімпійські види спорту				
Місце	14	9	11	7
Очки	3835	5516	9055	22302
Зимові олімпійські види спорту				
	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Місце	3	4	4	-
Очки	888	824,8	298	-

Третій напрям роботи товариства – створення та розвиток дитячо-юнацьких спортивних шкіл, що дозволяє забезпечити розвиток здібностей вихованців в обраному виді спорту, гармонійного виховання, фізичного розвитку, набуття навичок здорового способу життя, підготовка спортивного резерву для збірних команд області і України.

Протягом 2015-2019 років серед ДЮСШ товариства відбулися великі зміни, так до 2015 року товариство налічувало три ДЮСШ, а в 2016 році одну з них було закрито, вихованці та тренери-викладачі переведені до інших шкіл [3]. В 2017 році відбулася оптимізація ДЮСШ – лишилася одна комплексна дитячо-юнацька спортивна школа «Спартак», яка й працює по теперішній час. Завдяки професійному підходу до розвитку дитячо-юнацького спорту – не один вихованець та тренер-викладач не «пішов на

вулицю», скорочення відбулося за рахунок зменшення апарату адміністрації ДЮСШ. Спортивні досягнення юних спортсменів подано у таблиці 6.

Таблиця 6

Спортивні звання та розряди спортсменів ДЮСШ Товариства «Спартак»

Спортивні звання та розряди / рік	2015	2016	2017	2018
МСУ	1	-	-	15
КМС	17	13	17	28
I роз	11	19	9	31
II-III та юнацькі	105	94	109	120
Всього учнів в ДЮСШ	317	384	488	528

Протягом травня 2019 року розглядається питання відновлення роботи однієї зі шкіл товариства (діяльність яких призупинена) та виділення коштів з обласного бюджету на її фінансування.

Харківська обласна організація фізкультурно-спортивне товариство «Спартак» та ДЮСШ товариства не мають власної спортивної бази тому адміністрація орендує приміщення для тренувальної та змагальної діяльності.

Проаналізувавши роботу Харківської обласної організації фізкультурно-спортивного товариства «Спартак» можна зазначити, що:

- робота здійснювалася у відповідності до статутних вимог;
- зосереджена на виконанні Закону України «Про фізичну культуру і спорт», розпоряджень та постанов Кабінету Міністрів України, Міністерства молоді та спорту України, обласної державної адміністрації, управління молоді та спорту ХОДА та ЦР ФСТ «Спартак»;
- направлена на розвиток фізичної культури і спорту, підготовки спортсменів до участі у всеукраїнських та міжнародних змаганнях різного рівня.

Висновки. Проведене дослідження показало, що менеджмент спортивного товариства залежить від таких факторів як: тип спортивного товариства, вибір його організаційно-правової форми, мети, завдань та напрямів діяльності. Харківська обласна організація фізкультурно-спортивне товариство «Спартак» у своїй діяльності спирається на базові нормативно-правові документи сфери фізичної культури та спорту, виконує статутні вимоги за такими основними напрямками роботи як розвиток фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи в трудових колективах, розвиток спорту вищих досягнень, розвиток дитячо-юнацького спорту.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням особливостей фінансування та економічної діяльності спортивних товариств.

Список використаної літератури

1. Жданова О. М., Чеховська Л. Я. Управління сферою фізичного виховання та спорту: навч. посіб. Дрогобич: Коло, 2009. С. 9-20.
2. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року "Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація". Указ Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016>
3. Статистичний звіт 5-ФК, Харківська обласна організація фізкультурно-спортивне товариство «Спартак». 2018. 30 с.
4. Статистичний звіт 2-ФК та підсумкова інформація ЦР ФСТ «Спартак». Харківська обласна організація фізкультурно-спортивне товариство «Спартак». 2018. 50 с.

**ІННОВАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ
ПРОФЕСІЙНОЮ ОСВІТОЮ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І
СПОРТУ**

**ІННОВАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ
САМОАКТУАЛІЗОВАНOSTІ СТУДЕНТІВ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ**

Андрюшина Л.Л., професор

Родіна Ю.Д., кандидат біологічних наук

Анпольська А.Е., кандидат наук з фізичного виховання та спорту

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту (Дніпро, Україна)

У дослідженні акцентується важливість здійснення освіти у руслі виходу на розвинену самосвідому особистість майбутнього фахівця. Показується необхідні напрями розвитку на прикладі дослідження самоактуалізованості у студентів 3 курсу придніпровська державної академії фізичної культури і спорту.

***Ключові слова:** самоактуалізованість, інновації освіти, студенти спортсмени, самосвідомість.*

Вступ. У сучасному суспільстві виникає необхідність прийняття класичних педагогічних цінностей з їх основними поняттями моралі та гуманності у поєднанні з сучасними новітніми та інформаційними технологіями. Тільки через зміну педагогічної свідомості на основі збереження головного ядра як базово-притаманним стрижнем розвиненої людини, подолання «бича» освіти – авторитаризма та виходу на можливість використання усього нового для істинного розвитку виводять освіту на зовсім інший рівень [4]. Освіта — це наука і мистецтво озброїти людей різного віку знаннями про труднощі і проблеми, з якими їм, імовірно, доведеться зіткнутися, та засобами подолання труднощів і розв'язання проблем. Вищий рівень професійної освіти — творча майстерність, її неможливо досягти без інноваційних підходів до розв'язання будь-яких проблем (соціально-економічних, виробничо-технологічних, економічних та ін.).

Орієнтації на ці стратегічні майстерності — неможливо досягти без загальної гуманітарної спрямованості [3]. Основні тенденції розвитку сучасної педагогіки, як в нашій країні, так і за кордоном спрямовані на гуманізацію сфери освіти, всебічний розвиток творчого потенціалу студентів, формування рівноправних, партнерських відносин, духу співробітництва між педагогами та студентами. Головна мета інноваційної освіти — збереження і розвиток творчого потенціалу людини. Проте сьогодні недостатньо творчості та проектування. Освіту потрібно сприйняти як загальнолюдську цінність де

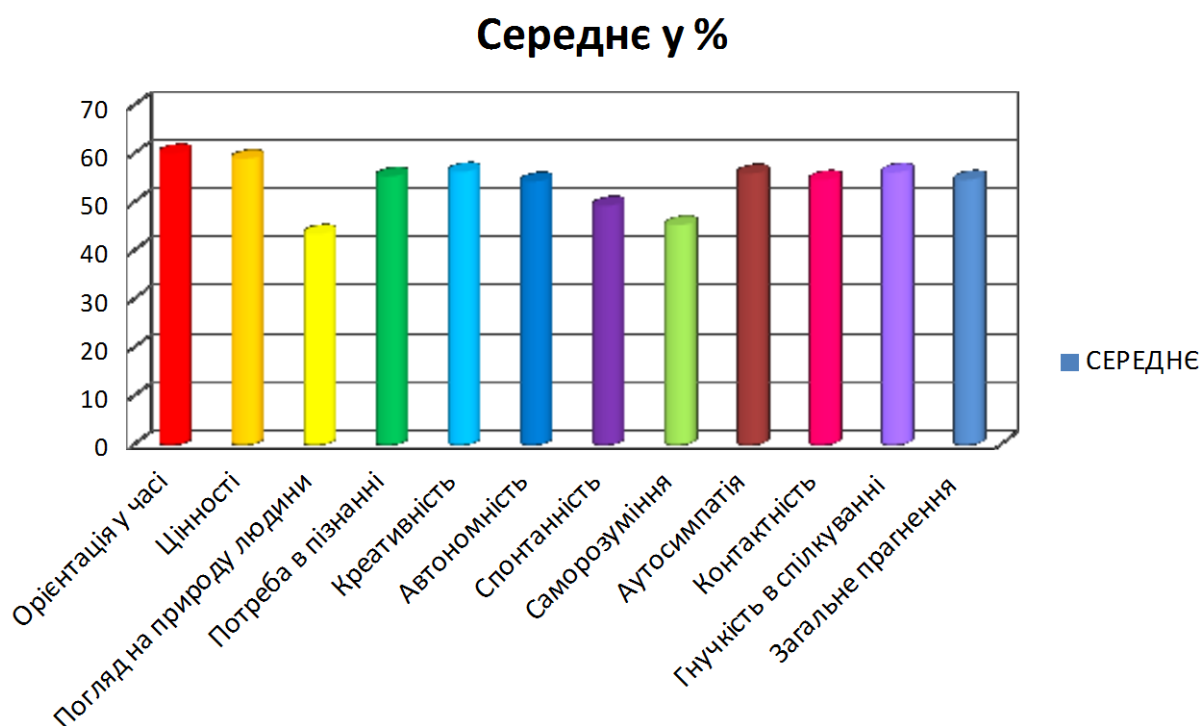
особливу увагу треба приділити тому, які можливості розвитку вона дає конкретній людині.

Одним з ключових системоутворюючих елементів гуманістичного напрямку в педагогіці і педагогічній психології є теорія самоактуалізації, яка народилася в рамках гуманістичного спрямування. Її визначальною ідеєю є положення про те, що усвідомлене прагнення до максимального розкриття на благо суспільства необхідним чинником повноцінного розвитку людини [1,2].

Мета: визначення рівня самоактуалізації студентів 3 курсу ПДАФКіС.

Методи: аналіз спеціальної літератури; психологічне тестування (діагностика самоактуалізації особистості А.В. Лазукіна в адаптації Н.Ф. Каліна); математична обробка.

Результати дослідження та їх обговорення. Для досягнення поставленої мети ми досліджували студентів ПДАФКіС, які навчаються на третьому курсі з щоб зрозуміти розвиток у них ранніх сторін самоактуалізованості і загальне прагнення до неї. Усього було досліджено 67 студентів спеціалізації фізичне виховання. Були отримані дані кожного досліджуваного за одинадцятьма шкалами опитувальника. Дані середніх представлено на рис. 1

Рис. 1 Показники діагностики самоактуалізації особистості А.В. Лазукіна в адаптації Н.Ф. Каліна студентів 3 курсу ПДАФКіС.

Дані за отриманими значеннями варіювалися від 44% до 60%. Шкала з найвищим середнім значенням (60%) - «орієнтація в часі». Саме вона має найбільш високі показники у студентів. Ця шкала показує, наскільки людина живе сьогоднішнім, не відкладаючи своє життя «на потім» і не намагаючись знайти притулок в минулому. За шкалою цінностей отримали 59% сформованості. Високий бал за цією шкалою свідчить, що людина поділяє цінності самоактуалізації особистості, які представлені на слайді. Найнижчі значення отримані за шкалами: «Погляд на природу людини» - 44% і «самоповага» - 45%. Погляд на природу людини може бути позитивним (висока оцінка) або негативним (низька). Ця шкала описує віру в людей, в могутність людських можливостей. Низький бал за шкалою саморозуміння властивий людям невпевненим, що орієнтуються на думку оточуючих.

Такі результати вказали на необхідність міняти педагогічні технології, застосовувати найсучасніші з них, та відкривають можливість вибору з них тих, які будуть найбільш продуктивними, спираючись на можливість бути присутнім в цьому із загальною тенденцією самоактуалізуватися.

Для цього насамперед необхідно зробити так, щоб освіта розвивала гармонійне мислення, побудоване на поєднанні внутрішньої свободи особистості та її соціальної відповідальності.

Ми пропонуємо застосовувати у вищій школі ті з винайдених інноваційних педагогічних технологій, для сучасної освіти, які рахуємо найбільш оптимальними та перспективними в педагогічній освіті, це наступні:

1. Дистанційне навчання.
2. Діалогове навчання.
3. Етапно-блокова організація навчання.
4. Ігрові методи.
5. Блочно-модульна система.
6. Інформаційно-комп'ютерне навчання.
7. Кейс-технологія.
8. Контекстне навчання.
9. Моделююче навчання.
10. Модульно-рейтингове навчання.
11. Особистісно орієнтоване навчання.
12. Пошукове-дослідне навчання.
13. Проективне навчання.
14. Рефлексивно-творче навчання.

Методи та прийоми таких технологій можуть гармонійно вписатися в практику професійно-особистісного супроводу студентів як надійний інструмент, що дозволяє ефективно досягати цілей не лише в освітньому просторі, але й власне в професійному становленні майбутніх фахівців.

Таким чином, увага до проблеми самоактуалізації особистості в сучасній освіті, особливо при підготовці спеціалістів вищої школи, обумовлена актуальністю питань, пов'язаних з дослідженням внутрішньої активності особистості.

Висновки. Отримані дані вказують як на ті напрямки самоактуалізованості, на які можна спиратись у застосуванні інноваційних технологій, так і показують що сучасна модернізація системи вищої освіти в Україні, яка орієнтована на побудову суспільства знань, повинна взяти за основу висококласний людський капітал, і повинна будуватись на оптимальному використанні новітніх технологій а також бути готовою реагувати на ті зміни, які ці технології несуть у навчальний процес, ядром цих процесів ставлячи розвиток та щастя самої людини – студента майбутнього фахівця.

Перспективами подальшого дослідження є перевірка, які з сучасних технологій, що пропонуються найбільш впливають на розвиток особистості майбутнього фахівця.

Список використаної літератури

1. Вахромов Е.Е. *Психологические концепции развития человека: теория самоактуализации.* М.: Международная педагогическая академия, 2001. 47 с..
2. Маслоу А. *Мотивация и личность.* Перевод А.М.Татлыбаевой. - СПб.: Евразия, 2009. 136 с.
3. Матяш. Н.В. *Инновационные педагогические технологии. Проектное обучение.* М: Академия. 2012. 160 с.
4. Роджерс К. *Взгляд на становление человека* М.: Прогресс, 2018. 211 с.

ТЕХНОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Вишняков В.М., викладач

Семенюк Л. В., студентка

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту (Дніпро, Україна)

У роботі розглядаються питання особливостей побудови моделей інноваційно-педагогічних рішень, розкрито зміст управлінських технологій розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту.

***Ключові слова:** механізм управління, органи управління, освіта, процес управління, спорт, технології управління.*

Вступ. Однією з основних умов розвитку вищої фізкультурної освіти на сучасному етапі є проникнення інноваційно-педагогічних технологій у зміст та організацію діяльності суб'єктів освітнього процесу. Центром нашої уваги є інновації, що входять у практику вищої фізкультурної освіти і спрямовані на становлення педагогів, які вміло володіють прийомами, формами та методами організаційно-управлінської праці відповідно вимог державного замовлення та запитів реальної практики. Професіоналізація педагога і входження його в інноваційно-педагогічний простір роботи неможливі без творчого самовизначення, в якому провідну роль відіграє його налаштованість. [1]

Сучасний етап розвитку значення має досвід країн, що пройшли шлях становлення і розвитку освіти в Україні характеризується набуттям певного досвіду, перебудовою освітнього процесу у відповідності. Розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту розглядаються з точки зору творчого використання для розбудови Україною нової системи управління освітою у сфері фізичної культури і спорту. Тому дослідження трансформацій та аналіз позитивних здобутків, а також проблем, які виникали при проведенні змін в управлінні освітою в Республіці Польща, дозволить використати цей досвід для реформування вітчизняної системи управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту, сформувати модель упровадження управлінських технологій розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту у вітчизняну практику та запобігти негативним явищам при проведенні змін в Україні [2].

Модернізація фізкультурної освіти обумовлена необхідністю подолання проблемної ситуації, в якій яскраво виявляються дві суперечності: між вимогами соціальної практики з реалізації вже створених цінностей фізичної культури і спорту та необхідністю створення нових видів фізкультурно-спортивної діяльності; між

інформаційно-продуктивним (пасивним) характером навчання, і необхідністю впровадження нових форм, методів та засобів фізичного виховання. Упровадження інноваційних технологій у фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність закладів освіти.[3].

Базовими Законами для проведення інноваційно-педагогічної діяльності на сьогодні є такі: “Про наукову і науково-технічну діяльність” (2016), “Про інноваційну діяльність” (2002), “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” (2003), “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” (2006). Закон “Про наукову і науково-технічну діяльність” на сьогодні є такі: “Про наукову і науково-технічну діяльність” (2016), “Про інноваційну діяльність”(2002), “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” (2006). Закон “Про наукову і науково-технічну діяльність” набрав чинності в 1991 р. і був змінений 2015 р. Метою Закону є врегулювання відносин, пов’язаних з науковою і науково-технічною діяльністю, та створення умов для підвищення ефективності наукових досліджень і використання їх результатів для забезпечення розвитку всіх сфер суспільного життя. Найбільш регламентують здійснення інноваційної діяльності Закони України “Про інноваційну діяльність” (від 04.07.02 р. № 40–IV), “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” (від 16.01.03 р. № 433–IV), накази Міністерства освіти і науки України “Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності” (від 07.11.00 р. № 522), “Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад” (від 20.02.02 р. № 114), та інші. Зокрема, Закон України “Про інноваційну діяльність” (2002) спрямовано на підтримку інноваційних процесів в Україні. Ним визначено правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні. У Законі закріплено визначення термінів “інновації”, “інноваційна діяльність”, однак чітко не прописано функції органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, передбачене Законом фінансування інноваційної діяльності викликає сумніви. Не прописано також і механізм відстеження перебігу інноваційної діяльності, занадто затягнуто процедуру розгляду інноваційного проекту. У 2003 р. набув чинності Закон України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”. Метою Закону є створення правової бази для концентрації ресурсів держави на провідних напрямках науково-технологічного оновлення виробництва та сфери послуг у країні, забезпечення внутрішнього ринку конкурентною наукоємною продукцією та виходу з нею на світовий ринок. Відповідно до Закону, пріоритетними в Україні є науково, економічно і соціально обґрунтовані та законодавчо

визначені напрями інноваційної діяльності, спрямовані на забезпечення потреб суспільства у високотехнологічній конкурентоспроможній, екологічно чистій продукції, високоякісних послугах і збільшення експортного потенціалу держави.

Мета дослідження і методи дослідження. Аналіз дослідження проблеми інноваційно-педагогічних технологій управління сферою фізичною культурою і спорту у науковому дискурсі в Україні; використовувалися наступні методи аналізу: вивчення літературних джерел з соціальних проблем з організації фізичної культури і спорту, управління галуззю.

Результати дослідження та їх обговорення. Пріоритетним напрямком роботи кожної школи є підвищення якості освіти через використання інноваційних технологій на уроках і позакласних заняттях. Тому сучасний педагог повинен досконало володіти знаннями в галузі цих технологій та успішно застосовувати їх на своїх уроках. Учитель, використовуючи сучасні технології, може удосконалювати не лише фізичні якості, а також розвивати творчий потенціал учнів. Перебудова освітнього процесу в школі потребує пошуку нових форм і методів фізичного виховання школярів в інтересах формування знань, навичок і вмінь самостійно організовувати фізкультурно-оздоровчу та рекреаційну діяльність, опікуватися своїм фізичним станом. Проблеми вдосконалення системи фізичного виховання учнівської молоді набувають особливої актуальності за нових соціально-економічних умов. На їх розв'язанні наголошують державні національні програми «Державна програма розвитку фізичної культури і спорту», Міжгалузєва комплексна програма «Здоров'я нації», закони України «Про освіту», «Про фізичну культуру і спорт», «Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту», «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті». На важливість наукового пошуку у цьому напрямі так само звернено увагу в документах Всесвітньої організації охорони здоров'я, Ради Європи. Аналіз розвитку сучасної системи шкільної освіти в Україні показує, що, незважаючи на лавину новацій у системі навчання та виховання, галузі фізичного виховання вони мало стосуються. Навчально-виховний процес загальноосвітньої школи все більше перевантажується предметами, що розвивають тільки розумову діяльність, і при цьому зовсім не враховується зниження рівня фізичного розвитку сучасних дітей і погіршення стану їхнього здоров'я. У той же час відхилення в шкільній практиці від мети фізичного виховання і зведення його до суто нормативного підходу, що спостерігається в останні роки, не тільки суперечить ідеї формування гармонійно розвиненої особистості, але й підсилює і без того критичний стан здоров'я школярів.

Визначальна роль у вирішенні цієї проблеми належить сучасній системі фізичного виховання, яка поступово стає невід'ємною частиною способу життя, що суттєво впливає на освіту, виховання та здоров'я людини. На жаль, ефективність фізичного виховання знаходиться в незадовільному стані і не в змозі задовольнити інтереси й потреби населення. Останнім часом ситуація зі здоров'ям дітей наблизилась до критичної: підвищується рівень загальної захворюваності та поширеність захворювань окремих органів і систем. Цьому сприяє зростання інтенсивності впливу на здоров'я дітей і підлітків факторів екологічного та медико-соціального ризику, погіршення структури харчування, зниження ефективності проведення традиційних профілактичних заходів. Важливою особливістю сучасності є стрімке зростання кількості та зміна співвідношення факторів ризику.

Висновки з даного дослідження. Отже, інноваційно-педагогічні технології повинні впливати на гомеостатичні, імунологічні показники, розвиток і стан здоров'я дитини. Особливого занепокоєння викликає інформація про випадки смертності дітей під час уроків фізкультури, що також свідчить про існування проблем в організації системи фізичного виховання та низький рівень здоров'я дітей.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Представляється актуальним дослідження технологічних складових управління сферою фізичної культури і спорту в Україні на рівні адміністративно-територіальних одиниць в умовах зміни адміністративно-територіального устрою країни. Наскрізне застосування інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та управлінні закладами освіти і системою освіти має стати інструментом забезпечення успіху сучасної школи.

Список використаної літератури

1. Вишняков В.М. *Формування управлінських компетентностей як аспект становлення спортивної культури особистості. Спортивна культура особистості: навчальний посібник/За ред. Л.П.Корогод. Дніпро: ПДАФКіС, 2017. 264с.*
2. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.zakon.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3808-12>
3. Качан О.А. *К 30 Упровадження інноваційних технологій у фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність закладів освіти: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Витоки, 2017. 138с.*

4. Кузьменко О.О. Сучасний стан державного управління фізичною культурою та спортом в Україні та Європі [Електронний ресурс]: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Dtr_du/2011_3/files/DU311_07.pdf
5. Освіта і педагогічна наука України і Польщі. 1991 - 2015 = Edukacja i nauka pedagogiczna Ukrainy i Polski: бібліогр. покажч. /уклад.:Н.І. Тарасова, Л.І. Самчук, Л.Н. Штома, Н.А. Стельмах; наук. конс. Н.Г. Ничкало, О.С. Падалка; Мін-во освіти і науки України, Нац. академія пед. наук України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова, Держ. наук.-пед. бібліотека].

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ФАХІВЦЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

¹Качан О.А., завідувач відділом фізичної культури та спортивно-масової роботи,

²Пристинський В.М., кандидат педагогічних наук, доцент

¹*Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Краматорськ,
Україна)*

²*ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (Слов'янськ, Україна)*

У статті розкриваються психолого-педагогічні чинники, які впливають на формування професійної майстерності фахівця у сфері фізичної культури і спорту. Наголошується, що вирішення нагальних освітніх проблем в управлінні якістю професійної підготовки має здійснюватись на засадах впровадження новаторських педагогічних технологій, форм, засобів і методів роботи.

***Ключові слова:** типи мислення, синдром емоційного та професійного вигорання, професійний розвиток, консалтингова допомога, соціокультурна реальність, неперервна освіта.*

Вступ. Сьогодення ставить нові вимоги до освіти в цілому та до кожного вчителя зокрема. Педагоги мають бути творчими особистостями, новаторами ідей, постійно підвищувати свою професійну майстерність. Тільки творчий педагог може виховати творчу особистість. Час примушує шукати нові шляхи і форми роботи, які б допомогли педагогам піднятися на більш високий професійний рівень, спонукали їх діяти, творити, шукати, пізнавати, відкривати. Таким професійним вимогам має відповідати й діяльність фахівця у сфері фізичної культури і спорту.

Актуальність дослідження викликана високим рівнем професійних вимог до сучасних фахівців, які пов'язані перш за все із розвитком науки, техніки, технологій та гуманістичними змінами в суспільстві. Сучасне динамічне середовище потребує підготовки фахівців, здатних адаптуватися до його особливостей, працювати за умов, коли інформація оновлюється з небаченою раніше швидкістю. Це потребує зміни пріоритетів у сфері освіти, теоретичної і методичної підготовки кадрів до нових реалій в системі педагогічної освіти. Компетентність фахівця об'єктивно набуває все більшої актуальності завдяки постійному розширенню соціального досвіду, сфери освітніх послуг, появи інноваційних технологій, зростаючому рівню запитів соціуму. Саме тому вчитель фізичної культури має динамічно реагувати на нові тенденції та прогнозувати результати їх

впровадження в практику, а інституції управління професійною освітою покликані задовольнити професійно-фахові, індивідуально-особистісні, соціокультурні запити, створити такий акмеологічний простір, який переводить заклад освіти з режиму функціонування до режиму розвитку, мотивує педагогів до творчої самоактуалізації в професійному та особистісному вимірах шляхом формальної та неформальної освіти, передбачає впровадження багатоваріантних освітньо-професійних програм, моделей, форм освіти, реалізацію інноваційних методологічних підходів, андрагогічних технологій розвитку професійних компетентностей, творчого пошуку.

Особливості методичного супроводу процесу професійного зростання педагогів, у тому числі й у сфері фізичної культури і спорту вивчали К. Абульханова-Славська, Б. Федоришин, Г. Балл, Л. Мітіна, В. Семиченко, П. Гріммет, К. Дуінлен, а специфіка мотивації до професійного саморозвитку, інноваційної діяльності й презентацій її здобутків є предметом дослідження Л. Даниленко, В. Климчука, В. Піддячого, С. Сисоєвої, В. Хименця, Н. Дене Фічтмен, С. Зепеде, М. Ріс, А. Росс та інших вчених. Проте чимало аспектів управління процесом професійного розвитку педагогів, у тому числі у сфері фізичної культури і спорту потребують подальшого вивчення.

Мета дослідження. Відтак, метою нашого дослідження є визначення психолого-педагогічних чинників, які забезпечуватимуть управління процесом розвитку й удосконалення професійної майстерності фахівця у сфері фізичної культури і спорту.

Матеріал і методи дослідження. У зв'язку з цим впродовж 2018 р., відділом фізичної культури і спортивно-масової роботи Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (м. Краматорськ) та ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ) було проведено курси підвищення кваліфікації учителів з навчальних предметів «Фізична культура» і «Захист Вітчизни» (123 педагога); тренінги з вчителями фізичної культури, які навчатимуть учнів перших класів у 2018/2020 н. р. в умовах Нової української школи (370 педагогів); тренінги та фасилітовані діалоги з теми «Нова українська школа та перспективи її впровадження» за підтримкою Фонду Бергхоф [4], а також анкетування, опитування, лекції, практичні роботи, співбесіди, діалоги, консультації (143 педагога).

Результати дослідження та їх обговорення. На підставі одержаних результатів дослідження ми виокремили шість рівнів причин свідомого і несвідомого небажання педагогів професійно розвиватися (табл. 1).

Відображення рівнів сприйняття дійсності у професійному розвитку вчителя фізичної культури

Перший рівень – особистісна позиція
<ul style="list-style-type: none"> - Чекаємо на державну допомогу; - Недостатня матеріально-технічна база; - Недостатньо інвентарю і обладнання; - Не поважають вчителя учні та батьки; - Не має достатньої підтримки від адміністрації; - Забагато рутинної паперової роботи тощо.
Другий рівень – приховані та неусвідомлені відчуття
<ul style="list-style-type: none"> - Відсутність мотивації; - Відсутність зацікавленості; - Небажання розвиватися; - Неготовність до змін; - Невпевненість у власному професіоналізмі тощо.
Третій рівень – незадовільнені потреби
<ul style="list-style-type: none"> - Безпека; - Повага; - Захист; - Визнання; - Турбота; - Довіра; - Підтримка, допомога; - Бути побаченим, почутим та зрозумілим; - Дбати про власні інтелектуальні ресурси тощо.
Четвертий рівень – небажання та блокування самореалізації
<ul style="list-style-type: none"> - Розвиток; - Навчання; - Натхнення; - Творчість; - Креативність тощо.
П'ятий рівень – порушення стабільності
<ul style="list-style-type: none"> - Цілісність (мої дії та вчинки відповідають моїм цінностям); - Відчуття рівноваги (бути в гармонії з собою); - Діяти, робити свій внесок в життя, бачити сенс; - Впевненість у собі; - Самостійність, самовизначення, автономія тощо.
Шостий рівень – нерозуміння дійсності
<ul style="list-style-type: none"> - «Світ навколо нас – це відображення нас самих». Адже ми всі педагоги і насправді все залежить від нас самих.

Крім того, представляється можливим визначити чинники, які, на нашу думку, заважають педагогам в професійному розвитку, а саме: так зване тунельне мислення (бачення), «сліпі зони», фрейми, тощо; синдром емоційного та професійного вигорання;

так зване кліпове мислення (свідомість); надмірне застереження щодо сприйняття змін та всього нового.

Для подолання визначених проблем, ми пропонуємо слухачам брати участь у різних проєктах і програмах (пошук та реєстрація на ресурсному центрі «Гурт»), а саме: **Всеукраїнські тренінгові курси** – «Управління конфліктами та інклюзією в місцевих громадах»; «Інформування про мінну небезпеку за програмою «рівний-рівному» за підтримкою Представництва Данської Ради у справах біженців та дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні»; «Права людини та освіта для демократичного громадянства за підтримкою Ради Європи та Міністерства освіти і науки України»; «Школа практичної демократії DRI» тощо; **Всеукраїнський проєкт** «Залучення офіцерів поліції до роботи з дітьми за концепцією «Спорт заради розвитку» задля превенції «Кубок довіри»; **Міжнародні та всеукраїнські програми** «Співпраця у програмі «Активні громадяни» за підтримкою Британської Ради в Україні» [1] тощо; **Міжнародні програми** – «Розвиток партнерства в спорті заради соціальних змін в програмі «Спорт заради розвитку» в рамках проєкту «Посилення соціальної згуртованості та інтеграції внутрішньо переміщених осіб у Східній Україні» під представництвом Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні» [2]; «Культура діалогу та конструктивної взаємодії в Україні» за підтримкою ГО «Простір гідності» та Миротворчої організації PAX (Нідерланди)» [6] тощо; **Міжнародні проєкти** – «Масовий футбол та футбольні тренування для людей з обмеженими можливостями за Програмою тренерської підготовки «Соціального альянсу футбольних клубів» (Football Club Social Alliance) та Фонда Scort (Scort Foundation) в Україні» [5] тощо.

Важливим чинником удосконалення професійної майстерності вчителя фізичної культури є інтервізія, тобто міжколегіальний спосіб навчання в групі спеціалістів, які займають рівні позиції, з метою покращення професійних навичок та ефективності педагогічної діяльності; своєрідна взаємна консультацію або обмін досвідом між колегами. Під час роботи інтервізійної групи вчителя виявляють спільні проблеми та шляхи їх подолання. При цьому рекомендуємо зважати на те, що фасилітатором інтервізійної групи може бути як учасник групи, так і більш досвідчений фахівець. Проводиться у формі групової сесії, під час якої вчителя розглядають кейси з практики, аналізують їх та обговорюють стратегії вирішення ситуації або проблеми.

Завдяки такої професійній взаємодії вчителя забезпечуються новими знаннями; допомагають систематизовано бачити, розуміти та аналізувати професійні дії, власну професійну поведінку; усвідомлювати власні професійні помилки та корегувати стратегії їх вирішення; сприяють ефективному аналізу відповідності та якості використовуваних

методів та технологій; формуванню професійних навичок; обміну досвідом; теоретичному і практичному підвищенню кваліфікації; включають елементи самопізнання та розвитку.

Крім того, як показали результати нашого дослідження, досить ефективним чинником, який впливає на підвищення педагогічної майстерності вчителя фізичної культури є підтримка його психологічного здоров'я, вміння вчасно й ефективно зняти втому і надмірну психоемоційну напругу завдяки своєчасного й активного відпочинку, зміни видів діяльності за допомогою технологій арт-терапії (рис. 1).

Рис. 1. Технології відновлення психічного здоров'я педагога.

Висновки. Таким чином, на підставі викладеного вище зазначимо, що вчитель є головною постаттю в школі та представник однієї з найбільш соціально значущих професій, професійна діяльність якого зорієнтована на розвиток і формування особистості.

У зв'язку з цим, стає очевидним, що досягнення мети сучасної освіти пов'язане з особистісним потенціалом учителя, його загальною та професійною культурою, без яких неможливо розв'язання нагальних проблем навчання і виховання. Сучасному вчителю фізичної культури необхідні гнучкість і нестандартність мислення, вміння адаптуватися до швидких змін у суспільстві, що можливо лише за наявності високого рівня професійної компетентності.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Отже вважаємо, що підґрунтям ефективної педагогічної діяльності сучасного вчителя фізичної культури є його Я-концепція, яка полягає в оптимістичному й життєрадісному світосприйманні як

чинника професійного вдосконалення, самовдосконалення й самореалізації особистості педагога. Багатоваріантність форм, моделей, технологій, напрямів професійного розвитку та вдосконалення дозволяє вчителю бути конкурентоспроможним на ринку освітніх послуг, здатним до самореалізації.

Список використаної літератури

1. *Активні громадяни* [Електронний ресурс]. Сайт Британської Ради в Україні. – Режим доступу: <http://www.britishcouncil.org.ua/active-citizens> (дата звернення 26.02.2019). – Назва з екрану.
2. *Глобальна ініціатива ЮНІСЕФ – Концепція «Спорт заради розвитку»* [Електронний ресурс]. Сайт Федерації футболу України. – Режим доступу: <https://ffu.ua/article/35405> (дата звернення 10.02.2019). – Назва з екрану.
3. *Даниленко Л.І., Буркова Л.В., Федорова Н.Ф. Оцінювання та відбір педагогічних інновацій: теоретико-прикладний аспект* [Текст] : наук.-метод. посіб. К. : Логос, 2001. 185 с.
4. *Представництво Данської Ради у справах біженців в Україні : Задля людей* [Електронний ресурс]. Форум НДО в Україні. – Режим доступу: <http://www.ngoforum.org.ua/uk/the-ukrainians-pro-predstavnitstvo-danskoyi-radi-u-spravah-bizhentsiv-v-ukrayini-zadlya-lyudej/> (дата звернення 23.02.2019). – Назва з екрану.
5. *Ліга Толерантності* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/pg/loft.cfco/about> (дата звернення 20.02.2019). – Назва з екрану.
6. *Міжнародна організація «Pax for peace»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.paxforpeace.nl/#> (дата звернення 22.02.2019). – Назва з екрану.
7. *Мукан Н. В. Професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл Великої Британії, Канади, США : монографія.* Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. 248 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СМГ З НАДМІРНОЮ МАСОЮ ТІЛА

Микитин Л. М., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, асистент кафедри фізичної терапії, ерготерапії

ДВНЗ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)

Метою дослідження є вивчення стану питання щодо впровадження оздоровчих технологій з фізичного виховання студентів СМГ з надмірною масою тіла. Для вирішення поставленої мети застосовували теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, анкетування. Проаналізовані дані допомогли нам сформулювати основні напрямки оптимізації оздоровчих технологій з фізичного виховання студентів СМГ з надмірною масою тіла.

Ключові слова: спеціальні медичні групи, оздоровчі технології, надмірна маса тіла.

Вступ. У сучасному суспільстві надзвичайно актуальною є проблема погіршення стану здоров'я серед студентської молоді [1]. Аналіз наукової та методичної літератури [3, 5] показав, що за останні роки активно проводилися наукові дослідження, спрямовані на вивчення окремих аспектів фізичного виховання студентів, які за станом здоров'я зараховані до СМГ.

Багато вітчизняних науковців займаються проблемою фізичного виховання студентів СМГ, О. Дубогай, В. Корягин, Т. Круцевич, Б. Шиян, та ін. – акцентують увагу на принципі оздоровчої спрямованості – забезпеченні оздоровчого ефекту в процесі занять фізичними вправами. Г. Апанасенко, О. Іваночко, О. Зеленюк, М. Мізеров, та ін. – акцентують увагу на засобах та методах фізичного вдосконалення організму й дозуванні фізичних навантажень у фізичному вихованні студентів СМГ.

У сучасній теорії оздоровчої діяльності студентів СМГ існує велика кількість напрямків і підходів щодо визначення та добору засобів організації. Пошук оздоровчих технологій з фізичного виховання для студентів СМГ визначає актуальність цієї роботи.

Мета дослідження. Вивчити стан питання щодо впровадження оздоровчих технологій з фізичного виховання студентів СМГ з надмірною масою тіла. Для досягнення поставленої мети ми визначили такі завдання дослідження:

1. Вивчити стан питання оздоровчої діяльності студентів СМГ за даними літературних джерел.

2. Визначити особливості інтересу та мотивації до оздоровчих занять фізичними вправами студентів спеціальних медичних груп з надмірною масою тіла за допомогою анкетування.

3. Сформулювати основні напрямки оптимізації оздоровчих технологій з фізичного виховання студентів СМГ з надмірною масою тіла.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, порівняння та зіставлення, анкетування.

Організація дослідження. У дослідженні приймали участь студенти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника в кількості 85 осіб, які за станом здоров'я були скеровані для занять фізичною культурою у спеціальні медичні групи.

Результати дослідження та їх обговорення. За даними наукової та методичної літератури надмірна маса тіла та пов'язані з нею хвороби серед студентської молоді значною мірою вимагають першочергової уваги [2, 4].

Поширення надмірної маси тіла серед студентів ВНЗ, є загрозою розвитку супутніх захворювань та наступної інвалідації студентів. До 25 % студентів спеціальних медичних груп мають проблеми із надмірною вагою [5]. Однією з медико-соціальних проблем, що відіграє значну роль в формуванні патології юнацького організму, знижує репродуктивний потенціал, негативно впливає на загальний стан, працездатність та якість життя студентів [1, 3, 5].

На думку науковців для студентів СМГ важливим є не тільки систематичні заняття фізичними вправами, але й адресна корекція порушених функцій організму за алгоритмами оздоровлення, забезпечуючи при цьому зростаючого у своїй дії на організм лікувально-оздоровчого впливу [2, 4]

Для виявлення основних напрямів ефективності оздоровчих технологій фізичного виховання зі студентами СМГ був проведений аналітичний огляд методики викладання фізичного виховання студентів, які мають хронічні захворювання організму різної нозології та проведене анкетування. Данні анкетування продемонстрували: 38 % респондентів вважають, що ефективність розроблених фітнес-програм сприяють позитивним змінам показників загальної маси тіла та співвідношення її компонентів. 11 % опитуваних переконують, що тільки фізичні вправи аеробного характеру можуть сприяти бажаному зниженню маси тіла. 26 % студентів доводять ефективність програми занять з плавання. Адже вже доведений оздоровчий вплив плавання на організм людини з надмірною масою тіла. Плавання як засіб фізичного виховання має переваги перед

іншими видами фізичних вправ для корекції стану здоров'я молоді. При занятті оздоровчим плаванням з метою схуднення можна виконувати значно менший обсяг роботи та витратити при цьому більшу кількість енергії. 25 % респондентів вважають вплив стретчингу, бодіфлексу і силових вправ на показники загальної працездатності та масу тіла є найбільш ефективно. Вони підвищують емоційний стан та мотивацію до занять.

Проаналізовані дані допомогли нам сформулювати основні напрямки оптимізації оздоровчих технологій з фізичного виховання студентів СМГ з надмірною масою тіла. Основні завдання будуть спрямовані на збереження й зміцнення здоров'я, прищеплення навичок здорового способу життя, підвищення розумової та фізичної працездатності, своєчасної корекції організму відповідно діагнозу захворювання, формування життєво важливих рухових навичок і вмінь, розвиток фізичних здібностей відповідно фізичного стану організму та рівню здоров'я.

Висновки:

1. Встановлено, що проблема стану здоров'я студентів спеціальних медичних груп з надмірною масою тіла у вищих навчальних закладах є актуальною.

2. Надмірна маса тіла може бути причиною багатьох захворювань, що приводить до зменшення тривалості життя. Найбільш ефективними методами попередження появи надмірної маси тіла є контроль за калорійністю добового раціону і регулярні фізичні навантаження.

3. Більшість студентів СМГ з надмірною масою тіла вважають найбільш ефективним засобом для оздоровлення плавання і фітнес-програми. Тоді, як аеробним вправам, які збільшують здатність організму мобілізувати жири в якості джерела енергії і сприяють нормалізації обміну речовин надали перевагу найменше респондентів.

Список використаної літератури

1. Волков В. Л. *Основи теорії та методики фізичної підготовки студентської молоді: навч. пос. для студ. Вузів. К. : Освіта України, 2008. С. 256.*
2. Гуртова Т. В., Незгода С. П. *Інформативні показники фізкультурно-спортивної активності студентів спеціальних медичних груп ВНЗ. Науковий потенціал 2013 : зб. наук. пр. IX Міжнародної наук.-практ. конф К., 2013. С. 48-49.*
3. Дубогай О. Д., Цьось А. В., Євтушок М. В. *Методика фізичного виховання студентів спеціальної медичної групи : навч. пос. для студентів ВНЗ. Л., 2012. С. 225.*
4. Зеленюк О., Тюркіна Л. *Організаційно-методичне забезпечення практичних занять з фізичного виховання у спеціальному навчальному відділенні. Актуальні проблеми*

фізичного виховання студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання :
матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Д. : ДНУ ім. О. Гончара, 2010. С. 390.

5. Корягін В. М., Блавт О. З., Цьовх Л. П. Оптимізація навчального процесу на заняттях спеціальних медичних груп вузу із студентами, хворими на ожиріння. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2010. Т 1. С. 79–86.

ЗНАЧЕННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У БАГАТОФАКТОРНОМУ ФОРМУВАННІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Сініцина О. В., старший викладач

Бірук І. Д., асистент

Петрук Л. А., старший викладач

Шолопак Л. Ф., асистент

*Національний університет водного господарства та природокористування (Рівне,
Україна)*

У статті проаналізовано значення фізичного виховання у багатофакторному формуванні майбутнього фахівця. Надані матеріали нормативних документів України, які сприяють організації занять з фізичного виховання на належному рівні у вищих навчальних закладах (ВНЗ).

Ключові слова: *фізичне виховання, студентська молодь, здоров'я.*

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний стан здоров'я населення України загалом, дітей та молоді зокрема, є суттєвим викликом для суспільства і для держави й без перебільшення становить реальну загрозу для її гуманітарної безпеки [4].

Критичним є стан справ і серед юного покоління, зокрема студентів. Тільки за останні 5-6 років в Україні більше, ніж у 3 рази збільшилась кількість студентів, які мають відхилення у стані здоров'я і віднесені до спеціальної медичної групи [2].

З метою створення сприятливих умов для зміцнення здоров'я громадян як найвищої соціальної цінності, забезпечення реалізації права особи на оздоровчу рухову активність, в лютому 2016 року в Україні була прийнята Національна стратегія з оздоровчої рухової активності на період до 20-25 років «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (Указ Президента України від 09.02.2016 року. №42/2016). Одним із основних завдань Національної стратегії є модернізація в навчальних закладах системи фізичного виховання, яке має бути органічно поєднання з іншими компонентами здорового способу життя. [3]

Дослідження провідних науковців Т. Круцевич (2012), В.Н. Платонова (2006) свідчать, що нестача рухової активності студентської молоді складає близько 70%. Як зазначає О. Маржина (2016) фізична культура виконує особливу роль у складному і багатофакторному формуванні індивідуальності майбутнього фахівця. Вона закладає фундамент здоров'я як основу для розвитку інших сторін культури особистості та

забезпечує внутрішні гарантії ефективності навчально-пізнавальної діяльності. До того ж, майбутня професійна діяльність кожного фахівця вимагає певного розвитку фізичних якостей. Отже, перед фізичним виховання у вищій школі постає завдання сформуванню у студентів потребу до занять фізичною культурою і спортом.

Метою дослідження є висвітлення значення фізичного виховання у багатофакторному формуванні майбутнього фахівця.

Методи дослідження – визначити шляхом аналізу науково-методичної літератури та нормативної документації значення фізичного виховання у ВНЗ.

Результати досліджень. Фізична культура і спорт є невід'ємною частиною суспільного виховання, будучи тісно пов'язаними з розумовим, трудовим, моральним і естетичним вихованням, вони зумовлені потребами суспільного розвитку. У процесі фізичного виховання розвиваються фізичні якості, уміння координувати рухи, раціонально витратити свої сили, а також навички особистої і загальної гігієни, культури поведінки. Заняття фізичною культурою породжує у багатьох юнаків та дівчат бажання спробувати свої сили на вищому спортивному рівні. Саме тому, фізична культура і спорт, виробляючи у студентів певну специфічну систему знань, умінь та навичок, є дієвим засобом формування різнобічно розвиненої особистості студента, психологічної і практичної підготовки його до життя та суспільно корисної продуктивної праці.

Сучасне життя, з його зростаючими навантаженнями, потребує від людини перш за все високої емоційної стійкості, необхідної для того, щоб приймати правильні рішення в складних життєвих та виробничих ситуаціях, вміти знайти спільну мову з людьми, що тебе оточують, підтримати високу працездатність. В той же час, в умовах науково-технічного прогресу поряд із збільшенням психічних навантажень – зменшується фізична, знижується рухова активність.

Недостатній рівень рухової активності (гіподинамія) призводить до руйнування внутрішніх механізмів забезпечення оптимального рівня життєдіяльності організму, появи нових хвороб. Зокрема, зниження інтересу до фізичної роботи, регулярних занять фізичними вправами серед студентської молоді призвело до зростання числа захворювань серцево-судинної, нервової та опорно-рухової систем тощо.

Слово «гіпокінезія» (зменшення об'єму довільних рухів), яке сьогодні часто вживають, означає не тільки ослаблення м'язів, але й в'ялість мислення, емоційну неврівноваженість, падіння працездатності, відсутність бажання працювати над собою, позбавлятися від негативних рис свого характеру.

Фізична культура і спорт не тільки є засобом зміцнення здоров'я студента, його

фізичного вдосконалення, однією з форм проведення дозвілля, засобом підвищення соціальної активності, але й істотно впливають на інші сторони людського життя: на трудову діяльність, моральні та інтелектуальні якості; на процес самопізнання і самовдосконалення, на формування волі.

Сам процес регулярних цілеспрямованих занять фізичною культурою або спортивним тренуванням передбачає виховання не тільки певних умінь і навичок, фізичних якостей, але і психічних якостей, рис і властивостей особистості студента. У процесі фізичного виховання формування психологічних властивостей студента відбувається шляхом моделювання життєвих ситуацій, «програти» які можна за допомогою фізичних вправ, спортивних і особливо, ігрових моментів.

У процесі занять спортом загартовується воля, характер, вдосконалюється вміння управляти собою, швидко і правильно орієнтуватися в різноманітних складних ситуаціях, своєчасно приймати рішення, розумно ризикувати або утриматися від ризику. Спорт допомагає знаходити вихід із «безвихідних» ситуацій. Ставлячи перед собою мету, і, досягнувши її, виховуються такі важливі якості, як самостійність, здатність дивитися на події і факти реально. Спорт виховує ініціативу, рішучість, сміливість, впевненість у собі. Такі якості, як почуття відповідальності, наполегливість, активність, твереза оцінка подій, швидкість орієнтування теж виховуються фізичною культурою і спортом.

Вольові якості, що розвиваються при занятті фізкультурою або спортом в студентські роки, безсумнівно, стануть в нагоді в майбутньому. Багато випускників, любителів фізкультури і спорту, в майбутньому займають відповідальні посади, які вимагають прийняття відповідальності за свої дії і рішення, вміння працювати в колективі, бути емоційно стійкою людиною. Фізична культура і спорт є не тільки ефективними засобами фізичного розвитку студента, зміцнення і охорони його здоров'я, сферою спілкування і прояву соціальної активності, але, без сумніву, впливають на авторитет, майбутню трудову діяльність, на структуру ціннісних орієнтацій і допомагають виховати хорошого фахівця, товариську і цілеспрямовану людину.

Для кожної людини, як і для суспільства в цілому, немає більшої цінності, ніж здоров'я. Сучасне суспільство зацікавлене в тому, щоб молоде покоління росло фізично розвиненим, здоровим та життєрадісним. В зв'язку з цим, неухильно зростає значення фізичної культури і спорту, впровадження їх в повсякденне життя.

Щодо організації занять з фізичного виховання у ВНЗ Міністерством освіти та науки України були сформовані рекомендації, які відображені у листі від 25.09.2015 року № 1/9-454 [1].

Кафедрам фізичного виховання були запропоновані наступні базові моделі: секційна; професійно-орієнтована; традиційна; індивідуальна.

Завдяки керівним документам МОН України кафедри фізичного виховання мають можливість обирати модель організації занять для студентської молоді відповідно до тренерсько-викладацького складу та спортивної бази ВНЗ.

Висновки. Таким чином, використання фізичної культури і спорту у ЗВО не є тільки засобом підтримки здоров'я студента, підвищення рівня його окремих фізичних якостей. Вплив такої підготовки набагато багатогранніший, оскільки в процесі її ненав'язливо, природньо відбувається виховання і самовиховання цілого ряду необхідних студенту в житті психологічних якостей, рис і властивостей особистості.

Доведено, що роль фізичної культури і спорту у формуванні основних якостей і властивостей особистості дуже велика. Людина повинна вміти абстрактно мислити, виробляти загальні положення і діяти відповідно до цих положень. Але недостатньо просто вміти міркувати та робити висновки. Необхідно вміти застосовувати їх у житті, досягаючи поставленої мети, долаючи перешкоди, що зустрічаються на шляху. Це може бути досягнуто тільки при нерозривному зв'язку між фізичною і розумовою освітою.

Перспективи подальших досліджень спрямовані на вивчення та визначення пріоритетних базових моделей організації занять з фізичного виховання у ВНЗ технічного напрямку України.

Список використаної літератури

1. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 25.09.2015 № 1/9-454 «Рекомендація щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах».
2. Круцевич Т., Биличенко Е. Отношение юношей и девушек к занятиям по физическому воспитанию в ВУЗе. Спортивный вiсник Приднiпров'я. 2012. - №1. С. 114-119.
3. Михно Л. Зміни рівня фізичного здоров'я дітей молодшого шкільного віку під впливом експериментальної здоров'я-формуючої технології.. Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. пр. Вінницького держ. пед.у-ту ім. М. Коцюбинського, Житомирського держ. у-ту ім. І. Франка. Випуск 1 Вінниця: ТОВ "Планер"2016. С. 128-132.
4. Приходько В., Чернігівська С. Про потребу визначення місця «Фізичного виховання» у реформі вітчизняної вищої школи в контексті компетентнісного підходу. Спортивний вiсник Приднiпров'я. 2016. №1. С. 215-225.

ЛІКУВАЛЬНА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ

Філінков В.І., професор кафедри фізичного виховання

Касьянюк О.С., студент магістратури КН-18-1 м

Касьянюк А.С., студент КН-18-1

Донбаська державна машинобудівна академія (Краматорськ, Україна)

Пропонуються комплекси педагогічних методів, засобів фізичного виховання і лікувальної фізичної культури при різних захворюваннях, а також шляхи зростання рівня фізичної та психологічної реабілітації.

***Ключові слова:** здоров'я, лікувальна фізична культура, захворювання, комплекси, спеціальне медичне відділення.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Глобальні зміни в Європейській економіці та Україні; стрімка глобалізація соціуму; постійне підвищення розумових навантажень і зростання їх інтенсивності, впровадження інноваційних технологій і комп'ютеризації; зростаючі зміни природних умов (екології); різке зниження матеріального рівня забезпеченості сімей, учнівської молоді, сприяють зменшенню інтересу до заняття фізичними вправами і спортом серед студентів; в період навчання у вищих навчальних закладах призводять до різкого зниження оздоровчої рухової активності студентів [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. За даними вітчизняних і зарубіжних авторів, майже 90% студентів мають відхилення в стані здоров'я і 70% досягли і мають незадовільний рівень фізичної підготовленості. Постійно, з кожним роком число студентів, які мають значні відхилення в стані здоров'я, яке продовжує погіршуватися, неухильно зростає [1,4].

Значна кількість студентів, які поступили та зараховани до вищих технічних навчальних закладів, за станом здоров'я відносяться до спеціального медичного відділення (СМО) та лікувальна фізична культура (ЛФК) для занять фізичним вихованням (ФВ) і вимагають своїх особливих підходів в організації навчально-тренувальних занять з фізичного виховання [4].

Мета дослідження. Узагальнення і аналіз літературних джерел, даних науково-дослідних робіт і публікацій з різних видів захворювань, в тому числі спадкового характеру і обміну речовин, опорно-рухового апарату (ОРА) і т.д.

Завдання дослідження. Перевірити і адаптувати в навчальний процес комплекси вправ по ЛФК.

Результати дослідження та їх обговорення. Ряд тяжких захворювань, які походять від зараження мікробами і вірусами, що проникають в організм ззовні, є інфекційними. Окремі види захворювань виникають здебільшого через порушення режиму навчальної діяльності, праці, побуту і відпочинку; неповноцінного і неправильного харчування; від перепаду температури, охолоджень, перегрівів; поганого освітлення; порушень постави, шкідливих звичок. Треті часто передаються в результаті генетичних збоїв організму, незалежно від способу життя, харчування, особистої гігієни. Ці захворювання називаються спадковими (генетичними). Одними з таких захворювань є хвороби порушення обміну речовин і, зокрема, зміни в процесі обміну амінокислот, множинний дефіцит карбоксилази, екстрапірамідальний синдром на фоні генетичного збою в обміні речовин, що викликають порушення неврологічного характеру - гіперкінезом, спазматическими парезами, неврозами, дисплазією сполучної тканини. Їм супроводжують захворювання органів зору (короткозорість); порушень ОДА: постави, плоскостопість; різні розлади шлунково-кишкового тракту [2, 4,5].

Постійну боротьбу з наслідками цих захворювань проводить сучасна вітчизняна медицина, використовуючи засоби ФВ і ЛФК: крім медикаментозних засобів лікування здійснюються також профілактичних заходів по зміцненню здоров'я. У студентів, організм яких ще не сформувався і продовжує рости, це сприяє подальшому розвитку центральної, вегетативної і кістково-м'язової систем, що підвищують функціональні можливості всього організму.

При проведенні навчальних занять з лікувальної фізичної культури при фізичному вихованні необхідно враховувати діагноз і відхилення у фізичному розвитку студентів. У разі неможливості підібрати єдиний комплекс вправ, відповідний цілої низки захворювань, взаємопов'язаних з основним діагнозом, необхідно керуватися методичними вимогами індивідуального підходу.

Але, як показали спеціальні дослідження, відсутність науково обґрунтованих порад і рекомендацій по методиці проведення занять з ЛФК, є одним з факторів, що роблять негативний вплив на загальне сприйняття студентами необхідності участі в регулярних обов'язкових самостійних і групових занять фізичними вправами, оздоровчими системами. У зв'язку з цим, авторами запропоновані комплекси ЛФК, необхідні при ряді захворювань: неврологічні розлади, пов'язані з порушенням обміну речовин,

порушеннями ОДА, в т.ч. проблеми постави, плоскостопість, а також легкі форми порушення секреторної діяльності шлунка (гастрит) [2, 3, 5].

Необхідно постійно виконувати: 10-15-хвилинний комплекс вправ ранкової гігієнічної гімнастики і щоденні заняття фізичними вправами. Рекомендовані фахівцями ЛФК комплекси нескладних вправ, включаючи дихальні, передбачають помірні, дозовані фізичні навантаження на всі основні м'язові групи, суглоби і хребет, які виконуються в повільному, середньому або інтенсивному темпі, тривалістю 10-15 хвилин [2, 3].

До числа рекомендованих фізичних вправ можна віднести вправи для розвитку загальної витривалості: ходьба, повільний біг, крос; на координацію рухів і в рівновазі - при порушеннях ОДА (постави, сколіозах і плоскостопості); а також дихальні комплекси вправ, що сприяють поліпшенню обміну речовин і надають загальнозміцнюючу дію; коригувальні комплекси вправ. З спортивно-прикладних вправ можна використовувати ходьбу, біг, метання м'яча, лазіння, вправи в рівновазі, лікувальне плавання, їзду на велосипеді.

Рекомендується щоденна ходьба. Вона зміцнює м'язи не тільки нижніх кінцівок, але і всього організму за рахунок ритмічного чергування напруги і розслаблення м'язів нижніх кінцівок, покращує крово- і лімфообіг, функції ОДА, а також всієї кістково-м'язової системи.

Показані: оздоровчий дозований біг у чергуванні з ходьбою і дихальними вправами, які рівномірно розвивають мускулатуру всього тіла, тренують серцево-судинну і дихальну системи, підвищують обмін речовин, формують глибоке і ритмічне дихання; повільний біг призначається з індивідуальної дозуванням, при обов'язковому контролі частоти серцевих скорочень (ЧСС) і дихання; стрибки з короткочасної індивідуальної дозуванням (при обов'язковому контролі ЧСС); вправи в метанні (м'ячі, набивних м'ячів, диска) допомагають відновлювати координацію рухів, поліпшують рухливість в суглобах, збільшують силу м'язів кінцівок і тулуба, швидкість рухової реакції; лазіння по гімнастичній стінці сприяє збільшенню рухливості в суглобах, розвитку сили м'язів рук, тулуба і нижніх кінцівок, координації рухів.

Протипоказані студентам із захворюваннями ОРА: вправи в підніманні і перенесенні ваги; механотерапія з великою вагою; заняття на тренажерах (спеціальними комплексами). Для студентів з діагнозом порушення обміну речовин, що супроводжується неврологічними розладами, рекомендуються помірні фізичні навантаження (ранкова гімнастика, уточнення режиму харчування та інші оздоровчі заходи).

Як доповнення до лікарської терапії, техніку дихальної гімнастики, що призначається хворим на астму, необхідно проводити регулярно два рази на день. В

результаті, кількість болісних нападів може зменшитися, а тяжкість їх перебігу значно полегшитися.

Дихальна вправа: сісти на стілець, спершись на спинку, ноги на ширині плечей, руки на колінах, дуже повільно і розмірено вдихнути повітря, далі - видихнути, зробити маленьку паузу; вдих - через ніс, а видих через рот, губи скласти таким чином, ніби ви говорите тривалий «у», видих набагато триваліше вдиху; зробити вдих, а на видиху, намагаючись тримати спину прямо, наскільки можливо нахиліться вправо, 6-7 нахилів в праву сторону, потім в ліву або чергуючи їх; кожен раз між вдихом і видихом - збільшувати паузу на пару секунд, довівши її, таким чином, до 15 секунд. Вправа провести 2-3 рази.

Персональні комп'ютери (ПК) стали невід'ємним інструментом навчання і роботи молоді. Однак тривале сидіння перед монітором погано позначається на зорі. Ефективно боротися з втомою очей дозволяє метод «20-20-20-20», розроблений Співробітниками Техаського університету: людина, яка тривалий час знаходиться за комп'ютером, повинен кожні 20 хвилин робити 20-секундний перерву, протягом якого необхідно розглядати різні об'єкти, розташовані на відстані близько шести метрів. При цьому слід моргнути не менше 20 разів. Крім сухості і втоми очей, дана вправа допоможе запобігти головні болі, а також біль у шиї і суглобах.

Висновки. Проблеми поліпшення здоров'я і зростання рівня фізичного розвитку і фізичної підготовленості студентів за допомогою ЛФК залишаються актуальними. Значення лікувальної фізичної культури для підготовки студентів до професійної діяльності вимагає подальших досліджень. Рішення цих завдань можливі в навчальному процесі при заняттях з використанням методів і засобів ЛФК.

Список використаної літератури

1. Григус И.М., Кучер Т.В. Оптимизация уровня физического здоровья студентов с учетом типа автономной нервной системы. *Физическое воспитание студентов*, 2013. –№1, - С. 26-30. doi: 10.6084/m9.figshare. 662556.
2. Маликов Н.В. *Адаптация: проблемы, гипотезы, эксперименты: монография.* Запорожье: ЗНУ, 2001. 359 с.
3. Мічуда Ю.П. *Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку. Закономірності функціонування та розвитку.* К.: Олімп. л-ра. 2007. 216 с.
4. Раевский Р.Т., Канишевский С.М., Лапко В.Г. *Физическое воспитание студенческой молодежи в XXI веке: прогностическая концепция.* Олимпийский спорт и спорт для всех: тез. V межд. научного конгресса; под ред. М.Е. Кобринского. Мн.: Белорус. гос. акад. физ. культуры, 2001. 374 с.
5. Раевський Р.Т., Третьяков М.О., Канишевський С.М., Краснов В.П., Козубей П.С. *Навчальна програма для вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації.* К., 2003. – 44 с.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ З ІГРОВИХ ВИДІВ СПОРТУ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ СПОРТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Червона С.П., старший викладач

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

Спортивний менеджмент невід'ємний чинник діяльності сучасних тренерів з ігрових видів спорту, що сприяє формуванню та забезпечує діяльність спортивної команди у відповідності до системи спортивного тренування. У статті розглянуто необхідність застосування професійної компетентності тренера для здійснення управлінської діяльності та забезпечення зв'язків з керівними спортивними організаціями.

Ключові слова. *Тренер-викладач, професійна підготовка, спортивний менеджмент, аспекти управління.*

Вступ. Одним із факторів успішної діяльності тренерів з ігрових видів спорту є управління спортивною командою впродовж навчально-тренувального процесу, змагань різного рівня та окремої гри. Щоб сформувати та устаткувати команду, привести в бажаний стан, якісно передавати інформацію та керувати нею, необхідно формувати у тренерів організаторські уміння і здібності, розвивати комунікативні уміння і навички, а також надати необхідну теоретичну та практичну підготовку до майбутньої діяльності тренера як спортивного менеджера, що забезпечить умови діяльності команди у відповідності до основних завдань спортивних організацій.

Узгодження з завданнями спортивної організації щодо вдосконалення навчально - тренувального процесу спортивних команд з метою досягнення найвищих спортивних досягнень та реалізація системи спортивної підготовки через управлінську та організаційну діяльність тренера нагальна потреба.

У майбутніх тренерів з ігрових видів спорту (футбол, баскетбол, волейбол, гандбол) повинні бути сформовані навички управління спортивною командою, управління тренувальним та змагальним процесом, розвинені професійно значущі особистісні та ділові якості, які необхідні для організації та проведення роботи у різних умовах навчально-тренувального процесу тому підготовки майбутніх тренерів з ігрових видів спорту до управлінської діяльності спортивною командою потребує доцільного дослідження та застосування у практику їх професійної підготовки практичних завдань з фахових дисциплін [1].

Зростання вимог до педагогічного професіоналізму фахівця в галузі фізичного виховання та спорту є однією із складових компонентів державних освітніх стандартів та документів: Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. (2012); Стратегія формування сучасної системи олімпійської підготовки на період до 2020 року (2009), Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року (2017), Порядок проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів) (2014) та інші.

Сучасний спеціаліст з фізичної культури відповідно до рівня підготовки випускників повинен оволодіти знаннями: про роль і місце фізичної культури і спорту у забезпеченні здоров'я нації та сприяння соціально-економічному розвитку суспільства; про проектування, будівництво, експлуатацію об'єктів фізкультурно-спортивної діяльності, витрати і джерела фінансування; про принципи організації трудових процесів у сфері фізичної культури і спорту, методику розрахунку необхідних ресурсів щодо виконання, контролю та якості робіт; про послідовність розробки, прийняття та реалізації управлінських рішень в процесі професійної діяльності; про основи законодавства про працю, методах організації, оплати та нормування праці, оцінки умов праці спеціалісту фізичної культури і спорту та ін [3,6].

Аналіз діяльності тренерів - початківців дозволив визначити, що майбутні тренери з ігрових видів спорту по-різному володіють навичками та вмінням управління та організаційної роботи, що є наслідком відсутності практичного впровадження теоретичних знань.

Сучасна система спортивного тренування характеризується прогресивними принципами, широким колом взаємозалежних завдань, науково-обґрунтованим підбором засобів і методів, перспективним багаторічним плануванням, високою організацією контролю, забезпеченням спеціальних умов, що зумовлює значну роль тренерів – викладачів у організації та управлінні тренувальною та змагальною діяльністю спортивних команд [2,4].

Провідні вчені В.М. Платонов, 1997, 2015; М.Г. Озолін, 2003; В.В. Мулик, 2002; О.І. Камаєв, 2000, та ін., відзначають провідну роль організаційного та управлінського впливу тренерів на оптимальне функціонування системи спортивної підготовки [4,6].

Управління, трактується фахівцями як будь-яка зміна стану якогось об'єкту, системи чи процесу, що веде до досягнення мети або як впорядкування системи, тобто приведення її у відповідність з об'єктивною закономірністю, що діє в цій сфері. У більш вузькому значенні, управлінням називається перевід якої-небудь системи в бажаний стан або

цілеспрямований вплив органу управління на об'єкт управління з метою його ефективного функціонування [2,3,4].

Структура управління містить дві системи: керуючої (тренер) та керованої (спортсмен). Керуюча система діє на керовану систему з метою кількісної та якісної зміни параметрів її діяльності відповідно до поставлених завдань управління.

Специфіка діяльності тренера в тому, що об'єкт діяльності є одночасно і суб'єктом, він змінюється не в залежності від впливу, а за законами розвитку психіки, успіх діяльності залежить від ставлення спортсмена до педагога, управлінській діяльності тренера характерне рефлексивне управління діяльності. Урахування цих особливостей прояснюють розуміння того, що предметом засвоєння в процесі професійно – педагогічної підготовки майбутніх тренерів має бути не тільки оволодіння потрібних професійних знань, а й оволодіти основою повного складу майбутньої діяльності з управління тренувальною, змагальною діяльністю і безпосереднім розвитком особистості спортсменів [3,5].

Тренер це організатор процесу спортивної підготовки, завдяки чому він може проявити свої знання, досвід, скорегувати та внести зміни та доповнення для досягнення запланованих результаті.

Як показує досвід – управлінська компетентність тренера це наслідок спеціальної професійної освіти. Компетентісний підхід, важливий при формуванні освітнього стандарту випускників ВНЗ [1].

Ігрові види спорту такі як баскетбол, волейбол, футбол, гандбол, базуються на узгоджених діях усієї команди, керування якою як під час тренувань так і під час змагань, здійснюється тренерами, тому високий рівень знань щодо управління спортивною командою, організаторських, управлінських вмінь та навичок тренерів – один із основних факторів, який сприяє перемозі у змаганнях різного рівня, забезпечує супровід кожного гравця у процесі надбання змагального досвіду та досягнення спортивної майстерності протягом багаторічної підготовки, забезпечує необхідний зв'язок з програмами спортивної організації до якої належить команда, виконання нормативних та законодавчих вимог до здійснення тренувальної та змагальної діяльності.

Причому ця діяльність проходить у відповідності до керуючої, організаційної діяльності спортивних організацій ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ, училища, інтернати спортивної спрямованості, спортивні клуби та ін. з урахуванням вимог окремого етапу підготовки, щоб ефективно керувати підготовкою спортсменів, своєчасно приймати

доцільні рішення ,реалізовувати їх на практиці, забезпечувати повний взаємозв'язок етапів підготовки та цілеспрямовану підготовку спортивного резерву [4,6].

Управлінський вплив тренера включає педагогічний, медико-біологічний, організаційно-управлінський, матеріально – технічний аспекти підготовленості тренера, які зумовлені контингентом спортсменів, визначеного етапу підготовки: початкової підготовки, попередньої базової підготовки, спеціалізованої базової підготовки, етап підготовки до вищих досягнень, максимальної реалізації, індивідуальних можливостей, збереження вищої спортивної майстерності, поступового зниження досягнень[3,4].

Специфіка кожного етапу підготовки зумовлює умови створення та управління спортивною командою, вимагає та формує необхідні вміння у тренера.

Спортивна команда представляє собою колектив зі складними всередині нього взаємовідносинами. Перед спортивною командою стоять певні завдання: навчання і виховання спортсменів; підвищення спортивної майстерності її членів, агітація і пропаганда спорту; пропаганда та залучення людей до занять спортом; захист спортивної честь організації на різних змаганнях.

Перед тим, як здійснити управління командою, необхідно прийняти відповідне управлінське рішення за спрямованістю; часом їхньої дії; складністю виконання; обов'язковістю виконання; ситуацією, в якій приймаються рішення; обсягом проблем, що вирішуються. В ході тренувань, а особливо у ході підготовки до спортивних змагань та під час проведення гри, майбутнім тренерам з ігрових видів спорту необхідно вчитися організувати команду і управляти нею, підбирати відповідних учасників для вирішення ключових завдань у грі, доступно та адекватно надавати рекомендації гравцям, управляти командою в емоційно напружених ситуаціях, вирішувати питання організації змагань з різними організаціями та посадовими особами, що вимагає вміння переконувати їх у наданні допомоги як для тренувань так і для проведення змагань.

Усі ці знання, уміння і навички необхідні для професійної діяльності тренера та зумовлюють теоретичну підготовку та практичну діяльність під час професійної підготовки [5].

Викладання навчальні дисциплін «Організація та менеджмент фізичної культури», «Основи управління фізичною культурою та спортом», «Стратегічне управління фізичною культурою та спортом», «Менеджмент фізкультурно-спортивних організацій», «Основи менеджменту, маркетингу та адміністрування» спрямоване на оволодіння основними положеннями теоретичних засад управлінської діяльності (закони,

закономірності, методи, функції, принципи, категорії, механізми, моделі, тощо); ознайомлення з практикою управління фізкультурними і спортивними організаціями; проектування систем менеджменту, тобто формування взаємопов'язаних і взаємодіючих управлінських функцій у роботі фізкультурно-спортивних структур, які забезпечують ефективність їх діяльності.

Організаційна практика проводиться з метою формування у студентів зацікавленості вивчення умов та безпосередньої діяльності майбутнього фахівця фізичної культури і спорту, професією, ознайомлення їх з організаційною структурою та змістом діяльності керівників різних фізкультурно-спортивних організацій. сприяє формуванню готовності майбутнього тренера до впровадження технології спортивного менеджменту, що визначається як інтегративне становлення особистості та формується в процесі спеціально організованої професійної підготовки та визначається рівнем сформованих самоосвітніх, самовиховних умінь, розвитком професійних та особистісних якостей, переконаності у значущості професійного самовдосконалення та передбачає її здатність до впровадження технології спортивного менеджменту в майбутній професійній діяльності [1, 6].

Організаторська діяльність тренера є реалізацією на практиці його планів і умовою цілеспрямованого реального проектування власне педагогічних і функціональних завдань. Рішення власне педагогічних завдань веде до зміни особистості спортсмена, його спортивної майстерності. Функціональні завдання, пов'язані зі створенням інструкціями, коментарями педагогічного впливу, цілісної системи спортивної тренування і досягнення спортивного результату. Розумний баланс педагогічних і функціональних завдань забезпечує успішне вирішення всього комплексу складних проблем спортивної діяльності [1, 6].

Висновок. Необхідність підготовки майбутніх тренерів з ігрових видів спорту до управління спортивною командою в процесі вивчення фахових дисциплін зумовлена вимогами сучасного рівня професійної підготовки фахівців фізичної культури та спорту, останніми змінами системи спортивної підготовки зумовленими ростом спортивних результатів на міжнародній арені, впровадженням у освітній процес практики засвоєння та впровадження спортивного менеджменту як для формування та розвитку окремо взятої команди так і для забезпечення умов та зовнішніх зв'язків з відповідно законодавчих, нормативних вимог та завдань спортивних та керуючих організацій.

Список використаних джерел

1. Безкоровайна Л.В. Оцінка якостей, необхідних для майбутньої професійної управлінської діяльності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. Харків: ХДАДМ, 2006. № 10. С. 87-90.
2. Гозунов Е.Н., Мартьянов Б.И. Психология физического воспитания и спорта. М.: Академия, 2004. 288 с.
3. Жданова О., Чеховська Л. Основи управління сферою фізичної культури і спорту. Львів: ЛДУФК, 2017. 244с.
4. Мулик В.В., Камаєв О.І. Теорія системності та і системний підхід в професійній діяльності тренера. Харків, ХДАФК, 2017. 88с.
5. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте: Учебник для студентов вузов физического воспитания и спорта. К.: Олимпийская литература, 1997. 583 с.
6. Приходько І.І. Організація і менеджмент фізичної культури. Навчальний посібник для студентів напряму підготовки «Фізичне виховання» . – Х.: «Цифрова друкарня №1», 2013. 178 с.

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ ОЛІМПІЙСЬКИМ,
ПАРАОЛІМПІЙСЬКИМ, НЕОЛІМПІЙСЬКИМ РУХОМ ТА
ПРОФЕСІЙНИМ СПОРТОМ**

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ З СУМО

¹Байрамов Р.Х., аспірант, головний спеціаліст

²Бондар А.С., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

³Бондар Т.С., кандидат наук з фізичного виховання та спорту

¹*Управління у справах молоді та спорту Харківської обласної державної адміністрації
(Харків, Україна)*

²*Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)*

³*Університет митної справи та фінансів (Дніпро, Україна)*

У статті розглянуто особливості організації спортивних змагань з сумо, наведено результати аналізу календарів Федерації сумо України, охарактеризовано основні правила змагань з даного виду спорту.

Ключові слова: *сумо, сумоїсти, федерація, спортивні змагання.*

Вступ. Сумо в Україні, як і більшість неолімпійських видів спорту, почало набувати популярності за часів незалежності і з кожним роком кількість займаючихся даним видом спорту збільшується, вітчизняні спортсмени демонструють стабільно високі результати на міжнародній спортивній арені, а Збірна України входить до трійки світових лідерів з сумо, зростає кількість змагань, які проводяться в нашій країні, підвищується рівень якості їх проведення, вони стають більш видовищними та масштабними.

Вітчизняні вчені, зокрема Гаджієва Є., Ложечка М., Мальська М. вивчали історичні аспекти сумо, Адашевский В., Коробко С. розглядали особливості спортивної підготовки сумоїстів, Безкоровайний С., Буравцов В., Коробко С., та ін. обґрунтовували методику викладання сумо у закладах вищої освіти, однак серед розглянутих теоретичних доробок відсутні ті, які присвячені організаційним засадам проведення спортивних змагань з сумо, що й обумовило вибір теми дослідження.

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей організації спортивних змагань з сумо.

Матеріали та методи дослідження: у ході дослідження проаналізовано теоретичні доробки сучасних вчених та нормативно-правові документи щодо розвитку сумо в Україні, документи планування та звітності федерацій сумо, використано аналіз

літературних джерел та документів, опитування (анкетування), методи системного аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення. Сумо входить до списку видів спорту, що представлені на таких престижних змаганнях з неолімпійських видів спорту, як Всесвітні ігри і Всесвітні ігри з єдиноборств. Професійним борцям заборонено брати участь у цих змаганнях, саме завдяки цьому з'явилося аматорське сумо.

Аматорське сумо дещо відрізняється за правилами від професійного. Наприклад, в професійному сумо немає вагових категорій, на відміну від любительського. Також в любительському сумо з 2001 р. в змаганнях беруть участь жінки, чого не має у професійній боротьбі, де жінкам категорично забороняється займатись даною боротьбою [5].

У змаганнях з сумо визначені наступні вагові категорії:

Юнаки 13-18 років: до 75 кг, до 100 кг, понад 100 кг і абсолютна вагова категорія.

Чоловіки: до 85 кг, до 115 кг, понад 115 кг і абсолютна вагова категорія.

Жінки: до 65 кг, до 80 кг, понад 80 кг і абсолютна вагова категорія.

Учасники змагань повинні надягати на стегна пояс-пов'язку – мавасі. Ширина мавасі становить 40 см, довжина мавасі повинна бути достатньою для того що б його можна було обернути навколо торсу спортсмена 4-5 разів.

У сумо для визначення переможця використовуються два основні правила: програє той, хто першим опинився за межами кола, або першим торкнувся підлоги будь-якою точкою тіла, окрім ступень. Також суматорі буде зараховано поразку, якщо він примудриться під час сутички загубити свій пояс «мавасі» [3].

Майданчик для боротьби сумо – поміст 34-60 см заввишки – називають дахьо. Його виробляють з глини і покривають зверху тонким шаром піску. Поєдинок проходить у колі діаметром 4,55 метра, межі якого прокладені рисовою соломною. У центрі дахьо розташовано дві білі смуги, що позначають стартові позиції борців. Пісок навколо дахьо ретельно розрівнюється перед початком кожного поєдинку, щоб по слідах на піску можна було визначити, чи торкнувся один з суперників землі за межами дахьо [6].

У сумо існує близько восьми десятків дозволених унікальних прийомів. До числа заборонених належать:

1. удари кулаком;
2. навмисне захоплення волосся;
3. удари в уразливі місця, зокрема, в очі або сонячне сплетіння і т.п.;
4. удари долонями по вухах;

5. захоплення передньої вертикальної частини мавасі (маетатеміцу) або витягування її просунути збоку пальцями;
6. задушливі захоплення горла;
7. удари ногою у груди або живіт;
8. заламування одного або двох пальців [7].

У сумо, як і в інших традиційних бойових мистецтвах Японії, зберігають і шанують ритуали і етикет. Сутичка починається по команді гьодзі після виконання необхідних ритуалів. Тривалість сутички становить:

1. для вікової групи 13-15 років - 3 хвилини;
2. для вікової групи 16-17 років - 5 хвилин;
3. для дорослих 18 років і старше - 5 хвилин.

Якщо після зазначеного часу переможець не визначений, призначається повторна сутичка, перерва між сутичками не передбачена. Наступна сутичка починається відразу після закінчення попередньої [3].

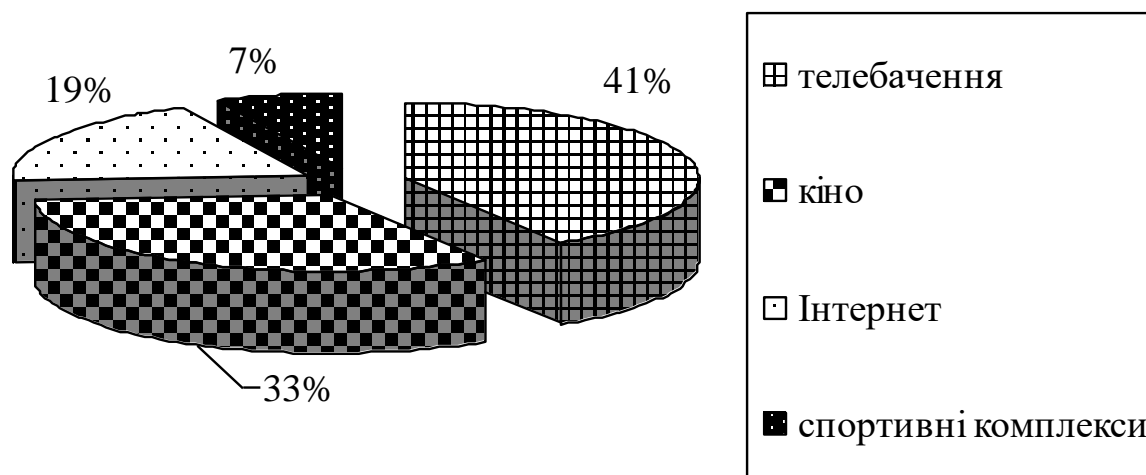
У нашій країні організацією та проведенням міжнародних змагань з сумо займається Федерація сумо України, створена у 1999 році і офіційно зареєстрована у 2001 році. Вона отримала статус національної, завдяки тому, що розвиває сумо на всій території країни; має членство в Міжнародній федерації, включеній до переліку Міністерство молоді та спорту України). Федерація сумо України є дійсним членом міжнародної федерації сумо (IFS) і Європейської федерації сумо (EFS). Крім того, у нашій країні, розвитком та популяризацією сумо займаються 22 обласні і 3 міські федерації [5].

У Харківській області побудована чітка структура управління сумо та поступово створюються належні умови для його подальшого поширення та популяризації, цьому сприяє громадська організація «Харківська обласна федерація сумо» зареєстрована у 2009 році. Усі свої рішення стосовно глобального розвитку сумо на території області вона погоджує з обласним Управлінням у справах молоді та спорту та Всеукраїнською федерацією сумо.

Слід зазначити, що згідно з Календарями Федерації сумо України за 2017-2019 рр. у Харківській області та у м. Харкові Федерацією заплановано проведення усіх навчально-тренувальних зборів із спеціальної підготовки до змагань різного масштабу, у тому числі Всесвітніх ігор, чемпіонату світу серед дорослих та юніорів, чемпіонату Європи, Кубку Світу, Кубку Європи, Міжнародних рейтингових турнірів та ін. [4].

Як свідчить опитування серед жителів Харківської області [2], лише 34% опитаних бачили змагання з сумо один раз, 33% – декілька разів, 28% – не дивилися жодного разу і

5% респондентів регулярно дивляться змагання з сумо. При тому, що 69% опитаних респондентів вважають сумо видовищним видом спорту, а 31% – ні. 41% опитаних дивляться змагання з сумо по телебаченню, 33% – бачили їх лише у кіно, 19% – переглядають в мережі Інтернет і лише 7% відвідують змагання у спортивних комплексах (рис.1).

Рис. 1. Джерела перегляду змагань з сумо

Підсумовуючи вищезазначене можна констатувати, що в Україні відсутнє цілеспрямоване просування сумо в засобах масової інформації, на сьогоднішній день, недостатньо інформації щодо масових заходів та спортивних змагань з сумо, вирішення цих питань сприяло би популяризації даного виду спорту серед населення.

Висновки. Проведене дослідження дало можливість з'ясувати, що аматорське сумо відрізняється за правилами від професійного, так в професійному сумо немає вагових категорій, а в любительському сумо в змаганнях беруть участь жінки. В Україні підготовкою та проведенням міжнародних змагань з сумо займається Федерація сумо України, яка затверджує Календар на рік. У Харківській області змагання та навчально-тренувальні збори проводить Харківська обласна федерація сумо, при цьому змагання з сумо регулярно відвідують лише 5% жителів Харківської області.

Перспективи подальшого дослідження полягають у вивченні організаційно-управлінських умов діяльності Федерації сумо України.

Список літератури

1. Байрамов Р.Х. та ін. Менеджмент неолімпійського спорту (на прикладі сумо). Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту: збірник наукових праць. Харків: ХДАФК, 2018. С. 123-126.
2. Байрамов Р. Х. Популяризація сумо в Україні. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 68, 2019. Електронний ресурс. URL: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archives>
3. Інтерв'ю президента Федерації сумо України Сергія Коробка. Спортивний комітет України: веб-сайт. URL: <http://scu.org.ua/101-interview/sumo2/612-intervju-prezydenta-federacii-sumo-ukrainy-sergija-korobka.html?lang=uk&showall=1>
4. Календар Федерації сумо України. Спортгид: веб-сайт. URL: <http://sportguide.kiev.ua/section/competition/56-sumo>
5. Організаційно-управлінські умови розвитку неолімпійського спорту на Слобожанщині: монографія / за заг. ред. А.С. Бондар. Харків, 2017. 322 с.
6. Сумо. Культура Японії: веб-сайт. URL: <https://sites.google.com/site/islandsakura/bojovi-mistectva/sumo>
7. Федерація сумо України. Спортивний комітет України: веб-сайт. URL: <http://scu.org.ua/federacii-neolimpijskogo-sporty-ukrainu-28/1052-2013-01-15-16-19-23.html>

ВПЛИВ СПОРТИВНИХ ТАНЦІВ НА РОЗВИТОК ПАРТНЕРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Горбенко О.В., кандидат педагогічних наук

Лисенко А.О., старший викладач

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

Дана стаття передбачає розгляд питань впливу спортивних танців на розвиток партнерської майстерності. Саме особистісні якості спортсменів-танцюристів та їх взаємодія є основою, що значно впливає на партнерську майстерність.

Ключові слова: *критерії, майстерність, спортсмени-танцюристи, спортивні танці, суддівство.*

Вступ. Аналіз останніх досліджень і публікацій, показав, що спортивні танці є відносно новим видом спорту не тільки в Україні, але й у всьому світі. Саме зростання популярності спортивних танців привертає увагу науковців для досконалого наукового дослідження та науково-методичного обґрунтування.

У даному випадку необхідно приділити увагу дослідженню проблеми партнерської майстерності виконавців зі спортивного танцю. Так як партнерська майстерність включає в себе безліч особистісних якостей спортсменів, що характеризується інтенсивною і суперечливою перебудовою інтелектуальної, ціннісно-сміслової, емоційно-вольової та комунікативної сфер. Криза підліткового віку є одним з найдраматичніших в онтогенезі. Почуття дорослості як центральне новоутворення психологічного розвитку підлітків, в основі якого – здатність до самопізнання і рефлексії соціальних контактів – формується в умовах продуктивного спілкування з однолітками і дорослими, виконання різних видів суспільно-корисної діяльності [2]. Загальновідомий факт, що зростання спортивних результатів можливе тільки за умови, що рівень спортивно-технічної майстерності буде відповідати певному рівню фізичної, технічної та психологічної підготовленості. Тому, більшість фахівців в області спортивних танців [5, 7, 9] визнають залежність ефективності виступів спортсменів-танцюристів від оптимального поєднання фізичної, технічної та психологічної підготовленості спортсменів-танцюристів.

Гармонійна взаємодія між партнерами можливо тільки в разі достатнього розвитку особистості кожного з них. Тому до розвитку здібностей юного танцюриста потрібен цілісний підхід. Важливо враховувати, що поряд із загальними існують здібності, що зумовлюють успішність занять танцювальним видом спортивної діяльності взагалі. Незважаючи на відносно велику кількість публікацій з проблеми здібностей людини,

багато питань, особливо що стосуються «спортивних» здібностей, залишаються дискусійними [1].

Мета дослідження та завдання дослідження. теоретично обґрунтувати особливості впливу спортивних танців на розвиток партнерської майстерності.

Завдання дослідження:

1. Провести теоретичний аналіз даних та науково-методичної літератури з урахуванням впливу спортивних танців на партнерську майстерність на етапі спортивної спеціалізації з урахуванням особистісних якостей.
2. Вивчити характер партнерства та взаємозв'язку особистісних якостей у спортсменів-танцюристів віком 13-14 років.

Матеріал і методи дослідження. теоретичний аналіз, систематизація і узагальнення наукової літератури; педагогічне спостереження, опитування.

Результати дослідження та їх обговорення.

Отримані результати дослідження даних літературних джерел свідчать, що у наш час існує багато проблем, які необхідно розглянути у контексті психологічної підготовки спортсменів-танцюристів віком 13-14 років. У ході дослідження з'ясувалося, що для досягнення успіху, вираженого в результатах змагань, необхідно цілеспрямовано формувати у виконавців зі спортивного танцю здатність до самопізнання в системі партнерських відносин.

Однак аналіз наукових досліджень, виконаних у руслі структурного підходу, свідчить про суттєві протиріччя у висновках різних авторів. Наукові дослідження показують, що на психофізіологічному рівні партнерської майстерності з'являється схожість психомоторних реакцій, розумових процесів. На соціально-психологічному рівні краще спрацьовують партнери, у яких особистісні якості взаємно доповнюють один одного. Інші автори говорять про те, що властивості, які базуються на вроджених особливостях індивіда у сумісних партнерів швидше контрастні, ніж подібні. А властивості, обумовлені впливом виховання та соціокультурного середовища найчастіше подібні [1, 6, 7].

Як показав аналіз даних науковців: особливості розвитку й становлення спортивних танців в Україні, специфічний характер рухової діяльності, збільшення кількості престижних комерційних змагань, специфіка умов їхнього проведення та суб'єктивний характер суддівства зумовлюють необхідність вивчення та постійної корекції системи підготовки спортсменів на основі ґрунтовного аналізу усіх видів підготовленості [4, 3]. У процесі спортивного тренування та в умовах змагальної

діяльності, ні один із видів підготовленості не реалізується ізольовано. Кожен вид підготовленості залежить від ступеня досконалості інших, визначається ними, та зумовлює їх рівень [9].

Слід також зауважити суперечливість у наукових працях щодо вивчення особистісних рис взаємодіючих членів спортивної групи. Зокрема, при взаємодії у парі партнери взаємно доповнюють один одного, утворюючи стійку систему відповідно до 13-14 факторів першого порядку опитувальника Р. Кеттелла. В іншому ж напрямі - сумісні партнери подібні за шкалами 16 РР. Однак необхідно підкреслити, що у багатьох наукових дослідженнях об'єктом виступали групи з різним типом групової задачі і змістом спільної діяльності [3]. Також відомо, що в психологічній підготовці танцювальних пар необхідним елементом є партнерська майстерність як ефект оптимального поєднання різноманітних індивідуально-психологічних характеристик учасників взаємодії.

Для досягнення високих спортивних результатів танцювальних пар необхідно приділяти увагу як фізичній так і психологічній підготовці, де необхідним елементом є партнерська майстерність як ефект оптимального поєднання різноманітних індивідуально-психологічних характеристик учасників взаємодії.

Висновки з даного дослідження.

1. Аналіз даних науково-методичної літератури що партнерська майстерність, як вид психологічної підготовки з урахуванням особистісних якостей спортсменів-танцюристів на етапі спортивної спеціалізації, не достатньо вивчена, так як практично не досліджено питання щодо впливу та рівня взаємозв'язку індивідуально-психологічних властивостей партнерів на критерії системи суддівства.

2. Дослідження характеру взаємозв'язку особистісних якостей спортсменів-танцюристів віком 13-14 років виконані в руслі структурного підходу, спрямованих на пошук оптимальних поєднань різноманітних індивідуально-психологічних особливостей танцювальних пар. Однак деякі науковці, вважають, що партнери у спортивних танцях повинні бути подібними за показниками всіх рівнів партнерської майстерності – фізіологічному, психологічному та соціально-психологічному. Інші науковці відзначають, що партнери можуть бути сумісними на основі доповнення. Стосовно вивчення ролі партнерської взаємодії особистісних якостей у спортсменів-танцюристів віком 13-14 років характерна схожість на рівні показників емоційного самоконтролю та культури спілкування. А також спортсмени-танцюристи подібні на середньому і нижче середнього рівні за комфортністю та тривожністю. Саме спортивні танці мають величезний вплив на

партнерську майстерність, так як вони передбачають передачу інформації рухами тіла, що значно впливає на результат.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Подальші дослідження планується присвятити виявленню інших ціннісних пріоритетів у напрямі спортивних танців та пошуку шляхів їх вирішення.

Список використаної літератури

1. *Аболин Л. М. Преподаватель в современном образовательном пространстве. Казань: Таглитат, 1999. 185 с*
2. *Киселев Ю.Л. Психодиагностика спортсменов с целью отбора для подготовки участия в ответственных соревнованиях. Отбор и подготовка высококвалифицированных спортсменов к ответственным соревнованиям. К., 1995. С. 96-106.*
3. *Болобан В.Н. Обучение упражнениям со сложной координационной структурой в условиях динамических соединений элементов высокой трудности // Наука в Олимпийском спорте, 1999 (Специальный выпуск). С. 117–122.*
4. *Галеев А.Р. Исследование мотивов занятий спортивными танцами //Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. 2007. № 6. С. 45–46.*
5. *Маренков А.Н. Физическая подготовка в танцевальном спорте // Современный Олимпийский и Параолимпийский спорт и спорт для всех: XII Междунар. науч. конгресса. М., 2008. Т. 3. С. 142-143*
6. *Новицкая М.С. Психологические показатели успешности юниоров танцевального спорта // Совершенствование системы подготовки в танцевальном спорте: материалы XIV Всероссийской научно-практической конференции. М. : ФГБОУ ВПО «РГУФКСМиТ», 2014. 90 с.*
7. *Румянцева В.И. Социально-психологическое исследование субъекта лидерства / Экспериментальная и прикладная психология. Вып. Л. : Изд-во Ленингр. ун-та 1997. С. 183-187.*
8. *Спасенников В.В. Анализ и проектирование групповой деятельности в прикладных психологических исследованиях. М.: ИПРАН, 1992. 204 с.*
9. *Чикалова Т.А., Почтаева, Е.А. Методика обучения детей 5-6 лет базовым элементам техники спортивных танцев на этапе начальной подготовки // Спортивные танцы. РГАФК. Бюллетень № 2. 2001. С. 35-39.*

РОЗВИТОК СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОКАЗНИКИ УДАРІВ У СПОРТСМЕНІВ БОКСЕРІВ НА ЕТАПІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Домашенко І.А., студент магістратури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

В даній роботі розглядаються спеціально-підготовчі і загально-підготовчі вправи, як один з домінуючих чинників досягнення високих спортивних результатів в змаганнях з боксу. За результатами дослідження виявлено значущі взаємозв'язки між окремими показниками загально-підготовчих і спеціально-підготовчих вправ у спортсменів боксерів на етапі спеціалізованої базової підготовки. Також експериментально перевірено вплив комплексу загально підготовчих вправ силового характеру на показники поодиноких ударів руками та ногами.

Ключові слова: бокс, взаємозв'язки, встановлено, достовірний, взаємо перенесення.

Актуальність роботи. Бокс - один із найпопулярніших видів єдиноборств. Проте аналіз спеціальної літератури свідчить, що на сьогодні в нашій країні не має фундаментальної наукової бази, і поглибленого вивчення про становлення майстерності одноборців у такому виді спорту, як бокс, а тому будь-які дослідження в цій сфері дадуть вагомий внесок для розвитку боксу та конкурентноздатності наших спортсменів на світовій арені [3-7].

Оскільки бокс є комплексним видом спорту, в якому застосовуються ударні дії руками та ліктями то оволодіння лише технікою і тактикою не дає переваги в цьому виді спорту. Застосування технічного прийому в будь-якій ситуації залежить від низки факторів. Найбільш важливим фактором є фізична підготовленість, оскільки всі технічні прийоми мають силовий характер тому така фізична якість, як сила є однією з домінуючих і має безпосередній вплив на спортивні досягнення і ефективність тренувального процесу в боксу (Дацинський В. 2007)

Аналіз спеціальної літератури свідчить, що на етапі попередньої базової підготовки спортсменів **актуальним** є визначення таких загально-підготовчих вправ та методів їх застосування, які впливатимуть на розвиток спеціальних фізичних якостей молодих спортсменів [7;8]. На цьому етапі підготовки доцільно здійснювати пошук таких загально підготовчих вправ, застосування яких відзначається найбільшою ефективністю для розвитку фізичних якостей спортсменів та оптимізації оволодіння техніки в обраному виді спорту (В.Платонов, 1997; Л.Волков, 1998).

Мета роботи. Виявлення ефективних засобів і методів для розвитку силових якостей спортсменів боксерів, які знаходяться на етапі спеціалізованої базової підготовки

Матеріали та методи дослідження. В даному дослідженні брали участь студенти ХДАФК та спортсмени команди Харківської області по боксу. Тестування проводилося з групою спортсменів боксерів чоловічої статі, які знаходились на спеціалізованої базової підготовки в кількості 11 чоловік, віком від 17-19 років.

Результати дослідження та їх обговорення.

В результаті визначення рівня фізичної підготовленості спортсменів з боксу встановлено, що на етапі спеціалізованої базової підготовки (табл. 1.) вони здатні розвивати удари такої сили якої достатньо для виведення суперника на певний час із стану боєздатності.

Спортсмени розвивають силу ударів руками за величиною більшою за 116 кг. Попередні дослідження С.А. Никитенка свідчать, що удари силою 116 кг спроможні вивести спортсмена із стану боєздатності на певний період часу. На етапі спеціалізованої базової підготовки між швидкісно – силовими характеристиками ударів виникають компенсаторні коливання, чим більші силові можливості спортсменів на початку підготовчого періоду, тим більший приріст швидкісного компоненту техніки ударів відбувається у продовж етапу спеціалізованої базової підготовки.

Отже, на етапі спеціалізованої базової підготовки спортсменам з боксу доцільно розвивати силові можливості з метою подальшого підвищення швидкості дій завдяки компенсаторних коливань в основних характеристиках структури рухів.

Шляхом досліджень визначено саме такі загальнопідготовчі вправи (табл. 1) між кількісними показниками яких і кількісними показниками спеціально-підготовчих вправ боксера (прямий удар рукою, коловий удар рукою встановлено достовірні статистичні взаємозв'язки.

Визначено саме такі загально підготовчі вправи:

- дальність поштовху м'яча масою 1 кг;
- дальність поштовху м'яча масою 2 кг;
- дальність поштовху м'яча масою 3кг;
- поштовх штанги від грудей масою 30 % від маси тіла за 20 с. ;
- згинання та розгинання рук в упорі лежачи за 30 с.;
- стрибок в довжину з місця (см) ;
- присідання за 30 с. ;

- максимальна сила м'язів (показники станової динамометрії);
- максимальна сила м'язів кисті (показники кистьової динамометрії);
- час бігу (на відстань до 10 м);

Таблиця 1

Кількісні показники загальної і спеціальної підготовленості спортсменів боксерів на етапі спеціалізованої базової підготовки.

ТЕСТИ	X	V %
1. Сила прямих ударів рукою, кг	152,4	16 %
2. Сила колових ударів рукою., кг	150	16 %
3. Сила колових ударів ногою, кг	122,1	17%
4. Вибухова сила м'язів верхніх кінцівок: поштовх м'яча масою 1 кг., метрів	11,8	17 %
5. Вибухова сила м'язів верхніх кінцівок: поштовх м'яча масою 2 кг., метрів	10,9	15 %
6. Вибухова сила м'язів верхніх кінцівок: поштовх м'яча масою 3 кг., метрів	9,6	16 %
7. Максимальна сила(станова динамометрія), кг	133,9	19 %
8. Кистьова сила (кистьова динамометрія), кг	41,3	18%
9. Поштовх штанги масою 30 % від маси тіла за 20 с., кількість	18	15 %
10. Присідання.30 сек., кількість	32,2	14 %
11. Згин. та розгин. рук в упорі.30 сек., кількість	40,5	14 %
12. Біг на 10м.. секунд	2,22	13 %
13. Стрибок в довжину з місця., см	226	12 %

Отримані кількісні показники загальної та спеціальної фізичної підготовленості боксерів які знаходяться на етапі спеціалізованої базової підготовки, доцільно застосовувати в навчально-тренувальному процесі для педагогічного контролю та оптимізації підготовки.

Висновки. Визначені кількісні показники загально-підготовчих та спеціально-підготовчих вправ фізичної підготовленості боксерів доцільно застосовувати в навчально-тренувальному процесі для педагогічного контролю та оптимізації підготовки спортсменів.

Встановлено, що на етапі спеціалізованої базової підготовки кикбоксерів (n = 11), розвивають силу ударів руками та ногами за величиною більшою за 116 кг. Чого цілком достатньо для того щоб вивести суперника з стану боєготовності на певний період часу.

Список використаної літератури

1. Ашкінази С. М. Спортивная борьба: достижения, проблемы, перспективы. Теория и практика физической культуры. 2000. № 2. С. 61-62.
2. Борьба классическая и вольная : Правила соревнований. М. : Физкультура и спорт, 1983. 28 с.
3. Бутенко Б. И. Пути совершенствования спортивного мастерства квалифицированных боксеров. Олимпийский бокс сегодня : тез. докл. междунар. науч. симп. М., 1989-С. 47-48.
4. Верхошанский Ю. В. Принципы организации тренировки спортсменов высокого класса в годичном цикле. Теория и практика физической культуры. 1991. № - 2.- С. 24-31.
5. Иванов Н. Ю. О причинах неосознанного изменения заданного темпа движения. Вопросы психологии.-М., 1967. - №4. – С.83 – 89.
6. Филимонов В.И. Методика силовой подготовки боксеров. Информационно-методический бюллетень. –М., 1990. –С. 22.
7. Джим В. Ю. Сравнительный анализ техники рывковых упражнений в тяжелой атлетике и гиревом спорте. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2013. № 11. С. 10–16.
8. Стеценко А. Особливості побудови тренувального процесу на етапі передзмагальної підготовки з пауерліфтингу. Фізичне виховання в школі. 1999.№ 2. С. 43-46.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ УМОВИ РОЗВИТКУ РЕГБІ В УКРАЇНІ

Кучин Д.С., студент магістратури,

Стадник С.О., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

У роботі визначено організаційно-управлінські умови розвитку регбі в Україні. Охарактеризовано історичні аспекти розвитку регбі в Україні. Проаналізовано організаційно-управлінську структуру Федерації регбі України

Ключові слова: вид спорту, регбі, федерація, розвиток, умови, організаційно-управлінська структура.

Вступ. Сучасний рівень спортивних досягнень потребує не тільки цілеспрямованої багаторічної підготовки спортсменів, ефективної системи відбору, а також пошуку ефективних засобів і методів навчально-тренувальної, виховної, організаційної роботи тощо. Регбі – це динамічна та досить видовищна спортивна гра, яка культивується на всіх континентах світу. Специфічна особливість регбі полягає в структурній і змістовній складності гри, властивій різноманітній діяльності регбістів різних амплуа. Кваліфікований регбіст повинен володіти спеціальними знаннями, тактичними й технічними навичками, мати високий рівень фізичної та функціональної підготовленості.

На підставі проведеного аналізу останніх досліджень і публікацій виявлено, що сучасний рівень спортивних досягнень пред'являє високі вимоги до програмування й організації тренувального процесу, окремих сторін підготовки спортсменів: фізичної, тактичної, технічної, психологічної [2, 4]. Зокрема у наукових працях, у яких розглядалися особливості структури та змісту підготовки висококваліфікованих регбістів [1, 3] висвітлено окремі сторони техніки та тактики гри, досліджено методику спортивного тренування, організацію й проведення змагань. Водночас, зважаючи на досить інтенсивний розвиток гри в регбі, потрібно вивчати не лише закономірності спортивної підготовки спортсменів, а й особливості та основні етапи розвитку гри в Україні. Актуальність даної роботи обумовлюється необхідністю дослідження організаційно-управлінських умов розвитку регбі в Україні.

Мета дослідження – визначити організаційно-управлінські умови розвитку регбі в Україні.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати історичні аспекти розвитку регбі в Україні.

2. Проаналізувати організаційно-управлінську структуру Федерації регбі України.

Матеріал і методи дослідження: аналіз літературних джерел та аналіз документів. У ході дослідження було проаналізовано 54 літературних джерела. Аналізувалися адміністративно-розпорядчі документи Федерації регбі України.

Результати дослідження та їх обговорення. У ході дослідження з'ясовано, що гра в регбі бере свій початок із давніх ігор у м'яч в Англії. У середні віки великі юрби людей без будь-яких правил, бігаючи міськими чи сільськими вулицями, старалися закинути, занести чи закопати м'яч на сторону суперника. Поступово були створені певні правила гри й у 1863 р. відбулося розділення прихильників футболу та регбі.

Визначено основні визначальні дати розвитку регбі як виду спорту:

- 1871 рік – створено Союз регбі, який об'єднував двадцять один англійський клуб;
- 1873 рік – виник Союз регбі Шотландії;
- 1875 рік – засновано Ірландський союз;
- 1890 рік – розпочала своє функціонування Міжнародна рада регбі;
- 1900 рік – регбі включено в програму Олімпійських ігор.

В Україну регбі потрапило з Британії. Зазвичай це були виставкові матчі в портових містах між ватагами моряків із іноземних суден та за участю місцевих молодиків чи студентів. Перший офіційний матч з регбі було проведено 9 липня 1922 року на полі Львівського спортивного клубу «Погонь». В ілюстрованому тижневику «Спорт», виданому у Львові 15 липня 1922 р., досить докладно описано цю подію. Однак, масовості та популярності гра у регбі у той час так і не мала. Однак, після невдалих спроб культивувати регбі у кінці 30-х і 40-х років, гра повернулася на стадіони України вже у 1962-1963 роках, коли на базі студентських спортивних клубів і спортивних товариств Києва, Дніпропетровська та Одеси почали створюватись перші регбійні команди. А вже з 1965 року проводились щорічні чемпіонати України та першості серед юнаків різних вікових категорій. Найтитолованіша українська команда, тих часів, київський «Авіатор» в 1978 році стала чемпіоном СРСР, чотири рази була другою, тричі завойовувала бронзові медалі й тричі володіли Кубком СРСР.

Після розпаду СРСР Україна почала виступати на міжнародній спортивній арені як самостійна незалежна держава. 16 грудня 1991 року була заснована Федерація регбі України. Наступного року вона стала колективним членом FIRA-AER та IRB). Починаючи з 1993 року, збірні команди України беруть участь у відбіркових матчах чемпіонату Європи і кваліфікаційних етапах до Кубка світу. Національна збірна України з регбі бере

участь у Європейському кубку націй, де грає в дивізіоні 1А. У світовому рейтингу регбійних збірних Україна займає 29 місце. Найбільших успіхів, за останні роки, досягала збірна України з регбі-7. Перша команда з регбі у м. Харкові була організована 1 листопада 2006 року. До її складу увійшли студенти харківських закладів вищої освіти. Команда функціонує до сьогодні під назвою «Легіон XIII».

На сьогоднішній день, регбі культивується в дванадцяти областях України. Аналіз статистичних даних свідчить, що усього в Україні регбі займається 3269 осіб. Максимальна кількість тих, хто займається, налічувалась 3567 осіб у 2014 році. За 4 роки контингент зменшився на 0,5 %. Даний показник зумовлений впливом негативних економічних факторів, адже регбі є фінансово затратним та травматичним видом спорту.

Розвиток та популяризацію регбі в Україні, а також провадження оздоровчої, аматорської спортивної, культурної, просвітницької, освітньої та наукової діяльності в сфері регбі забезпечує Федерація регбі України (ФРУ). У 2013 році ФРУ за свої досягнення у розвитку регбі отримала статус повноправного члена Європейської федерації регбі. Того ж року ФРУ отримала найвищий рівень визнання у світі – статус повноправного члена Міжнародної федерації регбі.

З організаційно-правової точки зору ФРУ є всеукраїнським громадським об'єднанням фізкультурно-спортивного спрямування зі статусом юридичної особи. ФРУ має виключне право представляти регбі України у всіх міжнародних спортивних організаціях, союзах, асоціаціях тощо. ФРУ є єдиним національним керівним органом регбі на території України, має статус національної спортивної федерації відповідно до законодавства України. Діяльність ФРУ ґрунтується на принципах добровільності, рівноправності, самоврядування, законності, гласності та не допущення дискримінації за статевими, расовими та національними ознаками чи релігійними та політичними поглядами. Офіційною мовою ФРУ є українська мова.

ФРУ здійснює свою діяльність на всій території України відповідно до Конституції України, законів та інших нормативно-правових актів України, статутних і регламентних документів, Антидопінгових правил, інших загальновизнаних міжнародних норм та власного статуту [5]. ФРУ визнає мету і принципи Олімпійського руху, взаємодіє з НОК України та Міністерством молоді та спорту України. ФРУ має самостійний баланс, рахунки в установах банків, офіційне найменування, свої печатку та штампи, бланки зі своїм найменуванням та символікою, емблему, затверджені керівними органами ФРУ та зареєстровані в установленому порядку.

Очолює ФРУ Президент – це вища посадова особа, яка виступає гарантом дотримання статутних та регламентних документів та законодавства України. Президент ФРУ обирається терміном на 4 роки. Крім Президента, керування основними напрямками діяльності ФРУ здійснюється 4 віце-президентами.

Найвищий керівний орган управління ФРУ є Конференція, яка скликається один раз на два роки. Конференція вважається правомочною, якщо на засіданні присутні 2/3 від загальної кількості делегатів.

Рада – постійно діючий вищий орган управління в період між Конференціями ФРУ. Рада збирається на свої засідання щонайменше один раз на півроку. Склад Ради формується з представників територіальних федерацій регбі. Обрані Конференцією члени Ради ФРУ виконують свої повноваження протягом 4 років.

Виконавчий комітет – орган постійного керівництва діяльністю ФРУ. До складу Виконавчого комітету ФРУ входять: Президент ФРУ, Віце-президенти ФРУ, Генеральний секретар, головні спеціалісти з регбі – керівники напрямків спортивної роботи, голови комітетів та комісій ФРУ, тренери збірних команд України з регбі.

Поточну організаційно-виконавчу та фінансово-господарську діяльність ФРУ здійснює Секретаріат, яким керує Генеральний секретар ФРУ. Генеральний секретар призначається та звільняється Президентом ФРУ за погодженням з Радою.

Консультативні і контрольні повноваження з питань фінансової діяльності і цільового використання активів ФРУ має Ревізійна комісія, яка обирається Конференцією на чотири роки у складі не менше трьох членів, які обирають з свого складу Голову і Секретаря [5].

Висновки

1. У результаті аналізу літератури, було виявлено, що регбі, як вид спорту, зародився в Англії. В Україні даний вид спорту пройшов 3 етапи свого розвитку: перший (з 1922 року – до кінця 40-х років ХХ ст.), другий «радянський» (1962-1963 рр. – до розпаду СРСР) та третій (з 1991 року і до сьогодні). За цей час була сформована національна збірна команда України з регбі, отримано офіційний статус виду спорту в Україні та повноправне членство Федерації регбі України у Європейській і Міжнародній Федераціях, створена спортивна інфраструктура цього виду спорту. На сьогоднішній день, регбі культивується в дванадцяти областях України та займається 3269 осіб.

2. Проаналізовано організаційну структуру управління Федерації регбі України. З організаційно-правової точки зору Федерації регбі України є громадським об'єднанням фізкультурно-спортивного спрямування зі статусом юридичної особи. Організаційна

структура управління федерації представлена кількома рівнями управління і є лінійно-функціональною. До її складу входять: Президент та 4 віце-президенти; Конференція ФРУ; Рада ФРУ; виконавчий комітет, секретаріат, ревізійна комісія, комітети.

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з визначенням сукупності ресурсно-потенційних можливостей діяльності Федерації регбі України для її подальшого удосконалення на основі впровадження наукових основ управління.

Список використаної літератури

1. Данилова Е. Н., Сабинин Е.Н. Разработка эталонной модели регбиста. Физкультурно-оздоровительное движение. Спорт. Состояние и перспективы развития в современном обществе : материалы II науч.-практич. конф. с междунар. участием. Красноярск : КГПУ им. В. П. Астафьева, 2004. С. 477 – 479.
2. Иванов В. А. Интегральная подготовка в структуре тренировочного процесса квалифицированных регбистов : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: 13.00.04. Москва. 2004. 24 с.
3. Колев Н. Особенности структуры и содержания силовой подготовки высококвалифицированных регбистов в годичном цикле тренировочного процесса : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук.: 13.00.04. Москва, 1996. 27 с.
4. Мартиросян А. А. Досвід розробки і практичного застосування методики комплексної оцінки фізичної підготовленості кваліфікованих регбістів. Молода спортивна наука України. 2004. Вип. 8. Т. 1. С. 262–265.
5. Федерація регбі України : офіційний веб-сайт. URL: <http://rugby.org.ua/ukr/> (дата звернення: 5.04.2019).

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ЛЕГКОАТЛЕТІВ 10-11 РОКІВ

Насонкіна О. Ю., старший викладач

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

Представлено аналіз відповідності рухових тестів для оцінки рівня фізичної підготовленості юних легкоатлетів.

Ключові слова: загальна фізична підготовленість, спринт, атлетика.

Вступ. Останнім часом з'явилась велика кількість наукових даних [1, 3], які дозволяють здійснювати ефективне управління спортивною підготовкою дітей і підлітків з урахуванням біологічного розвитку організму. Дієвим способом управління в таких умовах підготовки залишається педагогічне тестування фізичної підготовленості, визначення темпів розвитку кожної здібності [2, 4]. Надзвичайно важливим питанням залишається розробка ефективних та надійних комплексів простих рухових тестів.

Мета дослідження – шляхом вивчення динаміки показників загальної фізичної підготовленості, виявити відповідність обраних рухових тестів для оцінки провідних фізичних здібностей легкоатлетів 10 – 11 років.

Матеріал і методи дослідження.

Об'єкти. Дівчата та хлопці віком 10-11 років, які мають стаж занять легкою атлетикою 1-2 роки.

Організація досліджень. Дослідження проводилося в період вересня – грудня 2018 р., січня – березня 2019 р. на базі КЗ КДЮСШ «ХТЗ». Навчально-тренувальні заняття проводилися згідно типового плану спортивної підготовки на етапі початкової підготовки в легкій атлетиці. Контрольне тестування проводилося у стандартних умовах на останньому тижні вересня 2018 року та першому тижні березня 2019 року.

Методи. Педагогічне тестування за допомогою загально відомих рухових тестів для визначення загальної фізичної підготовленості юних легкоатлетів. Комплекс з дев'яти тестів була поділена на три дні. Всі тести проводилися після відпочинку таким чином:

Перша трійка тестів: біг 30м з високого старту, стрибок вгору з місця, підтягування на перекладині з вису стоя.

Друга трійка тестів: біг на місці у максимальному темпі, стрибок у довжину з місця, безперервний біг 5хв.

Третя трійка: човниковий біг 3x10м, кидок набивного м'яча 2кг вперед двома руками із-за голови, нахил вперед ноги нарізно.

При підборі тестів, що виявляли б рівень загальної фізичної підготовленості юних легкоатлетів ми керувалися основними вимогами, згідно з якими вправи мали бути досить простими і доступними і не вимагали тривалого попереднього навчання.

Статистична обробка даних. За допомогою програмного забезпечення Statistica 10 розраховували середнє арифметичне та стандартну помилку середнього арифметичного. Результати тестування на початку та в кінці дослідження порівнювали за допомогою t-тесту ($p < 0,05$).

Результати дослідження та їх обговорення. Таким чином у відповідності до мети роботи та згідно вимог Керівництва для ДЮСШ та СДЮШОР з методики тестування та оцінки показників розвитку фізичних якостей і рухових здібностей юних легкоатлетів нами було обрано тестові вправи для визначення рівня розвитку: швидкісних здібностей (біг 30 м з високого старту); загальної витривалості (безперервний біг 5 хв.), частоти рухів та здібності до прояву пружкості у найкоротший час (біг на місці за 10 с); спритності та координаційних здібностей (човниковий біг 3x10 м); вибухової сили при виконанні (стрибок вгору з місця за Абалаковим); силової витривалості (підтягування на поперечині); швидкісної сили (кидок набивного м'яча вперед двома руками з-за голови та стрибок у довжину з місця); гнучкості хребетного стовпа (нахил вперед ноги нарізно).

Результати тестування представлені в таблицях 1 і 2.

Таблиця 1

Зведені показники рівня загальної фізичної підготовленості хлопців

Тестові вправи	Показники		t	p(t)
	на початку досліджень (n=8)	наприкінці досліджень (n=8)		
	$\bar{X}_1 \pm m_1$	$\bar{X}_2 \pm m_2$		
30м з високого старту, с	5,88 ± 0,11	5,33 ± 0,06	6,02	< 0,001
безперервний біг 5хв., м	900 ± 28	1162 ± 48	5,58	< 0,001
біг на місці 10сек, кількість разів	41 ± 1	49 ± 1	7,81	< 0,001
човниковий біг 3x10 м, с	9,34 ± 0,06	8,48 ± 0,11	6,67	< 0,001
стрибок вгору з місця, см	38 ± 0,6	46 ± 1,8	7,44	< 0,001
підтягування, к-ть. разів	5 ± 0,5	9 ± 0,5	5,42	< 0,001
кидок набивного м'яча вперед, см	348 ± 8	414 ± 19	3,85	< 0,01
стрибок у довжину з місця, см	170 ± 0,9	185 ± 1,2	3,95	< 0,01
нахил вперед ноги нарізно, см	4,1 ± 1	9,6 ± 1,5	7,19	< 0,001

Під впливом тренування динаміка показників загальної фізичної підготовленості групи досліджуваних хлопців загалом мала позитивне зростання.

Зведені показники рівня загальної фізичної підготовленості дівчат віком 10-11 років

Тестові вправи	Показники		t	p(t)
	на початку досліджень (n=8)	наприкінці досліджень (n=8)		
	$\bar{X}_1 \pm m_1$	$\bar{X}_2 \pm m_2$		
30м з високого старту, с	6,01 ± 0,05	5,58 ± 0,07	3,92	< 0,01
безперервний біг 5хв., м	981 ± 12	1156 ± 44	3,53	< 0,01
біг на місці 10сек, кількість разів	40 ± 0,7	49 ± 0,5	8,67	< 0,001
човниковий біг 3х10 м, с	9,50 ± 0,05	8,60 ± 0,12	8,91	< 0,001
стрибок вгору з місця, см	29 ± 1	38 ± 4	3,69	< 0,01
підтягування, к-ть. разів	4 ± 0,3	7 ± 0,4	3,19	< 0,01
кидок набивного м'яча вперед, см	303 ± 5	373 ± 25	3,91	< 0,01
стрибок у довжину з місця, см	144 ± 0,8	161 ± 0,9	4,11	< 0,01
нахил вперед ноги нарізно, см	8 ± 0,5	12 ± 0,5	6,06	< 0,001

В групі дівчат була зафіксована краща динаміка зростання результатів тестування ніж у хлопців. Це пояснюється більш раннім віковим розвитком жіночого організму та тим, що дівчата завзято тренувалися і виконали всі поставлені завдання.

Отже, це дає підставу стверджувати, що рівень загальної фізичної підготовленості групи досліджуваних юних легкоатлетів віком 10-11 років має позитивну динаміку. Проте, ми вважаємо, що в умовах більш швидкого біологічного розвитку дівчат необхідно підбирати тести контролю більш ретельно. У іншому випадку необхідний перегляд рекомендованих норм для результатів тестування дівчат в бік збільшення.

Висновки. Проведений аналіз показників загальної фізичної підготовленості хлопців та дівчат на початку і наприкінці досліджень свідчить про те, що під впливом тренування рівень загальної фізичної підготовленості суттєво змінився. Представлені тести дозволили зафіксувати позитивні зміни підготовленості для двох популяцій юних спортсменів – дівчат та хлопців. Відтак представлені тести є відповідними для даного контингенту спортсменів. Однак необхідно більш ґрунтовно дослідити їх застосування у дівчат-легкоатлеток цього віку.

Перспективи подальших досліджень полягають у пошуку нових організаційних форм впровадження педагогічного тестування на різних рівнях організації тренувального процесу у легкоатлетів України.

Список використаної літератури

1. Волков В. Л., Жарук О. В. Методичні особливості відбору юних легкоатлетів на базових етапах спортивної підготовки. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 5 (99). С. 60–63.
2. Дідик Т. М., Кульчицька І. А., Адамчук В. В., Поляк В. А. Побудова і контроль тренувального процесу у видах легкої атлетики. Теоретико-методичні основи управління процесом підготовки спортсменів різної кваліфікації: колективна монографія. Вінниця: ТОВ «Планер», 2018. С. 240–266.
3. Попова О. Особливості функціонування дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Фізична культура і спорт та фізична реабілітація в сучасному суспільстві: збірник наукових праць X Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. Вінниця : ТОВ Фірма «Планер», 2017. С. 158–160.
4. Юшкевич А. Діагностика швидкісно-силових здібностей бігунів на короткі дистанції в підготовчому періоді річного циклу тренувань. Фізична культура і спорт та фізична реабілітація в сучасному суспільстві: збірник наукових праць X Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. Вінниця : ТОВ Фірма «Планер», 2017. С. 183–186.

ВИЗНАЧЕННЯ ІГРОВИХ ФУНКЦІЙ ГАНДБОЛІСТІВ НА БАЗІ ВИКОРИСТАННЯ ОЗНАКОВИХ СЕМАНТИЧНИХ ПРОСТОРІВ

Несен О. О., кандидат наук з фізичного виховання та спорту

Друзь В. А., доктор біологічних наук, професор

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

У статті описаний новий спосіб отримання модельних характеристик гандболістів різних амплуа з урахуванням їх наступного застосування для визначення ігрових функцій юних спортсменів.

Ключові слова: модельні характеристики, гандболісти, моделювання, спортивний відбір.

Вступ. Спортивний відбір є одним з важливих етапів на шляху формування гандбольної команди високого класу. Правильне визначення ігрових функцій юних спортсменів - залог становлення їх спортивного майстерності та реалізації себе в гандбольному середовищі. Питаннями обліку антропометричних параметрів і рівня підготовки спортсменів для визначення модельних характеристик спортсменів-ігроків займаються багато авторів, пропонуючи різні підходи. Так, на існування певних антропометричних відмінностей між гандболістами різних вікових груп і ігрових амплуа вказують Норпе М W, Brochhagen J, Baumgart C, Bauer J, Freiwald J. et al., 2017; Ilias Zapartidis, Theodoros Toganidis, Ioannis Vareltsis, Triantafillos Christodoulidis, Panagiotis Kororos & Dimitrios Skoufas, 2009. Автори підкреслюють необхідність урахування цих розбіжностей при визначенні ігрових функцій юних спортсменів. В роботах Тищенко В. О., 2012; Палагіна А. А, 2014; вказується на розрізнення у фізичних затратах енергії при виконанні технічних прийомів гри спортсменами різних амплуа, що підкреслює необхідність введення параметрів фізичного розвитку та фізичної підготовленості у модельні характеристики кожної з ігрових позицій. Milorad Đukić, Dragoslav Jakonić, Milica Đukić, Amra Tuzović, Zoran Petrović у своєму дослідженні встановили порядок значущості фізичних якостей для жінок-гандболісток 14-16 років. На думку авторів це шпритність, швидкість рухів руками, вибухова сила нижніх кінцівок координація та точність. Всі зазначені здібності на думку авторів важливі як для чоловічого так і для жіночого гандболу. У відношенні показників конкретних моторних навиків автори відокремлюють силу і точність кидків м'яча у ворота та швидкість пересування по майданчику з м'ячем та без м'яча.

Багато авторів (Anatolii Tsos, Vladlena Pasko, Anatoly Rovniy, Olena Nesen, Irina Pomeshchikova, Volodymyr Mukha, 2018;) при складанні модельних характеристик спортсменів-ігроків пропонують використовувати результати антропометричних даних спортсменів та результатів виконання тестів з фізичної і технічної підготовленості, які для наочності відкладаються на кругових гістограмах. У подібних гістограмах визначаються показники рівномірного розподілу по колу з віддаленням від центра на кількісні показники результатів конкретного тесту. При цьому одиниці вимірів не уніфікуються і як наслідок на гістограмі з'являється їх велика різноманітність: см, м, раз, %, умовна одиниця, і т.д.

Такий підхід дозволяє визначити кількісні результати окремого спортсмена та визначити його відповідність кількісним показникам «модельного спортсмена». При цьому не враховується якісні відношення вивчених показників між собою і їх градації значимості для окремого ігрового амплуа.

Мета роботи: запропонувати новий метод визначення ігрових амплуа гандболістів який базується на використанні ознакових семантичних просторів з введенням в них єдиної міри.

Матеріали і методи дослідження. Для вирішення мети даної роботи використовувались наступні методи: аналіз наукової та методичної літератури, математичне моделювання.

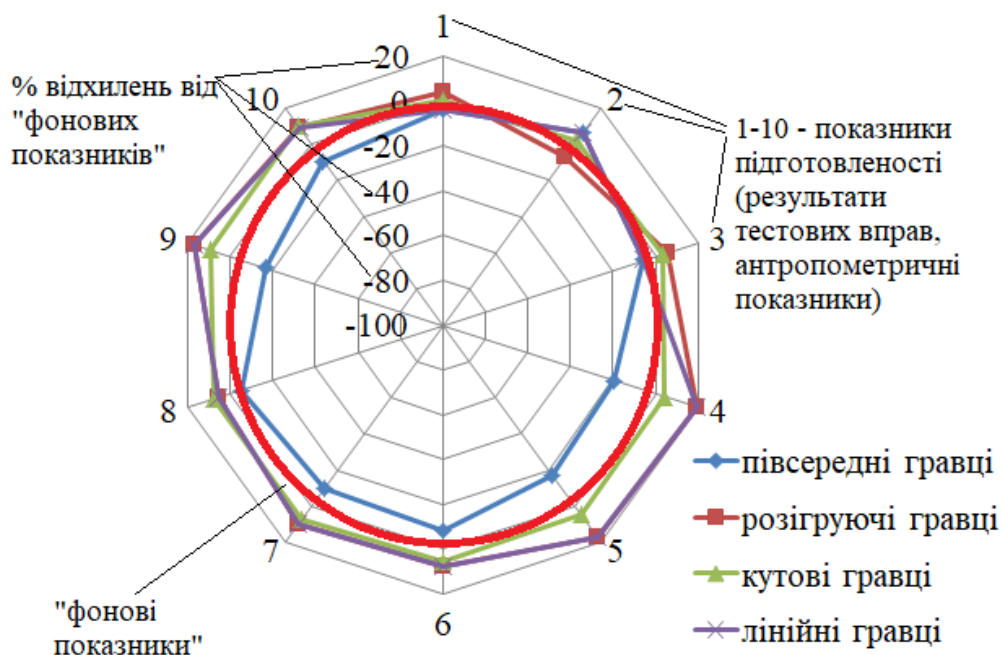
Результати дослідження та їх обговорення. Використання ознакових семантичних просторів для вирішення певних завдань фізичної культури та спорту розкривалися у роботах Пугач Я. І., 2013; Ашанина В. С., Пугач Я. І., 2014; Бикової О.О., 2017. Ці самі принципи були використані нами за основу для визначення ігрового амплуа гандболістів.

Опис якісних сторін підготовленості гандболістів пропонуємо здійснювати на підставі «фонових показників» (або середнього значення генеральної сукупності) і відхилень від них з урахуванням значень і спрямованості цих відхилень (рис.1).

За «фонові показники» пропонується прийняти середнє значення великої кількості гандболістів за кожним параметром (антропометричні данні, результати тестових вправ), яке виражене одиницею, або 100%. Ці данні слід позначити графічно радіусом окружності.

Для визначення модельних характеристик конкретного амплуа слід визначити відхилення від «фонових показників», яка становить різницю між середнім значенням і значеннями гравців певного амплуа за певними параметрами, яке виражене у %. Отримані

відхилення необхідно відкласти на прямий з урахуванням градації їх значень від «фонових показників» в бік збільшення, перевищуючи їх (за коло) або зменшення (в середину кола).

Рис.1 Приклад відкладання на графіку якісних характеристик підготовленості гандболістів різних амплуа

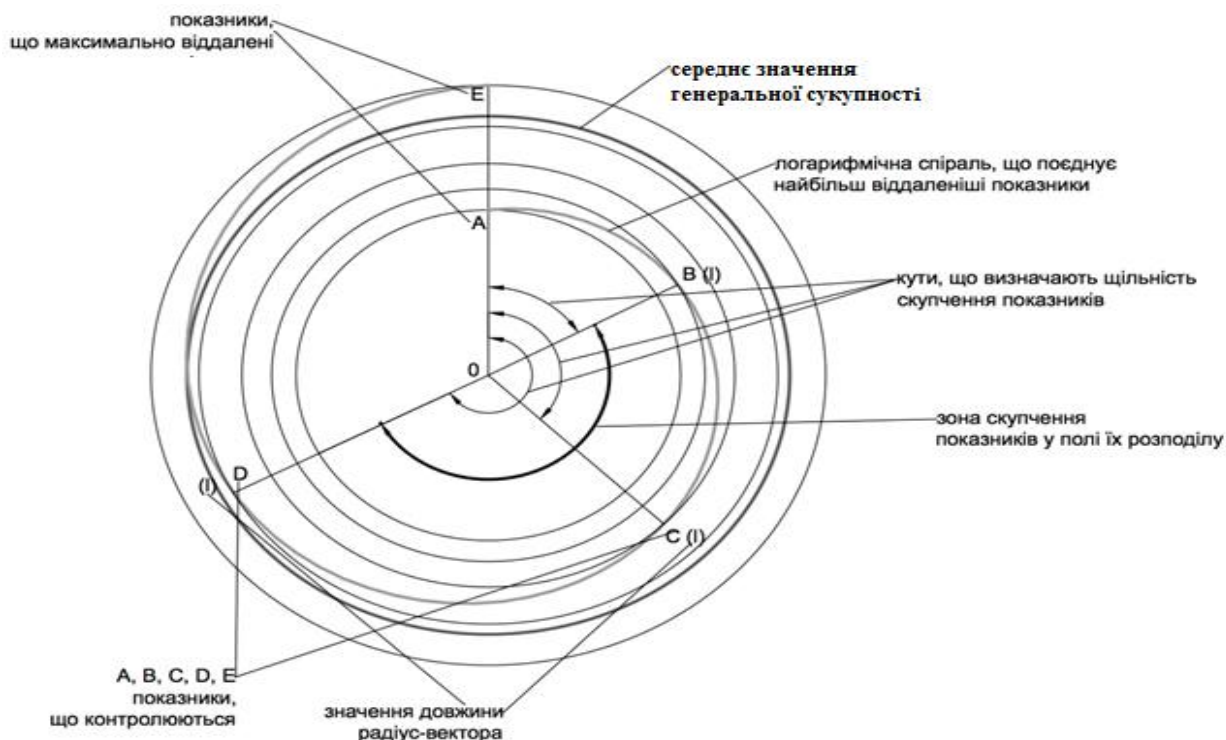
Отримуємо гістограму модельних характеристик, яка враховує лише кількісні показники певних параметрів підготовленості, в якій параметри, що вивчалися уніфіковані за одиницями вимірів. Це надає можливість отримати градацію цих параметрів для конкретного ігрового амплуа.

Для графічного уявлення більш детальної якісної структури підготовленості гандболістів окремих амплуа пропонуємо використовувати комп'ютерну програму AUTOCAD-2016, яка мінімізує помилку при визначенні кутів та довжини радіус-векторів за рахунок нівелювання «людського фактору», оскільки визначає всі математичні параметри автоматично.

Для цього спершу малюється коло зі значенням рівним одиниці, або 100%. Максимально віддалені значення показників для визначеного амплуа, що розташовувались на радіус-векторі, з'єднувались логарифмічною спіраллю, на якій згодом відкладалися проєкції кожного з досліджуваних параметрів (складових підготовленості гандболістів або їх антропометричних показників) (рис.2).

Шляхом обертання показника з певним радіусом (кількісний показник), який визначався значеннями відхилення від «фонових показників» до його торкання спіралі буде

отримана зона скупчення показників в поле їх розподілу та визначена його щільність. Така якісна характеристика буде більш детально характеризувати гравців певних амплуа.

Рис.2. Приклад складання якісних характеристик підготовленості

Значення радіус-вектора (довжина) буде свідчити про кількісний внесок показника в кінцевий результат. Кут, який утворюється між віссю відхилень і радіус-вектором певного показника характеризує якісний внесок даного показника в кінцевий результат. Кут, який утворюється між першим і останнім радіус-вектором (за винятком тих двох, що збігаються з віссю відліку) описує зону максимального скупчення показників у полі їх розподілу. Два максимально віддалених від значення фонових показники, з'єднані між собою логарифмічною спіраллю обмежують поле розподілу показників і утворюють вісь відліку.

Висновки. Отримані модельні характеристики за методикою побудови ознакових семантичних просторів для кожного ігрового амплуа гандболістів будуть орієнтиром не лише у показниках кількісних результатів певних тестових завдань, але й враховувати співвідношення результатів цих тестів між собою, що дозволить тренерам більш точно обирати амплуа для своїх гравців.

Перспективи подальших досліджень. Наступним етапом роботи у цьому напрямі буде застосування описаних принципів та побудова модельних характеристик гандболістів високої кваліфікації різних амплуа.

Список використаної літератури

1. Anatolii Tsos, Vladlena Pasko, Anatoly Rovniy, Olena Nesen, Irina Pomeshchikova, Volodymyr Mukha. *The improvement of the technical readiness of 16-18 year-old rugby players with the use of the computer program "Rugby-13"* // *Physical Activity Review* vol. 6, 2018. pp 257-265. DOI: <http://dx.doi.org/10.16926/par.2018.06.30>
2. Hoppe M W, Brochhagen J, Baumgart C, Bauer J, Freiwald J. et al. *Differences in Anthropometric Characteristics and Physical Capacities Between Junior and Adult Top-Level Handball Players.* // *Asian J Sports Med.* 2017; 8(4):e60663. doi: [10.5812/asjasm.60663](https://doi.org/10.5812/asjasm.60663)
3. Ilias Zapartidis, Theodoros Toganidis, Ioannis Vareltzis, Triantafillos Christodoulidis, Panagiotis Kororos I & Dimitrios Skoufas. *Profile of young female handball players by playing position.* *Serbian Journal of Sports Sciences* 2009, 3(1-4): 53-60.
4. Milorad Đukić¹, Dragoslav Jakonić¹, Milica Đukić¹, Amra Tuzović², Zoran Petrović. *Basic and Specific Motor Skills of Female Handball Players* // *Sport Science. International scientific journal of kinesiology.* V 10. Issue 2. 2017. Pp 104-107.
5. Ашанин В. С. Пугач Я. И. *Построение семантических пространств для описания психосоматической деятельности человека в экстремальных условиях.* Харьков : ХДАФК, 2014. 88 с.
6. Бикова О.О. *Удосконалення підготовки до змагальної діяльності юних гандболістів 13-14 років за рахунок використання вправ складнокоординаційної спрямованості: автореф. дис..на здобуття наукового ступеню к.фіз.вих. спец.: 24.00.01 Олімпійський та професійний спорт.* Харків : ХДАФК. 2017, 22 с.
7. Палагин А. А. *Структура физической и технико-тактической подготовленности гандболистов 10-11 лет* // *Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта: сборник научных работ под редакцией проф. С. С. Ермакова.* 2014. № 10. С. 35 – 40.
8. Пугач Я. И. *Основные положения построения семантических пространств для упорядоченного представления результатов исследования* // *Материалы 9-й международной научной практической конференции «Бъдещето въпроси от света на науката».* 2013. Том 39. *Физическа култура и спорт.* София. «Бял ГРАД-БГ». С. 5–14.
9. Тищенко В. О. *Вдосконалення техніко-тактичних дій кваліфікованих гандболісток в нападі: автореф. дис..на здобуття наукового ступеню к.фіз.вих. спец.: 24.00.01 Олімпійський та професійний спорт.* Львів : ЛДУФК. 2012, 18 с.

ЗМІСТ СТАТУТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕДЕРАЦІЇ ТХЕКВАНДО УКРАЇНИ

Палатний А.Л., кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Комітет Верховної Ради України з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму (Київ, Україна)

У дослідженні подано характеристику основного змісту статутної діяльності Федерації тхеквандо України, який полягає у популяризації цього виду спорту в Україні; збільшенні кількості фахівців, викладачів; збільшенні кількості регіонів, відомчих і територіальних організацій тощо.

Ключові слова: *напрями, вид спорту, єдиноборства, статут, тхеквандо.*

Вступ. Соціальна значущість спорту за переконаннями фахівців покладена в основу державної політики [2]. Розвиток олімпійських видів спорту безпосередньо пов'язаний та лімітується можливостями прописаними в нормативно-правових документах сфери фізичної культури та спорту Україні [1, 2]. Серед робіт вітчизняних та закордонних фахівців узагальнення інформації щодо розвитку окремих видів спорту з групи спортивних єдиноборств є суттєво обмеженим. Наявна наукова та науково-популярна інформація здебільшого присвячена досягненням українських спортсменів на олімпійських іграх [1, 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений попередній пошук дав нам підстави стверджувати, що наявна в різних джерелах (наукова та методична література, мережа Інтернет) інформація з розвитку спортивних єдиноборств має здебільшого науково-публіцистичний чи довідковий характер. Беззаперечно фундаментальні роботи виконані під керівництвом та за активної участі провідних фахівців галузі фізичної культури та спорту з Національного університету фізичного виховання та спорту України, зокрема професорів В.М. Платонова, М.М. Булатової, президента Національного Олімпійського комітету України, героя України С.Н. Бубки, професора Львівського державного університету фізичної культури О.М. Вацеби та інших фахівців галузі фізичної культури та спорту [1, 2].

Водночас поза увагою дослідників залишилися питання діяльності національних організаційних структур щодо розвитку окремих видів олімпійських спортивних єдиноборств, зокрема тхеквандо. Це формує актуальність нашого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно теми «Теоретико-методичні основи управління тренувальним процесом та змагальною діяльністю в олімпійському, професійному та адаптивному спорті» плану

науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури на 2016–2020 рр.

Мета дослідження: охарактеризувати основний зміст статутної діяльності Федерації тхеквандо України.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури, аналіз документальних матеріалів, контент аналіз.

Результати. Згідно статуту Федерації тхеквандо (ВТФ) України (ФТУ) метою її діяльності є сприяння розвитку тхеквандо (ВТФ) в Україні, підвищення ролі фізичної культури та спорту у всебічному і гармонійному розвитку особистості, зміцненню здоров'я громадян, формуванню здорового способу життя та захист спільних законних інтересів своїх членів [4].

Основними завданнями, які ставить перед собою ФТУ є сприяння розробці та втіленню в життя програм розвитку тхеквандо (ВТФ) в Україні; надання організаційної, методичної та іншої допомоги членам Федерації у роботі по залученню населення до занять тхеквандо (ВТФ); сприяння становленню і розвитку співробітництва, плідної взаємодії, взаєморозумінню між членами Федерації; сприяння поширенню інформації в Україні про тхеквандо (ВТФ) та про діяльність Федерації [4, 5].

Структурно ФТУ складається з відокремлених підрозділів, які створюються за територіальною ознакою за місцем проживання, навчання чи роботи громадян з врахуванням адміністративно-територіальних одиниць території України.

Постійно діючим керівним органом ФТУ є Президія Федерації очолювана Президентом. До її складу входять Президент, чотири віце-президента за напрямками діяльності: два з яких обираються Конференцією та два – призначаються Президентом, Генеральний секретар та члени Президії. З них п'ять з яких обираються Конференцією строком на чотири роки та чотири – призначаються Президентом. Строк повноважень вказаних керівних органів та їх посадових осіб становить чотири роки з дня їх обрання (призначення) [4, 5].

Окрім цього в структурі ФТУ беруть участь робочі комітети. Вони не належать до керівних органів Федерації та створюються виключно у разі необхідності для забезпечення повсякденної діяльності Федерації, належної організації виконання рішень керівних органів Федерації.

Основними напрямками діяльності таких робочих комітетів є наступне [4]:

1. технічний комітет своєю роботою передбачає контроль за організацією та менеджментом змагань з тхеквандо (ВТФ); проводить аналіз роботи суддів та

- технічної підготовки спортсменів. За складом передбачає два підкомітети: комітет зі змагань (аналізує якість проведення змагань та розробляє варіанти поліпшення якості проведення) та суддівський комітет (слідкує за виконанням та дотриманням судьями та спортсменами правил змагань з тхеквондо (ВТФ) та організовує тренувальні семінари для суддів);
2. тренерський комітет – формує склад збірної команди України з тхеквондо (ВТФ) за всіма віковими категоріями та подає його на затвердження Президії ФТУ;
  3. комітет з паратхеквондо – займається внесенням поправок до основних документів, класифікацією спортсменів з паратхеквондо; надає інформацію стосовно навчальних матеріалів тренерам, судьям щодо особливостей паратхеквондо; займається розвитком паратхеквондо в Україні й забезпечує співпрацю з Національним комітетом спорту інвалідів України, організаторами міжнародних стартів з пара- та дефтхеквондо [3];
  4. дисциплінарний комітет – слідкує за дотриманням етичних принципів згідно Хартії ВТФ та Етичного кодексу; аналізує діяльність всіх ланок Федерації. У разі виявлення порушень проводить перевірку та доповідає результати керівним органам федерації;
  5. антидопінговий та медичний комітет – слідкують за дотриманням вимогам та виявлення проблем допінгу; сприяють захисту здоров'я спортсменів; вивчає медичні справи спортсменів та встановлює необхідні норми; слідкує за оновленням Антидопінгового кодексу та діями Всесвітнього антидопінгового агентства;
  6. юридичний комітет – організовує роботу зі нормативними актами ФТУ, поправками до них та іншими положеннями федерації; забезпечує юридичну підтримку тощо; виконує необхідні дії щодо юридичного захисту ФТУ;
  7. комітет атлетів – захищай та представляє інтереси спортсменів на усіх організаційних рівнях діяльності ФТУ;
  8. комітет з тхеквондо (ВТФ) пумсе – слідкує за змінами у правилах з тхеквондо пумсе, їх дотриманням зі сторони спортсменів та суддів, а також за проведення змагань з тхеквондо (ВТФ) пумсе на території України; контролює підготовку спортсменів; вивчає умови проведення міжнародних стартів згідно правил тхеквондо (ВТФ) пумсе; бере участь у підготовці тренувальних семінарів тощо;
  9. комітет ветеранів спорту – представляє інтереси ветеранів українського тхеквондо ВТФ; організовує семінари, змагання та інші заходи для зазначеної категорії спортсменів;

10. медіа комітет – відповідає за формування та розвиток іміджу ФТУ у сфері медіа; забезпечує організаційні компоненти щодо трансляцій, прес-конференцій, реклами у сфері медіа; проводить інформаційну підтримку проведення спортивних змагань з тхеквондо (ВТФ) та підтримує зв'язок з громадськістю.

Для діяльності ФТУ має важливе значення матеріальне забезпечення діяльності. У зв'язку із цим було прийнято окреме положення. Його змістом визначено, що кожний член ФТУ зобов'язаний матеріально підтримувати федерацію, шляхом сплати членських внесків.

Грошові надходження від внесків членів та кандидатів у члени Федерації використовуються Федерацією для реалізації її статутної мети та завдань, реалізації проектів та програм, розвитку матеріально-технічної бази та утримання виконавчих органів Федерації. Грошові надходження в якості сплати членських та благодійних внесків є власністю Федерації.

Таким чином платниками обов'язкових членських внесків є всі представники ФТУ. Платниками благодійних внесків на користь ФТУ можуть бути інші громадяни України, іноземці, особи без громадянства, підприємства, установи та організації України й інших держав [4]. Розмір щорічного членського внеску визначається рішенням Президії ФТУ. Згідно рішенням Президії ГО «Федерація тхеквондо (ВТФ) України» від 14 жовтня 2016 року, на 2017 рік затверджено щорічний членський внесок членів ГО «Федерація тхеквондо (ВТФ) України» у розмірі 200 грн. для спортсменів, суддів, офіційних представників та 500 грн. для тренерів.

Окрім того кожен член Федерації, який виявив бажання прийняти участь у конкретній цільовій грі ФТУ, сплачує конкретний цільовий членський внесок, безпосередньо на розрахунковий рахунок ФТУ. Інформація про конкретні цільові програми Федерації та розмір цільових внесків оприлюднюються на офіційному сайті ФТУ [4].

У випадку несплати або неповної сплати обов'язкових членських внесків у встановлені терміни, член Федерації зобов'язаний письмово повідомити про причини несплати або неповної сплати членського внеску та зазначити конкретні терміни погашення ним своєї заборгованості. Звільнення від сплати щорічних членських внесків мають Почесні члени ФТУ [4].

Висновки. Основними напрямками діяльності Федерації тхеквондо України є популяризація і поширення спортивного цього спортивного напрямку в Україні, що передбачає збільшення числа осіб, що займаються цим видом спорту, в тому числі дітей і

ветеранів; збільшення кількості фахівців, викладачів; збільшення кількості регіонів, відомчих і територіальних організацій, які поширюють тхеквандо та загалом підвищення престижу і популярності занять цим видом спорту.

Перспективи подальших досліджень передбачають вивчення статутної діяльності інших організацій, відповідальних за розвиток олімпійських спортивних єдиноборств.

Список використаної літератури

1. Палатний А. Л. Базове нормативно-правове забезпечення розвитку спорту (на прикладі олімпійських спортивних єдиноборств) / Вісник Запорізького національного університету: фіз. виховання та спорт. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. № 2. С. 94–103.
2. Приступа Є., Бріскін Ю., Палатний А., Пітин М. Розвиток та становлення спортивних єдиноборств у програмах Ігор Олімпіад сучасності. / Фізична активність, здоров'я і спорт. 2017. – № 1 (27). – С. 3-19
3. Положення про порядок організації та проведення змагань з тхеквандо (ВТФ) в Україні – Харків, 2016. – 12 с.
4. Статут громадської організації «Федерація тхеквондо (ВТФ) України» (Нова редакція). – Харків, 2015. – 14 с.
5. Тхеквондо (ВТФ): Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю. – Київ, 2009. – 87 с.

ПОКАЗНИКИ АНТРОПОМЕТРІЇ І ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ У РІЧНОМУ ЦИКЛІ ТРЕНУВАННЯ ТА ЇХ ДИНАМІКА

Проценко А.А., кандидат педагогічних наук, старший викладач

Непша О.В., асистент

*Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького
(Мелітополь, Україна)*

У статті представлені результати педагогічного експерименту у дослідженні антропометричних даних і фізичної підготовленості юних футболістів 12-14 років в річному циклі тренування та показана їх динаміка.

Ключові слова: антропометрія, фізична підготовка, юні футболісти, річний цикл тренування, динаміка.

Вступ. Одним з найбільш важливих напрямків державної політики сьогодні стало вдосконалення процесу фізичного виховання підростаючого покоління як складової частини зміцнення його здоров'я.

Підготовка юних спортсменів ставить перед тренером складні завдання. Передовий спортивний досвід і наукові дослідження показують, що для досягнення гармонійного фізичного розвитку і уникнення передчасної стабілізації необхідно використовувати широкий комплекс засобів і методів спортивного тренування [1, с.40].

Як відзначають науковці [2, 3, 4] Особливе місце в системі підготовки юного футболіста, починаючи з груп початкової підготовки повинні зайняти, поряд зі швидкісними, силові і швидкісно-силові вправи спеціального і загального характеру, а також швидкісні вправи в ускладнених і полегшених умовах. Заняття футболем є загальнодоступним видом спорту, який розкриває себе для юних футболістів в різноманітності дисциплін та залучає дітей в змагальну діяльність. Заняття футболем сприяють позитивному оздоровчому ефектом. На сучасному етапі актуалізується практичне завдання з виявлення зв'язку фізичного розвитку дітей з режимом спеціальних фізичних вправ в процесі тривалого періоду тренувань, а так само в потреби вдосконалення практики навчання і тренування юних футболістів різних вікових груп [5,с.22-26]. Стрімкий розвиток спорту вищих досягнень визначає необхідність адекватного розвитку системи підготовки спортивного резерву, яка, безпосередньо пов'язана з ефективністю роботи дитячих спортивних шкіл і клубів різних видів і типів [1, с.41]

Мета дослідження: вивчити зрушення антропометричних показників і рівня фізичної підготовленості юних футболістів 12-14 років в річному циклі тренування.

Виходячи з мети, визначалися наступні **завдання дослідження**:

1. Визначити показники сегментів тіла в антропометричному обстеженні юних футболістів експериментальної (ЕГ) і контрольної (КГ) груп, що займаються в футбольному клубі «Спартак Мелітополь» на початку і в завершенні педагогічного експерименту;
2. Виявити рівень фізичної підготовленості юних футболістів, які займаються в футбольному клубі.

Матеріал і методи дослідження. Педагогічний експеримент проводився на базі футбольного клубу «Спартак Мелітополь» м. Мелітополь Запорізької області в період з вересня 2017 р. по вересень 2018 р. (один макроцикл). У дослідженні брало участь 30 хлопчиків у віці 12-14 років, що займаються в футбольному клубі. Методом випадкової вибірки юні футболісти були розділені на контрольну групу (КГ) ($n = 15$) і експериментальну групу (ЕГ) ($n = 15$). Навчально-тренувальні заняття в обох групах проходили три рази на тиждень по 90 хвилин. Структура навчально-тренувального процесу юних спортсменів КГ ($n = 15$) здійснювалася за загальноприйнятою програмою для спортивних шкіл. Навчально-тренувальні заняття ЕГ ($n = 15$) проходили з використанням запропонованих засобів і методів, спрямованих на підвищення рівня швидкісно-силової підготовки.

Для проведення педагогічного експерименту використовувалися такі методи дослідження: аналіз і вивчення науково-методичної літератури; антропометрія; контроль-педагогічне тестування; методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. У початковій частині педагогічного дослідження, як і в підсумковій, визначалися показники сегментів тіла в антропометричному обстеженні футболістів ЕГ і КГ у віці 12-14 років, що займаються в футбольному клубі. Розглядаючи дані на початку і завершення педагогічного експерименту в КГ, слід зазначити зростання нижньої кінцівки юних спортсменів. В середньому, в аналізованій вибірці динаміка зростання довжини стегна становить 1,3 см, при цьому коефіцієнт варіації скоротився на 0,82%. За період дослідження в учнів гомілка і стопа збільшилися на 1,3 і 1,1 см відповідно, а коефіцієнт варіації скоротився на 0,26 і 2,35% щодо показників дослідження. З усього вищесказаного слід зазначити, що зростання середнього показника всієї нижньої кінцівки у юних футболістів на 3,6 см і зниження коефіцієнта варіації на 1,04%. Середня величина довжини тулуба зросла з 47,4 до 48,7 см, тобто на 1,3 см, при цьому коефіцієнт варіації залишився незмінним – на рівні 8,82%. Середня довжина плеча збільшилася на 1 см, коефіцієнт варіації не змінився і

становить 12,03%. Показники довжини передпліччя і кисті зросли на 2,1 і 0,5 см відповідно, а коефіцієнт варіації скоротився по передпліччях на 1,69%, по кистях – на 3,21%. Отже, верхня кінцівка в досліджуваній вибірці зросла з 72,4 до 76 см, тобто на 3,6 см при цьому коефіцієнт варіації скоротився на 1,47%.

Демонструючи показники сегментів тіла в антропометричному обстеженні юних футболістів 12-14 років ЕГ на початку і в завершенні педагогічного експерименту, слід відзначити позитивну динаміку зростання сегментів стегна, гомілки і стопи. Довжина стегна і гомілки в середньому по вибірці зросла на 2,4 і 2,6 см відповідно, при цьому спостерігається скорочення коефіцієнта варіації на 1,11 і 0,2%.

Динаміка зростання стопи становить 1,3 см при скороченні коефіцієнта варіації на 2,25%. В результаті помітне зростання середнього показника довжини нижньої кінцівки на 6,3 см у футболістів за період дослідження. Відмічено зростання середнього показника довжини тулуба з 47,3 до 49,3 см, тобто на 2 см, при цьому, коефіцієнт варіації скоротився на 0,3%. Динаміка зростання передпліччя і кисті становить 2,1 і 2,6 см відповідно, а коефіцієнт варіації, за даними значенням, знизився на 0,47 і 2,44%. Середнє значення показника довжини кисті, у дітей досліджуваного віку, зросла на 1,2 см, а коефіцієнт варіації скоротився на 3,91%. Можна сказати, що в даній вибірці спостерігається динаміка зростання всієї верхньої кінцівки в середньому з 71,8 до 77,4 см, тобто зростання на 5,6 см.

За умовами другого завдання здійснювалася оцінка рівня фізичної підготовки юних футболістів 12-14 років, що займаються в футбольному клубі. Зіставлення всіх вихідних даних (вересень 2017 р.) обох груп виявилися на статистично достовірному рівні ($p > 0,05$), що свідчить про їх однорідність. На заключному етапі дослідження (вересень 2018 р.), при тестуванні рівня фізичної підготовки і зіставлення даних ЕГ і КГ результати виявилися різними (табл. 1).

Таблиця 1

Результати зіставлення даних фізичної підготовки юних футболістів ЕГ і КГ по закінченню педагогічного дослідження

Вправи	Тестування груп		PP – достовірність відмінностей
	ЕГ (n = 15)	КГ (n = 15)	
	$x \pm m$	$x \pm m$	
Біг 30 м, сек.	$5,03 \pm 0,07$	$5,86 \pm 0,07$	$<0,001$ (t = 8,02)
Біг 60 м, сек.	$9,97 \pm 0,07$	$10,07 \pm 0,05$	$> 0,05$ (t = 1,17)
Ведення м'яча 30 м, сек.	$5,48 \pm 0,03$	$5,82 \pm 0,06$	$<0,001$ (t = 5,41)
Повітряне ведення м'яча 30 м, сек.	$16,84 \pm 0,08$	$17,63 \pm 0,06$	$<0,001$ (t = 8,02)
Стрибок в довжину з місця, см	$172,8 \pm 2,49$	$163,0 \pm 3,22$	$<0,05$ (t = 2,41)
Обведення футбольним м'ячем стійок 15 м, сек.	$5,99 \pm 0,02$	$6,05 \pm 0,02$	$<0,05$ (t = 2,65)

Розглядаючи отримані результати тестування рівня фізичної підготовки юних футболістів протягом одного макроциклу тренувань встановлено, що в ЕГ, в порівнянні з КГ, висока статистична достовірність ($p < 0,001$) помічена при порівнянні результатів виконання вправ «Біг 30 м, сек.», «Ведення м'яча 30 м, сек.» і «Повітряне ведення м'яча 30 м, сек.». Результати зіставлення даних вправи «Біг 60 м, сек.» статистичної достовірності не показали ($p > 0,05$) – показники, що залишились знаходилися на мінімальному статистично достовірному рівні ($p < 0,05$).

Розглядаючи динаміку результатів тестування, за період проведення педагогічного дослідження, спостерігається, що приріст показників зафіксовано у ЕГ вище, ніж у спортсменів з КГ.

Висновки. Таким чином, в річному циклі тренування юних футболістів 12-14 років за період дослідження показники сегментів тіла в антропометричному обстеженні ЕГ і КГ показують тенденцію зростання, що визначається статевим дозріванням в цей час, яке супроводжується прискореним фізичним розвитком. Тенденція скорочення коефіцієнта варіації досліджуваних показників говорить про те, що чим менше значення ступеню розкиду, тим ближче значення ознаки у всіх об'єктів до свого середнього значення, а значить, і один до одного.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні компонентів структури фізичної підготовленості юних футболістів 12-14 років в річному циклі тренування.

Список використаної літератури

1. Абдураман А., Непша О. Особливості проведення навчально-тренувального процесу легкоатлетів-спринтерів дитячо-юнацьких спортивних шкіл. *Фізична культура, спорт та здоров'я: стан, проблеми та перспективи: матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф.* (Харків, 14 грудня 2018 р.). Харків: ХДАФК, 2018. С.40-42.
2. Гончаренко В.І., Зінченко Ю.Г. Методика розвитку та контролю фізичних якостей у юних футболістів 14-15 років. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів: матеріали XIII Міжнародної наук.-практ. конф. молодих учених*, (Суми, 18-19 квітня 2013 р.). Суми, 2013. Т.ІІ. С. 229-232.
3. Коваль С.С. Влияние тренировочных и соревновательных нагрузок на морфофункциональные показатели юных футболистов 8-12 лет. *Слобожанський науково-спортивний вісник: Зб. наук. ст.* Харків: ХДАФК. 2010. № 2. С. 48-51.
4. Сиваш І.С., Широкоступ Р.М. Компоненти структури фізичної підготовленості футболістів в річному циклі. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Випуск 4 (74).* 2016. С.90-94.
5. Шаханова А.В., Кузьмин А.А. Влияние спортивных физических нагрузок на функциональное состояние и регуляторно-адаптивные возможности юных футболистов 10-15 лет с учетом соматотипа. *Теория и практика физической культуры.* 2013. №8. С. 22-26.

ПЛАНУВАННЯ ПРОЦЕСУ ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАНЬ З ГІМНАСТИКИ ХУДОЖНЬОЇ В КОМПЛЕКСНИХ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ СПОРТИВНИХ ШКОЛАХ

Рябченко О.В., старший викладач

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

У статті на основі вивчення й аналізу спеціальної літератури з підготовки і проведення змагань з гімнастики художньої розроблено та апробовано особливості планування процесу проведення змагань серед юних спортсменок комплексних дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

Ключові слова: *художня гімнастика, проведення змагань, юні спортсменки.*

Вступ. Аналіз літературних джерел свідчить, що організація і проведення змагань з гімнастики художньої представляють значну складність для їх організаторів і потребують велику підготовчу роботу для чіткого, організованого та урочистого проведення свята юних спортсменів. За Ю.Ю. Борисової в нашій країні накопичений великий досвід проведення змагань з художньої гімнастики різного рангу. Спеціальні правила для суддів FIG застосовуються для розподілу функціональних обов'язків між членами головної суддівської колегії і суддів та забезпечують процес оцінювання змагань. Але в сучасних умовах під час проведення змагань особливої уваги потребують такі питання:

- положення змагання;
- вибір і підготовка місць змагань і підсобних приміщень;
- склад суддівської колегії і функціональні обов'язки суддів.

Вирішення перелічених вище питань можливе за рахунок більш детального аналізу підготовки і проведення змагань з гімнастики художньої та розробки робочого плану проведення змагань серед юних спортсменок комплексних дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

Мета дослідження – розробити робочий план процесу проведення змагань з гімнастики художньої серед юних спортсменок та апробувати його під час підготовки організації Чемпіонату "КЗ КДЮСШ №1 ХМР".

Завдання дослідження:

1. Вивчити за літературними джерелами теоретичні дані з питань планування процесу проведення змагань з гімнастики художньої.
2. Визначити головні чинники місць змагань і підсобних приміщень, які відповідають вимогам проведення змагань в спеціалізованих КДЮСШ.

3. Розкрити зміст суддівської колегії Чемпіонату "КЗ КДЮСШ №1 ХМР".

Матеріал і методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення даних спеціальної науково-методичної літератури; педагогічні спостереження. У дослідженні проводився аналіз попередньої підготовки до проведення Чемпіонату "КЗ КДЮСШ №1 ХМР" з гімнастики художньої. Були визначені основні питання, які відображені в розробленому робочому плані та використані в процесі планування та проведення змагань серед юних спортсменок.

Результати дослідження та їх обговорення. Для організації підготовчої роботи до змагань невеликого масштабу, а саме Чемпіонату "КЗ КДЮСШ №1 ХМР", ми створили організаційний комітет. Обов'язки організаційного комітету покладалися на штатного співробітника спортивної школи, який по перше повинен підключити фахівця – директора, головного суддю і розподілити між членами групи функціональні обов'язки. По друге – ми розробили Положення про проведення Чемпіонату "КЗ КДЮСШ №1 ХМР" з гімнастики художньої.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор КЗ КДЮСШ № 1 ХМР

_____ Андрусенко Ю. В.

РЕГЛАМЕНТ

проведення Чемпіонату КЗ "КДЮСШ №1 Харківської міської ради"

з художньої гімнастики

Цілі та завдання

Змагання проводяться з метою:

- популяризації та розвитку художньої гімнастики;
- виявлення перспективних спортсменів;
- перевірки наявного складу учбових груп;
- виявлення сильніших спортсменів та комплектації збірної команди КЗ «КДЮСШ № 1 ХМР» для участі у Чемпіонаті області;
- обміну досвідом роботи тренерів.

Строки проведення змагань

Змагання відбудуться 18 травня 2019 р. у спортивній залі ЗЗСО №16 за адресою: вул. Поздовжня, 5. Початок о 10-00.

Керівництво проведенням змагань

Загальне керівництво організацією та проведенням змагань здійснюється адміністрацією

КЗ "КДЮСШ № 1 ХМР". Безпосередньо змагання проводяться суддівською колегією на чолі із тренером-викладачем відділення гімнастики художньої Рябченко О. В.

Відповідальність за підготовку місця змагань, роботу суддівської колегії покладено на головного суддю. Відповідальність за медичне забезпечення покладено на адміністрацію КЗ "КДЮСШ № 1 ХМР".

Програма змагань

Вік	Розряд	Категорія А	Категорія В	Категорія С	Категорія D
2011 р. н. та молодше	«Юний гімнаст»	Б/п	Б/п, вид на вибір	2 види на вибір	6 видів
2010 р. н.	ІІІ розряд	Б/п, вид на вибір	Обруч, вид на вибір	2 види на вибір	6 видів
2009-2008 р. н.	ІІ розряд	Б/п, вид на вибір	М'яч, вид на вибір	2 види на вибір	6 видів
2007 р. н.	І розряд	Обруч, вид на вибір	Булави, вид на вибір	Стрічка, вид на вибір	6 видів

Нагородження

Переможці та призери у багатоборстві нагороджуються дипломами та медалями. Усі учасники отримують пам'ятні подарунки.

Заявки

Попередні заявки надіслати електронною поштою до 05.05.2019 р. за адресою: riabchenko.ov@gmail.com. Остаточні заявки, завірені підписом та печаткою лікаря, подаються до головної суддівської колегії у день змагань.

Оргкомітет

До початку змагань ми розробили робочий план змагань, який включає:

1. Офіційні особи (директор і завуч, тощо) і головний суддя змагань.
2. Лікар.
3. Головні чинники місця змагань і підсобних приміщень.
4. Оформлення залу і основного майданчика. Технічне забезпечення.
5. Графік змагань по днях і стартовий протокол учасників.
6. Порядок проведення мандатної комісії.
7. Час проведення наради тренерів, представників. Жеребкування суддів.
8. Час проведення параду відкриття, порядок побудови і форма юних спортсменок.
9. Час проведення параду закриття, показові виступи.
10. Прибирання спортивного залу та здача офіційній особі.

Під час проведення Чемпіонату "КЗ КДЮСШ №1 ХМР" минулого року ми спостерігали не достатній склад суддівської бригади. Для вирішення цього питання ми запропонували залучити спортсменок, які закінчили дитячо-юнацькі спортивні школи, щодо поширення функціональних обов'язків суддів різних підрозділів та покращення рівню змагань меншого масштабу.

Таким чином, до складу суддівської бригади входили:

1. Бригада суддів, яка оцінювала труднощі (D):
  - перша підгрупа: D1 і D2;
  - друга підгрупа: D3 і D4.
2. Бригада суддів, яка оцінювала виконання (E):
  - перша підгрупа: E1 і E2, оцінювали артистичні помилки;
  - друга підгрупа: E3, E4, E5, E6 оцінювали технічні помилки.

Кінцева оцінка визначається за рахунок складання оцінки (D) і оцінки (E).

В ході роботи ми бачимо, що кількість суддів повинно відповідати правилам змагань з художньої гімнастики 2017-2020 р., що допомагає об'єктивно оцінити юних спортсменок.

Висновки. 1. Результати проведеного дослідження показали, що підготовча робота до проведення змагань, положення змагань, робочий план та якісна суддівська бригада – мають особливе значення в плануванні проведення змагань з гімнастики художньої серед юних спортсменок комплексних дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

2. У результаті аналізу планування змагань минулого року було визначено ряд питань, які ми розкрили в робочому плані та апробували в період підготовки до проведення Чемпіонату "КЗ КДЮСШ №1 ХМР".

Перспективи подальших досліджень. У зв'язку з тим, що планування процесу проведення змагань з гімнастики художньої серед юних спортсменок комплексних дитячо-юнацьких спортивних шкіл набуває все більшої уваги до якісного проведення майбутніх стартів, ми плануємо поширювати дослідження та вирішувати наступні завдання в цьому напрямку.

Список використаної літератури

1. Борисова Ю.Ю. (2016), Підготовка і проведення змагань з гімнастики художньої, Інновація, Дніпропетровськ, 86. с.
2. Матвеев Л.П. (2001), Общая теория спорта и прикладные аспекты, Известия, 333 с.

3. *Художня гімнастика (1999), Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності, Київ, 115 с.*
4. *Художественная гимнастика: правила соревнований 2017-2020 г. (2017), Технический комитет по художественной гимнастике, Международная федерация гимнастики, 82 с.*

УПРАВЛІННЯ ОЗДОРОВЧИМ РЕСУРСОМ СПОРТСМЕНА НА ШЛЯХУ ДО ВИЩОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Саснко В. Г., Заслужений тренер України, доктор наук з управління і адміністрації

Толчєва Г. В., кандидат педагогічних наук

Вища школа управління і адміністрації (Ополє, Польща)

Розглядається методично вмотивований засіб управління спрямованістю спортсмена до вищої майстерності. Використовуються засади програмно-цільових настанов, що зосереджуються навколо факторів оздоровчого ресурсу.

Ключові слова: управління, майстерність, здоров'я, спорт, фізична культура, програми оздоровлення.

Вступ. Суспільна культура розвитку людини ввібрала в себе оздоровчі системи, що природним чином увійшли в загальну культуру людства і зайняли там чільне місце провідних в галузях духовного, розумового і фізичного становлення, а за цим і професійного утвердження особистості. Оздоровчі системи, зведені на рівень програм життєзабезпечення, вивели фізичну культуру на стратегічний рівень державного утворення і розвитку продуктивної сили суспільства [3, 6, 7, 12, 14].

Досвід організації взаємодії науковців, тренерів і спортсменів вказує на те, що в спорті більшість спортивно-оздоровчих програм спрямовано першочергово на розвиток фізичних якостей [9-11, 17], що є виокремленими у самостійні групи, на загальне оздоровлення організму [8, 15] чи на корекцію статури людини [16]. Напрямок на підвищення функціональних можливостей спортсменів, особливо у сфері професійного оточення, не набирає поки що комплексного значення і приховується. Відомою є лише наступна тенденція: *чим крутішою траєкторією відрізняється рух спортсмена до вищої майстерності, тим більше уваги треба приділяти процесу оздоровлення.*

Мета дослідження: проведення аналізу стану та вироблення організаційних та методичних умов наближення практики до повсюдного використання у тренувальних процесах програмно-цільових програм, що засновані на розробці настанов з введенням факторів оздоровчого ресурсу.

Результати дослідження та їх обговорення. Спортивна практика пов'язується з тренувальним процесом, що повинний враховувати програмно декілька напрямків фізичного розвитку вихованців. Таке корелює з неодмінним оздоровленням останніх, яке переходить у кумулятивний фактор підтримки фізичних і змагальних показників на тривалий період, активує принципи відображення руху та програми втілення дії. Розмаїття

складових контролю руху складається з множиною антропометричних особливостей організму, які підкорюються змінам, що корелюються за відмінностями віку особи, полові її приналежності чи науково-технічного насичення оточення. Тобто, оздоровча спрямованість дій є невід'ємною складовою спортивних програм тренування і спрямовується на об'єктивний розвиток спортсмена, на накопичення здоров'я.

У дослідженні здоров'я сприймається як «дещо позитивне», бо воно являє собою щось організаційно «життєрадісне». Повсюдно зміцнюються звернення фахівців на активізацію рухової активності, бо в протипагу гармонії функцій фізична бездіяльність руйнує організм. Формується наступний ряд факторів, що гальмують спортивні досягнення, збуджують захворювання, зводять нанівець якість відпочинку, нарешті, вкорочують життя людині. У їх числі – гіподинамія, ожиріння, підвищений рівень захворюваності. Закономірність погіршення стану здоров'я пояснюється наступним чином: організму необхідна певна кількість різноманітного і калорійного харчування, деякий обсяг рухів, часу на сон та на активний відпочинок, тобто потрібна життєва збалансованість цілющої споживчої речовини з належною калорійністю та руху з відповідною фізичною навантаженістю вправами. Застережується положення про присутність також інших ознак і рис, що до деякого часу залишаються прихованими від людини. Назвемо два з них. Так:

1) рівновагу функціональних систем організму людини розбалансовує не тільки нестача їжі, рухової активності, належного обсягу відпочинку і нічного сну, але й їх надмірність;

2) сприйняття принципу зміцнення здоров'я людини щодо властивості організму під впливом вправ, навантажень та обтяжень адекватним чином, дозволяє після цього зберігати оптимальність розвитку, професійного повторення вправ і рухів.

Враховання застережень має наукове значення, бо дозволяє вести мову про деякий критерій норми здоров'я. Тобто при визначенні напрямку руху такий критерій може слугувати в якості основи програмного забезпечення процесу. До такого критерію висувуються відповідні вимоги доцільності у джерелах [4, 13], за якими формуються організаційно-методичні правила, а саме:

а) з засобів і методів фізичного виховання повинні обиратися ті з них, що піддаються науковому обґрунтуванню за матрицями відображення медичних та суто фізіологічних параметрів. Наприклад, кумулятивність, ефективність, фрактальність та ін.;

б) фізичне навантаження повинно відповідати виваженим розрахункам, що описують контингенти споживачів фізичної системи тренування. Наприклад, за їх фізичним станом, віковими та статевими особливостями тощо;

в) обрана форма фізичної культури, що застосовується до виховання особистості, повинна передбачати системність, послідовність і зваженість виконання умов взаємодії. Наприклад, лікарсько-медичного забезпечення контролю, педагогічно-виховної впорядкованості і індивідуально-усвідомленого самостійного контролю.

Критерій норми здоров'я сприяє плануванню фізичного виховання особи і за профілактично-оздоровчою, і за розвиваючою функціями. Наука дозволяє користуватися уречевленим досвідом, що є пов'язаним з комплексами фізичних вправ і програм оздоровчої спрямованості як для спортсменів, так і для різних верств населення. Наприклад, з цього приводу є твердження дослідників [1, 2, 5]. Звертає на себе увагу наступний ряд засобів, а саме: а) система Амосова – режим 1000 рухів; б) система Михайла Інаї – 10000 кроків щодня; в) система Мільнера – азбука оздоровчого бігу; г) система Лидьярда – біг заради життя; д) система Купера – контрольовані бігові навантаження. Незважаючи на їх простоту та конструкційну багатолікість, вони поєднують у собі сукупність знань і практичних методик, що дозволяють забезпечувати формування здоров'я. Їх ряд поповнюється системами йоги, у-шу чи цигун, що дозволяють розвивати у людині надзвичайні фізичні ресурси і духовну силу, аеробіки, акваджогінгу, велоаеробіки, калланетики, стретчингу, шейпінгу та ін., за якими підтримується органічний підхід до реалізації здорового способу життя з помірними фізичними і розумовими здобутками. Можна вести мову і про оздоровчу аеробіку та її різновиди, якими є аквааеробіка, акваджогінг, джаз, слайд, степ, танцювальна аеробіка з її різновидами «мережа-джер», «фанк», «хіп-хоп», аеробіка з навантаженням, стретчинг, шейпінг, фітнес.

Висновки. Програмні засоби зводяться 1) до застосування а) рекреативних (методичний вплив на аксіолого-комунікативну, творчо-атрибутивну, системно-функціональну, соціально-генетичну функції) і б) реабілітаційних (організаційне відтворення форм здійснення впливу) заходів в тренувальному процесі спортсменів; 2) до додержання правил планування комплексу вправ, що повинні бути орієнтовані а) на поступове додання навантажень на спортсмена, б) на різноманітність тренувальних засобів, в) на системність змісту заняття фізичними вправами.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Застосування засад програмно-цільових методичних підходів з використанням факторів і критеріїв

оздоровчого ресурсу людини дозволяють підвищити ефективність управління рухом спортсмена до вищої майстерності.

Список використаної літератури

1. Амосов Н. М. *Энциклопедия Амосова. Алгоритм здоровья* / Н. М. Амосов. – М. : Изд-во АСТ ; Донецк : Сталкер, 2002. – 192 с.
2. Гутько И. П. *Азбука здоровья* / И. П. Гутько, В. А. Соколов, К. К. Забаровский. – Мн. : Польша, 1988. – 175 с.
3. Дубовой А. В. *Применение программ физической культуры и спорта в региональных учебных заведениях* / А. В. Дубовой, В. Г. Саенко // *Dny vedy – 2013: IX mezinarodni vedecko-prakticka conference, Dil 36. Telovychova a sport.* – Praha: Publishing House «Education and Science» s.r.o., 2013. – S. 75-79.
4. Иващенко Л. Я. *Программирование занятий оздоровительным фитнесом* / Л. Я. Иващенко, А. Л. Благий, Ю. А. Усачев. – К. : Наук. світ, 2008. – 198 с.
5. Купер К. *Аэробика для хорошего самочувствия* / К. Купер. – пер. с англ. 2-е изд., доп., перераб. – М. : ФиС, 1989. – 224 с.
6. Саенко В. Г. *Тезисное объединение элементов оздоровления и сохранения здоровья человека в среде спортивного бизнеса* / В. Г. Саенко // *Современные здоровьесберегающие технологии.* – Орехово-Зуево : ГГТУ, 2016. – № 4. – С. 292 – 300.
7. Саенко В. Г. *Финансирование программ по физической культуре и спорту* / В. Г. Саенко // *Современные здоровьесберегающие технологии.* – Орехово-Зуево : ГГТУ, 2016. – № 3. – С. 141 – 151.
8. Саенко В. Г. *Збалансоване харчування в тренувальному процесі єдиноборця* / В. Г. Саенко, О. М. Філіппова // *Здоров'я та його сучасні детермінанти: культура здоров'я, фізичне виховання, фізична реабілітація, спорт* : Зб. ст. – Луганськ : Вид-во ДЗ „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”, 2009. – С. 224 – 227.
9. Саенко В. Г. *Порівняння прояву сили м'язових груп в статичному режимі каратистів і тхеквондистів на етапі підготовки до вищих спортивних досягнень* / В. Г. Саенко, С. В. Мішельман // *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка* : зб. наук. пр. – Чернігів : ЧНПУ, 2011. – Вип. 91. Т. II : Педагогічні науки. – С. 248 – 251.
10. Саенко В. Г. *Фізичні якості юних тхеквондистів* / В. Г. Саенко, В. М. Теплий // *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту* // *науковий журнал.* – Харків : ХОВНОКУ-ХДАДМ, 2010. – № 4. – С. 119 – 121.

11. Саєнко В. Г. Щільність взаємозв'язку показників координаційних здібностей і гнучкості у тхеквондистів на етапі попередньої базової підготовки / В. Г. Саєнко, В. М. Теплий // Сучасні технології у сфері фізичного виховання, спорту та валеології : Зб. наук. праць III Міжнар. наук.-практ. інтернет конф. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2009. – С. 69 – 73.
12. Толчева А. В. Китайское ушу как средство физического воспитания и оздоровления людей славянских государств / А. В. Толчева, В. Г. Саєнко // Инновационные технологии в физическом воспитании, спорте и физической реабилитации : матер. II Междунар. науч.-практ. конф. – Орехово-Зуево : ГГТУ, 2016. – С. 101 – 107.
13. Толчева Г. В. Програма занять з хатха-йоги для студенток початкового рівня підготовленості / Г. В. Толчева ; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011. – 69 с.
14. Własczyszyn M. Утвердження положень фізичної культури у Європейському педагогічному просторі за духовно-моральною цінністю / М. Własczyszyn, В. Г. Саєнко, Ю. М. Полулященко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки) : зб. наук. пр. – Старобільськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2018. – № 4(318). – Ч. 1. – С. 6 – 15.
15. Butenko H. Physical condition of primary school children in school year dynamics / H. Butenko, N. Goncharova, V. Saienko, H. Tolchieva, I. Vako // Journal of Physical Education and Sport. – 2017. – Vol. 17, Issue 2, Art. 82. – pp. 543 – 549.
16. Ivanchykova S. Comparative analysis of changes in the body composition of female students under the influence of the various kinds of fitness training load / S. Ivanchykova, V. Saienko, N. Goncharova, H. Tolchieva, I. Poluliashchenko // Journal of Physical Education and Sport. – 2018. – Vol. 18(2), Art 142. – pp. 961 – 965.
17. Kindzer B. Ability of kata "Sanchin" Kyokushinkai karate to quickly restore the bodies of karate sportsmen after significant physical activity / B. Kindzer, V. Saienko, A. Diachenko // Journal of Physical Education and Sport. – 2018. – Vol. 18(1), Art 4. – pp. 28 – 32.

**ВПЛИВ СПОРТИВНОГО ХАРЧУВАННЯ НА СПЕЦІАЛЬНУ ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ,
ПОКАЗНИКИ МЕТАБОЛІЗМУ ТА СИСТЕМУ КРОВІ У ТРИАТЛОНІСТІВ –
ЛЮБИТЕЛІВ**

Станкевич Л.Г., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Земцова І.І., кандидат біологічних наук, доцент

Краснова С.П., кандидат медичних наук, доцент

Хмельницька Ю.К., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, старший викладач

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ, Україна)

Розглянуто можливість застосування комплексу біологічно активних домішок, який складається з вуглеводно-білково-мінеральних складових та вітамінів, з метою корекції метаболізму у триатлоністів-любителів, подальшого підвищення їх спеціальної працездатності та процесів відновлення. Виявлено позитивний вплив комплексу на показники метаболізму та системи крові, процеси відновлення, спортивний результат при виконанні контрольного тестового навантаження.

Ключові слова: спорт, витривалість, харчування, лактат, кров, метаболізм.

Постановка проблеми. Зростання конкуренції на світовій спортивній арені серед триатлоністів-любителів висувають підвищені вимоги до оптимізації процесу спортивної підготовки і змагальної діяльності на основі об'єктивної оцінки різних сторін підготовленості і функціональних можливостей організму спортсменів [2]. Ситуація, що склалася, вимагає від фахівців розробки пріоритетних напрямків, що дозволяють розкрити резерви з метою досягнення високих спортивних результатів [1, 5]. Особливо гостро стоїть проблема, пов'язана з використанням сучасних технологічних підходів, що дозволяють підвищувати фізичну працездатність і процеси відновлення, здійснювати контроль за станом спортсмена і рівнем їх підготовленості [2, 4].

На етапі безпосередньої підготовки до змагань, де основним завданням є зростання спеціальної витривалості триатлоністів-любителів з використанням різносторонньої підготовки, для забезпечення позитивного тренувального ефекту, запобігання втоми і прискорення процесів відновлення після фізичних навантажень важлива роль належить позатренувальним засобам, таким як раціональному харчуванню, дієтичним домішкам, фармакологічним засобам тощо [3, 4]. Так за даними різних авторів [1, 4], позатренувальні засоби істотно впливають на регуляцію метаболічних процесів в організмі і можливість активного, спрямованого впливу на внутрішньоклітинний метаболізм в умовах спортивної

діяльності досить переконливо показана в модельних експериментах на тваринах і безпосередньо в спортивній практиці [1, 4].

У зв'язку із цим розробка методів, що дозволяють забезпечити підтримку здоров'я, працездатності, процесів відновлення у триатлоністів в умовах напруженої м'язової діяльності, є актуальною медико-біологічною та соціальною проблемою [2, 4].

У зв'язку з вищенаведеним логічно припустити, що вивчення метаболічного стану організму в умовах напруженої м'язової діяльності, а також встановлення можливостей впливати на цей стан за допомогою комплексу, який включає легко засвоювані вуглеводи, білки та електроліти з вітамінами та мінералами є актуальним і потребує досліджень.

Разом з тим, існуючі відомості по даному питанню в науковій літературі [1, 5] часто носять фрагментарний, а іноді і суперечливий характер, що не дозволяє створити чітке уявлення про можливості обґрунтованого, цілеспрямованого використання засобів корекції стану метаболізму, як одного з шляхів підвищення ефективності тренувальної діяльності і стійкості організму до значних м'язових напружень [2, 4].

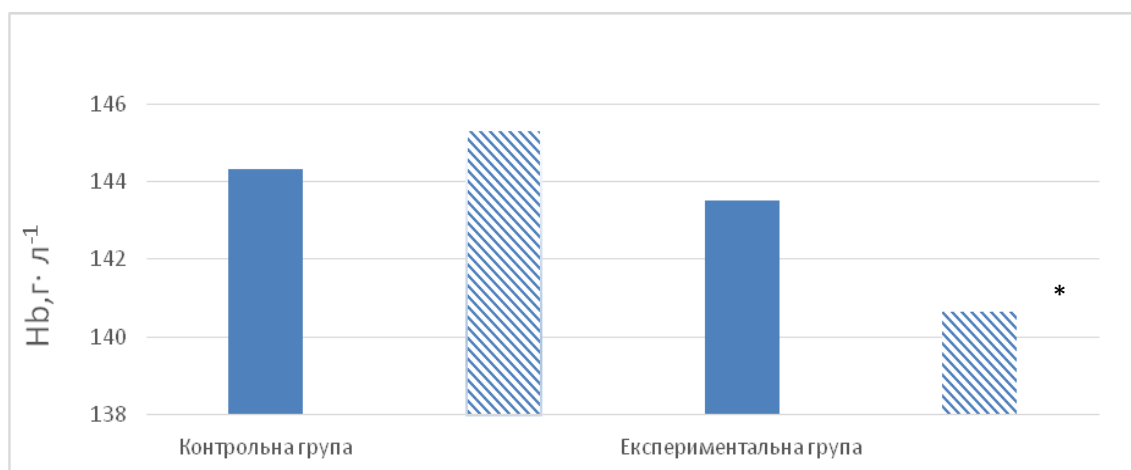
Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дослідження виконувалось в рамках держбюджетної теми: 2.8 "Особливості соматичних, вісцеральних та сенсорних систем у кваліфікованих спортсменів на різних етапах підготовки»Зведеного плану НДР у галузі фізичної культури та спорту на 2016 – 2020 рр.

Мета та завдання дослідження - дослідження можливостей корекції метаболізму, спеціальної працездатності та процесів відновлення у триатлоністів-любителів на етапі безпосередньої підготовки до змагань за допомогою нового комплексу біологічно активних домішок.

Методи й організація дослідження. 12 триатлоністів - любителів (чоловіки, вік 30-45 років), що знаходились на етапі безпосередньої підготовки до змагань, були розділені на дві групи: контрольну, яка використовувала плацебо (пігулки крохмалю), і експериментальну, яка використовувала біологічно активні речовини, зокрема такі комерційні препарати: Вітамін Е (виробник Словакофарма), вітамін С (виробник ЗАТ НПСЦ "Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод" Україна), електроліти (SIS Go Electrolite), ізотонік (SIS GO Isotonic Energy Gel, суміш для відновлення (SISREGO Rapid Recovery. Курс прийому у відповідності з інструкціями для використання склав два тижні [1]. Після завершення курсу прийому триатлоністи-любителі виконували контрольно-тестове навантаження (плавання 750м, велогонка 20 км, легкоатлетичний біг 5 км).

У крові спортсменів визначали вміст гемоглобіну (Hb), лактату (La), еритроцитів (RBC) на фотометрі LP-420 фірми «Dr. Lange» (Німеччина) використовуючи готові набори реактивів. Реєстрація частоти серцевих скорочень (ЧСС, уд·хв⁻¹) під впливом тестувальних фізичних навантажень проводилась за допомогою «SportTesterPolar» (Фінляндія). Обробку результатів дослідження проводили методами математичної статистики з використанням стандартних комп'ютерних програм.

Отримані результати та їх обговорення. При виконанні триатлоністами-любителями контрольного тестового навантаження (плавання 750м, велогонка 20 км, легкоатлетичний біг 5 км), яке тривало приблизно 1 год. 30 хв. в режимі помірної та великої інтенсивності, у спортсменів контрольної групи (рис.1, 2) концентрація гемоглобіну після навантаження підвищилась в порівнянні зі станом спокою та експериментальною групою, а кількість еритроцитів незначно зменшилась. Дана реакція на навантаження може бути зумовлена мобілізацією крові з депо та перерозподілом в системі крові, що не забезпечує розширення адаптаційних можливостей.

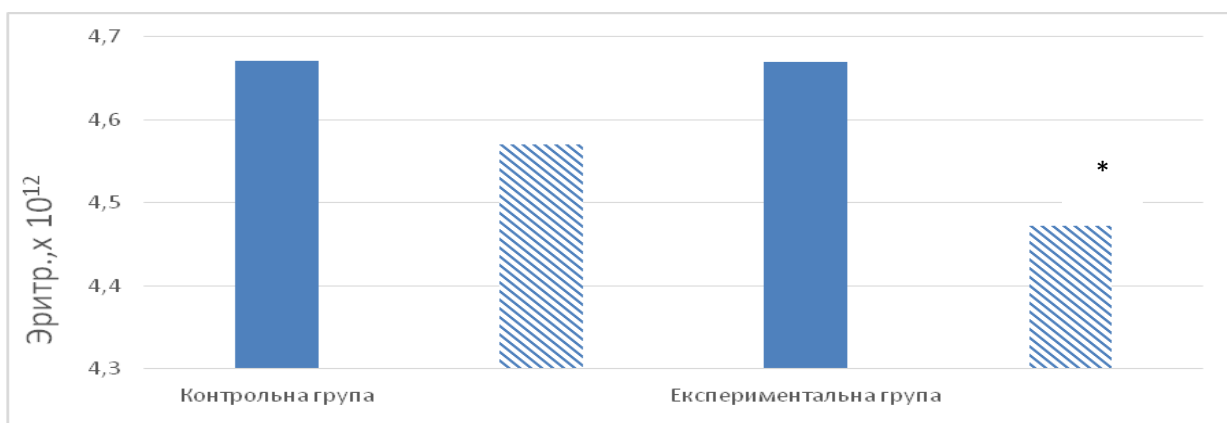
Рис.1. Вплив комплексу біологічно активних домішок на вміст гемоглобіну у крові триатлоністів-любителів при виконанні тестового навантаження (плавання 750 м, велогонка 20 км, легкоатлетичний біг 5 км), (n = 12):

– до навантаження;   ■ після навантаження (на 3 хв. відновлення)

Примітка. * - $p < 0,05$ відносно контрольної групи

В експериментальній групі (рис.1, 2) загальна кількість гемоглобіну та еритроцитів зменшилась, що може характеризувати більш повну мобілізацію резервних можливостей системи крові. Проте загальний вміст гемоглобіну і його наявність в еритроциті, зазвичай,

знижується за рахунок молодих форм, менш насичених гемоглобіном.

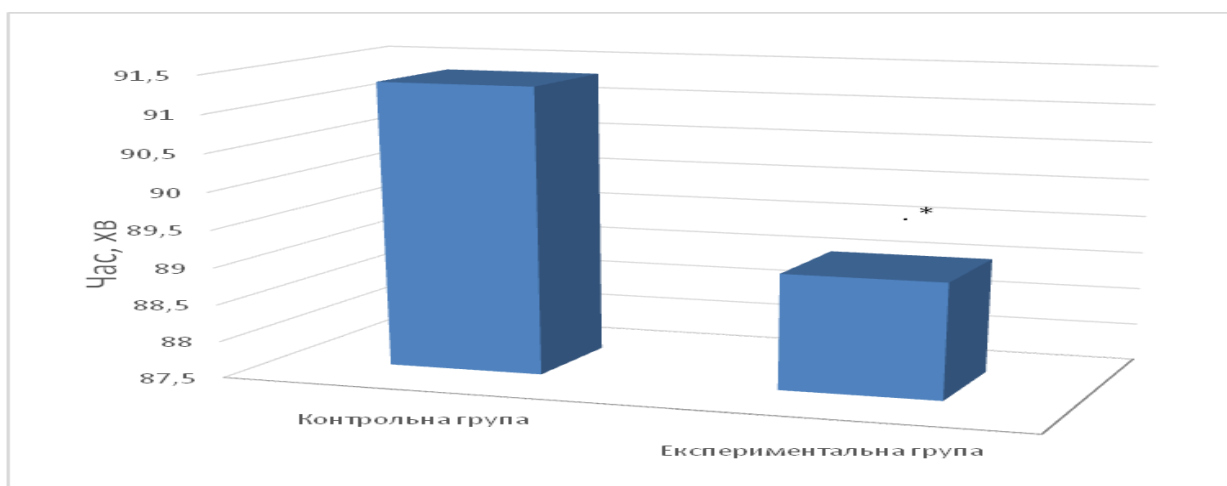

Рис.2 Вплив комплексу біологічно активних домішок на вміст еритроцитів у крові триатлоністів-любителів при виконанні тестового навантаження (плавання 750 м, велогонка 20 км, легкоатлетичний біг 5 км), (n = 12):

■ - до навантаження; ▨ - після навантаження (3 хв. відновлення)

Примітка. * - $p < 0,05$ відносно контрольної групи

Висунувши припущення про те, що після двотижневого прийому спортсменами використаний комплекс біологічно активних домішок може вплинути на рівень метаболічної та функціональної підготовленості, було досліджено його вплив на спортивний результат при виконанні контрольно-тестового навантаження. Отримані результати свідчать про те, що в експериментальній групі використовуваний комплекс покращив результат виконання контрольно-тестового навантаження щодо контрольної групи, який склав 1г 29хв 05 та 1 г 31хв 33 відповідно (рис. 3).

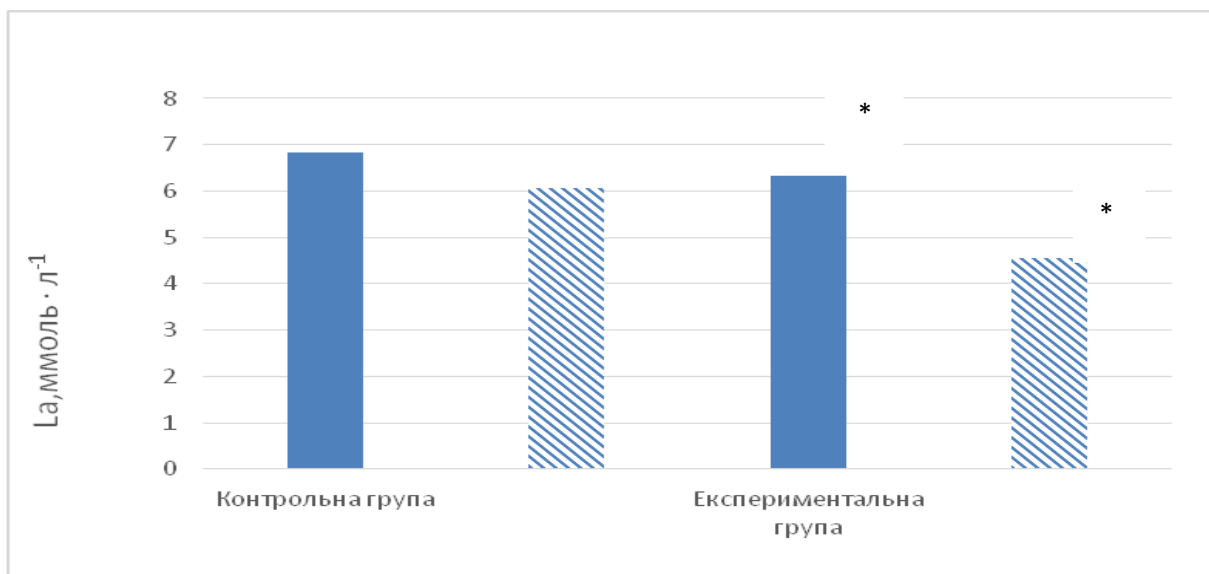

Рис. 3. Вплив комплексу біологічно активних домішок на результат виконання контрольно-тестового навантаження (хв), (n = 12)

Примітка. * - $p < 0,05$ відносно контрольної групи

Таким чином отримані результати свідчать на користь висловленого припущення про те, що використаний комплекс може зменшувати метаболічну реакцію за внеском анаеробного гліколізу та підвищувати потужність системи, пов'язаної з переважним включенням аеробних механізмів в енергозабезпечення м'язової діяльності триатлоністів-любителів.

Покращення спортивного результату в експериментальній групі порівняно з контрольною групою при виконанні контрольно-тестового навантаження супроводжувалося зниженням вмісту лактату в крові на 1 хвилині відновлення та більш швидким відновленням на 3 хвилині відновного періоду (рис.4). Це свідчить про зниження внеску анаеробних гліколітичних процесів в енергозабезпечення м'язової діяльності, про економізацію енергозабезпечення м'язової діяльності, що забезпечує більш тривале підтримання потужності функціонування систем організму триатлоністів -любителів. Більш інтенсивне усунення лактату в експериментальній групі на 3 хвилині відновлення свідчить про покращення його утилізації, прискорення відновних процесів, що є ознакою більшої тренуваності, у порівнянні з контрольною групою.

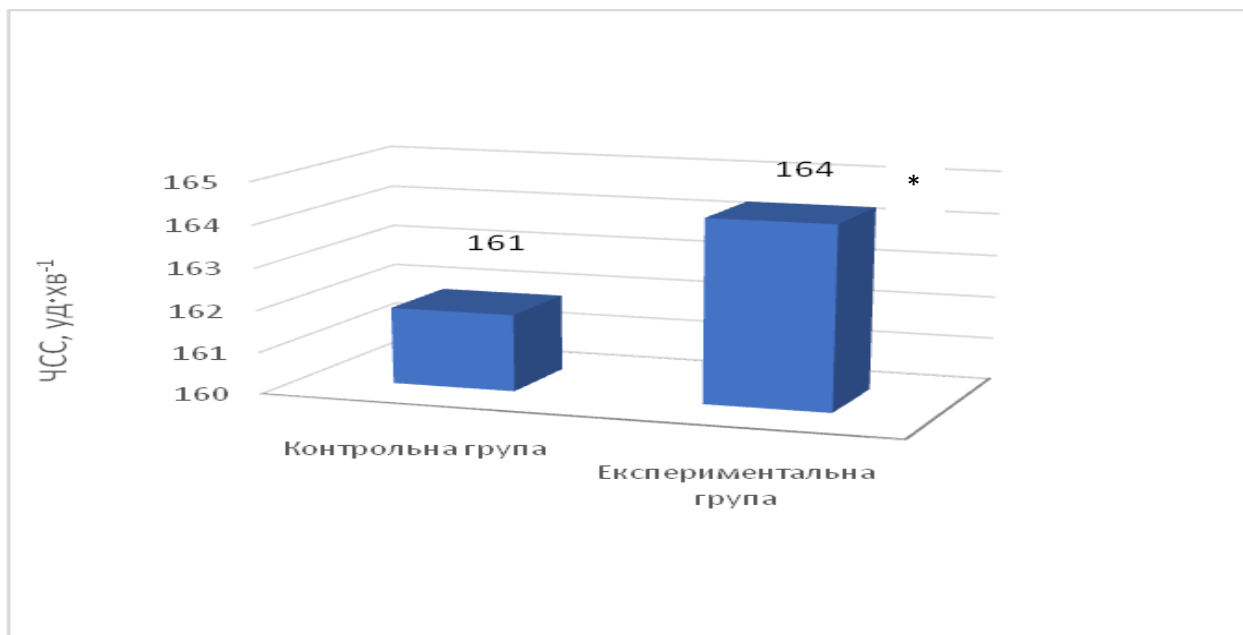
Рис. 4. Вплив комплексу біологічно активних домішок на вміст лактату в крові після виконання тестового навантаження, (n =12):

■ - 1 хв. відновлення;   ▨ - 3 хв. відновлення

Примітка. * - $p < 0,05$ відносно контрольної групи

Використання даного комплексу етапі безпосередньої підготовки до змагань забезпечило зростання ЧСС, яка склала $164 \text{ уд} \cdot \text{хв}^{-1}$ в порівнянні з $161 \text{ уд} \cdot \text{хв}^{-1}$ у спортсменів,

які не використовували запропонований комплекс (рис. 5), що свідчить про зростання потужності серцево-судинної системи, яка могла вплинути на спортивний результат.

Рис. 5. Вплив комплексу біологічно активних домішок на рівень ЧСС у триатлоністів-любителів після виконання тестового навантаження, (n = 12).

Примітка. * - $p < 0,05$ відносно контрольної групи

Висновки. Результати проведеного дослідження підтверджують правильність висунутого нами припущення про можливий позитивний вплив двотижневого використання комплексу біологічно активних домішок на виконання триатлоністами-любителями тестового навантаження. Використовуваний комплекс біологічно активних домішок здійснив цілу низку позитивних впливів: стимулював діяльність системи крові за вмістом еритроцитів у крові, підвищив вміст гемоглобіну, зменшив вміст лактату у крові після виконання тестового навантаження, прискорив утилізацію лактату, підвищив ЧСС, покращив спортивний результат – час виконання контрольного-тестового навантаження. Таке різноманіття позитивних ефектів, безумовно, може бути зумовлено широким спектром біологічно активних речовин, які є складовими комплексу і, можливо, синергізмом їх дії, що забезпечує високий рівень обміну речовин, стимуляцію та мобілізацію метаболічних та фізіологічних резервів, які забезпечують зростання спортивних досягнень.

У зв'язку із цим отримані результати відкривають широкі можливості для застосування використовуваного комплексу біологічно-активних домішок як в аматорському спорті, так і спорті вищих досягнень, пов'язаних з проявом витривалості, як

один із додаткових засобів підвищення фізичної працездатності на етапі безпосередньої підготовки до змагань.

Перспективи подальших досліджень. У подальших дослідженнях планується провести моніторинг досліджень стану метаболізму у триатлоністів-любителів при виконанні навантажень різних об'ємів та інтенсивності в різні періоди підготовки.

Список використаної літератури

1. Кристин А. Розенблюм. Питание спортсменов. /Под ред. Кристин А. Розенблюм / Руководство для профессиональной работы с физически подготовленными людьми .– Киев: Олимпийская литература, 2014. – 535 с.
2. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и её практические приложения: учебник [для тренеров]: в 2 кн. / В. Н. Платонов – К.: Олимпийская литература, 2015. – Т. 1. – 680 с.
3. Земцова І.І. Дієтологічний супровід підготовки спортсменів на витривалість, наперед змагальному етапі підготовки /Земцова І.І., Станкевич Л.Г., Хмельницька Ю.К. // X Міжнародна науково-методична конференція.- Науковий часопис .- Київ, 2019.- Серія 15 Випуск 3 К (110) 19. - С.229-234.
4. Станкевич Л.Г. Стан субстратного метаболізму та антиоксидантного статусу спортсменів – триатлоністів під впливом комплексу антиоксидантів / Станкевич Л.Г., Земцова І.І. // Молода спортивна наука України – Збірник. наук. праць в галузі фіз. культури. та спорту. – Львів, 2004.- Вип.8, Т.2. – С. 336–340.
5. Dunkin J. E. [The Effect of a carbohydrate mouth rinse on upper-body muscular strength and endurance](#) / Dunkin J. E., Phillips S. M., Strength J. //Cond Res, Vol. 31(7), 2017. – P. 1948–1953.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ТА СПОРТИВНОЇ РОБОТИ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Степанюк О.В., студентка

Лисенко І.А., кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ, Україна)

У статті досліджуються особливості напрямів державної політики у сфері фізична культура і спорт осіб з інвалідністю. Акцентується увага на її організаційно-управлінських засадах, наголошується на проблемах реалізації державної політики осіб з інвалідністю у сфері фізична культура і спорт в Україні, вказується на науково-теоретичних аспектах означеної проблематики, визначаються шляхи підвищення ефективності щодо формування в Україні державної політики у сфері фізична культура і спорт осіб з інвалідністю, зроблені висновки та визначені перспективи подальших досліджень за обраною тематикою.

***Ключові слова:** особа з інвалідністю, інвалідність, управління, державна політика, Паралімпійський, Дефлімпійський, Спеціальний Олімпійський рух.*

Вступ. Проблеми людей з інвалідністю із року в рік все більше набувають ознак всесвітньо-соціальних, що не може залишити поза увагою будь-яку державу, уряд, науку, медицину, соціальну сферу. За даними міжнародних організацій сьогодні кожен десятий мешканець Землі - інвалід.

Політика держави щодо людей з розладами і порушеннями стану здоров'я, незважаючи на свою специфіку, не може розглядатися окремо у відриві від загального соціально-економічного фону. Значною мірою вона залежить від загальної парадигми соціальної політики та економічного розвитку в державі.

Накопичений міжнародний і вітчизняний досвід свідчить про те, що ефективно вирішення тих чи інших проблем можливе лише в рамках моделі, де органічно поєднана зацікавлена цілеспрямована політика держави, її правові, економічні, організаційні, і наукові можливості, з одного боку, та ініціатива й інтереси відповідної соціальної групи населення, з іншого. Разом з цим, кількість наукових праць, спрямованих на висвітлення актуальних питань формування та реалізації державної політики в сучасній сфері фізична культура і спорт осіб з інвалідністю в Україні, обмаль, що й обумовило актуальність даного дослідження [2].

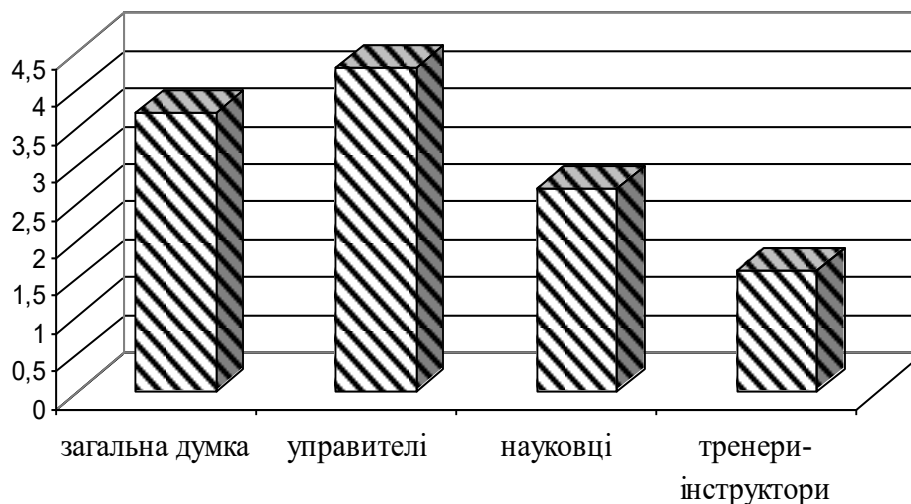
Метою роботи є дослідження напрямів формування та реалізації державної політики розвитку фізичної культури і спорту осіб, що мають інвалідність в Україні.

Методи дослідження: вивчення нормативно-правової документації, бібліографічний пошук і ретроспективний аналіз літературних джерел (у тому числі контент-аналіз Internet сайтів та періодичних видань); порівняльний аналіз; методи методологічного та системного аналізу, метод соціологічного опитування (анкетування); методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Згідно зі ст. 4 Закону України «Про фізичну культуру і спорту» державна політика у сфері фізичної культури і спорту ґрунтується на засадах: визнання фізичної культури і спорту як пріоритетного напрямку гуманітарної політики держави; визнання фізичної культури як важливого чинника всебічного розвитку особистості та формування здорового способу життя; визнання спорту як важливого чинника досягнення фізичної та духовної досконалості людини, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного міжнародного іміджу держави; забезпечення гуманістичної спрямованості та пріоритету загальнолюдських цінностей, справедливості, взаємної поваги та гендерної рівності; гарантування рівних прав та можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту; забезпечення безпеки життя та здоров'я осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, учасників та глядачів спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів; сприяння безперервності та послідовності занять фізичною культурою і спортом громадян різних вікових груп; утвердження етичних та моральних цінностей фізичної культури і спорту; створення умов для соціального та правового захисту громадян у сфері фізичної культури і спорту; забезпечення підтримки громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості; забезпечення різноманітності, високої якості та доступності фізкультурно-спортивних послуг для громадян; забезпечення умов для підтримки напрямів фізичної культури і спорту; забезпечення доступу осіб з інвалідністю до спортивних споруд; заохочення благодійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту; орієнтування на сучасні міжнародні стандарти у сфері фізичної культури і спорту, поєднання вітчизняних традицій і досягнень із світовим досвідом у цій сфері.

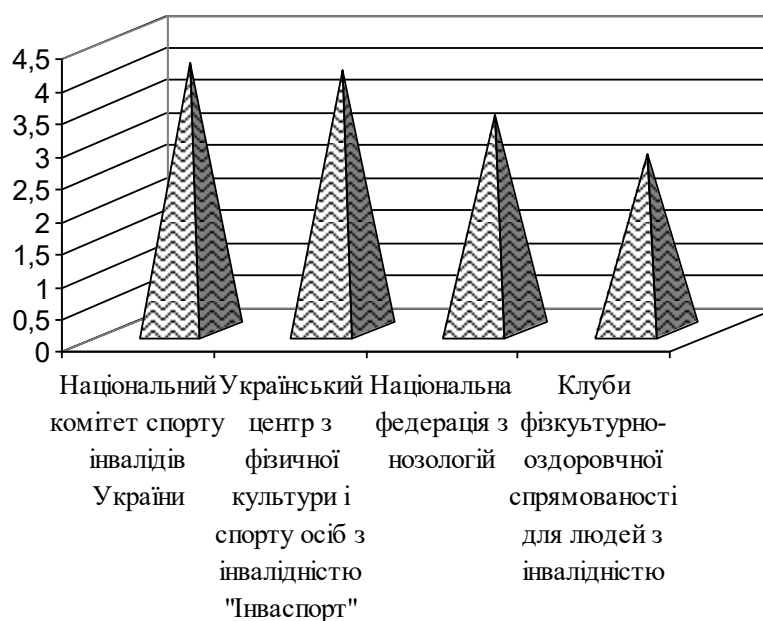
В ході власного соціологічного дослідження нами було встановлено, що рівень розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю в Україні за 5 бальною шкалою на думку респондентів знаходиться на достатньо високому рівні (3,7 б.) (рис.1). Що підтверджує твердження Європейських експертів про те, що саме завдяки системній організаційній та практичній роботі Національного комітету спорту інвалідів України, Українського центру з фізичної культури і спорту інвалідів “Інваспорт” та спортивних федерацій з нозологій є унікальною і найбільш ефективною системою управління.

Рис.1. Рівень розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю в Україні

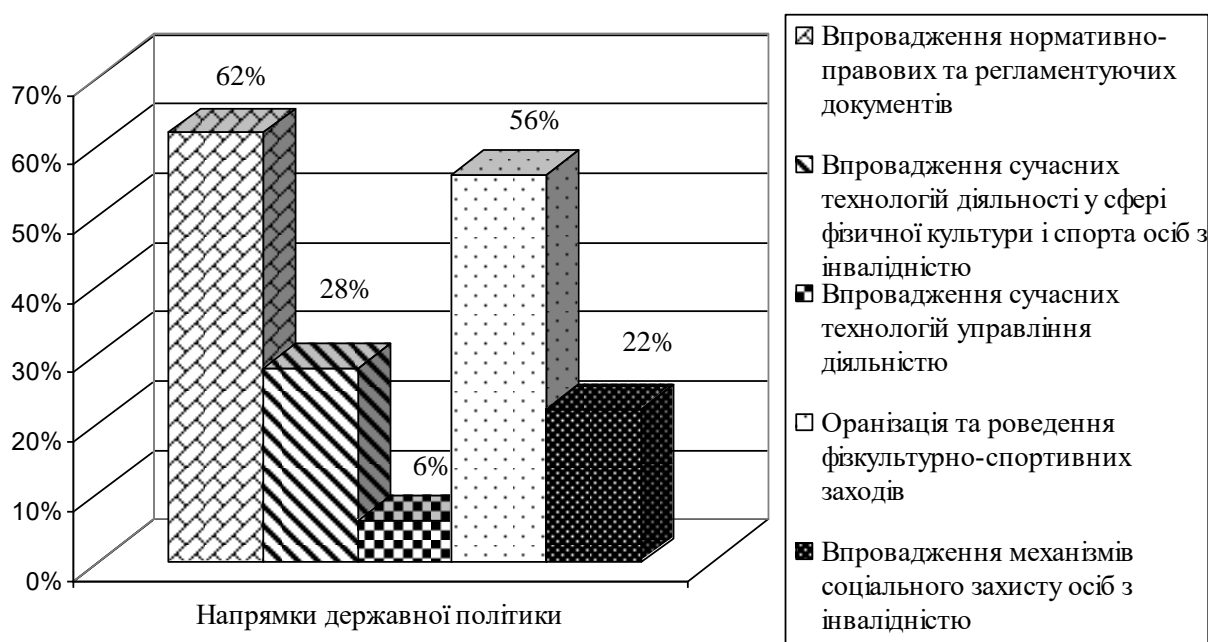
Нами було з'ясовано, що найбільш вдало свою діяльність здійснює Національний комітет спорту інвалідів України (4,1 б. з 5 можливих) та Український центр з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» (4,0 б.). На думку респондентів менш плідною є робота Національних спортивних федерацій з нозологій (3,3 б.) та діяльність клубів фізкультурно-оздоровчої і спортивної спрямованості для людей з інвалідністю (2,7 б.) (рис.2).

Рис.2. Ефективність роботи органів управління сфери фізичної культури і спорт осіб з інвалідністю (в балах)

Проаналізувавши дані, отримані в ході опитування ми встановили, що державна політика сфери фізична культура і спорт осіб з інвалідністю зорієнтована вперш за все на

впровадження нормативно-правових та регламентуючих документів, так вважають 62% респондентів, та на організацію і проведення фізкультурно-спортивних заходів (56%). Менш за все, на думку опитуваних, державна політика спрямована на впровадження сучасних технологій діяльності у сфері фізична культура і спорт осіб з інвалідністю (28%), впровадження механізмів соціального захисту осіб з інвалідністю (22%) та на впровадження сучасних технологій управління діяльністю (6%) (рис.3).

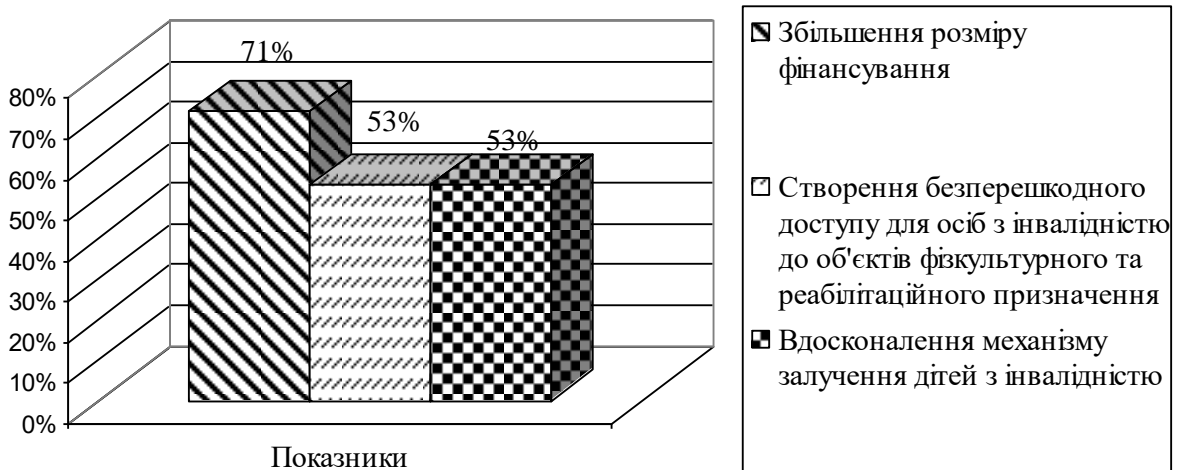
Рис.3. Державна політика в сфері фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю

У ході аналізу результатів власного соціологічного дослідження нами було встановлено, що негативно впливають на розвиток фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю наступні фактори: недостатність фінансово-економічного забезпечення сфери фізична культура і спорт осіб з інвалідність, так вважає 68% опитаних. На другому місці недостатність висококваліфікованих кадрів, а саме тренерів з виду спорту, і фізичних реабілітологів 40%, однакову кількість відповідей набрали три фактори: неефективність нормативно-правового забезпечення, недостатнє інформаційне забезпечення в тому числі реклама, і недостатність та невідповідність потребам матеріально-технічне забезпечення 31% (рис.4).

Рис. 4. Фактори, які негативно впливають на розвиток фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю

Для підвищення ефективності державної політики в організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності особам з інвалідністю на думку респондентів необхідно застосувати такі заходи: збільшення розміру фінансування, необхідного для забезпечення функціонування регіональних центрів з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» та інших закладів системи «Інваспорт» 71%, сприяти створенню безперешкодного доступу для осіб з інвалідністю до об'єктів фізкультурного та реабілітаційного призначення 53%, вдосконалити механізм залучення дітей з інвалідністю 53% (рис.5).

Рис.5. Показники підвищення ефективності державної політики в організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності особам з інвалідністю

Висновки. У ході власного соціологічного дослідження ми підтвердили твердження Європейських експертів про те, що система управління в Україні є ефективною і спорт осіб з інвалідністю в Україні на високому рівні розвитку.

Нами було встановлено, що державна політика реалізується через впровадження нормативно-правових та регламентуючих документів й організацію і проведення фізкультурно-спортивних заходів серед осіб з інвалідністю.

Також встановлено, що найбільш негативними факторами, що впливають на розвиток сучасної сфери фізична культура і спорт осіб з інвалідністю в Україні є недостатнє її фінансово-економічне забезпечення та недостатність висококваліфікованих кадрів, а саме тренерів з виду спорту та фізичних реабілітологів. Для поліпшення функціонування сфери доцільно запровадити такі організаційні заходи: збільшення розміру фінансування, необхідного для функціонування регіональних закладів системи «Інваспорт», сприяти безперешкодному доступу для осіб з інвалідністю до об'єктів фізкультурно-спортивного призначення, вдосконалити механізм залучення дітей, підлітків та молоді з інвалідністю до систематичних занять фізичною руховою активністю та спортом.

Перспективи подальших досліджень: полягає в можливості встановлення критеріїв ефективності реалізації державної політики в сфері фізична культура і спорт осіб з інвалідністю та формування державної програми розвитку сфери фізична культура і спорт осіб з інвалідністю в Україні.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [Електронний ресурс]//
2. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3808-12>
3. Офіційний сайт Міністерства молоді і спорту [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://dsmsu.gov.ua/>
4. Починкин А.В. Менеджмент в сфере физической культуры и спорта [Текст]: учеб. пособие/ А.В.Починкин. – М.: Спорт, 2017. С. 309-312.
5. Соціальний захист населення України: стат збірник Державної служби статистики України/ відповідальний за випуск О.О. Кармазіна. – Київ, 2018. – С.63

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНОГО ВЕСЛУВАННЯ НА ХЕРСОНЩИНІ

¹Степанюк С.І., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання

¹Жайворонок О.О., студент

²Юськів С. М., старший викладач

³Юськів К. В., старший викладач

¹*Херсонський державний університет (Херсон, Україна)*

²*Херсонська державна морська академія (Херсон, Україна)*

³*Херсонський факультет Одеського державного університету внутрішніх справ
(Херсон, Україна)*

У статті розглядаються питання становлення та розвитку академічного веслування на Херсонщині. Здобутки та перспективи розвитку.

***Ключові слова:** веслувальний спорт, Олімпійські ігри, перемога, спортсмени-веслувальники.*

Постановка проблеми. Веслувальний спорт займає одне із провідних місць у загальній системі фізичного виховання. Як соціальне явище веслувальний спорт безупинно розвивається: росте його масовість, підвищується рівень спортивних результатів, удосконалюється система тренувань і змагань.

Перемога на будь-яких змаганнях викликає пошану до спортсмена, що зумів випередити своїх суперників. Здобуття титулу чемпіона або рекордсмена першості міжнародних турнірів, Європи і світу, Олімпійських Ігор – це видатний успіх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Академічне веслування один із найдавніших видів спорту. Історії розвитку веслувального спорту присвячена значна кількість праць (Хавін Б., 1960; Середина А., 1982; Гаврилов В., 1980; Шапаренко О., 1980; Волошин А., 2003 та ін.) проте, більшість з них присвячені розвитку веслування за Радянських часів. Події, пов'язані із функціонуванням веслувального спорту в Україні висвітлювалися недостатньо.

Беручись вивчити й проаналізувати зародження та розвиток академічного веслування на Херсонщині, сподіваючись, що це додасть знань, ідей, практичного досвіду в розбудові та реалізації сучасної системи фізичної культури в Україні.

Таким чином, дослідження історії становлення та розвитку академічного веслування на Херсонщині є достатньо важливою і актуальною проблемою. Саме аналіз

цих питань дає змогу орієнтуватися в особливостях нинішнього спортивно-фізкультурного руху, тенденціях, шляхах та перспективах його розвитку.

Мета дослідження – проаналізувати особливості становлення та розвитку академічного веслування на Херсонщині.

Для розв'язання поставлених завдань використовувалися такі **методи** дослідження: аналіз літературних джерел та статистичної інформації, системний аналіз; історичний метод; порівняльно-історичний метод; метод комплексного дослідження історичних джерел, а також елементи математично-статистичного опрацювання результатів дослідження.

Результати дослідження та їх обговорення. Історія спорту Херсонщини – це закономірний результат багаторічної аналітичної пізнавальної діяльності та ряд серйозних узагальнюючих праць з історії спорту. Для того, щоб говорити про розвиток спорту на Херсонщині, необхідно встановити логічні зв'язки між різними факторами, гіпотезами, ідеями і теоріями, накопченими протягом всієї історії спорту на Україні.

Херсонська область дає унікальний шанс усім нам займатися веслуванням. Завдяки низов'ю ріки Дніпро, із численними річками, озерами, озерцями сама природа створила сприятливі умови для заняття цим видом спорту.

Гортаючи сторінки архівних матеріалів ми змогли встановити, що у 1910 році в м. Херсоні вперше з'явився новий вид спорту – веслування. Уроки веслування проводились під керівництвом А.В. Данашевського. Заняття відвідували хлопчики від п'ятнадцяти років. Вже через рік до занять веслуванням вдалося залучити дівчат від шістнадцяти років. Першим інструктором була Є.В. Багрецова [5].

Архівні матеріали і спогади перших організаторів фізкультурного руху в м. Херсоні свідчать про те, що молодь з великим бажанням записувалась в гуртки фізкультури і брала в них активну участь. Переглядаючи документи тих часів захоплюєшся чіткістю занять та дисципліною в гуртках, пристрастю, безкорисливою діяльністю та вмінням організувати роботу цікаво.

В історію радянського спорту 1928 рік увійшов як рік першої спартакіади народів СРСР. Він поклав початок масовому фізкультурному рухові.

14-16 липня 1928 року у Миколаєві відбулися всеукраїнські змагання з веслування. Мета змагань – виявити найкращий колектив для поїздки в Ленінград [4].

“Всесоюзна спартакіада” відкривається змаганнями з народного веслування та вітрильного спорту. До складу всеукраїнського колективу входить херсонська четвірка, яка виборола перший приз на республіканській водній спартакіаді в м. Миколаєві. склад

четвірки: Губкін, Павлов, Броун, Скобло. Хлопці не посоромили честі сонячної республіки, на фініш прийшли другими, поступились першістю спортсменам з Волги.

Херсонщина славиться своїми веслувальниками, які стабільно й успішно виступали і виступають у складі збірних команд.

Херсонщина є сьогодні навчально-спортивною базою олімпійської підготовки збірних команд України з веслувальних видів спорту і віднесена до категорії головних олімпійських баз підготовки спортсменів високого класу. Це єдина база олімпійської підготовки на Україні, яка знаходиться в сприятливих кліматичних умовах та має акваторію, яка необхідна для підготовки спортсменів-веслувальників.

У 1978 році на Карантинному острові, на березі озера Мідного, поруч з Гідропарком піднялася гарна чотирьох поверхова будівля, в якій справила своє новосілля ШВСМ з готелем, буфетом, просторими роздягальнями, душовими, сауною, спортивними залами, медичним пунктом. До цього часу Херсонському веслуванню приносили славу лише каноїсти і байдарочники. Так було доти поки до Херсона не приїхали заслужені тренери Казахської РСР М.С. Злобін та Ю.С.Давиденко, а через рік із Ленінграда брати-близьнюки Волощуки. Молодість ленінградців і досвід казахських тренерів сколихнули академічне веслування. Вони об'їздили всю область, провели величезну роботу, відібрали талановитих дівчат і хлопців. Академісти стали призерами XXIV олімпійських ігор в Сеулі, чемпіонами світу, заслуженими майстрами спорту: Комаров М, Гурковський П., Досенко В., майстрами спорту міжнародного класу: Марченко О., Раєвський В., Васильченко С., Котов Ю., Іванченко С., Лузан Ю. Двоє молодих спортсменів вибороли звання чемпіонів світу серед юніорів. Разом з успіхами вихованців зростав досвід, кар'єра їх учителів – всі вони стали заслуженими тренерами України, а О. І. Волощук – заслуженим тренером СРСР [1,2,3].

Сьогодні школа займає одне з провідних місць у країні, вона готує майстрів найвищого класу. За представництвом спортсменів міжнародного класу, олімпійців не великий за масштабами і населенням Херсон навряд чи має аналоги не лише в країні, а й у світі. Але сьогодні у школі набралось чимало проблем. І це зрозуміло: не можна весь час віддавати, нічого не одержуючи натомість. Сьогодні школа з провінційного містечка, про яке в багатьох країнах і не чули, продовжує виховувати майстрів, що стають відомими у всьому світі.

Висновки. Отже, Херсонська земля подарувала людству цілу плеяду видатних спортсменів. Початок 50-х років ХХ ст. став часом виходу херсонських спортсменів на

міжнародний рівень. Спортивний олімпійський літопис Херсонщини налічує багато славних сторінок.

Херсонці здобували олімпійські медалі у різних видах спорту, проте наш край, можливо, найбільш відомий як «кузня» чемпіонів у веслуванні. У другій половині ХХ сторіччя на Херсонщині зуміли розбудувати веслувальні бази та школи, і, найголовніше, створити свій неповторний стиль та свою методику виховання веслярів.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі проблем та перспектив веслувального спорту в Україні та на Херсонщині, зокрема.

Список використаної літератури

1. Аронов Г.Ю. Затока чемпіонів. К.: Веселка, 1987. 175 с.
2. Білейчук Б. Тріумфальна осінь. Україна. 1988. № 47. С. 23.
3. Волошин А. Двадцять золотих медалей українців. Мюнхен: герої українського спорту. Спортивна газета. К.: Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту. 2004. №32-С. 15.
4. Маляренко І.В., Степанюк С.І. Історія становлення та розвитку фізичної культури та спорту на Херсонщині. Херсон: ХДУ, 2003. 60 с.
5. Матеріали Херсонського обласного державного архіву Протокол № 2 від 8/Х – 1927 р. - С.133.

РІВЕНЬ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ І ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ

Степанюк С.І., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання;

Левін І.Л., студент магістратури

Херсонський державний університет(Херсон, Україна)

У статті проаналізовано рівень фізичного розвитку і фізичної підготовленості юних футболістів, які займаються в шкільній секції з футболу.

Ключові слова: *фізичний розвиток, фізична підготовленість, учні, футбол.*

Постановка проблеми. На сьогодні питанням ефективності фізичного виховання в загальноосвітніх школах приділяється серйозна увага. Це пояснюється насамперед тим, що значно змінився характер навчально-педагогічного процесу, його зміст, обсяг і методи навчання, викликаний в першу чергу надто низькою фізичною підготовленістю учнів та недостатнім фізичним розвитком. На сьогодні секції є однією з головних ланок спортивно-масової роботи в школі [1]. Футбол, як найбільш доступний, емоційний і популярний вид спорту, може стати добрим засобом організації дозвілля підлітків шляхом створення при загальноосвітніх школах секцій з футболу [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. А.А. Сучилин, В.Н. Шамардин звертали увагу на вплив занять футболом на організм дітей і підлітків. Фахівці вказують на необхідність гармонійного розвитку рухових здібностей шляхом використання різноманітних засобів, спрямованих на вдосконалення спритності, швидкості, гнучкості [3,4]. Саме в спортивних іграх дитина отримує унікальну можливість проявити власну активність, ліквідувати дефіцит рухів, реалізувати і затвердити себе, отримати безліч радісних емоцій і переживань.

Мета – визначити рівень фізичного розвитку і фізичної підготовленості юних футболістів, які займаються футболом в умовах шкільної секції.

Методи дослідження.

1. Теоретичний аналіз, систематизація й узагальнення даних науково-методичної літератури та практичного досвіду вчителів та тренерів Херсонщини.
2. Педагогічні методи дослідження (педагогічні спостереження, тестування).
3. Антропометричні методи дослідження.
4. Методи математичної статистики.

Організація дослідження. Дослідження проводилося в декілька етапів з рішенням відповідних задач. Для дослідження було взято учнів 14 років Херсонської ЗОШ № 31, які займаються в шкільній секції з футболу. В кількості 29 учнів.

Для виявлення рівня фізичного розвитку ми використали метод перцентилей. При обстеженні дітей ми дізнались, що 22 учні з 29 мають гармонійний розвиток, у відсотковому показнику це число складає 76%. З цих 22 учнів 1 дитина знаходиться у I „коридорі” - „дуже низьких величин”, 4 учні - „низьких величин”, 8 дітей - в „коридорі” під назвою „нижче середніх величин”, 6-у „середніх величинах”, 2 учня - „вище середніх величин” та 1 дитини - у „високих величинах”. Дітей з гармонійним розвитком, антропометричні дані яких відповідали б VII „коридору”, немає.

Дисгармонійний розвиток мають 24% (7 чоловік) дітей - 2 учня мають „коридор” нижче середніх величин та по одному із середніх, вище середніх та високих величин. А також 2 дитини мають 7-й „коридор” - дуже високих величин.

Більш детально отримані дані можна побачити у таблиці 1. У відсотковому співвідношенні по кожній дитині як з гармонійним розвитком, так і з дисгармонійним отримані дані можна побачити у таблиці 2.

Діти, які розвинені гармонійно, постійно працюють на уроках фізичної культури, займаються спортом, приймають участь у різноманітних змаганнях.

Таблиця 1

Оцінка фізичного розвитку

Фізичний стан	Кількість учнів							
	Дуже низьких величин	Низьких величин	Нижче середніх величин	Середніх величин	Вище середніх величин	Високих величин	Дуже низьких величин	Всього
Гармонійний	1	4	8	6	2	1	-	22
Дисгармонійний	-	-	2	1	1	1	2	7

Таблиця 2

Оцінка фізичного розвитку учнів у відсотковому значенні

Фізичний стан	Відсоткове співвідношення							
	Дуже низьких величин	Низьких величин	Нижче середніх величин	Середніх величин	Вище середніх величин	Високих величин	Дуже низьких величин	Всього
Гармонійний	3,5%	13,8%	27,6%	20,1%	7%	3,5%	-	76
Дисгармонійний	-	-	7%	3,5%	3,5%	3,5%	7%	24

А діти з дисгармонійним розвитком працюють на уроках з іншими дітьми, але до шкільної секції прийшли нещодавно. Тому є необхідність проконсультуватись з вчителем фізичної культури та тренером для подальших занять спортом.

Фізичну підготовленість ми перевіряли, використовуючи наступні вправи: біг на 30 м., човниковий біг 3x10 м., стрибок у довжину, нахил тулуба вперед, підтягування та піднімання тулуба. Отримані дані подані в таблиці 3.

Перевіряючи швидкісні якості, виявилось, що 11% учнів мають початковий рівень підготовленості, 19% - середній, 15% - достатній і 55% мають високий рівень підготовленості.

Дивлячись на розвиток координаційних якостей, можна пересвідчитись у тому, що 32% мають початковий рівень підготовленості, 32% - середній, 12% - достатній, а 24% - високий рівень.

Таблиця 3

Оцінка фізичної підготовленості учнів

№ п/п	Фізичні якості	Кількість учнів (чоловік та у %-му відношенні)							
		Початковий рівень		Середній рівень		Достатній рівень		Високий рівень	
		Чол.	%	Чол.	%	Чол.	%	Чол.	%
1.	Швидкість (30м)	3	11	5	19	4	15	15	55
2.	Координація (ч. б. 3x10м)	8	32	8	32	3	12	6	24
3.	Швидкісно-силова (стрибок у довжину з місця, см)	1	4	1	4	8	31	16	61
4.	Гнучкість (нахил вперед) см	0	0	9	47	1	6	9	47
5.	Силова витривалість (підтягування) разів	1	5	6	27	2	9	13	59

Проаналізувавши здавання нормативу на розвиток швидкісно-силових якостей, ми дійшли висновку, що 4% учнів мають початковий рівень підготовленості, 4% - середній, 31% - достатній рівень і 61% дітей, що склали норматив знаходяться на високому рівні.

Протестувавши дітей на розвиток гнучкості, ми дізнались про те, що жодного з учнів не має на початковому рівні у цій вправі. 47% мають середній рівень підготовленості, 6% - достатній та 47% - високий рівень.

Перевірявши силову витривалість в учнів, ми дійшли висновку, що 5% всіх тих, хто займається знаходиться на початковому рівні, 27% на середньому, 9% дітей мають

достатній рівень підготовленості у вправі на силову витривалість та 59% учнів знаходяться на високому рівні.

В цілому ми дійшли **висновку**, що учні, які займаються в шкільній секції з футболу знаходяться на достатньому рівні фізичної підготовленості. Показники у бігу на 30 м., у стрибку у довжину з місця, у вправах на силову витривалість мають високі оцінки. Але слід звернути увагу на рівень розвитку координаційних здібностей, який у відсотковому значенні складає всього 32% початкового рівня підготовленості. Отож, координаційні здібності знаходяться на низькому рівні.

Згідно отриманих даних були розроблені рекомендації щодо розвитку фізичних якостей юних футболістів. При цьому обов'язковим було включення засобів теоретичної і загально-фізичної підготовки, передбачених програмою для даного класу. При плануванні навчального матеріалу було враховано віково-статеві особливості учнів, їх інтереси, матеріально-технічну базу, спортивні традиції і кадрове забезпечення.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі засобів та методів розвитку фізичних якостей учнів.

Список використаної літератури

1. Білоконь, В. К. Фізична підготовленість футболістів різного віку на різних етапах планування учбово-тренувального процесу / В. К. Білоконь // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 10 (80). – С. 16-19.
2. Столітенко В. Впровадження третього уроку фізкультури з футболу в Приморському районі Запорізької області / В. Столітенко // Фіз. виховання в школі – 2000. – №1. – С.2-4.
3. Сучилин А.А. Система подготовки футбольного резерва / А.А.Сучилин. – Волгоград: Смена, 1981. – 64 с.
4. Шамардин В.Н. Состояние и тенденции развития современного футбола / В.Н. Шамардин // Футбол в Україні: Витоки, традиції, перспективи: матер. наук. конф. – Л.– К., 2004. – С. 234–240.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СПОРТУ ГЛУХИХ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Чихічина К.К., студентка магістратури кафедри менеджменту фізичної культури

Середа Н.В., доцент, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури,

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

У статті розглянуто основні етапи становлення спорту глухих на Харківщині та в Україні. Підкреслено всі труднощі та жагу до занять спортом, яку не змогли зламати ані революція, ані війна. Розвиток фізичної культури у школах та на підприємствах, який дав великий поштовх для популяризації спортивного руху. Розвиток основних видів спорту серед глухих людей, участь в змаганнях як серед чуючи команд, так і серед глухих в подальшому.

Ключові слова: інваспорт, спорт глухих, дефлімпійський спорт.

Вступ. Обставини, в яких зароджувався спорт глухих, були далеко не теплими. Багато що залежало від покровителів-філантропів, що не відрізнялися особливою постійністю. А розвиток фізичної культури в Україні в глобальному плані з кінця ХІХ століття було досить різноплановим – це пов'язано з політичною ситуацією. Становлення фізичної культури проходило в особливих історичних умовах і на Слобожанщині. Йдеться про вплив царської Росії на українське спортивне рух і ставлення до міжнародного олімпійського руху.

Метою дослідження – охарактеризувати історичні аспекти становлення та розвитку спорту глухих у Харківській області.

Результати дослідження та їх обговорення. Можна стверджувати, що до початку ХХ ст. спортом захоплювалися багато учнів і випускники спеціального училища для глухих, як раз і складали той зовсім ще невеликий прошарок освічених і відносно благополучних не чуючих людей, на основі якої і почало формуватися Товариство глухих. І спорт цілком природно став однією з перших форм цієї самоорганізації. Є відомості, що починаючи з 1904 року глухі брали участь в змаганнях, багато відвідували так звані «шахові збори». Аж до 1917 року футбольна команда глухих продовжувала брати участь в міських змаганнях серед не чуючих спортсменів[1, 2, 6, 9].

Революція, яка змінила умови життя і побут людей, викликала до життя особливий тип організації глухих, де вони могли б обговорити разом свої специфічні проблеми, юридично грамотно захищати свої інтереси і втілювати в дійсність всі вимоги, висунуті

життям. Цим самим глухі зміцнили своє становище, разом проводили своє дозвілля і організовували культурно-освітні та оздоровчо-спортивні заходи.

Крім всієї проведеної організацією глухих діяльності, в 1918 році почалася фізкультурна робота. Але розпочата громадянська війна змусила забути про ці надії ще на кілька років. Багато активістів перебралися на південь або переїжджали в села, де легше було прогодуватися. Зокрема, змушений був виїхати з Харкова в Дергачі І.Ф. Доброскок - активіст Харківської організації глухих [1, 2, 6].

Лише після закінчення громадянської війни у м. Харкові стало можливим відновлення діяльності спортивної організації глухих. У перші пореволюційні роки не вистачало фахівців, не було спортивної бази, але спортивний ентузіазм, натхнення молоді сприяли руху вперед. Незважаючи на всі труднощі спортивне життя глухих все ж не згасла остаточно. Був створений спортивний гурток при організації глухих. Кістяк нової організації склали не чують, що займалися спортом ще до революції, але і до них приєдналися і нові ентузіасти, в тому числі і перші дівчата-спортсменки. Найпопулярнішим видом спорту серед глухих залишалися футбол і гімнастика, а також легка атлетика.

Хоча коштів на організацію фізкультурної роботи зовсім не було, не було ні майданчиків, ні спортивної форми, глухі брали найактивнішу участь у всіх змаганнях. Спочатку брали участь в першій весняній естафеті, що проводиться в Харкові разом зі чують, і зайняли на перший раз четверте місце. Тренування проводили де можна було: в скверах, парках, бігали по вулицях. Потім глухим дозволили займатися на спортивному майданчику товариства «Спартак» [1, 5, 7].

Незабаром Харківський осередок отримав під клуб приміщення, колишньої Пантелеймонівській церкви, яке було зруйнованої під час громадянської війни. Приміщення було відремонтовано своїми силами. Незабаром все було готово: обладнали спортзал, зал для зборів і маленьку сцену [1, 6].

Цей клуб став центром усієї організаційної, культурно-масової та фізкультурної роботи. По-справжньому розгорнули роботу гуртки: фізкультурний, шахово-шашковий і легкоатлетичний. Молодь часто збиралася в клубі, і кожному перебувала справа до душі. Одні випускали стінгазету, інші захоплювалися художньою самодіяльністю і спортом.

У 20-ті роки молодь зі школи глухих з великим ентузіазмом займалася фізкультурою і спортом. Одним з улюблених ними видів спорту був і залишився футбол. Не випадково фотографія футбольної команди 1928 року зберігається в музеї історії обласної організації УТОГ [1, 2, 6, 10].

Була створена і група глухих гімнастів. Організатором перших спортивних груп на місцях був «Всеобуч». Уже влітку 1925 року в Харкові були проведені спортивні змагання, на які було залучено багато молоді (за спогадами Миколи Дмитровича Бестужева). Далі були створені гуртки легкої атлетики, волейболу, баскетболу та шашок-шахів.

Аж до 1941 року глухі займалися фізкультурою в формі оздоровчої гімнастики, побудови гімнастичних пірамід, виконання гімнастичних вправ на снарядах, здачі норм ГТО, брали участь в святкових парадах. Вони займалися такими видами спорту: футбол (брали участь навіть жінки), волейбол, баскетбол, легка атлетика, лижні гонки, шахи та шашки. За ігровим видам організувалися товариські зустрічі з командами глухих з інших міст і з командами чуючих спортсменів.

Ще більших масштабів набула міська спартакіада у 1928 року, яка була проведена в Харкові за участю багатьох глухих спортсменів. Багато обдаровані в спортивному плані учні стали виступати за команду глухих Харкова на всеукраїнських змаганнях. Згодом вони склали основним ядром спортивного руху глухих [1, 3, 5, 7].

У березні 1938 року відбувся I з'їзду УТОГ спорт глухих в Харківській області виходить на більш високий рівень. Маючи чітку програму дій, ентузіасти вживають заходів з покращення спортивної роботи.

Був розроблений спортивний комплекс «Готовий до праці і оборони». Ті, хто відпрацював нормативи цього комплексу, отримували значок «ГТО». Кожна молода людина і дівчина були зобов'язані мати цей значок. Саме з цих змагань в тридцять роки ведеться відлік офіційних спортивних змагань глухих, в яких брали участь представники Харківської організації УТОГ [1, 6].

У 1938 році проводиться перша обласна спартакіада глухонімих Харківського обласного відділу УТОГ на стадіоні «Спартак». У тому ж році на II спартакіаді глухонімих УРСР спортсмени Харківщини посіли перше місце. Чемпіонами стали А. Бахтиєв, В. Антипов, В. Решетняк. На жаль, історія не зберегла імена інших призерів.

Разом з тим, в Харкові продовжувало активно розвиватися спортивний рух. У школах були введені нові програми, фізичне виховання стало обов'язковим для учнів. Певну роль у розвитку масової фізкультури і спорту відіграло запровадження з 1946-1947 навчального року уроків фізкультури замість військової підготовки для всіх учнів, в тому числі і для дівчат. Це створило умови для майбутніх перемог на спортивних аренах. Починаючи з 1948 року, міські спортивні змагання глухих Харкова відкривають своїх чемпіонів. Вагомими здобутками післявоєнних років були перемоги на чемпіонатах УРСР

і СРСР В. Муратова, А. Бахтієва, Маслія, Шипуліна, А. Тихонова, Е. Частого, Онопко, Коробко, Аксьонова та ін.[1, 3, 4].

Уже в середині 50-60-х рр. минулого століття на Слобожанщині зароджувалися окремі види спорту, популярні серед глухих сьогодні, такі як боротьба, футбол, баскетбол, легка атлетика, а також велосипедна їзда, чому сприяли створені в цей період спортивне товариство, клуб і гуртки. До середини 60-70-х рр. в Харкові були створені умови для проведення міжнародних, всесоюзних та всеукраїнських змагань, в яких слобожанські спортсмени з вадами слуху показували стабільно високі результати.

Таким чином, з 1960 року фізкультура і спорт серед глухих Харківщини стали стрімко розвиватися. Щорічні обласні спартакіади глухих проводилися по 25 видам спорту, а збірні команди і окремі спортсмени щорічно добивалися великих успіхів не тільки серед глухих України та інших республік, а й серед тих, щочують [1, 6].

У цей час досить успішно розвивався лижний спорт. У змаганнях з лижних гонок на першість облради «Спартак», які проходили в 1954 р в лісопарку, наша команда посіла друге місце серед чуючих. Кращим лижником був В. Муратов. Це був більш ніж високий результат, зважаючи на те, що в змаганнях брали участь 28 команд. Активізації фізкультурно-спортивної роботи сприяла постанова президії ЦП УТОГ від 27.03.1963 р У ньому зверталась увага всіх організацій і підприємств УТОГ до цієї сфери суспільного життя. Під керівництвом ЦП УТОГ боротьба за масовість фізкультурного руху стала справою не тільки ентузіастів і професіоналів, а й усіх керівників підприємств і установ системи УТОГ. Масове фізкультурно-спортивний рух розглядалося не тільки як спосіб зміцнення здоров'я глухих і відволікання молоді від «вулиці», а й як передумова для спорту високих досягнень, здатного захищати честь країни на європейських і світових змаганнях. З цього часу юнаки та дівчата почали виконувати нормативи на значок «Готовий до праці і оборони» (ГТО) [1, 6, 9].

У цей час на великих заводах міста, де працювали компактні групи глухих, були організовані колективи фізкультури і спорту, а тренерами по окремим видам спорту призначені глухі фахівці. Протягом другої половини 1950-х років в Харкові розвивалися і командні види спорту. Деякі команди показали високі і стабільні результати. У наступні роки команди і окремі спортсмени Харкова постійно добивалися великих успіхів, неодноразово стаючи чемпіонами серед глухих України та чемпіонами країни серед глухих в складі збірних команд УТОГ з футболу, волейболу, баскетболу, лижних гонок, легкої атлетики, шахів, шашок. Кращими з них були Т. Ковтун, З. Чаренцева, В. Господар, Т. Заболотна (Тележнікова) і ін. Масову фізкультурно-оздоровчу роботу здійснювали

інструктори облвідділу УТОГ. У процесі розширення облорганізації в її штаті з'явилася посада інструктора з фізичної культури і спорту. На цю посаду запросили молодого, грамотного і енергійного хлопця - В. Кудрякова. Він прекрасно ладнав з людьми, швидко знаходив спільну мову як з молоддю, так і з людьми старшого віку і, завдяки цим цінним якостям, підняв рівень спортивної роботи в Харкові і районах області.

Згодом основна спортивна робота розгорнулася і на великих підприємствах Харкова, де працювали компактні групи глухих. Там були організовані колективи фізкультури і спорту, проводилися навчально-тренувальні заняття, бесіди та лекції для молоді з порушеннями слуху, видавалися методичні посібники, надавалися приміщення для занять, субсидувалися спортивні свята, вечори, огляди, показові виступи, підготовка і виїзд команд на великі змагання, такі як, наприклад, щорічні зльоти і легкоатлетичні змагання для учнів спецшкіл-інтернатів для глухих [1, 3, 6, 8].

Завдяки цим знавцям і ентузіастам своєї справи, розвиток фізичної культури і спорту в Харківській організації УТОГ не зазнало істотних змін в період перебудови і розпаду Радянського Союзу. Постійно проводилися змагання міського, обласного та республіканського масштабу, командна першість, в яких брали участь не чують спортсмени Харкова з шашок, шахів, настільного тенісу, спортивного орієнтування, легкої атлетики та командних видів спорту [1, 6, 9].

Висновки. Розвитку фізичної підготовки не чуючих приділялася дуже велика увага, це сприяло збільшенню кількості глухих, які активно займалися спортом, а також зростання високих показників у виступах спортсменів на міжнародних, всесоюзних і республіканських змаганнях.

Футбол на Слобожанщині є одним з найпопулярніших видів спорту, про це свідчить той факт, що тут створено і успішно виступає футбольний клуб, який представляє Харківську область в чемпіонаті України серед команд УТОГ. Багатьох харківських футболістів включали в збірну команду УРСР і СРСР. Всі вони домоглися блискучих успіхів.

Перспективи подальших досліджень. Розкрити організаційно-управлінські аспекти розвитку спорту глухих.

Список використаної літератури.

1. Бріскін. Ю. А. *Спорт інвалідів.* Київ, 2006. 263 с.
2. *Всеукраїнська громадська організація інвалідів. Українське товариство глухих.*
<https://utog.org>

3. Дайер Л. В. *Неможливе – можливо!*. Київ: Фенікс, 2013. 232 с.
4. Київська міська федерація з фізичної культури і спорту глухих, *Інформація про XX літні Дефлімпійські ігри м. Мельбрун, Австралія 5-16 січня 2005 р.* Київ: 2005. 34 с.
5. Мудрик В. *Історія виникнення і розвитку міжнародних спортивних організацій інвалідів. Наука о олімпійському спорті.* 2006. №1. С.45-49.
6. Мудрик В.І. *Міжнародний спортивний рух інвалідів.* Київ.: Нора-принт, 2001. 38 с.
7. *Олімпійська Хартія: Міжнародний олімпійський комітет.* Київ: Олімпійська література, 1999. 11с.
8. Рибальченко М. П. *Етапи розвитку спортивного руху не чуючих України.* Київ, 1998. 64 с.

СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧИЙ ТУРИЗМ ОДИН З НАЙДОСТУПНІШИХ І НАЙМАСОВІШИХ ФОРМ АКТИВНОСТІ ЛЮДЕЙ

Шаповал М.П., викладач

Кам'янський коледж фізичного виховання (Кам'янськ, Україна)

На основі наукового аналізу автор намагався розкрити роль пішохідного туризму в житті людини, рекреаційній діяльності. Вплив туризму на здоров'я людей. Проведений аналіз ділянок України притаманних для туризму. Особливості та проблеми пішохідного туризму.

Ключові слова: *пішохідний туризм, оздоровлення, психоемоційні навантаження.*

Вступ. Проблеми та зв'язок з науковими та практичним знаннями. Спортивно-оздоровчий туризм здійснюється шляхом подолання якоїсь відстані, території, маршруту активним способом, покладаючись на власні вольові і фізичні зусилля. На нашу думку, саме активна форма пересування на чистій або умовно чистій в екологічному плані території з гарними краєвидами дає великий оздоровчий ефект. Рухаючись у доступному ритмі, через деякий час людина починає відчувати ейфорію, яку можна назвати "м'язовим щастям". Крім того, якщо такий рух супроводжується єднанням з природою, відбувається на фоні чудових ландшафтів, оздоровчий ефект значно посилюється. І дійсно людина відпочиває не лише тілом, а й душею. Пішохідний туризм в Україні має все більш ніж сторічну історію. Організаційно він зміг сформуватися у 50-ті роки ХХ століття – коли з'явилися перші осередки пішохідного туризму в містах України. Найбільшого свого розвитку й масовості в Україні пішохідний туризм досягнув на початку 90-х років ХХ століття, коли у спортивні пішохідні походи щорічно ходило декілька тисяч чоловік, а комісії з пішохідного туризму існували при всіх обласних федераціях туризму[2].

Аналіз досліджень та публікацій. Аналіз наукової літератури дає змогу виділити такі напрями дослідження пішохідного туризму, як соціальний, історичний, економічний, правовий, міжнародний та ін. Окремі питання управління галуззю вивчали відомі вітчизняні вчені: Федорченко В.К., Цибух В.І., Матвієнко А.Т., Крачило М.П., Попович С.І., Науменко Г.П., Хлоп'як С.В., Школа І.М. та інші. Проблеми організації туризму та туристичної діяльності висвітлені у працях В. В. Абрамова [2], В. Д., Булашев А. Я. [3] та ін. Теоретичні та прикладні аспекти пішохідного туризму, способів і методичного забезпечення організації окремих його видів описані в публікаціях Гриньова Т. І. [4], Мулик К. В. [6,7], Трощенко В.О. [8] та інших.

Мета дослідження. Здійснити науковий аналіз і розкрити рекреаційні можливості пішохідного туризму, намагатися відкрити перспективу для розвитку пішохідного туризму та обґрунтування оптимального варіанту для подальшого розвитку пішохідного туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роботу, здійснено на основі теоретичного аналізу, відповідно до цільової спрямованості, економічного і політичного розвитку, за умов доступності та доцільності пішохідного туризму. На сьогоднішня пішохідний туризм, як один із сучасних видів спортивного туризму, отримав велику популярність в Україні, так і за кордоном. Особливістю цього виду спорту є гармонійне поєднання в собі фізичних та психоемоційних навантажень, оздоровчі компоненти фізичної культури, розвиває в людині витривалість, волюваті якості, дисципліну, вміння працювати в команді. У процесі походу інструктор навчає навичкам техніки туризму, правилам співіснування з навколишнім середовищем і дбайливому відношенню до неї, способам виживання в екстремальних ситуаціях і надання першої медичної допомоги постраждалим при отриманні [2].

Однак крім особливостей у галузі туризму як категорії розвитку економіки держави, проблеми глобалізації набирають темпи. Туризм є однією з найбільш галузю світового господарства і тому вимагає регулювання і підтримки з боку держави. Перехід до ринкових відносин, жорстка конкуренція в туристичній галузі вимагають вирішення нових завдань, пов'язаних з потребою в реагуванні державою на значні зміни як зовнішньої так і внутрішньої середовища функціонування організації індустрії туризму.

На нашу думку слід виділити різні напрямлення в пішохідному туризмі:

2. Дитячий;
3. Сімейний;
4. Молодіжний;
5. Для інвалідів;
6. Для людей похилого віку.

Звичайно мета таких подорожей різна. Для молодіжного туризму є спортивна та культурно-освітня мета. Для дітей більш оздоровчо– лікувальна. Мета сімейного – оздоровчо-лікувальна, релігійна, пізнавальна. Для людей похилого віку та інвалідів, в основному, є оздоровно-лікувальна, релігійна, культурно-пізнавальна. Туристи забезпечуються всім комплексом необхідного спорядження, ночівлею, харчуванням, медичним, культурно-видовищним, анімаційним та іншим обслуговуванням. Такі походи можуть включати і подолання окремих складних ділянок транспортом. Нескладність

маршрутів і повне забезпечення всім необхідним робить плановий туризм доступним навіть літнім і хворим людям [3].

Проведений теоретичний аналіз дозволяє констатувати, що особливо великі перспективи не тільки національного, але й світового масштабу має пішохідний туризм (Крим, Карпати, Поділля), водний (річки, озера, моря), велосипедний (гори і височини країни), спелеотуризм (Поділля і Крим), гірськолижний туризм (Карпати і Крим). Крим і Карпати вважаються майже ідеальним місцем для молодих туристів. Карпати наділені бурхливими повноводними річками, красивими озерами, різноманітністю деревного складу, красивими краєвидами. Окремі частини Карпат притаманні навіть для екстремального туризму.

Проаналізувавши дослідження в галузі України, які стосуються проблеми розвитку, пішохідного туризму можна зазначити, що він є доступним і можливість займатися ним може кожна людина не зважаючи на вік, стан здоров'я пори року. Базовою умовою подальшого динамічного розвитку пішохідного туризму є створення його ефективної національної моделі масового самодіяльного спорту яка б сприяла зростанню чисельності туристів [8].

Висновок. Науково-теоретичний аналіз дозволив встановити, що основними завданнями пішохідного туризму є оздоровлення, попередження захворювань, гармонійний фізичний розвиток, забезпечення гарного відпочинку та взаємодією за природою. Сучасні економічні і соціальні передумови, що склалися в Україні, сформували суспільне замовлення на розвиток системи пішого спортивного туризму.

Україна має достатній ресурсно-туристський потенціал, а деякі групи ресурсів взагалі є унікальними для розвитку пішохідного, самодіяльного туризму: кліматичні, які можна оцінити як надзвичайно сприятливі; орографічні, серед яких провідне місце займають гірські ландшафти Українських Карпат, прибережна зона Одещини, спелеологічні ресурси Поділля, які можна оцінити як унікальні, визначні історичні пам'ятки Дніпропетровщини; водні, серед яких дуже важливими є ресурси морських узбереж Чорного та Азовського морів, річкові ресурси; культурно-історичні ресурси, які відіграють надзвичайно важливу роль для задоволення пізнавальних потреб туристів тощо. Задля подальшого інтенсивного розвитку пішого спортивного туризму необхідна розгалужена система туристських маршрутів та їх стабільне функціонування, що неможливо без державної та громадської підтримки, яка майже відсутня [7]. І це не єдина проблема, що стоїть на шляху повноцінного формування та вдосконалення цієї системи.

Базовою умовою подальшого динамічного розвитку спортивного туризму є створення його ефективної національної моделі як масового самодіяльного спорту.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про туризм» від 18 листопада 2003 року.
2. Абрамов В.В. Спортивний туризм: підруч. Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 367 с
3. Булашев А. Я. Спортивный туризм: учебник. – Харьков: ХГАФК, 2009. – 332 с
4. Гриньова Т. І. Вплив оздоровчих занять різними видами спортивного туризму на формування фізичного стану дітей 10-13 років : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 . – Харків, 2014. – 20 с.
5. Дутчак М.В..Спорт для всіх в Україні: теорія і практика. К.: Олімп. л-ра, 2009. - 279 с.
6. Мулик К. В. Спортивно-оздоровчий туризм в системі фізичного виховання школярів і студентів : монографія. – Х. : ФОП Бровін А.В., 2015. – 418 с.
7. Мулик К. В. Методична система використання спортивно-оздоровчого туризму в процесі фізичного виховання школярів і студентів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я). – Чернігів, 2016. – 40 с.
8. Троценко В.О. "Окремі проблеми розвитку пішохідного туризму".[Електронні ресурси]: посилання за адресою isk-life.com/2009-12-19-00-42-38/114-internet-conference.
9. Про класифікацію маршрутів туристських спортивних походів (Постанова Президії ФСТУ 08.12.01р.), Спортивний туризм: інформаційно-методичний збірник. Вип. 2. К., 2002.
10. Правила проведення туристських подорожей з учнівською і студентською молоддю України. Наказ Міністерства освіти України 96 від 06.04.1999р.

ФІЛОСОФІЯ, ПСИХОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ ТА ПРАВО
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ
ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ

Абдураман А.Ш., асистент

Непша О.В., асистент

Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького
(Мелітополь, Україна)

У статті описані основні методичні підходи до проблеми психологічної підготовленості волейболістів, проведено аналіз існуючих в даний час методів підготовки і визначено рівень їх психологічної підготовки.

Ключові слова: волейбол, методи, психологічна підготовка, гра, змагальна боротьба.

Вступ. Волейбол є однією з найпоширеніших ігор у багатьох країнах світу. Ця гра сприяє всебічному фізичному розвитку людини. Сучасний волейбол пред'являє високі вимоги до функціонального стану організму, до фізичних і психологічних якостей гравців. У цій грі найбільш важливі такі якості як швидкість руху, координаційні здібності, стрибучість, сила, мислення.

В наступних роботах [1-3] відзначається, що здатність волейболістів швидко орієнтуватися в постійно мінливих ситуаціях, вибирати найбільш раціональні дії, швидко переходити від одних дій до інших призводить до досягнення високої рухливості нервових процесів. Волейбол, як спортивна гра, характеризується дуже високою, у порівнянні з іншими видами спорту, емоційною та інтелектуальною насиченістю. В силу своєї емоційності гра у волейбол вимагає від спортсмена ефективного переживання емоційних станів.

В окремих роботах вчені [4,5] наголошують на те, що психологічні особливості діяльності волейболістів визначаються правилами гри, характером ігрових дій, об'єктивними особливостями змагальної боротьби. У зв'язку із загостренням спортивної конкуренції і обумовленим цим підвищенням вимог до рівня виступів спортсменів роль психологічного фактору в цій сфері діяльності стає все більш відчутним. Тому, на сучасному етапі розвитку спорту проблема підвищення ефективності самої системи

психологічної підготовки спортсменів займає одне з перших місць, а подальші дослідження психічних станів спортсменів є важливою складовою для вдосконалення навчально-тренувального процесу.

Психологічна підготовка спортсменів безпосередньо пов'язана з управлінням тренувальним і змагальним процесами. Проблема психологічної підготовки волейболістів є актуальною на сьогоднішній день у зв'язку з нестабільністю і гостротою різних ситуацій, що викликають у людини стан тривалої психічної напруги під час гри.

Отже, розробка системи ефективної психологічної підготовки волейболістів необхідна сьогодні для її подальшого застосування з метою своєчасної профілактики стресових станів і станів нервово-психічної напруги, що буде сприяти підвищенню ефективності змагальної діяльності.

Метою дослідження – є вивчення та аналіз існуючих в даний час методів психологічної підготовки волейболістів.

Завдання дослідження:

1. Виявити основні методологічні підходи до проблеми психологічної підготовленості волейболістів.
2. Дослідно-експериментальним шляхом провести дослідження рівня психологічної підготовки волейболістів.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження проводились на базі секції з волейболу кафедри теорії і методики фізичного виховання і спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету. У дослідженні брали участь 30 студентів, юнаки віком 17-19 років, які відвідували не менше 2 років секцію волейболу. Контрольні випробування проводились в 2016-2017 та 2017-2018 навчальних роках та проходили в два етапи.

Основні завдання загальної психологічної підготовки волейболіста наступні [1-5]:

- 1) розвиток морально-вольових якостей особистості спортсмена;
- 2) розвиток процесів сприйняття, в тому числі формування та вдосконалення спеціалізованих видів сприйняття, таких, як «почуття м'яча», «почуття сітки», «почуття майданчика», «почуття часу», «почуття партнера»;
- 3) розвиток уваги, зокрема, її обсягу, інтенсивності, стійкості, розподілу і переключення;
- 4) розвиток тактичного мислення, пам'яті, уявлення і уяви, здатності швидко і правильно оцінювати ігрову ситуацію, приймати ефективне рішення і контролювати свої дії;

5) розвиток здібностей управляти своїми емоціями в процесі підготовки до змагань і в процесі самої гри.

Методи дослідження: аналіз наукової та методичної літератури, метод опитування (анкетування); педагогічне спостереження. В якості експериментальних методів дослідження психологічної підготовки в роботі були використані наступні: психологічне вивчення волейбольної команди методом соціометрії; дослідження вольової саморегуляції волейболістів; дослідження стану периферичного поля зору волейболістів.

Результати дослідження та їх обговорення. Психологічна підготовка волейболістів до майбутніх змагань здійснювалась на базі загальної психологічної підготовки і була пов'язана з вирішенням завдань, поставлених перед студентом-спортсменом в даному конкретному змаганні. Організація психологічної підготовки до змагань була спрямована на формування якостей особистості і психологічних станів, якими завжди обумовлена успішність і стабільність змагальної діяльності.

В умовах рівної спортивної боротьби найкраща психологічна підготовленість гравців є вирішальним фактором, так як дає можливість найбільш ефективно показати фізичну, технічну, тактичну і теоретичну підготовленість гравців [2].

Психологічна підготовка здійснювалась на всьому протязі педагогічного експерименту на тренувальних заняттях, навчально-тренувальних зборах, змаганнях.

Дослідження полягало в проведенні контрольних випробувань по визначенню рівня психологічної підготовленості волейболістів. Дослідження проводилося для того, щоб за результатами контрольних випробувань визначити динаміку зростання показників рівня психологічної підготовки волейболістів, які займаються в секції волейболу 2 роки, а також студентів, які не займаються спеціалізованим видом спорту [4].

На першому етапі, в жовтні 2016 року, дослідження дозволило виявити початковий рівень психологічної підготовки волейболістів, які займаються в секції волейболу.

Психологічна підготовка волейболістів здійснювалась як в період навчально-тренувального процесу в секції волейболу, так і перед майбутніми змаганнями. У період навчально-тренувального процесу основними завдання загальної психологічної підготовки були: розвиток морально-вольових якостей особистості студента-спортсмена; розвиток процесів сприйняття, в тому числі формування та вдосконалення спеціалізованих видів сприйняття, таких, як «почуття м'яча», «почуття сітки», «почуття майданчика», «почуття часу», «почуття партнера»; розвиток уваги, зокрема, її обсягу, інтенсивності, стійкості, розподілу і переключення. Розвиток тактичного мислення, пам'яті, уявлення і уяви, здатності швидко і правильно оцінювати ігрову ситуацію,

приймати ефективне рішення і контролювати свої дії; розвиток здібностей управляти своїми емоціями в процесі підготовки до змагань і в процесі самої гри; виховання морально-вольових якостей особистості спортсмен.

Другий етап дослідження проводився в жовтні 2017 року на тих же випробовуваних. Дослідження на даному етапі дозволило виявити динаміку зростання психологічної підготовленості випробовуваних. Умови проведення випробувань для всіх студентів-спортсменів однакові. Всі контрольні випробування проводились в МДПУ ім. Б. Хмельницького, в якому навчаються всі випробовувані.

Кожне випробування студенти-спортсмени виконували по черзі, в порядку, якому вони вибиралися тренером. Кожне випробування спочатку пояснювалось, а потім показувалося випробовуваним. Це робилося для більш точного відтворення пропонованого завдання. Результати кожного тесту документувались, оброблялись і аналізувались.

В якості експериментальних методів дослідження психологічної підготовки в роботі були використані наступні:

1. Вимірювання ситуативної тривожності студентів-спортсменів.
2. Психологічне вивчення волейбольної команди методом соціометрії.
3. Вимірювання психічного стану спортсменів за допомогою виявлення ситуативної тривожності (шкала Ч. Спілбергера).

Вплив змагальних факторів на психічний стан спортсмена викликає цілий ряд зрушень у функціональних системах організму. Зміни мають умовно-рефлекторний характер, представляючи собою пристосування організму до змагальної діяльності. За величиною зрушень можна судити про характер передстартового стану спортсмена. Одним з методів визначення величини цих зрушень є вимір психічного стану спортсменів.

Оцінка стану тривожності проводилась при обробці відповідей на питання. Підсумковий показник менше 30 балів вказує на наявність низького рівня тривожності; 31-45 балів – середній рівень, понад 45 балів – високий рівень тривожності. Для визначення оптимального рівня ситуативної тривожності в умовах змагання дані вимірювання передзмагального рівня тривожності зіставлялися з успішністю діяльності спортсменів.

Висновки. Виховання морально-вольових якостей особистості спортсмена дуже важливе в процесі навчально-тренувальної роботи не тільки в підготовці висококваліфікованого спортсмена з точки зору його фізичних якостей і техніко-тактичних навичок, а й може позитивно вплинути на розвиток його характеру,

вдосконалення світогляду, духовної сфери, формування почуття колективізму, різнобічних інтересів і т. ін.

Найважливішим фактором розвитку особистості є самовиховання, організація якого повинна спрямовуватися тренером. Особливості формування морально-вольових якостей особистості волейболістів і їх прояв знаходяться в тісному зв'язку зі специфікою волейболу – колективним характером гри. Почуття колективізму, товариські взаємини і допомога, згуртованість спортсменів – необхідна умова успішних виступів команди. Тому тренеру з волейболу особливу увагу слід приділяти питанням міжособистісних взаємин при комплектуванні команди.

Перспективи подальших досліджень полягає в проведенні такого ж роду дослідження з жіночою волейбольною командою, провести порівняльний аналіз і збільшити число випробовуваних респондентів.

Список використаної літератури

1. Іваненко В.В., Карабанов Є.О. Інноваційний підхід у підготовці волейболістів. Соціальні та екологічні технології: актуальні проблеми теорії і практики: матеріали XI Міжнародної Інтернет-конференції. Мелітополь: ТОВ «Колор Принт», 2019. С.28.
2. Маленюк Т. В., Кравченко Р. Т. Дослідження технічної підготовленості студентів-першокурсників у процесі секційних занять з волейболу. Фізичне виховання і спорт в навчальних закладах України на сучасному етапі: стан, напрямки та перспективи розвитку: зб. наук. праць. Кропивницький; Харків : ФОП Озеров Г. В., 2018. Вип. 24. С. 236-241.
3. Мищенко А.Д., Трачев В.М., Абдураман А.Ш. К обоснованию системы подготовки волейболистов. Удосконалення навчально-виховного процесу в вищому навчальному закладі: зб. наук.-метод. пр. №10. Мелітополь, 2006. С.210-213.
4. Проценко Г. В. Стиль спілкування тренера як фактор успішності сумісної діяльності у спортивній команді (на прикладі юних волейболісток): автореф. дис ... канд. наук з фіз. вих. і спорту: спец. 24.00.01. – К., 2010. – 20 с.
5. Христова Т.Є. Ефективність методів відновлення в юних волейболістів. Актуальні проблеми юнацького спорту: тези доп. XII Міжнар науково-практ. конф. (26-27 вересня 2017 р., м. Херсон). – Херсон: ХДУ, 2017. – С. 58.

**ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ
ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

Бірук І.Д., асистент

Сініцина О. В., старший викладач

Петрук Л. А., старший викладач

Шолопак Л. Ф., асистент

*Національний університет водного господарства та природокористування (Рівне,
Україна)*

У статті розглянута роль фізичної культури і спорту у формуванні основних якостей і властивостей особистості. Встановлено, що заняття фізичними вправами, спортом, якщо вони педагогічно правильно організовані, дають можливість суттєво і цілеспрямовано впливати на формування гармонійно розвиненої особистості.

***Ключові слова:** фізична культура, спорт, формування особистості, студентська молодь.*

Вступ. Однією з найактуальніших соціально-культурних проблем сьогодення, що стоять перед нашим суспільством, є проблема розвитку і формування всебічно розвиненої особистості молоді людини. Всебічно гармонійно розвинена особистість не може сформуватися в процесі лише засвоєння уже набутих знань, простого їх споживання. Вона передбачає формування потреби у творчій самореалізації, розвиток не тільки інтересів, але й здібностей, що робить можливим для студента опанування різних сфер людської діяльності, не обмежуючись однією вузькою спеціалізацією.

Під всебічним розвитком молоді педагогіка має на увазі розвиток фізичних і духовних сил, творчих здібностей і обдарувань, здатності і вміння поєднувати фізичну і розумову працю; засвоєння системи наукових і технічних знань, що дає орієнтування в різних галузях виробництва і культури; формування високої громадської свідомості і моральних якостей, розумних людських потреб, естетичних поглядів і смаків. Основним завданням викладача фізичного виховання є такий розвиток студентів, в основу якого покладено закон гармонійного духовного та фізичного їх розвитку і вдосконалення. Суттєва перевага будь-якої із цих сторін у процесі виховання призводить до односторонності розвитку та деградації особистості [4].

В основі характеристики особистості студента, як суб'єкта соціальних відносин і свідомої діяльності, лежать три провідні ознаки:

- гармонійний розвиток (досягнення адекватного індивідуального рівня розумового, фізичного, трудового, морального і естетичного розвитку студентів в їх взаємозв'язку);
- соціальна активність (ставлення до природи, суспільства, до себе, коли він стає творцем нового);
- готовність до високоефективної професійної діяльності і захисту Батьківщини (обсяг і рівень знань, умінь, бажань і можливостей студентів у досягненні суспільно-значимих цілей).

Однак, на сьогодні, проблема формування гармонійно розвиненої особистості студента залишається не вирішеною. Говорячи про досягнення готовності до майбутньої соціально-вагомої діяльності, мають на увазі, по-перше, їх професійну готовність, як фахівців і, по-друге, психофункціональну і фізичну готовність відповідно до вимог високопродуктивної праці, рівня здоров'я й адаптації до умов сучасного виробництва.

Низький рівень фізичної активності студентів призводить до негативних соціальних наслідків. Значна частина молоді надає перевагу пасивним видам дозвілля, стає схильною до вживання штучних стимуляторів, а саме: тютюну, алкоголю, психотропних речовин, як заміників природної фізичної та соціальної активності.

Забезпечення біологічної готовності студентів до майбутньої діяльності займає провідне місце, оскільки багато в чому визначає можливості молодих людей до вираження своїх творчих, інтелектуальних та інших потенціалів. Між рівнем розвитку біологічної соціальної активності юнаків та дівчат існує складна залежність. Вона обумовлена тим, що всі системи організму людини інтенсивно розвиваються з моменту народження і до 18-20 років, після чого ця активність сповільнюється, стабілізується і поступово починає знижуватися.

Так і людина, як особистість, починає формуватися з дитинства, а закінчує – в юнацькі роки (від 15 до 23 рр.). Юність – напружений період формування моральної свідомості, вироблення ціннісних орієнтацій та ідеалів, стійкого світосприйняття, громадських якостей особистості. В 23 роки людина – вже сформована особистість, яка має певну самооцінку, конкретні риси характеру, які можуть в незначній мірі змінюватися, корегуватися під впливом соціальних відносин. Отже, найбільший період часу формування особистості припадає саме на студентські роки (від 17 до 20 рр.) і тому викладач фізичного виховання, тренер спортивної секції за допомогою фізкультури і спорту повинен допомогти правильно сформуватися особистості студента в цей період.

Відомо, що досягти визначених спортивних перемог можуть лише ті юнаки та дівчата, які мають природний хист, обдарованість, талант до певного виду спорту. Однак,

тільки цих, чисто фізичних якостей для досягнення високих результатів мало. Потрібні ще й велика воляова зосередженість, зібраність, незламність на шляху до мети, вміння керувати своїми емоціями – приборкувати одні з них і підносити до потрібного рівня інші ланки, тобто наявність усіх тих рис, які ми визначаємо терміном «сильний характер». Тому в усі часи, розвиваючи фізичні якості своїх вихованців, тренери не менше працюють і над розвитком їхніх психічних, морально-вольових якостей, над створенням сильного характеру, формуванням особистості. Тільки високий рівень розвитку фізичних і психічних якостей зумовлює найвищі досягнення людини у її спортивній діяльності [2].

Аналіз останніх досліджень. На сучасному етапі проблема фізичної культури і спорту в процесі всебічного розвитку особистості повинна досліджуватися широко й різносторонньо, як невід’ємна частина культури суспільства і особистості. Однак, аналіз останніх наукових досліджень свідчить, що питання формування особистості засобами фізичної культури і спорту залишається до кінця не дослідженим. Це спонукало глибше й детальніше вивчити та дослідити дану проблему.

Мета статті: дослідити особливості формування всебічно розвиненої особистості студентської молоді засобами фізичної культури і спорту.

Організація та методи дослідження. У ході дослідження використовувався метод теоретичного вивчення та аналізу науково-методичної літератури.

Результати досліджень та їх обговорення. Важливе місце у формуванні всебічно розвиненої особистості посідає фізичне виховання і спорт.

Характеризуючи поняття «особистість спортсмена» потрібно, в першу чергу, мати на увазі сформованість самопізнання, стійкість характеру та високоморальні якості.

Характер можна визначити як сукупність найбільш виражених, тісно взаємопов’язаних властивостей особистості, які чітко проявляються в різноманітних сферах діяльності людини, тобто в її поведінці та відносинах з іншими людьми. Отже, в характері визначається особистість.

Спорт і характер...Ці два слова не випадково стоять поруч. Багаторічна робота в області спортивної медицини, велика лікарська практика дозволяють стверджувати, що заняття фізичною культурою і спортом багато в чому допомагають у вихованні характеру людини, перевихованню окремих його недоліків.

Фізичне виховання і спорт в навчально-виховній сфері, як складова частина загальної системи освіти має закласти підвалини забезпечення та розвитку фізичного і морального здоров’я, комплексного підходу до формування розумової та психологічної

підготовки до активного життя й професій спрямованості, широкого використання різноманітних засобів і форм фізичного вдосконалення безперервності цього процесу.

Фізичне виховання і спорт – одна із складових частин системи виховання, що має на меті зміцнення здоров'я людини і її правильний фізичний розвиток. Заняття фізичною культурою і спортом готують молоду людину до життя, загартовують тіло і зміцнюють здоров'я, сприяють вихованню рис, необхідних майбутнім фахівцям різних галузей. В єдності з розумовою діяльністю, моральним і естетичним трудовим вихованням і навчанням, фізичне виховання і спорт сприяють всебічному розвитку особистості молодої людини [3].

Основними завданнями фізичного молодого покоління є: зміцнення здоров'я та загартування організму, правильний фізичний розвиток формування у молоді необхідних рухомих навичок, вдосконалення їх фізичних здібностей, сприяння формуванню найважливіших морально-вольових якостей.

В процесі занять фізичною культурою і спортом виховуються такі морально-вольові якості, як мужність, сміливість, рішучість, ініціативність, винахідливість, сила волі, навички колективних дій, організованість, свідомі дисципліна, почуття дружби і товариства, чіткість в роботі, звичка до порядку тощо. При цьому велике значення має педагогічно правильна організація самих навчальних і тренувальних занять, спортивних змагань і всього життя фізкультурного колективу [1].

Висновки

1. Аналіз наукової літератури із загальної психології, психології спорту показав, що найбільш сенситивним періодом для формування особистості є вік від 15 до 23 років. Упущення у навчально-методичній та фізкультурно-оздоровчій роботі в цей період вже не зможуть бути компенсовані найбільш удосконаленими зусиллями у подальші роки.

2. Доведено, що велика роль у формуванні особистості молоді у ВНЗ належить викладачу фізичного виховання, тренеру спортивної секції, які повинні не просто займатися зі студентами, а вміти підійти до них, зацікавити, вміти враховувати інтенсивність їх розвитку, їх інтереси, риси характеру, а не ігнорувати їх.

3. Встановлено, що заняття фізичними вправами, спортом, якщо вони педагогічно правильно організовані, дають можливість суттєво і цілеспрямовано впливати на формування гармонійно розвиненої особистості. В таких заняттях, як правило, широко, використовується метод вправ, тобто багаторазове повторення вчинків та дій, метод ускладненим умов, в результаті яких формуються моральні звички. Якщо студент свідомо, з розумінням їх корисності, буде повторювати ці дії, то такі умови поступово життєво

загартують його, привчать до самостійності, вміння долати труднощі.

4. Підтверджено, що у процесі занять спортом можливе не лише виховання нових якостей особистості, але і перевиховання вже існуючих, з негативною направленістю. Велика роль тут належить колективу. Адже колективна оцінка вчинку – найбільш ефективний спосіб впливу на особистість молодої людини. Однак, перш, ніж використати цей педагогічний прийом, тренер, викладач фізичного виховання повинен створити дружній, ініціативний, дисциплінований колектив.

Отже, найважливішим завданням занять фізичною культурою і спортом є формування особистості. Це досягається шляхом проникнення виховних заходів у всі форми діяльності викладача і шляхом самовиховання студента. Основною умовою досягнення позитивних результатів у формуванні особистості на заняттях фізичною культурою і спортом є комплексний підхід, який зобов'язує дотримувати єдність впливу на спортсменів засобів і методів фізичного, трудового і етичного виховання.

Список використаної літератури

1. *Алексейчук І., Добровольська Н., Начата О. Мотиви занять фізичною культурою і спортом у вищій школі. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: Зб. Наукових праць. Луцьк, 2002. Т.1. С. 173-175.*
2. *Некрасов В.П. Спорт и характер. Підручник. М.: Физкультура и спорт, 1986. - 96.*
3. *Паначев В.Д. Спорт і особистість : досвід соціологічного аналізу. Журнал СОЦИС. М., 2007. №11. С. 125-128.*
4. *Хавруняк І.В., Музика В.І. Вплив фізичної культури на формування особистісних морально-вольових якостей студентів. Молодий вчений: науковий журнал. Херсон, 2017. №3.1(42.1) С. 293-296.*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ОСОБИСТІСТЮ СПОРТСМЕНА

Вірченко В. І., викладач вищої кваліфікаційної категорії

Донецьке вище училище олімпійського резерву ім. С. Бубки (Бахмут, Україна)

Особистість спортсмена формується під впливом різних видів діяльності, в яких він бере участь. В результаті складаються певні риси його світогляду, суспільні потреби й інтереси.

Ключові слова: спорт, особистість, діяльність, характер, темперамент.

Вступ. Сьогодні до спортсменів пред'являються високі вимоги. Завоювання спортивних рекордів вимагає найвищого напруження фізичних і психічних сил. Тому саме від змістовних характеристик особистості спортсмена залежить успішність його виступів на змаганнях і рівень підготовки до них. Особистість спортсмена, завжди індивідуальна і неповторна. [2, с. 59].

Мета дослідження та завдання дослідження: виявити особливості особистості спортсмена. Провести аналіз літератури. Зробити висновки.

Об'єкт дослідження: особистість спортсмена.

Результати дослідження: Спортивна діяльність створює своєрідні основи дій, в яких проявляється характер людини, її індивідуальна особливість, воля. Особистісні якості залежать від специфіки змісту спортивної спеціалізації, від особливостей змагальної діяльності, які є в кожному виді спорту. Так емоційна стійкість, як низька особистісна тривожність допомагає спортсменам проявляти витривалість, силу (витримувати великі, тривалі фізичні навантаження). В ігрових видах спорту, які передбачають змагання команд, велику роль в адаптації грають властивості темпераменту - сила збудження і рухливість нервових процесів, що допомагають адаптуватися до динамічних швидко мінливих умов гри. Емоції і мотиви спонукають спортсмена до прояву певних рис характеру, а воля здійснює реалізацію діяльності (через вольові зусилля) за допомогою цих рис характеру. Установка спортсмена на досягнення успіху або уникнення невдачі проявляється у стресових ситуаціях. Люди, у яких переважає установка на досягнення успіху, часто ризикують в гострих ситуаціях спортивного поєдинку. Спортсмени, у яких переважає розпорядження про запобігання невдачі, обачніші, ставлять перед собою посильні цілі, рідше ризикують. Спорт особливо впливає на розвиток психологічних особливостей особистості завдяки властивим йому особливостям. Головними особливостями є:

- змагальний характер спортивної боротьби;
- максимальне напруження всіх фізичних і психічних сил спортсмена;
- систематичне тривале, спортивне тренування, яке вносить серйозні корективи в режим життя і побутові умови [4, с. 155].

У психологічну структуру спортивної діяльності входять: - специфічні психічні функції і якості особистості, пов'язані безпосередньо з виконанням спортивних дій; - мотиви, які спонукають людину займатися спортом і досягати високих результатів у спортивній боротьбі; - соціально-психологічний характер відносин спортсменів з іншими людьми в процесі спортивної діяльності.

Іноді вважають, що фізичне виховання і спорт не настільки вже й важливі для повноцінного розвитку особистості людини. Звичайно, немає підстав вимагати високих спортивних здібностей від кожної людини. Однак для загального процесу формування особистості спортсмена дуже важливо, в якому віці впливають на людину ті чи інші чинники, сприятливі для її розвитку. Багато видів спортивної діяльності специфічні для певних вікових груп. Фізичні вправи і спорт особливо цінні для всебічного розвитку особистості в підлітковому і юнацькому віці. Розвиток особистості і психічних процесів спортсмена ставить своїми завданнями розвиток мотивів, волі, почуттів, здібностей, характеру, реалізацію якостей темпераменту та інших психологічних особливостей, а також формування і динаміку спеціалізованого сприйняття, передстартових станів психічної стійкості, надійності спортсмена [1, с. 117]. Серйозні зміни в процесі спортивної діяльності зазнають відчуття, сприйняття, увага, пам'ять, мова, мислення, уява. Спортивна діяльність пред'являє особливі вимоги до їх розвиненості. Спортсмену необхідна висока здатність пристосування психіки, творча реалізація рухових можливостей, передбачення задумів суперника і партнерів по команді, швидке тактичне мислення, колективна інтеграція, володіння власними емоціями.

Мотивацію спортивної діяльності утворюють: потреби, мотиви і цілі спортивної діяльності. Потреба, або відчуття потреби, означає порушення рівноваги з навколишнім середовищем. Психологічно це завжди пов'язано з виникненням внутрішньої напруги, вираженого дискомфорту, від якого можна позбутися, лише задовольнивши відповідну потребу. Саме тому потреба пробуджує так звану пошукову активність, спрямовану на пошук способу її задоволення [3, с. 110]. Будь-яка наша потреба може бути задоволена різними способами. Саме так, спонтанно, відбувається вибір спортивної діяльності, як способу задоволення потреб. Мотив - спонукання до задоволення потреби певним способом. Для спортивної діяльності характерна велика різноманітність мотивів. Це

цілком зрозуміло по фізичними і психічними напруженнями, і людина повинна знати, в ім'я чого він напружується. Так велика напруженість змагальної боротьби, характер ігрових дійств визначають психологічні особливості діяльності футболістів. В динаміці емоційного збудження гравців велике значення мають відмінності їх нервової системи. До цих відмінностей відносяться властивості нервової системи: сила - слабкість, врівноваженість - неуврівноваженість, рухливість - інертність. Кожен тип темпераменту має свої властивості, які допомагають прогнозувати поведінку в тій чи іншій ситуації:

- слабкий тип нервової системи – *меланхолік* (високо чутливий, це допомагає йому добре відчувати партнера по грі. Властиве занепокоєння, невпевненість і тривога, підвищена сльозливість, низька активність, повільний темп реакцій. З трудом сприймає новизну, як в тренувальному процесі, так і в особистісних стосунках з партнерами по команді. Має високу стійкість до монотонного фізичного навантаження. Починає роботу з високою інтенсивністю, але насилу витримує високий темп навантаження);

- сильний, неуврівноважений – *холерик* (схильний до різких змін настрою, стрімкий, енергійний, поривчастий, запальний. У складних ситуаціях втрачає контроль над своїми вчинками. Темп реакції високий. Легко коригує діяльність в ході роботи. Починає роботу в швидкому темпі і швидко втомлюється. В процесі гри активний і агресивний. Насилу виконує монотонну роботу. Причини своїх невдач бачить у зовнішньому середовищі);

- сильний, уврівноважений, інертний – *флегматик* (повільний, важко переносить різноманітність в діяльності, важко перемикається з однієї діяльності на іншу, переживає зміну колективу, повільно адаптується. Перед змаганнями флегматик бажає за кілька днів ознайомитися з температурними характеристиками залу, льоду, умовами);

- сильний, уврівноважений, рухливий – *сангвінік* (схильність до частоті зміни вражень сприяє необхідності вносити різноманітність в тренувальний процес для закріплення мотивації. Він легко адаптується до нових умов тренувань, нового колективу, так як у нього дуже висока пластичність).

Усвідомлення позитивних і негативних рис темпераменту, вміння володіти і управляти ними становлять одне з найважливіших завдань виховання характеру спортсменів. Так тренер повинен виховувати і зміцнювати кращі властивості особистості гравців і допомагати компенсувати негативні властивості. Важливою особливістю психіки спортсмена є можливість компенсації одних властивостей за рахунок інших. Кваліфікований педагог, тренер повинен по можливості компенсувати природні недоліки гравця за рахунок його сильних якостей. Удосконалюючи індивідуальні особливості гравця, сприяти тим самим формуванню його ігрової підготовки. І природньо, що у

футболістів можуть бути свої особисті цілі і ігрові прийоми, які потрібно використовувати, але активність в першу чергу повинна йти від них. Саме мотивація визначає початок процесу вдосконалення та розвитку здібностей [1, с. 135]. Чим глибше розуміє футболіст свої обов'язки, чим вище його майстерність, тим вище його мотивація. А мотивація - це і є процес несвідомого рішення будь-якої задачі. Зауважу, що талановиті учні відрізняються тим, що їх думка випереджає їх дії. Кожен з них вносить в гру свої способи рішень ситуацій. Завдяки тренуванням ми можемо розвинути деякі відсутні якості. У одних ці здібності очевидні, але іншим необхідно докласти більше зусиль, щоб їх потенціал виявився і розвинувся. Придбати то, чого не дано, можуть допомогти тільки досвід і професійні знання тренера-педагога.

Дитяча обдарованість неоднозначна і за своїми проявами, і за особливостями розвитку, ніяка діагностика і максимальне врахування всіх факторів не дозволяють побудувати точний прогноз щодо майбутніх досягнень.

Спорт - на відміну від інших видів діяльності - це діяльність, що завжди вимагає подолання тих чи інших труднощів. Тому виховання якостей спортсмена становить органічну частину його загальної психологічної підготовки. Тренери, фахівці, задіяні в підготовці спортсменів, зацікавлені в науково обґрунтованому прогнозі стосовно особистості спортсмена високого рівня, приймаючи новачка в групу початкової спортивної підготовки.

Серед основних вимог до особистості спортсменів в практичній підготовці розглядаються спеціальні показники, що визначають психологічну готовність до змагальної діяльності, - психічна стійкість, бійцівські якості, самоконтроль. У свою чергу, в структурі особистості виділяються загальні психологічні показники, що визначають спеціальну психологічну змагальну готовність. Серед них - емоційна стійкість, психологічна гнучкість, сміливість, домінантність, демонстративність, товарицькість і ін.

Основним завданням загальної психологічної підготовки спортсмена є розвиток і вдосконалення наступних якостей: цілеспрямованості, дисциплінованості, впевненості, ініціативності, самостійності, сміливості, наполегливості, рішучості, стійкості. Всі якості органічно пов'язані один з одним, розвиток і вдосконалення одних допомагає розвитку і вдосконалення інших. В окремих видах спорту деякі з перерахованих якостей мають провідне значення.

За класифікацією, запропонованої болгарським психологом Ф. Генів, такі якості, як цілеспрямованість, дисциплінованість і впевненість є спільними для всіх видів спорту. Це пояснюється яскраво вираженою моральною стороною таких якостей, як

цілеспрямованість і дисциплінованість; впевненість ж у своїх діях і можливостях повинна бути постійним компонентом волі спортсмена, без неї спортивна діяльність не може бути ефективною.

Висновок: таким чином, вивчивши психологічні якості, що визначають діяльність спортсмена можна зробити висновок: - при тривалих заняттях певним видом змагальної діяльності відповідно до теорії діяльності А. Н. Леонтьєва у людини формуються провідні якості особистості, що дозволяють успішно функціонувати в обраному виді спортивної діяльності. В ігрових видах - нейротизм, чутливість, проникливість, колективізм. У циклічних видах - психологічна стійкість, психологічна гнучкість. Високі досягнення в спорті, на відміну від фізичної культури досягаються шляхом величезних фізичних і психічних напруг, постійної тренувальної роботи з великим об'ємом і високою інтенсивністю загальних і спеціальних вправ. Мотивація до занять спортом має складний характер і визначається як віковими особливостями спортсмена, його особистісними якостями, так і навколишнім середовищем спортсмена. Спортсмен заздалегідь готовий до подолання максимальних труднощів, без чого немислимий високий спортивний результат. Спортивна діяльність пред'являє вимоги до певних психічних функцій, розвиває відповідні якості і призводить до того, що спортсмени високої кваліфікації відрізняються від інших, менш кваліфікованих, високим рівнем їх розвитку (психомоторики, практичного інтелекту). Для психології спортивної діяльності особливу роль відіграє стан психічної напруженості, стресу. Він залежить не тільки від ступеня відповідальності змагання, а й від індивідуальних особливостей спортсмена. Слід пам'ятати що одній і тій же стресовій ситуації різні спортсмени переживають різні психічні стани.

Список використаної літератури

- 1.Акимова, Л.Н. Психологія спорту. Курс лекцій. Одеса : Негоціант, 2004. - 230 с.
- 2.Гогунів, Е.Н. Психологія фізичного виховання та спорту : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. - М. : Академия, 2000. - 288 с.
- 3.Льїн, Е.П. Психологія фізичного виховання. М.: Пр.,2007.- 246 с.
- 4.Петровський, А.В., Ярошевський М.Г. Психологія.- М. : Академия, 2000. - 512 с.

ЗМІНИ ІНТЕРЕСУ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ І СПОРТОМ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД 2004-2019 РОКІВ

Жук В. О., старший викладач

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

У статті наведені дані дослідження тенденцій зміни інтересу до занять фізичною культурою і спортом на основі аналізу пошукових запитів Google на території України у період 2004-2019 років.

Ключові слова: інтереси, фізична культура, фітнес, Google Trends, тренажерний зал, фітнес клуб, біг, спорт.

Вступ. Беззаперечним є той факт, що здоров'я громадян запорука розвитку держави [1]. Одним з головних чинників здоров'я є достатня рухова активність, що обумовлена, насамперед, достатнім інтересом і мотивацією до занять фізичною культурою [2, 3, 4, 6].

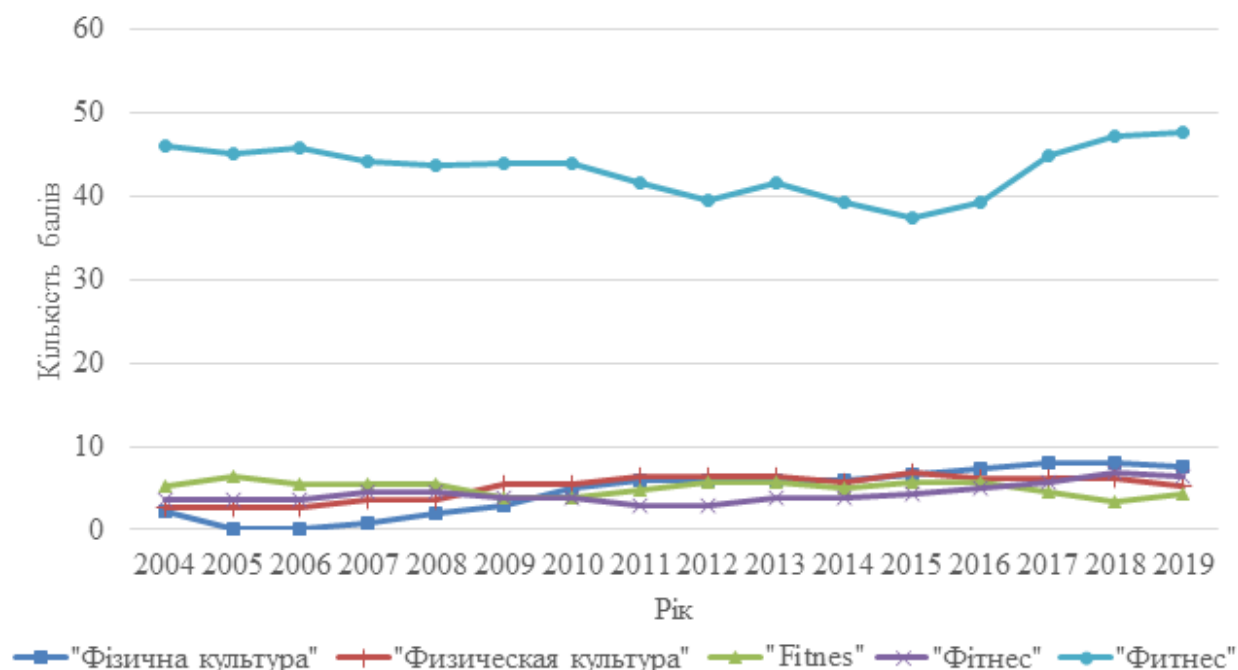
У наш час розвитку суспільства, на фоні збільшення ролі інформаційних технологій у житті людини, актуальним є використання для досліджень запитів населення у пошукових системах мережі Інтернет. Так J. Ginsberg, M. H. Mohebbi, R. S. Patel, L. Brammer, M. S. Smolinski and L. Brilliant (2009) довели що дані Google Trends можливо використовувати для моніторингу захворюваності населення на грип [5]. У науковій праці T. Preis, D. Reith and H. E. Stanley (2010) відображена кореляція даних Google Trends за обсягом біржових угод і назвою компаній [7] тощо. Саме тому доцільним є дослідження тенденцій змін інтересів населення України до занять фізичною культурою і спортом за допомогою Google Trends.

Мета і завдання дослідження. Виявити зміни інтересу населення України до занять фізичною культурою і спортом за останні 15 років. На основі отриманих даних зробити висновки щодо реалізації програм розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

Матеріали і методи дослідження. Дослідження проводилось за допомогою Google Trends, що є публічним web-додатком Google, заснованим на базі пошукової системи. Відображає, як часто певний термін знаходиться у пошуку по відношенню до загального обсягу пошукових запитів в конкретній місцевості за певний час. На першому етапі були визначені найбільш популярні запити у пошуковій системі Google що можуть відображати інтерес до занять фізичною культурою і спортом. На другому етапі було проведено порівняння обраних запитів. Використані такі методи дослідження як контент-аналіз, індукція та дедукція, методи математичної обробки даних.

Результати дослідження та їх обговорення.

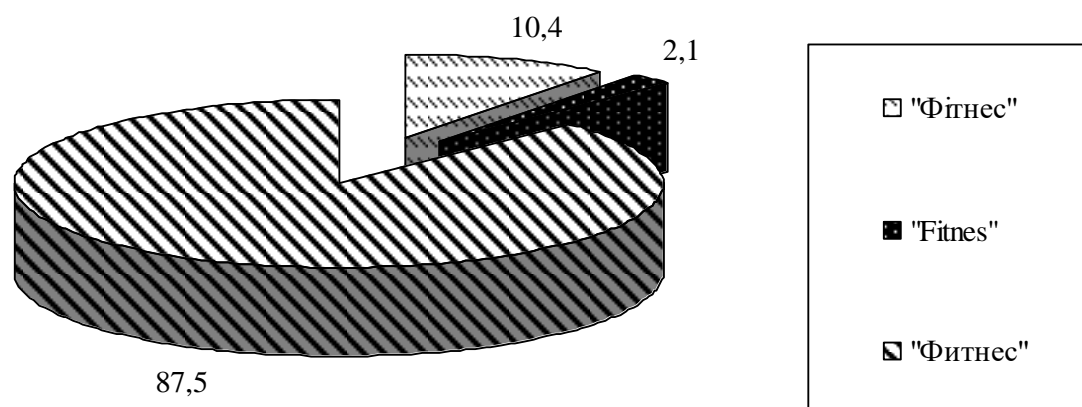
Публічний web-додаток Google Trends може порівнювати лише до п'яти результатів одночасно. Отримані результати ранжуються за стобальною шкалою, яка відображає популярність теми по відношенню до всіх інших запитів. На першому етапі дослідження були обрані відповідні, найбільш популярні теми. Так під час дослідження виявилось що такі запити як фізична культура, самостійні заняття фізичною культурою, здоровий спосіб життя тощо поступаються за популярністю запиту «Фітнес» (рис. 1).

Рис. 1. Графік запитів різними мовами на території України в період з 2004 по 2019 рік за даними Google Trends.

Як відомо, фітнес – це напрямок масової, спортивної й оздоровчої фізичної культури, спрямований на покращення загального стану організму людини. Тож можна зробити висновок, що сьогодні для більшості людей слово «фітнес» є більш актуальним ніж фізична культура.

Також було виявлено, що запити на українській та англійській мові поступаються за популярністю у Google запитам російською мовою (рис. 2). Приблизно така ж картина спостерігалась і по інших запитах, які відповідали темі дослідження. Враховуючи цей фактор, а також те, що Google Trends дозволяє одночасно порівнювати між собою лише до п'яти пунктів для подальшого аналізу були обрані запити російською мовою.

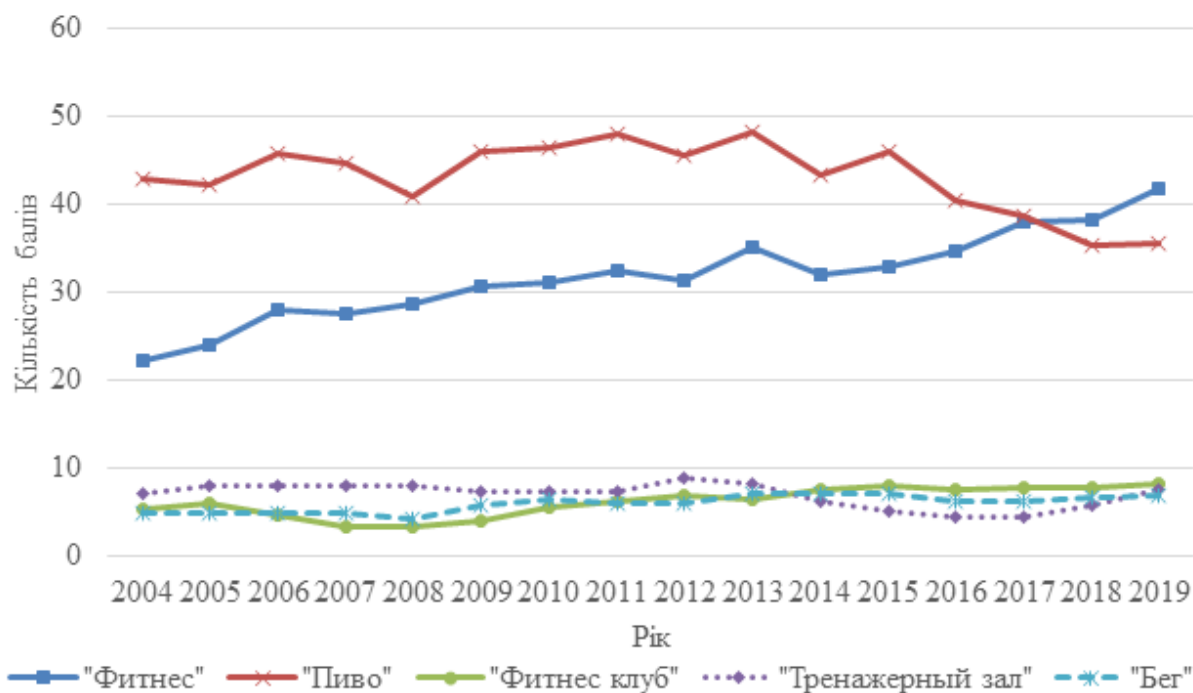
Рис 2. Розподіл у процентах за кількістю запитів по темі фітнес українською, російською та англійською мовами на території України з 2004 по 2019 рік за даними Google Trends.

Для того щоб виявити інтерес населення України до занять фізичною культурою і спортом, необхідно враховувати зацікавленість людей до місць занять, як, наприклад, фітнес клуб або тренажерна зала. Але не слід забувати про тих, хто не ходить до спортивних залів і віддає перевагу заняттям на свіжому повітрі, або просто любить бігати. Тож, для порівняння було обрано такі запити, як «фітнес», «фітнес клуб», «тренажёрный зал», «бег».

Беззаперечним є той факт, що з 2004 року збільшилась кількість користувачів та можливість вільного доступу до Інтернету. Враховуючи це, для більш достовірних результатів щодо збільшення інтересу населення України до занять фізичною культурою і спортом було вирішено також обрати «контрольний» запит. Це слово достатньо відоме, пропагується у рекламі, особливо серед молоді, протирічить поняттю здоровий спосіб життя – «пиво». Також це слово однаково пишеться як державною, так і російською мовою.

Данні Гугл трендів свідчать про те, що інтерес до запиту «фітнес» на території України з 2004 року по теперішній час збільшується, окрім невеликих спадів у 2007, 2012, 2014 роках (рис. 3). Наведені данні вказують, що найбільшої популярності тема фітнес досягла лише у 2019 році. Порівнюючи популярність запитів слід відмітити, що «фітнес» поступався «пиву» за популярністю у запитах Google до 2017 року. Кількість запитів з теми «пиво» починаючи з 2015 року неупинно зменшується. Що може свідчити про популяризацію здорового способу життя серед молоді.

Рис. 3. Графік запитів з тем фітнес, пиво, фітнес клуб, тренажерна зала, біг на території України в період з 2004 по 2019 рік за даними Google Trends.

Найбільша зацікавленість тренажерними залами на території України відстежувалась у 2012 році, найнижча – у 2016 році. Що стосується запитів з теми фітнес клубів, то найнижча межа інтересу спостерігалась у 2007-2008 роках, а зараз ця тема найбільш актуальна.

Відповідно до запитів з теми біг, як бачимо, ця тема для населення України також є цікаво, інтерес до неї поступово збільшується, але свого піку вона набула у 2013-2015 роках.

У регіонах з однаковою кількістю запитів по певній фразі загальний обсяг пошукових запитів може бути різним.

Висновки. Аналіз даних наведених у Google Trends вказує на збільшення інтересу населення України до занять фізичною культурою і спортом у період з 2004 по 2019 рік. По-перше, неупинно зростає інтерес до сфери фітнесу в Україні. Пошукові запити у Google підтверджують той факт, що поняття «фітнес» є більш популярним серед населення, ніж «фізична культура». По-друге, з 2015 року зменшується інтерес до алкогольних напоїв серед населення України, це свідчить про успішну державну політику розвитку фізичної культури і спорту. Отримані данні опосередковано можуть свідчити про дієвість державних програм розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

Перспективи подальших досліджень. Розглянута тема потребує більш детального аналізу даних по регіонам України. Також необхідно дослідити, які саме види фітнесу більш цікавлять населення нашої держави.

Список використаної літератури

1. Ажиппо О. Ю. та ін. Вступ до вищої фізкультурної освіти [Текст]: навч. посіб. для студентів ВНЗ.; Харків. держ. акад. фіз. культури. Харків: Точка, 2014. 243 с.
2. Жук В. О., Тулінов А. Ю. Використання у повсякденному житті студентської молоді допоміжних засобів фізичного виховання. Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення. Збірник наукових праць. Харків: ХДАФК, 2018. С. 103-108.
3. Пристинський В. М., Пристинська Т. М., Лисецька О. Я., Сивук А. О. Формування в учнівської молоді позитивної мотивації до занять фізичною культурою і спортом на засадах впровадження ідеї школи сприяння здоров'я. Молодий вчений. 2019. Т. 66. №. 2. С. 354-357 DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-77>
4. Хрипач А. Г., Світлик В. В. Наукові засади здорового способу життя у фізкультурній освіті студентів ВНЗ. Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення. 2016. С. 200–205.
5. Jeremy Ginsberg, Matthew H. Mohebbi, Rajan S. Patel, Lynnette Brammer, Mark S. Smolinski and Larry Brilliant (2009). “Detecting influenza epidemics using search engine query data”. *Nature*. **457**: 1012—1014. DOI: [10.1038/nature07634](https://doi.org/10.1038/nature07634)
6. Mameshina M., Maslyak I., Zhuk V. State and problems of physical education in regional general education educational institutions. *Slobozhanskyi herald of science and sport*. 2015. №. 3 (47). С. 39–43.
7. Tobias Preis, Daniel Reith and H. Eugene Stanley (2010). “Complex dynamics of our economic life on different scales: insights from search engine query data”. *Philosophical Transactions of the Royal Society A*. **368**: 5707—5719. DOI: [10.1098/rsta.2010.0284](https://doi.org/10.1098/rsta.2010.0284)

ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ

Корягін В.М., доктор педагогічних наук, доктор наук з фізичного виховання і спорту., професор;

Блавт О.З. доктор педагогічних наук, доцент

Національний університет «Львівська політехніка» (Львів, Україна)

Розглянуто питання ключових положень та етапів розвитку вітчизняної педагогічної думки щодо об'єктивних форм контролю у фізичному вихованні студентів та основні тенденції їхнього розвитку.

Ключові слова: студент, фізичне виховання, контроль, тестування, етап.

Вступ. Фізичне виховання підростаючого покоління історично є однією з перших значущих педагогічних проблем. Засвоєння програми дисципліни «Фізичне виховання» у закладах вищої освіти (ЗВО) передбачає систему контролювальних заходів. Визначне місце в педагогічній діяльності цього процесу надається саме питанням тестового контролю [2].

Втім, дотепер не здійснювались наукові пошуки у напрямі установлення діалектики розвитку вітчизняної педагогічної думки щодо об'єктивних форм контролю у фізичному вихованні студентів.

Мета дослідження – виявлення етапів розвитку вітчизняної педагогічної думки щодо об'єктивних форм контролю у фізичному вихованні студентів.

Завдання дослідження.

1. Вивчити діалектику розвитку об'єктивних форм контролю у фізичному вихованні студентів.

2. Установити основні тенденції розвитку об'єктивних форм контролю у фізичному вихованні студентів.

Методи дослідження. теоретичний аналіз, систематизація, порівняння різних поглядів на досліджувану проблему, узагальнення даних науково-методичної та спеціальної літератури.

Результати дослідження та їх обговорення. Перші згадки щодо контролю у фізичному вихованні у працях вітчизняних дослідників знаходимо у науковому доробку лікаря А.К. Анохіна (1882-1920) [1]. У контексті фізичного виховання учнівської молоді, визначне місце в педагогічній діяльності він надавав саме питанням контролю,

розвиваючи провідні ідеї педагогічної теорії К.Д. Ушинського та сприяв їхньому поширенню в практику української школи.

Початкові дослідження А.К. Анохіна питань тестування у фізичному вихованні пов'язані з уявленням про існування загальної рухової обдарованості. А.К. Анохін вперше намагався систематизувати базові ідеї й оформити їх як теорію тестування у фізичному вихованні. Остання була науково обґрунтована в середині 20-х років ХХ ст. Саме Анохіним А.К. було визначено, що рухові тести та засоби їхньої оцінки є методами педагогічного контролю [3].

Уже в освітніх установах радянської формації впроваджувалися передові програми з фізичного виховання розроблені Лесгафтом П.Ф. та тим же Анохіним А.К. Відтак, у програмах навчальних закладів нового типу наголошувалось на необхідності педагогічного контролю за процесом фізичного виховання. Рекомендувалось запровадження контрольного тестування фізичної підготовленості та стану здоров'я дітей двічі на рік [4].

Існують свідчення [3] того, що в цей же період налічувалось доволі велика кількість школярів, які мали хронічні захворювання й, як наслідок, низький рівень фізичного розвитку. Втім, це було твердження спеціалістів, що керівництвом школи заперечувалось. Однак, ця проблематика в аспекті фізичного виховання розглянута у науковому доробку лікаря Рудіна В.В. Він, вказуючи на важливість індивідуального підходу у процесі занять фізичною культурою, пропонував брати за основу не вік, а індивідуальні дані фізичного розвитку. У своїй «Школі правильного фізичного розвитку» Рудін В.В. пропонує поділяти усіх учнів на чотири антропометричні групи: "добре розвинених", "середньо розвинених", "слабогрудих", "слабосильних". На основі цього були складені диференційовані програми фізичного виховання з урахуванням наявних відхилень в фізичному розвитку. Саме Рудіну В.В. належить ідея щодо оцінки з фізичного виховання. На його думку остання не повинна оцінюватися за кількістю балів за виконанням фізичних вправ, а здійснюватися відповідно до антропометричних змін, що й передбачала зміни у стані фізичної підготовленості. Такі прогресивні ідеї викликали доволі значний інтерес педагогічної спільноти того часу. Проте такий досвід було упроваджено лише у приватних школах, яких на той час було дуже мало [1].

У системі освіти дисципліна «Фізичне виховання» як обов'язкова була введена в навчальні плани всіх вищих навчальних закладів у 1929 р. Заняття для студентів фізичного виховання стали неодмінними й проводились на основі навчальних програм [4]. Цей час вважається етапом синтезу й формування нової системи фізичного виховання

молоді. У межах останньої розроблені та установлені перші нормативні показники тестового контролю. Критерієм ефективності фізичного виховання студентів стали використовувати оцінку знань теоретичного розділу та оцінювання рівня фізичної підготовленості.

Відтак, розгляд в історичному аспекті вищевикладених історичних даних щодо зародження ідей контролю фізичного розвитку і фізичної підготовленості фактично є першим етапом у розвитку вітчизняної педагогічної думки щодо об'єктивних форм контролю у фізичному вихованні учнівської молоді. Характерними особливостями цього періоду є те, що їхній зміст формувався досить стихійно, відсутністю регламентованого механізму проведення тестування та стандартизації уніфікованої організації та проведення. Поряд із тим, чіткої регламентації розмежування процесу контролю учнівської та студентської молоді не існує.

У період початку 30-х років починається широкомасштабна фізкультурно-масова та науково-методична робота, боротьба з фізкультурної неграмотністю [4]. Перехід на нові форми організації фізичного виховання, відповідно призводить до змін у його змісті і методики у навчальних закладах. Відтак, вважаємо, що з 1930 р. у розвитку тестового контролю починається новий етап. У цей час, за ініціативою комсомольських ватажків пропонується встановити всесоюзні випробування на право отримання значка «Готовий до праці і оборони». Доцільність цього нововведення обґрунтована необхідністю створення єдиного критерію для оцінки фізичної підготовленості молоді, розробленого на принципах всебічності. У 1931 р. у навчальних закладах освіти (технічні і педагогічні ЗВО) були передбачені випробування з фізичної підготовленості студентів вводяться перші програми з фізичного виховання в його зміст були включені вправи, норми і вимоги ГПО I ступеня. Оцінкою ступеню освоєння вимог програм стало виконання студентами нормативів комплексу ГПО, який існував до 1990 р [3].

Фактично надалі у ЗВО увесь процес фізичного виховання студентів відбувається згідно уніфікованих програм, контроль у котрих здійснюється на основі комплексу ГПО і Єдиної Всесоюзної спортивної класифікації. У 1933 р. упроваджено єдину програму для ЗВО. На початку 1934 р комплекс ГПО повністю увійшов в практику фізичного виховання. Комплекс ГПО у якості програмної і нормативної основи системи фізичного виховання студентської молоді, втілював погляди щодо використання рухових тестів для визначення рівня фізичної підготовленості.

Для студентів у комплексі до виконання була рекомендована III ступінь – «Сила і мужність», яку складало 16 спортивних норм. Відповідно до структури комплексу весь програмний матеріал мав в наявності навчальні нормативи [4].

В 1937 р. у всіх навчальних закладах впроваджують нову програму з фізичної культури [1]. Визначною особливістю останньої було запровадження нової методики контролю у фізичному вихованні. Були встановлені диференційовані нормативи для студентів, які за станом здоров'я скеровані у різні медичні групи.

Таким чином у період з 1930 до середини 1950 р. є другим етапом у розвитку вітчизняної педагогічної думки щодо об'єктивних форм контролю у фізичному вихованні студентів ЗВО. Визначальними особливостями цього періоду є те, що зміст контролювальних процедур в освітніх установах набуває чіткого регламентованого уніфікованого характеру й запровадження диференційованого оцінювання.

Науково-дослідна розробка у СРСР питань тестування у фізичному вихованні й спорті активізувалась на початку 1960-х років. Теоретичні основи педагогічних методів дослідження знаходимо у працях В.П. Філіна й Донського [3]. Останні узагальнили й систематизували наявний досвід використання тестування у фізичному вихованні й створили напрями подальшої методологічної розробки проблеми.

Період до часу настання незалежності України третім етапом у розвитку педагогічної думки щодо об'єктивних форм контролю у фізичному вихованні студентів ЗВО. Цей етап, на нашу думку, найефективнішим у поступі дослідження питань контролю у фізичному вихованні. І хоча основні розвідки у цьому напрямі торкаються проблем у спорті й у фізичному вихованні різних груп населення, саме вони стали базовою основою розвитку теорії контролю у фізичному вихованні студентів.

Четвертий етап починається у 90-х роках в Україні із започаткуванням незалежності й триває до нині. У цей час були розроблені програмно-нормативні основи фізичного виховання у вигляді тестів оцінки фізичної підготовленості населення. базова програма з фізичного виховання в освітніх установах передбачає контроль фізичного стану студентської молоді згідно з чільними положеннями Державних тестів і нормативів оцінки фізичної підготовленості населення України [2].

Нині контроль з використання тестів у процесі фізичного виховання студентів міцно увійшов у педагогічну практику. І, насамкінець, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2016 року № 1045 «Про затвердження Порядку проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України» Міністерством молоді та спорту України затверджено наказ «Про затвердження тестів і

нормативів для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України» [2].

Висновки. За результатами наукового пошуку виявлено чотири етапи розвитку вітчизняної педагогічної думки щодо об'єктивних форм контролю у фізичному вихованні студентів. На основі стислого історичного екскурсу підсумувальним аналізом встановлено, що наявність узагальненого й розрізненого матеріалу в наявних наукових розвідках питань контролю у фізичному вихованні студентів у вітчизняній науці і практиці з урахуванням сучасних тенденцій фізкультурної практики є підґрунтям подальшого розвитку досліджень у цього напрямі.

Перспективи подальших досліджень виявлення сучасних тенденцій у системі контролю у фізичному вихованні студентів.

Список використаної літератури

1. Волкова Л.М., Евсеев В.В., Половников П.В. *Физическая культура студентов: состояние и пути совершенствования : монография [2-е изд].* СПб.: СПб ГПУ, 2013. 153 с.
2. Блавт О. *Система контролю у фізичному вихованні студентів спеціальних медичних груп : монографія.* Видавництво Львівської політехніки, 2016. 512 с.
3. Столяров В.И. *Теория и методология современного физического воспитания : состояние разработки и авторская концепция : монография.* К.: Олимпийская литература, 2015. 704 с.
4. *Фізичне виховання студентів : навч. пос. / під заг. ред. В.М. Корягіна.* Видавництво Львівської політехніки, 2018. 494 с.

**РОЗВИТОК ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ЗА ДОПОМОГОЮ РУХЛИВИХ ІГОР ТА
ЗМАГАЛЬНО-ІГРОВИХ ЗАВДАНЬ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Котова О.В., кандидат педагогічних наук, доцент

Мельник С.І., студент магістратури

Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького

(Мелітополь, Україна)

У статті представлені результати педагогічного експерименту у дослідженні розвитку фізичних якостей у молодших школярів з використанням рухливих ігор та змагально-ігрових завдань.

***Ключові слова:** рухливі ігри, швидкість, школярі молодших класів, фізичні якості, тестування.*

Вступ. Останнім часом в Україні намітилася стійка тенденція до погіршення стану здоров'я школярів. Однією з причин ситуації, що склалася стала система шкільної освіти, орієнтована на інтелектуалізацію і інтенсифікацію навчального процесу. Інформаційна перевантаженість, психоемоційна напруженість навчального процесу, його нерациональна з гігієнічної точки зору організація призводить до втрат здоров'я школярів. У цих умовах підвищується роль учителя фізичної культури в рішенні зміцнення здоров'я, розвитку фізичних якостей учнів [1,с.90].

На думку С. Приймак, Л. Кузьомко [2,с.85] діти молодшого шкільного віку переживають період інтенсивного росту, морфологічних і функціональних перебудов організму. Школярі в цьому віці малостійкі до екстремальних кліматичних умов, фізичного і розумового навантаження .

В наукових роботах [2,с.63;4,с.114] відзначається, що основними засобами фізичного виховання молодших школярів являються фізичні вправи, сили природи і гігієнічні фактори. До основних педагогічних засобів відносяться рухливі ігри та спортивні ігри, ігрові завдання, змагання та різні види естафет.

Змагально-ігрові завдання і рухливі ігри є ефективним засобом фізичної реакції і підтримання високої працездатності, успішного росту і розвитку дітей, а також ранньої профілактики різних захворювань, особливо серцево-судинної, дихальної, м'язової патології. Однак в практиці фізичного виховання молодших школярів рухливі ігри та ігрові завдання не завжди займають вагоме місце.

В роботі Т.Є. Хрислової [5] відзначається, що основні фізичні якості продовжують формуватися в молодшому шкільному віці. Розвиток фізичних якостей і формування

рухових навичок, їх удосконалення в процесі фізичного виховання може бути успішним за умови науково обґрунтованого застосування різних засобів і методів фізичної культури, а також при необхідності інтенсифікації або зниження м'язових навантажень. Повноцінний розвиток дітей молодшого шкільного віку без активних фізкультурних занять практично недосяжно.

З усіх засобів фізичного виховання рухливі ігри та змагально-ігрові завдання є найбільш доступними і ефективними для розвитку фізичних якостей дітей молодшого шкільного віку.

Мета дослідження: вивчення ефективності впливу рухливих ігор та змагально-ігрових завдань на розвиток фізичних якостей дітей молодшого шкільного віку.

Завдання дослідження:

- проаналізувати методики застосування рухливих ігор та змагально-ігрових завдань для розвитку фізичних якостей дітей;
- експериментально перевірити доцільність використання рухливих ігор і змагально-ігрових завдань для розвитку фізичних якостей.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження проводились з 01 вересня 2017 по 25 травня 2018 р. на базі Мелітопольської ЗОШ № 25 I-III ступенів Запорізької області. В ньому брали участь учні молодшого шкільного віку. Було сформовано 2 групи: з них 1 експериментальна (ЕГ) і 1 контрольна (КГ) групи по 12 учнів 5 класу. Приблизно з одним рівнем фізичної підготовленості.

Організація експерименту проходила по наступній схемі: попереднє тестування – проведення експериментальних уроків та контрольне тестування.

У практичній діяльності поділ рухливих ігор і змагально-ігрових завдань за окремими ознаками полегшує підбір ігрового матеріалу для вирішення певних педагогічних завдань.

Ігрові вправи на розвиток фізичних якостей проводилися в основній частині уроку, після виконання традиційних вправ на освоєння і вдосконалення технічних елементів. Вправи у формі гри на розвиток сили, швидкості, спритності проводилися в другій половині основної частини уроку. Змагально-ігрові завдання з переважною спрямованістю на розвиток витривалості виконувалися в кінці підготовчої і в кінці основної частини уроку. Змагально-ігрові завдання на розвиток гнучкості проводилися в підготовчій і заключній частинах занять, а при проходженні розділу навчальної програми «Гімнастика» і в основній частині уроку.

Програма тестування фізичних якостей молодших школярів включала 3 вправи: біг

30 м з високого і низького старту; біг 60 м з високого і низького старту; човниковий біг 3x10 м.

Результати дослідження та їх обговорення. Проведені дослідження свідчать про те, що вихідні показники розвитку фізичних якостей дітей контрольної та експериментальної групи достовірно відрізнялися.

Про розвиток рухових здатностей школярів молодших класів ми констатували за аналізом впливу рухливих ігор на динаміку навчального процесу. Про рівень швидкісних здатностей можна говорити на основі даних впливу рухливих ігор, результати оцінки (табл. 1, рис. 1).

Порівняльний аналіз вихідних і підсумкових результатів в кожній групі окремо показав наступне – в експериментальній групі спостерігалось поліпшення всіх результатів. Порівняльна характеристика розвитку фізичних якостей дітей молодшого шкільного віку в кінці дослідження показала, що хлопчики і дівчатка експериментальної групи перевершили своїх однолітків у всіх вправах.

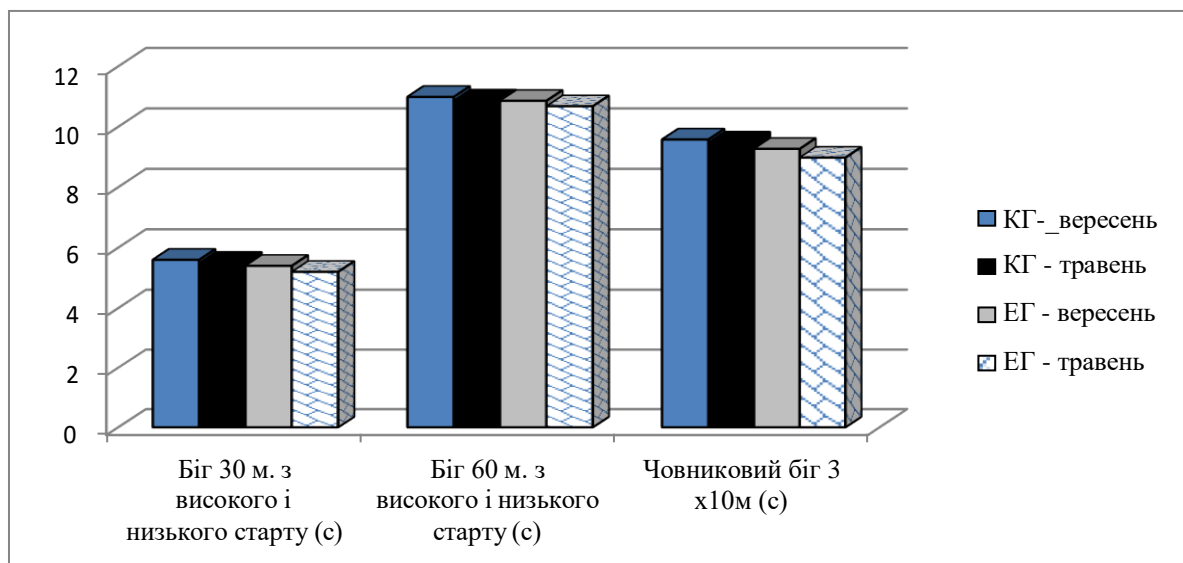
Таблиця 1

Результати зміни швидкісних здатностей у молодших школярів КГ та ЕГ груп

Групи	Період	Тест		
		Біг 30 м. з високого та низького старту (с)	Біг 60 м з високого та низького старту (с)	Човниковий біг 3 x10м (с)
Контрольна група	початок року (вересень)	5,6±0,3 100%	10,99±0,8 100%	9,58±0,7 100%
	кінець року (травень)	5,5±0,3 98,21%	10,87±0,78 98,91%	9,48±0,7 98,96%
Експериментальна група	початок року (вересень)	5,4±0,2 100%	10,86±0,8 100%	9,27±0,7 100%
	кінець року (травень)	5,2±0,3* 96,30%	10,68±0,8 98,34%	8,98±0,6* 96,87%
Порівняння КГ і ЕГ	кінець року	+5,5%	+1,75%	+5,27%

Примітка: р – достовірність відмінностей результатів експериментальної групи по відношенню до контрольної: *- p<0,05; **- p<0,001.

У динаміці навчального процесу спостерігалась тенденція до покращення результативності бігу на 30, 60 м, а також човникового бігу 3x10 м. Школярі експериментальної групи пробігали дистанцію на 30 м швидше на 5,5% (p<0,05); 60 м – на 1,75 %; човниковий біг 3x10 м – на 5,27 % (p<0,05) у порівнянні з контрольною групою.

Рис. 1. Динаміка росту показників швидкісних здатностей школярів протягом навчального року

Отримані експериментальним шляхом результати свідчать про те, що застосування у фізичному вихованні дітей молодших класів рухливих ігор та змагально-ігрових завдань, диференційованих за специфікою розвитку фізичних якостей і рухових можливостей, дозволяє цілеспрямовано впливати на процес зміцнення здоров'я, підвищення рівня фізичної підготовленості і поліпшення в цілому здоров'я школярів.

Висновки. Таким чином, застосування на уроках фізичної культури учнів змагально-ігрових завдань і рухливих ігор привели до позитивного достовірної динаміки розвитку фізичних якості дітей експериментальної групи, в порівнянні з контрольною. Регулярне включення в уроки фізичної культури рухливих ігор і змагально-ігрових завдань для розвитку фізичних якостей і освоєння елементів техніки за видами шкільної програми дозволило направлено розвивати і вдосконалювати фізичні якості школярів молодших класів.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у дослідженні розвитку силових здібностей за допомогою рухливих ігор дітей молодшого шкільного віку.

Список використаної літератури

1. *Непша О.В. Формування навичок здорового способу життя учнів молодших класів засобами фізичної культури / О.В. Непша, Г.П. Суханова, В.С. Ушаков // Актуальні проблеми молоді в сучасних соціально-економічних умовах: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 23 березня 2018 року. – Житомир: ПП «ДжіВіЕс», 2018. – С.90-92.*

2. *Непша О.В. Розвиток прудкості у школярів на заняттях в секції з легкої атлетики / О.В. Непша, Г.П. Суханова, В.С. Ушаков // Журнал легкої атлетики. - №2. – Харків: ХДАФК, 2018. – С.63-66.*
3. *Приймак С. До питання системи тестування фізичної підготовленості школярів / С. Приймак, Л. Кузьомко // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2006. – Т. 1. – С. 85-89.*
4. *Суханова Г.П. Особливості розвитку стрибучості у дітей шкільного віку / Г.П. Суханова, В.С. Ушаков // Перспективи, проблеми та наявні здобутки розвитку фізичної культури і спорту в Україні: матеріали II Всеукраїнської електронної конференції (Вінниця, 30 січня 2019 р.). – Вінниця: ВДПУ, 2019. – С.114-119.*
5. *Христова Т.Є. Тестування рухових здібностей школярів: курс лекцій для студентів вищ. навч. закладів спец. «Фізична культура» / Т.Є. Христова. – Мелітополь: ФОП Силаєва О.В., 2017. – 48 с.*

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК НАУКИ

Мякенька А.О., студентка 19 групи

Стадник С.О., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

У статті охарактеризовано п'ять основних шкіл управління: школа наукового управління; класична (адміністративна) школа управління; школа людських відносин; школа поведінкових наук; школа кількісного (економіко-математичного) підходу. Виявлено взаємозв'язок між історією розвитку та сучасним розвитком менеджменту.

Ключові слова: управління, менеджмент, наука, школи управління.

Вступ. Менеджмент як наука організації виробництва і як наука управління людьми викликає інтерес у широкого кола науковців та практиків. Сучасний менеджмент – особлива галузь знань і професійної підготовки керівників у різних сферах діяльності. Ефективно управляти сучасним підприємством або його підрозділами неможливо без розуміння сутності й змісту менеджменту. Як і будь-яка наука, менеджмент має свою історію, закони, закономірності, принципи, методи, функції, напрямки тощо.

Проблемі, яка нами досліджується присвячено значну кількість науково-теоретичної, навчально-методичної та довідкової літератури. Зокрема історію вчень менеджменту досліджували Л.Г. Дідковська, П.Л. Гордієнко [1]. Основи менеджменту найповніше охарактеризовано у працях таких зарубіжних: М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі [5] та вітчизняних вчених: Г.В. Косовська [3], М.М. Мартиненко [4], В.Г. Федоренко, О.М. Віденко, Є.В. Бондаренко [8], А.П. Філіна, В.П. Клочко [9] та Ф.І. Хміля [10]. Теорії і практиці менеджменту присвячені праці Р.М. Пушкаря, Н.П. Тарнавської [7], М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохіна, О.А. Стороженко [2] та іншими. Менеджмент організацій розглядався Г.В. Осовською, О.А. Осовським [6] та іншими.

Мета дослідження - дослідження історії розвитку менеджменту як науки.

Завдання дослідження - охарактеризувати сутність та принципи основних шкіл управлінської науки.

Матеріал і методи дослідження: аналіз літературних джерел; аналіз документів.

Результати дослідження та їх обговорення. У ході аналізу літературних джерел нами було з'ясовано, що існують найрізноманітніші визначення сутності поняття «менеджмент». Так, у праці відомих американських фахівців з менеджменту М. Мескона, М. Альберта, Ф. Хедоурі "Основи менеджменту" [5] подається таке його тлумачення:

"Менеджмент - це вміння досягати поставлених цілей, використовуючи працю, інтелект та мотиви поведінки інших людей. Менеджмент - функція, вид діяльності в різноманітних організаціях".

Фундаментальний Оксфордський словник англійської мови дає таке тлумачення «менеджменту»:

- 1) спосіб, манера ставлення до людей;
- 2) влада і мистецтво управління;
- 3) особливий вид уміння та адміністративні навички;
- 4) орган управління, адміністративна одиниця [10].

У зарубіжній науковій управлінській літературі поняття "управління" та "менеджмент" використовуються зазвичай як синоніми. У вітчизняних наукових джерелах з управління поняття "менеджмент" уже декілька десятиків років використовується як синонім до управління ринковою системою господарювання [4].

В історії розвитку менеджменту можна виділити п'ять основних шкіл:

- 1) школа наукового управління (1885-1920);
- 2) класична (адміністративна) школа управління (1920-1950);
- 3) школа людських відносин (1930-1950);
- 4) школа поведінкових наук (1950-дотепер);
- 5) школа кількісного (економіко-математичного) підходу (середина ХХ ст. - дотепер) [1, 8].

Розвиток школи "наукового управління", яка стала широковідомою у світі під назвою школи "наукового менеджменту", припадає на початок ХХ століття. Її засновником був американський інженер Федеріко Уінслоу Тейлор (1856-1915). Його книгу, відому на весь світ, "Принципи наукового управління", вважають початком визначення менеджменту наукою управління і самостійною сферою досліджень. Аналізуючи процес виробництва, Ф. Тейлор розвинув вчення про інтенсифікацію трудових операцій з метою підвищення продуктивності праці та збільшення обсягу виробництва. Він характеризував науковий менеджмент як процес злиття ресурсів виробництва і технології з людським потенціалом для досягнення цілей підприємства. Заслугою Ф. Тейлора було прагнення протиставити науковий підхід існуючим традиціям (коли на першому місці стояв організатор), підійти до виробничого процесу як до системи і виробити наукові основи організації та нормування праці робітника. Представниками школи наукового управління, які зробили вагомий внесок у розвиток цієї школи, крім Ф. Тейлора, були Френк та Лілія Гілбрейт [7].

«Класична (адміністративна) школа управління» базувалася на створенні універсальних принципів управління, дотримання яких, безперечно, забезпечить успіх підприємства. Першими представниками цієї школи були Г. Емерсон, А. Файоль, Г. Форд та ін.

Г. Емерсону належить розробка 12 принципів підвищення продуктивності праці, де враховані час, затрачений робітником, і його вміння, які проявляються в якості роботи. Ці принципи відомі на весь світ та не втратили свого значення і сьогодні.

Анрі Файоль присвятив ряд наукових праць адміністративному управлінню та раціоналізації адміністративної діяльності. Сутність його концепції "науки адміністрування" зводиться до управління процесами виробництва через визначення чіткої ієрархії у трудових колективах на засадах органічного поєднання повноважень і відповідальності. Новим в цій концепції було розчленування процесу управління на фази. Зокрема саме А. Файоль виділив у процесі управління таку фазу, як перспективне планування, що відіграє суттєву роль і у сучасному менеджменті. А. Файоль сформулював 14 знаменитих універсальних принципів управління підприємством, які не втратили свого значення і в сучасних умовах господарювання. Ці принципи зводяться до розподілу праці, повноважень і відповідальності, дисципліна, єдиноначальність, єдність напрямку, підпорядкованість особистих інтересів загальним, заохочення персоналу, централізація, скалярний ланцюг, порядок, справедливість, стабільність робочого місця для персоналу, ініціатива, корпоративний дух [3].

«Школа людських відносин» базувалася на розробці й застосуванні соціально-психологічних аспектів менеджменту, тобто управління трудовим колективом здійснювалося з позиції психології і людських відносин.

Основоположниками цієї школи можна назвати вчених Елтона Мейо, Вальтера Ділла Скотта, Мері Паркер Фоллетт, Абрахама Маслоу та інших.

В основу школи людських відносин були покладені досягнення психології та соціології. Американський психолог і соціолог Елтон Мейо встановив, що вплив умов праці робітників на її продуктивність менший, ніж особисті стосунки людей на виробництві, спілкування працівників між собою, їх контакти у процесі спільної діяльності. Він зробив висновок, що продуктивність праці в кінцевому підсумку вирішує зовсім не техніка, а людська психологія. На продуктивність праці, підкреслював Е. Мейо, впливають такі людські чинники, як соціальна взаємодія і групова поведінка. Ці дослідження породили соціальні аспекти менеджменту [8].

«Школа поведінкових наук» зосереджувала свою увагу, головним чином, на дослідженні різноманітних аспектів соціальної взаємодії, мотивації, комунікації в організації, організаційної структури. Засновниками школи поведінкових наук вважаються вчені: Кріс Арджирис, Дуглас Мак-Грегор, Фредерік Герцберг. Представники цієї школи виходили з того, що правильне застосування науки про поведінку працівників на робочому місці завжди буде сприяти підвищенню ефективності праці як окремого працівника, так і трудового колективу в цілому.

Вагомий внесок у розвиток школи поведінкових наук належить Дугласу Мак-Грегору. Він стверджував, що завдання менеджерів полягає в тому, щоб створити такі умови праці, в яких робітник, витрачаючи зусилля для досягнення цілей підприємства, одночасно досягає свою особисту мету. Тобто мотиви ефективної праці повинні бути однаковими як у працівників, так і у підприємства в цілому. Таким чином, метою поведінкового напрямку менеджменту було дослідження аспектів підвищення ефективності підприємства (організації) за рахунок підвищення ефективності людських ресурсів [6].

Особливість «школи кількісного (економіко-математичного) підходу» полягає у тому, що вона ґрунтувалася на широкому застосуванні математичних методів, кібернетики тощо. У кількісному підході виділяють дослідження моделей (форм відображення реальності) і операцій. Після створення моделі змінним величинам задаються кількісні значення. Появу цієї школи пов'язують з іменами Н. Вінера, А. Берга, Л. Контаровича, Р. Калмана, Д. Форстера, В. Глушкова та інші. На думку теоретиків цієї школи, головним завданням у галузі менеджменту є одержання, обробка й аналіз практичних даних та розробка й видача на цій основі рекомендацій для управлінців. Поштовхом для застосування кількісних методів в управлінні став розвиток електронно-обчислювальних машин, їх програмного забезпечення (комп'ютеризація управління) [1].

Висновки:

1. З'ясовано, що в історії розвитку менеджменту як науки можна виділити п'ять основних шкіл: наукового управління (1885-1920); класичну (адміністративну) школу управління (1920-1950); школу людських відносин (1930-1950); школу поведінкових наук (1950-дотепер); школу кількісного (економіко-математичного) підходу (середина ХХ ст. - дотепер).

2. Ми вважаємо, що знання історії та теорії менеджменту є фундаментом, на базі якого менеджер, виходячи з реальної ситуації, повинен приймати рішення, а також знати закони, закономірності, принципи, володіти методами та функціями менеджменту.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язувати з науково-методичним обґрунтуванням актуальних проблем розвитку спортивного менеджменту у реаліях сьогодення.

Список використаної літератури

1. Дідковська Л. Г., Гордієнко П. Л. *Історія вчень менеджменту: навч. посібник. Київ : Алерта, 2008. 477 с.*
2. Єрмошенко М. М., Єрохін С. А., Стороженко О. А. *Менеджмент: навчальний посібник. Київ : Національна академія управління, 2006. 658 с.*
3. Косовська Г. В. *Основи менеджменту: навч. посібник. Київ : Кондор, 2003.*
4. Мартиненко М. М. *Основи менеджменту: підручник. Київ : Каравела, 2005.*
5. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. *Основи менеджмента: 3-е издание / пер. с англ. Москва, 2004. 672 с.*
6. Осовська Г. В., Осовський О. А. *Менеджмент організацій: навч. посібник. Київ : Кондор, 2005. 860 с.*
7. Пушкар Р. М., Тарнавська Н. П. *Менеджмент: теорія та практика: підручник /2-ге вид., перероб. і доп. Тернопіль : Карт-блани, 2003. 490 с.*
8. Федоренко В. Г., Віденко О. М., Бондаренко Є. В. *Основи менеджменту: підручник. Київ : Алеута, 2007. 418 с.*
9. Філіна А. П., Клочко В. П. *Основи менеджменту. Київ, 2007. 195с.*
10. Хміль Ф. І. *Основи менеджменту: підручник. Київ : Академвидав, 2003.*

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ І СПОРТ: ГРАНІ ВЗАЄМОВПЛИВУ

Саракун Л.П., кандидат філософських наук

*Національний університет фізичного виховання і спорту України (Київ,
Україна)*

Аналізуються особливості соціальних мереж як особливого виду комунікації та виокремлюються грані взаємовпливу соціальних мереж і спорту.

Ключові слова: соціальні мережі, спорт, фізичний розвиток, соціальна комунікація.

Вступ. Однією з основних ознак розвитку сучасного суспільства є стрімкий розвиток комп'ютерних інформаційних технологій, який дає можливість людині навчатися, організовувати дозвілля, обговорювати проблеми, які турбують, знайомитися з новими друзями.

Інтернет технології заповнили як професійне, так і повсякденне життя мільйонів людей. Вони стали невід'ємною складовою діяльності та спілкування особистості у багатьох вимірах її самореалізації. Соціальні мережі набули великої популярності в усьому світі. До таких мереж залучено велику кількість людей. З кожним днем все більше і більше користувачів мережі Інтернет реєструються і починають свою активну діяльність у нових соціальних мережах.

Інтернет-технології є важливою та актуальною проблемою, оскільки здатні в значній мірі вплинути на особистість, призвести або до її деформації, або допомогти реалізуватися у соціумі. В зв'язку з цим, виокремлюється важливе дослідницьке коло питань – вивчення особливостей взаємовпливу спортивної діяльності та соціальних мереж.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що у вітчизняній та зарубіжній літературі у відповідності з викликами епохи, гостро постало питання про збереження, вдосконалення і перспективи розвитку людської тілесності у поєднанні з викликами сучасності.

Мета дослідження та завдання – розкрити грані взаємодії соціальних мереж і спорту. Виявити вплив соціальних мереж на формування інтересу до занять фізичною культурою і спортом.

Матеріали та методи. Базовим методом дослідження є метод компаративістики, також використовується феноменологічний, діалектичний, історичний методи, системний і полісистемний підходи.

Результати дослідження та їх обговорення. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології відкривають для людини надзвичайні перспективи, надають можливості доступу до різновекторної інформації, накопичення соціального досвіду, формулювання життєвих перспектив, реалізація особистісного потенціалу в найкоротші терміни. Водночас інформаційне суспільство привносить чисельні ризики і небезпеки у життя людини. В умовах колосальних обсягів інформації особистості все важче орієнтуватися у інформаційних потоках, отримувати необхідний досвід і уникати маніпулювання свідомістю та поведінкою. Означене, на нашу думку, дає невичерпний простір для досліджень, оскільки в ньому, як в особливому середовищі взаємодії, тісно співіснують різні варіанти комунікації: міжособистісна, міжгрупова, міжсоціумна, комунікація між особою і групою, між групою та суспільством, між особою та суспільством [22, с. 114].

Специфічними ознаками віртуального комунікативного простору і опосередкованої комп'ютером міжособистісної взаємодії сучасні науковці, такі як С. Бондаренко, А. Войскунський, А. Жичкина, В. Нестеров, О. Тихомиров, О. Скородумова, Дж. Салер, В. Фріндте та багато інших називають соціальність, «буттєвість», анонімність, «карнавалізація» взаємодії, емоційна насиченість, доступність, відсутність тілесності, трансформація просторових і часових координат.

Дослідниця С. Матвєєва констатує, що нині Інтернет – це простір особистого спілкування, місце побудови співтовариства. У мережі люди шукають і знаходять відкрите товариство, яке дозволяє їм отримати доступ до відсутніх форм самовираження, спілкування та розвитку. На її думку, спілкування в Інтернеті впливає на процес взаємодії культур учасників (взаємних змін, впливів, обмін духовними, науковими досягненнями) [3, с.23].

Соціальні комунікації у середовищі Інтернет є ефективними лише за умови поєднання з реальними діями суб'єктів спілкування. У випадку збалансованого поєднання сучасних Інтернет-технологій з активною соціальною діяльністю людини може бути отримано додаткові можливості реалізації особистості в різноманітних сферах людської діяльності, зокрема і в спортивній. Так, в Україні запрацювала альтернативна соціальна мережа Pysball для занять спортом та дозвілля. Концептуально вона дуже відрізняється від інших соціальних мереж («Twitter», «Фейсбук» «YouTube», «Instagram» та ін.). Pysball дозволяє знайти людей, з якими можна займатися разом спортом, забронювати спортивний зал або майданчик, піти разом на тренування в парк та спілкуватися безпосередньо, а не за допомогою Інтернет-повідомлення. Мета полягає в тому, щоб

людина витрачала якомога менше часу для відвідування соціальних сторінок, а більше спілкувалася з друзями на спортмайданчиках, у лісі чи на тенісному корті .

На платформі представлені три категорії користувачів – любителі спорту, організатори спортивних зустрічей та люди, які надають спортивні майданчики. Користувач-спортсмен може анонсувати свої вподобання щодо виду спорту та локацію, де зручно займатися. Система відслідковує всі події, які співпадають із запитом користувача. Географічних обмежень для користувачів немає, координуватися для спільного проведення заходів можуть люди із будь-якого міста. Платформа надає можливість бізнесу та власникам спортивних майданчиків розміщувати інформацію про себе [1].

Отже, соціальна комунікація в мережі Internet сьогодні є своєрідним засобом створення новітнього життєвого простору зі специфічними особливостями кіберкомунікації. Internet створює можливості часткової реалізації індивідуальних потреб особи у віртуальному просторі. Але така заміна реальних соціальних процесів їх формальними аналогами не може бути повноцінною. Соціальні комунікації у середовищі Інтернет є ефективними лише за умови поєднання з реальними діями суб'єктів спілкування. У випадку збалансованого поєднання сучасних Інтернет-технологій з активною соціальною діяльністю людини може бути отримано додаткові можливості реалізації особистості в різноманітних сферах людської діяльності.

Життя індивідів складається з повідомлень, які стають основними в соціальних мережах. Не важливо, хто є носієм повідомлення, головне – інформація, яку воно несе. Такі повідомлення, а також повідомлення з цитатами або посиланнями є підвидом монологічного мовлення, хоча спрямовані на прагнення поділитися інформацією, а отже, мають намір до перетворення на діалог або полілог за умови зацікавлення з боку інших та їх залученості шляхом коментування чи поширення [2, с. 116]. Своєрідним залученням інших до спілкування є завантаження нових світлин або заміна головної світлини профілю.

Слід зазначити, що вчені виявили, не лише негативний вплив соціальних мереж на людей, але й позитивну сторону для здоров'я. Зокрема, соціальні мережі, такі як Facebook та Instagram, пов'язали з мотивацією для занять спортом [4]. Потрапляючи під вплив свого кола спілкування, люди підлаштовуються під його поведінку. Коли користувач спостерігає за людьми, які займаються спортом у своїй стрічці, ймовірно, що він відчує потужну мотивацію робити те ж саме, щоб отримати позитивний відгук. З іншого боку, в коментарях людина може прочитати критику в свою сторону, або провести порівняння з іншими людьми не в свою користь. Таким способом науковці планують вплинути на

знижену фізичну активність молоді за допомогою соціальних мереж і нівелювати негативні ефекти останніх.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Попит на соціальні мережі росте з кожним днем, зтягуючи у свої обійми все більше людей різної вікової категорії та різних сфер діяльності. Використовуючи цей вид комунікації вони мають можливість використовувати величезну кількість інформації, розвивати своє мислення і самовдосконалюватися, як духовно, так і тілесно. Але потрібно, також, враховувати той факт, що комунікація у соціальних мережах має як позитивний, так і негативний вплив на людину. З одного боку – це дуже спрощує життя сучасної людини, але далеко не кожен розуміє ту ступінь небезпеки, яку несе в собі онлайн-спілкування. Адже, людина спілкуючись віртуально немов ховається за своїм віртуальним образом, втрачаючи здатності до самопрезентації у реальному світі.

Список використаної літератури

1. В Україні запрацювала альтернативна соціальна мережа Psyball для любителів спорту URL: <http://uacrisis.org/ua/60341-social-network-psyball>.
2. Горошко Е.И. Интернет-жанр и функционирование языка в Интернете: попытка рефлексии. Жанры речи. Саратов: Наука, 2009. Вып. 6. С. 11–127.
3. Матвеева С. А. Сайт як жанр інтернет-комунікації (на матеріалі персональних сайтів учених): дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.15 «загальне мовознавство». Луганськ, 2006. 212 с.
4. Соціальні мережі пов'язали з мотивацією для занять спортом URL: <https://cikavosti.com/sotsialni-merezhi-pov-yazali-z-motivatsiyeyu-dlya-zanyat-sportom/#hcq=VXNlMor>.

ВПЛИВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Селіванов Є. В., старший викладач

Харківський національний медичний університет (Харків, Україна)

У статті розглядається вплив фізичної культури на психологічний стан людини, його добробут і стресостійкість. Наведено данні про користь фізичних навантажень для психологічного здоров'я і гармонійного розвитку студентів.

Ключові слова: *фізична культура, психологічне здоров'я, психологічний стан, стресостійкість.*

Вступ. Заняття фізичною культурою сприяють покращенню стану здоров'я людини, серцево-судинної системи [3]. Вони зміцнюють м'язи і зв'язки, запобігають появі зайвої ваги а також є визначальним чинником розумової працездатності [2]. Однак треба розуміти, що регулярна рухова активність важлива не тільки для фізичного, а й для психологічного здоров'я людини. Вивченням цих проблем займалися такі дослідники як А. Маслоу, К. Роджерс, Р. Уенберг, Д. Гоулд та інші.

Студенти закладів вищої освіти, в більшості своїй, живуть в умовах підвищеного емоційного навантаження. Тому для них особливо важлива стресостійкість, виробити яку допомагають заняття з фізичного виховання. Вони необхідні для гармонійного розвитку особистості, психологічного благополуччя, нормальної життєдіяльності. Тому викладачам важливо вміти мотивувати студентів на ведення активного способу життя та занять фізичною культурою.

Мета і завдання дослідження. Охарактеризувати зв'язок між заняттями фізичною культурою і психологічним благополуччям студентів, використовуючи напрацювання фахівців і власні дослідження.

Матеріали і методи дослідження. В дослідженні брали участь 20 студенток. Вони були поділені на дві групи по 10 осіб. Здобувачі вищої освіти, що входили до експериментальної групи регулярно (3 рази на тиждень) займалися бігом. Для контролю навантаження і тренувань використовувались фітнес-трекер та додаток для смартфона. Представники контрольної групи продовжували вести звичайний спосіб життя. В ході дослідження були використані такі методи як аналіз і синтез, опитування, методи математичної обробки даних і узагальнення.

Результати дослідження та їх обговорення. Аналізуючи науково-методичну літературу можна зробити висновок, що психологічне здоров'я людини має велике

значення для життя, благополуччя, кар'єрного та особистісного росту. А заняття фізичною культурою завжди здійснюють благотворний вплив.

Психологічним здоров'ям називається здатність людини врівноважити себе з навколишнім світом, адекватно реагувати на зовнішні та внутрішні подразники. Від нього безпосередньо залежить психологічне благополуччя особистості, для якого, згідно А. Маслоу (1943), характерні такі риси:

- здатність адекватно сприймати себе і оточуючих;
- духовність;
- незалежність і автономність;
- креативність;
- вміння концентруватися на проблемі, а не на власній особистості;
- спонтанність;
- ідентифікація себе з людством;
- здатність будувати близькі стосунки з іншими людьми;
- цілеспрямованість тощо.

Це далеко не повний список складових психологічного здоров'я людини. К. Роджерс, наприклад, додає до нього:

- усвідомлення власних думок і почуттів;
- орієнтація на свої думки і почуття при виборі стратегії поведінки;
- відсутність використання неадекватних способів захисту від неприємних відчуттів.

Такі особливості характеру мають далеко не всі студенти. А фізична культура, яка використовується в якості одного з інструментів розвитку особистості, допомагає виробляти їх.

Регулярна рухова активність позитивно впливає на юнаків і дівчат як на фізіологічному, так і на психологічному рівні [1, 4]. Вони активізують кровообіг (в тому числі, головного мозку), підвищують здатність людини до зосередження, знімають нервову напругу. В першу чергу, це стосується аеробних навантажень, під час яких тканини насичуються киснем. Вони дарують людині відчуття легкості, радості і, як наслідок, гарний настрій.

Вперше про вплив фізичної культури на психологічне здоров'я людей заговорили близько п'ятдесяти років тому. Одне з перших досліджень, присвячених цьому питанню Morgan, Roberts, Brand, Feinerman (1970). У ньому брали участь чоловіки середнього віку, які страждають депресією і іншими порушеннями психологічного здоров'я.

Випробовувані були поділені на групи, частина з яких регулярно займалися бігом, плаванням і іншими видами спорту, а решта - вели малорухливий спосіб життя. Після 6 тижнів було встановлено, що психіка чоловіків, які займалися спортом, знаходиться в кращому стані, ніж у тих, хто не займався. Крім того, за результатами цього дослідження було виявлено, що вже після 10 хвилин активного бігу рівень бета-ендорфіну в організмі людини підвищується на 42%. А через 20 хвилин - на 110%.

Вельми цікаве дослідження було проведено також Bahrke, Morgan (1978). Вони розділили випробовуваних на три групи. Частина людей, які взяли участь в дослідженні, займалася активною ходьбою по 20 – 45 хвилин в день. Частина – регулярно медитували. Решта – насолоджувалися тихим відпочинком.

Результати даного дослідження показали, що фізичні навантаження дозволяють знизити рівень тривожності на 2 – 2,5 години і більше. Для цього достатньо 45 хвилин ходьби з інтенсивністю 70% від максимальної частоти серцевих скорочень. У той час як інші види відпочинку знижують тривожність, максимум, на 30 – 40 хвилин.

Крім того, у людей, що регулярно займаються ходьбою, нормалізується сон, підвищується стійкість до стресів, працездатність. Вони стають більш товариськими, позитивно дивляться на світ, частіше перебувають у гарному настрої.

Дослідження, спрямовані на визначення впливу фізичної культури на психологічне здоров'я людини, проводилися і пізніше. Зокрема, цим займалися Р. Уенберг, Д. Гоулд (2001). Вони оцінювали основні психологічні процеси, характерні для людини. Результати їх досліджень можна побачити в табл. 1.

Таблиця 1

Позитивний вплив фізичних навантажень на психологічний стан людей

Підвищення	Зниження
розумової активності	тривожності
упевненості	зловживання алкоголем
успішності	абсентеїзму
наполегливості	почуття ніяковості
внутрішнього контролю	почуття гніву
емоційної стабільності	депресії
пам'яті	напруженості
ефективності роботи	почуття страху
сприйнятливості	головного болю
статевого задоволення	психотичної поведінки
стресостійкості	ворожості
позитивного мислення	кількості помилок, що допускаються в роботі
відчуття благополуччя	

Виходячи з вищезазначеного ми організували власне дослідження. Після шести тижнів ми провели опитування студентів і отримали наступні результати. Всі 10 випробовуваних, що регулярно займалися бігом (три рази на тиждень, близько 30 хвилин, з ЧСС до 150 уд-хв^{-1}), відзначили у себе значне поліпшення самопочуття і настрою, зниження тривожності, зростання стресостійкості. Також 7 студенток з 10 вказали, що їм стало простіше готуватися до контрольних і зберігати спокій під час виступу на практичних заняттях. Двоє людей згадали про поліпшення сну, ще одна – про зникнення почуття пригніченості, яке вона часто відчувала раніше.

Що ж стосується 10 осіб, які були в контрольній групі, в їх житті нічого не змінилося. Рівень успішності у цих студенток виявився трохи нижче, ніж у тих, хто регулярно займалися бігом. Це ще раз свідчить про позитивний вплив помірних фізичних навантажень на працездатність людини.

Однак, як показує практика, багатьом студентам закладів вищої освіти не вистачає знань про фізичну культуру або мотивації для регулярних занять. Про це згадується в працях багатьох сучасних дослідників таких як В. І. Григор'єв (2010), Н. Л. Ільїна (2009), Є. В. Селіванов (2017) [5] тощо. Отже, перед викладачами лежить завдання фізичного виховання і формування стійкої мотивації у студентів до занять.

Висновки. Психологічне здоров'я студентів залежить від безлічі зовнішніх і внутрішніх факторів. Поліпшити його можна за допомогою регулярних занять фізичною культурою. Для цієї мети ідеально підходять навантаження аеробного характеру – в першу чергу, ходьба і біг.

Завдяки щотижневим тренуванням можливо позбутися від тривожності і перших симптомів депресії, підвищити стійкість до стресів і працездатність людини. Крім того, вони сприяють зміцненню фізичного здоров'я і соціального благополуччя. Тому дослідження впливу засобів фізичної культури на психіку людини має величезне значення для розвитку як окремої особистості, так і суспільства в цілому.

Перспективи подальших досліджень. Дослідження змін у стані здоров'я та рівня розвитку витривалості студентської молоді під впливом занять бігом в аеробному режимі.

Список використаної літератури

1. Почерніна М. Г., Селіванов Є. В. Психолого-педагогічні аспекти формування здорового способу життя студентської молоді. Інноваційні підходи до фізичного виховання і спорту студентської молоді: матеріали регіонального науково-практичного

семінару, приуроченого 65-й річниці створення кафедри фізичного виховання ТНПУ, Тернопіль, 14 жовтня 2014 р. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2014. С. 23-25.

2. Присяжнюк, С. І. Фізичне виховання як визначальний чинник розумової працездатності студентів. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. праць. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 3К (97). С. 456-460.

3. Романчук О., Підсадочна О., Мельник О. Діагностика фізичного стану студенток, які займаються фітнесом. Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення: матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (12-13 трав. 2016 р.). Львів, 2016. С. 152-156.

4. Селіванов Є. В. Фактори формування здоров'я студентів. Актуальні проблеми медико-біологічного забезпечення фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації. Збірник статей IV Міжнародної. 2018. С. 307-313.

5. Селіванов Є. В. Физическое воспитание студентов высших учебных заведений и формирование мотивации к занятиям. Педагогіка і сучасні аспекти фізичного виховання. 2017. С. 77-84.

СУЧАСНІ СПОРТИВНІ ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

Стадник С.О., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

У роботі охарактеризовано сучасні спортивні засоби масової інформації в Україні. Проаналізовано історію розвитку спортивних засобів масової інформації. З'ясовано роль ЗМІ у розвитку сфери фізичної культури та спорту. Подано комплексну характеристику подання спортивної інформації у сучасній друкованій пресі, на радіо, телебаченні та в Інтернет-мас-медіа.

Ключові слова: спорт, засоби масової інформації, преса, радіо, телебачення, Інтернет-мас-медіа.

Вступ. За останні десятиліття відбулися значні зміни, які торкнулися багатьох сфер суспільства, зокрема й сфери фізичної культури та спорту. Важливу організаційну роль у її розвитку відіграють засоби масової інформації. За попередніми даними в Україні існує понад 10 тис. періодичних видань, 35 інформ-агенств і близько 500 електронних мас-медіа. 9% друкованих ЗМІ засновано державою. За результатами опитування Української маркетингової групи, ступінь охоплення населення України різними засобами масової інформації становить: журнали – 18,9%; газети – 46,5%; радіо – 52,5%; телебачення – 93,3% [3].

Аналіз сучасної літератури свідчить про те, що науковим дослідженням діяльності мас-медіа щодо висвітлення спортивної інформації надається багато значення. Особливості висвітлення сфери фізичної культури і спорту, проблем розвитку видів спорту у сучасних засобах масової інформації розглядалися А.С. Бондар, В.С. Мамай [1], Т.А. Кропивницькою [13], О.А. Томенко [14]. Роль засобів масової інформації у процесі комерціалізації спорту проаналізовано у дослідженнях А.В. Гусєва [2]. У ході нашого дослідження було з'ясовано, що деякі аспекти висвітлення спортивної інформації у засобах масової інформації досі не розкриті. Увага авторів зосереджувалась здебільшого в контексті періодичної преси (О.В. К.орольова [11], С. Кость [12]) та телебачення (Ю.Я. Щепанський, М.Ю. Тамбовцева [15]). Проте до нині вченими комплексно, з позиції системного підходу, не досліджувались сучасні спортивні засоби масової інформації, чим і обумовлюється актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження – охарактеризувати сучасні спортивні засоби масової інформації в Україні.

Завдання дослідження: 1) проаналізувати історію розвитку спортивних засобів масової інформації; 2) здійснити комплексну характеристику подання спортивної інформації у сучасній друкованій пресі, на радіо, телебаченні та в Інтернет-мас-медіа.

Матеріал і методи дослідження: аналіз літературних джерел; аналіз документів; аналіз Інтернет-ресурсів.

Результати дослідження та їх обговорення. Систематизація та узагальнення літературних джерел за даною проблематикою дослідження дає підстави стверджувати, що спортивна преса, яка формувалася в рамках єдиного процесу розвитку журналістики, пройшла 3 етапи свого розвитку: перший (1823 рік - до другої половини 80-х рр. XIX ст.); другий (з другої половини 80-х рр. XIX ст. до 1917 року); третій (з 1921 року – до 1991 року).

Поява спорту в кінематографі та на радіо ознаменувалась з початком радянської епохи. У Радянському Союзі використання кіно для спорту надзвичайно різноманітне - від хронікальної зйомки спортивних рекордів і видатних змагань до науково-дослідних, навчальних і науково-популярних картин про фізичну культуру і спорт. До основних форм радянського фізкультурно-спортивного радіомовлення відносяться: прямий спортивний радіорепортаж, радіоперекличка, передачі ранкової гімнастики, радіогазети, радіожурнали, радіопередачі тощо.

У ході дослідження з'ясовано, що Україна – одна з перших з країн СНД та Східної Європи, у якій, починаючи з 1992 року, прийнято пакет законів про засоби масової інформації (ЗМІ), а саме: Закон України «Про інформацію» [6]; Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» [5]; Закон України «Про телебачення та радіомовлення» [10]; Закон України «Про рекламу» [9]; Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» [7]; Закон України «Про пресу та інші засоби інформації» [8].

У Законі України «Про фізичну культуру та спорт» [4] наголошується, що утвердження авторитету України у міжнародній спільноті є одним з основних завдань розвитку фізичної культури та спорту. Вагому роль у вирішенні цього завдання мають спортивні засоби масової інформації: преса, радіо, телебачення, Інтернет. У ході дослідження було виявлено роль ЗМІ у розвитку сфери фізичної культури та спорту (рис. 1.).

Рис. 1. Роль ЗМІ у розвитку сфери фізичної культури та спорту

Як показав проведений аналіз, важливе місце серед усіх мас-медіа, що висвітлюють спортивні події, займає друкована преса: газета, журнали тощо. Як відомо, спортивна інформація може з'явитися на сторінках преси в двох варіантах. До першого відносяться матеріали про спорт, які є складовим елементом у змісті видань загальної тематики й існують у них на правах розділів, смуг, вкладок, спеціальних випусків або окремих публікацій. Виявлено, що загалом більшість універсальних видань спорту приділяють до 20% загального обсягу. Наприклад, газети «Сьогодні», «День», «Теленеделя», «Український тиждень» та інші. З'ясовано, що крім громадсько-політичної преси, спорт також представлений і в інших типах видань. Зокрема, публікації на спортивну тематику можна зустріти в діловій пресі (діловий портал «Дело»), в молодіжних виданнях, в чоловічих і жіночих глянцевиx журналах («Добрыe советы», «Твоє здоров'є» тощо).

Другим варіантом подання спортивної інформації служить власне спеціалізована спортивна преса. До найпопулярніших видань в Україні, як показав проведений аналіз, відносяться журнали: «Железний мир», «Теннісний клуб», «Футбол» та інші, газети: «Спорт-експрес в Україні», «Спорт-арена», «Український футбол» та інші.

У ході нашого дослідження було визначено, що в Україні найпопулярнішими є музичні радіостанції (Kiss FM, Ретро FM, Еуропа Plus і т. ін.), на яких контент спортивної спрямованості представлений здебільшого у вигляді інформаційних повідомлень, поданих у блоках новин. Перше в Україні радіо спортивного формату – це «radiosport.ua». На

сьогоднішній день - це єдине радіо в Україні, що має чітко виражену спортивну тематику і концепцію. Щодо радіопередач на спортивну тематику, то варто виділити передачу «Планета спорту», що виходить на «Українське радіо».

Основним для значної частини української аудиторії засобом задоволення інформаційних потреб, організації дозвілля є телебачення. На українському телебаченні найпопулярнішими спортивними шоу є «Про футбол» каналу «2+2» та «Великий футбол» каналу «ТРК Україна», з'явилися також і спеціалізовані канали – «Футбол-1» і «Футбол-2», які пропонують не тільки трансляції, але й якісний навколофутбольний контент. Щодо інших спортивних каналів, то можна також згадати «X-Sport». Це український супутниковий спортивний канал, орієнтований на показ у першу чергу хокею та інших видів спорту.

У ході нашого дослідження було з'ясовано, що тема спорту в мережі Інтернет представлена досить різнобічно. У ході аналізу ми дійшли висновку, що усі сайти можна умовно розділити на дві групи. У першу групу ми включаємо спортивні сайти, де представлена вузькоспеціалізована спортивна (офіційна і неофіційна) інформація. Серед них:

✓ сайти офіційних організацій (наприклад, сайт «Kharkiv Sport City» Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради - <http://sportevents.kharkiv.ua>);

✓ сайти, присвячені тому чи іншому виду спорту (наприклад, «Волейбол в Україні» - <http://volleyball.in.ua>);

✓ сайти, що є сторінками фан-клубів та вболівальників (наприклад ФК «Динамо Київ» - <http://www.fcdynamo.kiev.ua/>) та інші.

До другої групи належать сайти, пов'язані зі спортивною інтернет-журналістикою. До них відносяться:

✓ спортивні портали (наприклад, портал «Овертайм» - <http://www.overtime.kharkov.ua>);

✓ сайти спортивних інформаційних агентств (наприклад, Інформаційне агентство «Дзюдо України» - <http://www.judoinfo.kiev.ua/>);

✓ сайти спортивних інтернет-ЗМІ (наприклад, «Спорт.ua» – інформаційно-аналітичне видання – <http://sport.ua/>) та інші.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, нами було розроблено практичні рекомендації:

- ✓ враховуючи кризу, яку зараз переживає друкована преса взагалі і спортивна зокрема, в першу чергу пов'язану з проникненням нових медіа в усі сфери життя, необхідно керівництву спортивних газет та журналів шукати нові формати (насамперед, таблоїдний) та можливості ставати прибутковими;
- ✓ з метою розвитку спортивної періодики розвивати регіональний ринок, який освоєний в набагато меншій мірі, ніж столичний та у великих містах нашої країни;
- ✓ необхідно на державному рівні розробити чітку конкурентну стратегію розвитку спортивних ЗМІ, що дозволить перетворити колишні загрози у вигідні можливості, а слабкі сторони діяльності у сильні сторони;
- ✓ керівництву спортивних ЗМІ застосовувати маркетинговий інструментарій з метою відстеження по-перше, побажань та інтересів аудиторії, а, по-друге, для визначення протидії конкурентів;
- ✓ постійно підвищувати рівень фахової підготовки спортивних журналістів, враховуючи зарубіжний досвід.

Висновки

1. Проведене дослідження історії розвитку спортивних засобів масової інформації свідчить, що першою з'явилася друкована преса ще у 20-ті роки XIX століття, яка мала велике значення в популяризації спорту. Поява інформації про фізичну культуру та спорт на радіо та телебаченні припадає на середину 20 -х років XX століття.

2. З'ясовано, що в Україні напрацьовано нормативно-правову базу про ЗМІ, зокрема створено правове поле у цій сфері. У результаті аналізу сучасної спортивної періодики виявлено, що міцні конкурентні позиції мають видання, які пропонують якісну аналітику, а також глянцева і таблоїдні видання. Резервом для розвитку спортивної преси є регіональний ринок, який залишається слабо освоєним. Визначено, що в Україні на сьогоднішній день існує єдине радіо, що має чітко виражену спортивну тематику і концепцію. Бракує на сучасному радіопросторі програм на спортивну тематику.

У ході дослідження визначено, що сьогодні найпопулярнішими та основними джерелами спортивної інформації є Інтернет-мережа та телебачення. Загалом на телебаченні у достатній мірі представлено спортивні канали та передачі, а також трансляції, серед яких переважає футбол, потім – хокей, баскетбол, теніс та інші види спорту. З'ясовано, що у наш час лідерські позиції серед спортивних засобів масової інформації займає Інтернет завдяки новим гаджетам і цифровим форматам. Розроблено практичні рекомендації для удосконалення організації діяльності спортивних засобів масової інформації.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язувати з визначенням організаційних умов діяльності спортивних засобів масової інформації в Україні та шляхів її подальшого удосконалення.

Список використаної літератури

1. Бондар А. С., Мамай В. С. Особливості висвітлення фізичної культури і спорту в інтернет ресурсах. Збірник наукових праць Харківської державної академії фізичної культури. 2016. №3. С. 75-78.
2. Гусєв А. В. Спорт і медіа в масовому суспільстві: проблеми взаємодії. Держава та регіони. Серія Соціальні комунікації. 2015. № 2 (22). С. 81 – 85.
3. Державний комітет телебачення і радіомовлення України: веб-сайт URL: http://comin.kmi.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=79677 (Дата зверення 26.01.2019).
4. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» та інших законодавчих актів України» : Закон України від 17 лист. 2009 р. № 1724-VI. Офіційний вісник України. 2009. № 97. С. 30 – 52.
5. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» : Закон України від 04.11.2018 р. № 2581-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12> (дата зверення 20.01.2019).
6. Закон України «Про інформацію» : Закон України від 02.10.92 р. № 2658-XII (2658-12). Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. № 48. С. 650.
7. Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» : Закон України від 01.01.2019 р. № 917-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/539/97-%D0%B2%D1%80> (дата зверення 12.02.2019).
8. Закон України «Про пресу та інші засоби інформації» : Закон України від 11.01.1990 р. № 1236-V. Відомості Верховної Ради (ВВР). 1990. № 26. С. 492.
9. Закон України «Про рекламу» : Закон України від 26.07.2018 р. № 2484-VIII. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80> (дата зверення 5.03.2019).
10. Закон України «Про телебачення та радіомовлення» : Закон України від 04.11.2018 р. № 2581-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12> (дата зверення 23.02.2019).

11. *Корольова О. В. Спортивні журнали незалежної України: сучасний стан, тенденції розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.01. Київ, 2013. 17 с.*
12. *Кость С. Історія української журналістики (західноукраїнська преса преса першої половини ХХ ст.: структура, проблематика. Книга перша). Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 264 с.*
13. *Кропивницькая Т. А. Роль средств массовой информации в популяризации спортивных единоборств в Украине. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2008. №9. С. 79-83.*
14. *Томенко О.А. Особливості висвітлення проблем розвитку неолімпійських видів спорту у вітчизняних засобах масової інформації. Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту: матеріали ІІІ регіональної науково-практичної конференції за участю міжнародних спеціалістів, 6 – 8 травня 2015 р. Харків : ХДАФК, 2015. С. 157 – 162.*
15. *Щепанський Ю. Я., Тамбовцева М. Ю. Історія становлення спортивної журналістики в Україні. Обрії друкарства. 2014. № 1(3). С. 210-219.*

**ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ**

**ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН У
СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ**

Попов О.Є., доктор економічних наук, професор

Петренко І.В., кандидат наук з фізичного виховання та спорту

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

У процесі розвитку сфери фізичної культури та спорту стає актуальним питання інвестування держави в здоровий спосіб життя, що зумовлює необхідність розвитку партнерських відносин для залучення інвестицій, що зі свого боку сприяє забезпеченню економічного росту та підвищенню конкурентоспроможності сфери фізичної культури та спорту.

Ключові слова: партнерські відносини, державна політика, державне регулювання.

Вступ. Процес європейської інтеграції України ставить низку актуальних проблем, вирішення яких можливо на основі забезпечення стійкого розвитку національної економіки, досягнення збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів, підвищення конкурентоспроможності сфер економіки, що зі свого боку, зумовлює необхідність реалізації реформ в ключових секторах економіки, а також відповідного удосконалення державної та регіональної політики у цій сфері тощо. Наявність суттєвих обмежень ресурсного характеру, яке притаманне сучасним умовам реформування України, негативно впливає на динаміку трансформаційних змін в країні, отже вимагає створення механізму консолідації зусиль державного, приватного та некомерційних секторів, що передусім зумовлює необхідність формування інституціонального середовища реалізації партнерських відносин. Важливою складовою такого механізму (як свідчить поширена в економічно розвинутих країнах практика залучення представників різних секторів національного господарства до вирішення соціально-економічних завдань) є розбудова належного інституціонального середовища реалізації такого роду партнерських відносин. При цьому слід враховувати, що інституціональне забезпечення партнерських відносин визначається особливостями, зумовленими національною специфікою та генезисом розвитку інституціонального середовища.

Метою дослідження є аналіз формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту завдяки реалізації партнерських відносин.

Реалізація поставленої мети дослідження зумовила необхідність вирішення таких

завдань: визначити сутність понять «державна політика» та «державна політика у сфері фізичної культури та спорту»; проаналізувати характер взаємодії між учасниками партнерських відносин з метою визначення рівня державного регулювання; проаналізувати напрямки державного регулювання партнерських відносин у сфері фізичної культури та спорту.

Матеріал та методи дослідження. Питання створення ефективного механізму державного регулювання мають значний вплив на підвищення ролі фізичної культури у суспільному житті. На сьогодні це питання залишається недостатньо децентралізованим порівняно з загальноєвропейськими тенденціями децентралізації управління, що зумовлює актуальність досліджень. Обґрунтованість отриманих результатів забезпечено використанням таких **наукових методів** як: аналіз та синтез – при визначенні характеру взаємодії між учасниками партнерських відносин з метою визначення рівня державного регулювання; системно-структурний аналіз – при визначенні сутності понять «державна політика» та «державна політика у сфері фізичної культури та спорту».

Результати дослідження та їх обговорення. Державна політика повинна відповідати напрямам, стратегії розвитку країни завдяки сукупності цілей, державно-управлінських дій, рішень тощо, таким чином, вона реалізує потреби, інтереси суспільства. При формуванні державної політики важливим є визначення суб'єктів, об'єктів управління, їх цінностей, інструментів реалізації політики, ресурсів, способів управління, способу моніторингу результатів.

Проаналізувавши підходи авторів [1-5] до визначення сутності державної політики у сфері фізичної культури та спорту можна зробити висновок, що автори розглядають її як структурний елемент суспільного розвитку. Це пов'язано, насамперед, із завданнями, які вона реалізує, а саме формування певного погляду суспільства на роль держави завдяки не стільки активного суб'єкта, як об'єкта політики, що призводить до уніфікації культурних інститутів, нівелювання, збіднення й навіть зникнення цілих пластів і напрямів української культури. Сучасні науковці державну політику у сфері фізичної культури та спорту визначають як політику держави, політичних партій, громад, об'єднань і рухів у сфері науки, освіти, літератури й мистецтва, діяльності культурно-освітніх та релігійних установ, засобів масової інформації, організації дозвілля.

Таким чином, проаналізувавши підходи авторів до визначення сутності поняття державної політики у сфері фізичної культури та спорту, можна визначити, що вона полягає в організованій та цілеспрямованій діяльності державних органів влади, яка спрямована на створення сприятливих умов національно-культурного розвитку,

задоволення інтелектуальних і духовних потреб людини в процесі державного регулювання. У процесі розвитку сфери вона стає активним учасником соціально-економічних процесів, що вимагає певних зусиль з боку держави, першочергово, інвестування держави у сферу фізичної культури та спорту.

Одними із основних факторів, що зумовлюють необхідність трансформаційних процесів в економіці, є обмеження фінансових ресурсів; зростаючі вимоги суспільства щодо якості громадських послуг, формування інфраструктури в цілому тощо. Проблеми фінансування культури за допомогою державно-приватного партнерства актуалізуються в сучасних умовах у зв'язку з тим, що його розвиток у сфері фізичної культури та спорту пов'язаний зі створенням сприятливих інституційних умов для інвестиційних вкладень у відтворення висококонкурентного людського капіталу, використання якого забезпечить інноваційний розвиток суспільства.

Реалізація партнерських відносин між установою сфери фізичної культури та спорту та підприємницькими колами є одним із механізмів інвестиційної політики в соціально-культурну сферу, що зумовлює актуальність розвитку механізму участі некомерційного сектора на ринку державних послуг та сприяє консолідації фінансового, організаційного та управлінського потенціалу приватного та державного секторів економіки на пріоритетних напрямках. Розвиток партнерських відносин можливий завдяки створенню умов для взаємодії органів влади та суб'єктів господарювання з метою розвитку сфери фізичної культури та спорту, формування та розвитку нових форм бізнесу, що засновані на міжгалузевих та міжрегіональних зв'язках. Регулювання цього процесу полягає у формуванні оптимальної державної політики для забезпечення економічного росту та підвищення конкурентоспроможності сфери фізичної культури та спорту.

З метою уникнення реалізації реформ заради реформ важливим є процес визначення інтересів кожного із суб'єктів взаємодії для ідентифікації проблеми, тобто можливих перешкод в процесі реалізації державної політики. Для цього раціонально на стадії оцінки потреб проаналізувати інтереси суб'єктів управління.

Загальна мета державної політики у сфері фізичної культури та спорту реалізується через напрями, які відповідають інтересам суб'єктів взаємодії та полягають у концентрації ресурсів, потенціалу секторів економіки для забезпечення інтенсивного довгострокового соціально-економічного росту, формування та реалізації інвестиційного потенціалу національної економіки.

Напрямок розвитку сфери фізичної культури та спорту й інфраструктури національної економіки полягає в реалізації таких завдань, як залучення коштів

приватного сектору з метою розвитку сфери фізичної культури та спорту й реалізації проектів, підвищення ефективності державної підтримки. При цьому важливо враховувати, що підвищення інтеграції національної економіки у світову економіку та створення сприятливого інвестиційного клімату для іноземного інвестування полягає в формуванні сприятливих умов для залучення іноземних інвесторів, міжнародних організацій.

Аналізуючи сучасні тенденції реформ державного управління можна визначити основні вимоги в сфері партнерства органів влади та суб'єктів господарювання щодо побудови сучасної системи державного управління: сформувати напрям державної політики щодо співпраці державних органів та приватного сектора; визначення переліку проектів державно-приватного партнерства, які сприяють досягненню стратегічних цілей країни; затвердити положення, які б передбачали надання державою гарантій щодо покриття ризиків представників приватного сектору; узгодити діяльності інституцій, які координують залучення представників приватного сектору; впровадити сучасні методики, інструменти, що сприяють підвищенню ефективності державного управління; впровадити сучасні механізми моніторингу та контролю; розробити механізм реалізації інноваційних форм взаємодії органів влади та суб'єктів господарювання; перейти від поодиноких концесійних проектів до міжгалузевої співпраці.

Визначивши інтереси учасників, сформувавши мету політики та напрями її реалізації, стає можливим визначити управлінські заходи, рішення, дії, які реалізуються за допомогою інструментів (нормативно-правова основа державно-управлінських дій). Політичні інструменти можуть класифікуватися, виходячи з рівня залучення державних органів влади в процесі їх реалізації та ступеня їх обов'язковості. Сукупність таких документів складає програму дій державного сектору, результати якої можуть відрізнитись від очікуваних рішень. В процесі формування та реалізації державної політики, яка реалізується завдяки стратегічним, цільовим програмам та іншим нормативно-правовим документам, важливим є відповідність її цілей отриманим результатам, що зумовлює необхідність постійного моніторингу за досягненням відповідності між метою та результатами реалізації даного проекту.

Висновки. У сучасних умовах одним із способів вирішення складних соціально-економічних проблем є взаємодія органів влади та суб'єктів господарювання з урахуванням інтересів суспільства, що зумовлює необхідність використання нових ефективних моделей та форм їх взаємодії, альтернативних прямому регулюванню. Однією з ефективних форм є система партнерських відносин між органами державної влади та

суб'єктами господарювання. На сьогодні процес партнерства органів державної влади та суб'єктів господарювання виходить за рамки патерналізму з боку держави, ефективність взаємодії державних органів влади та суб'єктів господарювання в сучасних умовах безпосередньо пов'язано з функціонуванням бізнесу та удосконаленням процесу державного регулювання економіки. Враховуючи особливості сфери фізичної культури та спорту, процес реалізації партнерських відносин можна визначити як систему довгострокових фінансово-економічних відносин між державними органами та суб'єктами господарювання з реалізації проектів завдяки об'єднанню ресурсів, розподілу доходів і вигод, витрат і ризиків.

Перспективи подальших досліджень. Аналіз умов виникнення ризиків у процесі реалізації партнерських відносин, виявлення їх природи та розробка на цій основі ефективних методів оцінки та механізмів управління відповідними процесами є основою для подальших досліджень в напрямку формування державної політики в сфері партнерських відносин сфери фізичної культури та спорту.

Список використаної літератури

1. Клейнер Б. Г. *Эволюция институциональных систем*. Москва : Наука, 2004. 240 с.
2. Атаманчук Г. В. *Теория государственного управления*. Москва : Омега, 2010. 525 с.
3. Коротич О. *Механізм державного управління: проблеми теорії та практичної побудови*. Вісник НАДУ. Київ, 2006. № 3. С. 79–84.
4. Гогвуд Б., Ган Л. *Аналіз політики для реального світу / пер. з англ. А. Олійник*. Київ : Основи, 2004. 396 с.
5. Андріяш В. І. *Державна політика: концептуальні аспекти визначення Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_9_6.

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Слободчук М.С., кандидат економічних наук, доцент

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

Дослідження інтеграційних зв'язків фізичної культури і спорту /ФКС/ з одного боку і підприємницького руху з іншого, вимагає уваги з боку фахівців різних галузей економіки. Автор розглядає спортивний бізнес як соціально значущий і перспективний напрямок в економіці України.

***Ключові слова:** ринок фізичної культури і спорту, соціальне підприємництво, підприємницька активність, сфера спортивних послуг, комерційні можливості спортивної організації.*

Вступ. Розвиток підприємницького руху, як більш ефективної форми господарювання, охоплює всі галузі суспільного виробництва, в тому числі активно впроваджується в сферу фізичної культури і спорту. Сучасний розвиток ринкової економіки в Україні супроводжується нестабільністю розвитку, продовженням кризи, інфляцією, зниженням прибутковості населення, що позначається на зниженні державного фінансування фізичної культури і спорту. Тому, недостатність державного фінансування може бути заповнено за рахунок надання послуг з фізичного розвитку населення з боку комерційного сегмента галузі. Дослідженню розвитку підприємницької діяльності в сфері ФКС приділяють увагу такі автори, як Кузьменко О.О. [1], Жолдак В.І., Лукащук В. [2], Попов О.В. [3], Стадник С.О. [4] та ін.

Господарська діяльність здійснюється під впливом реформ, що відбивається на можливостях ведення бізнесу і на здатності підприємницької спільноти вивчити і пристосуватися до нових ринкових умов. Це вимагає продовження дослідницької роботи з боку вчених зі зміни, вдосконалення та визначення ефективних шляхів ведення бізнесу.

Мета дослідження і завдання дослідження: виявлення проблем і визначення шляхів подальшого розвитку підприємництва в сфері фізичної культури і спорту.

Матеріал і методи дослідження. Вивчено та проаналізовано постанови уряду України, документи, наукові статті та інші наукові джерела, присвячені дослідженню підприємницької діяльності, що стосуються як будь-якій галузі суспільного виробництва, так і розвитку бізнесу в сфері фізичної культури і спорту.

Результати дослідження та їх обговорення. Задоволення спортивно-оздоровчих потреб людей направлено на розвиток фізичних можливостей людини з підтримки

нормальної життєдіяльності, формування здорового способу життя і збільшення її тривалості. Кількість населення, яка регулярно займається фізичною культурою і спортом в Україні становить 13%, в Німеччині 60%, США 43%, що свідчить про суттєве відставання нашої країни від розвинених країн [4]. Споживачі послуг фізичної культури і спорту діляться на наступні групи: професійні спортсмени; спортсмени любителі; люди, які підтримують нормальні фізичні можливості, що відповідають своєму віку.

Розвиток ринкової економіки сприяє посиленню підприємницької діяльності в усіх галузях економіки, в тому числі в галузі фізичної культури і спорту.

Підприємництво є прояв ініціативної діяльності, спрямованої на виробництво товарів і послуг, призначених для задоволення потреб людей з метою отримання доходу. Воно будується на ініціативно-інноваційному способі господарювання, заснованому на вмінні виявляти нові ідеї та втілювати їх в прибуткові проекти. Тому необхідно готувати фахівців в галузі фізкультури і спорту, які не тільки вміють тренувати, але і виявляти, розвивати і просувати на ринку спортивних послуг нові сегменти попиту на продукт фізичної культури і спорту. Сьогодні близько 30% спортивних послуг виявляється комерційними організаціями і їх частка на цьому ринку в подальшому буде збільшуватися. Комерціалізація фізкультурно-спортивної діяльності буде розширювати свої межі в міру зростання прибутковості тих чи інших послуг. Власний ріст прибутку обмежений фактичним реально можливим обсягом споживання, тому підприємцю необхідно шукати і залучати додаткових споживачів за рахунок продажу прав на телевізійну трансляцію спортивних змагань, розміщення реклами, спонсорства та ін.

Підприємницька діяльність у сфері фізичної культури і спорту багатогранна і спирається на різні галузі знань. Це обумовлено різноплановою діяльністю працівників, зайнятих в цій важливій сфері послуг. Стійке положення на ринку спортивних послуг ґрунтується на вмінні підприємця працювати з людьми не як з масою, а знаходити індивідуальний підхід до кожного споживача. Самостійність, відповідальність, ініціативність та інноваційність підприємницької діяльності вимагає від бізнесмена значного розширення і поглиблення знань в багатьох сферах, в поєднанні з практичним досвідом і талантом управлінської діяльності. Сучасний підприємець - це людина, яка оволоділа багатьма методиками тренувального процесу, що володіє знаннями економіки, психології, управління персоналом, лідерськими, організаторськими здібностями і ін. Підприємницькою діяльністю можуть зайнятися найбільш талановиті працівники на основі об'єктивної усвідомленості власних здібностей. Успішність підприємницької діяльності залежить від можливості вивчення та оцінки конкурентного середовища.

Вивчення і аналіз конкурентів необхідно починати зі зміни споживчих переваг і тих ринкових можливостей, які відкриваються на цій основі: оцінки можливих дій конкурентів; розробки цілей і завдань; виявлення сильних та слабких сторін, як конкурентів, так і власних підприємницьких можливостей господарської діяльності; розробка перспективного і поточного плану дій.

Значущість такої оцінки виявляється у визначенні ступеня конкурентної стійкості комерційної організації, можливості по встановленню динаміки цін, виявленню конкурентних переваг або погроз на ринку.

Важливим напрямком підприємницьких дій є якість пропонованих послуг. Воно має велике значення в зв'язку зі зростаючими вимогами споживачів. Якість послуги визначається сукупністю корисних властивостей, що призводять до розвитку фізкультурно-спортивних можливостей людського організму. Рівень якості послуги необхідно вивчати на основі опитування і відгуків клієнтів. Підвищення якості послуг, що надаються слід здійснювати за рахунок змін і вдосконалення своєї діяльності, перенавчання та підвищення кваліфікації персоналу. Соціальні послуги фізичної культури і спорту відносяться до загальної сфери послуг і мають як загальні риси, так і певні особливості. Ці послуги здійснюються при одночасному їх наданні та споживанні. Надання послуги відбувається на основі особистого контакту особи яка надає послугу і особи, що споживає її. Виробник послуги повинен вивчати і враховувати персональні здібності, фізичні можливості і бажання споживача, так як вони здійснюються у взаємозалежних індивідуально-особистісних умовах. Підприємець, пізнаючи індивідуальні запити споживача, розширює різноманітність, якість і сервісне забезпечення послуг, які надаються. Такі персоналізовані вимоги споживача підсилюють ризиковий характер підприємницької діяльності в сфері фізичної культури і спорту. Однак мінливий попит до сервісу, якості та різноманітності послуг необхідно вивчати і враховувати у своїй діяльності для виявлення і визначення нового споживчого сегмента на ринку ФКС і розробці заходів щодо його розвитку, щоб не втратити споживача і виграти в конкурентній боротьбі. Задоволення спортивних і фізкультурно-оздоровчих потреб людини невіддільне від духовно - інтелектуальних його можливостей, орієнтованих на високий рівень фізичної підготовленості і ведення здорового способу життя. Ці послуги мають додаткові особливості, які розширюють і підвищують не тільки фізичний рівень підготовленості індивіда, але і зміцнюють духовні та вольові якості особистості, що розвиває видовищність сприйняття змагань, виховує патріотичні почуття і гордість за успіхи національного спорту. Тому фізкультурно-спортивні послуги є наймасовішою

послугою, які сприяють фізичному, духовному, інтелектуальному, моральному вдосконаленню людини.

Однак підприємницька діяльність в галузі фізичної культури і спорту знаходиться на недостатньому рівні свого розвитку. Це обумовлено низьким рівнем доходів населення, безробіттям, бідністю, соціально невлаштованістю, нерозвиненістю інфраструктури фізичної культури, недостатнім бюджетним фінансуванням і ін. Видатки місцевих бюджетів на фізичну культуру і спорт в Україні складають близько 0,5%, а в розвинених країнах місцеві адміністрації та муніципалітети витрачають близько 3% своїх бюджетів. Перехід галузі фізичної культури і спорту до ринкових умов господарювання призвело до необхідності визначення її комерційних можливостей. Вони обмежені рівнем прибутковості послуг, розміром необхідних інвестицій і часом їх окупності та ін. Не всі фізкультурно-спортивні об'єкти можуть бути приватизовані і залишаються державною власністю. Це обумовлено великими витратами по їх обслуговуванню і експлуатації. Недостатнє державне фінансування галузі фізичної культури і спорту та ринкові умови господарювання створили умови для бюджетних спортивних організацій співпрацювати з підприємцями на платній основі, що сприяє розвитку підприємництва. Деякі частини об'єктів передаються в оренду з метою отримання позабюджетних доходів.

У сучасних умовах сформувалася спортивна індустрія, яка включає в себе виробництво, сферу послуг, соціально-економічні відносини між людьми, які здійснюють підприємницьку діяльність у сфері фізичної культури і спорту. Суб'єктами підприємницької діяльності можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Підприємницька діяльність у сфері фізичної культури і спорту в усьому світі стала розвиватися більш динамічно. Спортивний рух охоплює значні маси населення, які активно займаються фізичною культурою. Завдяки засобам масової інформації: газет, телебачення, Інтернету, зросла кількість глядачів і уболівальників на стадіонах, як безпосередньо присутніх, так і тих, що співпереживають за спортивними змаганнями. Спорт став всенародним надбанням. Масове підвищення попиту на спортивні товари та послуги призвело до активізації підприємницької діяльності в цій галузі. Підвищення рівня життя та доходів населення сприяє збільшенню попиту на спортивні товари та послуги, а зниження доходів стримує розвиток спортивного бізнесу як на регіональному, так і на рівні країни.

Підприємницька діяльність зумовлена певним середовищем, в якій вона здійснюється і включає в себе соціально-економічні, правові, політичні умови та можливості ведення бізнесу. У ній можна виділити як зовнішню, так і внутрішню її

частини. Зовнішнє середовище являє собою систему регулювання підприємницької діяльності, що не залежить від суб'єктивної діяльності фізичних та юридичних осіб, що включає в себе органи державної влади, законодавчо-правове поле, податкову систему, конкурентне середовище, соціально-природні фактори, національні традиції та ін. Як показує практика, держава не в повній мірі створює умови для розвитку бізнесу. Понад 75% опитаних респондентів вважають, що держава заважає розвитку бізнесу. І тільки 7% впевнені, що органи влади сприяють його розвитку, а 14% вважають, що влада не втручається у підприємницьку діяльність [5].

Внутрішнє середовище зумовлено суб'єктивними діями самих підприємців і включає цілі, завдання, можливості надання, як нових, так і традиційних послуг для споживача. Розвиток ринку спортивних послуг здійснюється в умовах конкурентної боротьби, яка утворює конкурентне середовище і може бути більш-менш напруженою. Ступінь напруженості конкурентного середовища показує рівень активності підприємницької діяльності в тому чи іншому вигляді спортивних послуг. Конкуренція позитивно впливає на господарську діяльність, стимулюючи підприємницькі ініціативи з пошуку новацій, розробці та впровадженню нових методик і технологій в тренувальний процес. Розвиток конкурентної напруженості сприяє зростанню ефективності діяльності як виробників спортивних товарів і послуг, так і їх споживачів. Тому конкуренція стимулює формування стійкості конкурентної позиції тієї чи іншої організації ринку фізичної культури і спорту. Організація з нестійкою конкурентною позицією має низький, нульовий або негативний рівень ефективності своєї діяльності. В результаті чого вона вибуває з ринку, залишаючи місце для успішних підприємців. Це об'єктивний процес прогресивного розвитку підприємницького руху, як в спорті, так і на ринку послуг - перемагає найсильніший.

На успішність підприємницької діяльності впливає соціально-психологічний клімат спортивної організації. Його формування залежить від знань психології, персональних можливостей характеру і взаємовідносин працівників, аналізу необхідної інформації, потреб та інтересів людей. Важливе значення для мотиваційної активності трудової діяльності має моральне і матеріальне заохочення. Тому, ефективність підприємницької успішності залежить від правильного і своєчасного поєднання соціально-психологічних і економічних стимулів. Результативність підприємницької діяльності в сфері фізичної культури і спорту залежить від об'єктивно проведеного фінансового аналізу, який дає оцінку економічного стану об'єкту, доцільність і ступінь ризику інвестицій. На основі проведеного аналізу необхідно розробити бізнес-план, який

починається з оцінки своїх можливостей і виявлення сильних і слабких сторін комерційної організації. Такий план створює підприємцю визначеність перспективного розвитку, що знижує ризики прийнятих рішень. В умовах ринкової економіки відбуваються швидкі зміни умов ведення бізнесу. Тому, бізнес-план покликаний допомогти підприємцю у вирішенні наступних завдань:

- вибрати напрямки діяльності та ринки збуту товарів і послуг;
- зіставити витрати з ціною реалізації і виявити прибутковість бізнес - проекту;
- порівняти матеріальні і фінансові можливості з метою проекту;
- прорахувати ризики і передбачити шляхи їх мінімізації;
- виявити і розвинути нові сегменти ринку.

Рівень розвитку підприємництва в ФКС має суттєвий вплив на формування здорового способу життя, якість життя, спортивний успіх і ін.

Висновки. Дослідження вказують на існування проблем, які стримують розвиток бізнесу в сфері фізичної культури і спорту. До них слід віднести: недостатньо розроблену нормативно-правову базу, високий ступінь інвестиційного ризику, слабку розвиненість інфраструктури спорту, низький рівень доходів населення і попиту на послуги фізичної культури і спорту, відсутність підготовки професійних кадрів для ведення бізнесу в сфері ФКС. Тому необхідно активізувати підприємницьку діяльність в сфері фізичної культури і спорту, для чого почати підготовку професійних підприємницьких кадрів в галузі фізичної культури і спорту у відповідних вузах. Новий уряд України має інтенсифікувати реформаторські функції по формуванню довірливих відносин між державою і підприємницькою спільнотою.

Перспективи подальших досліджень. Подальше дослідження підприємницької діяльності в сфері фізичної культури і спорту необхідно направити на зміну його зовнішнього середовища, яка знаходиться в постійному еволюційному розвитку, що позначається на умовах і результатах ведення бізнесу.

Список використаної літератури

1. Кузьменко О.О. Реалізація державної програми у сфері фізичної культури і спорту. Науковий вісник молодих вчених. 2010. Вип. 1 (1). С. 225-229
2. Лукашук В.І. Особливості підприємницької діяльності у сфері спорту. Харків. ХНУ ім. В.Н. Каразіна 2012. С.43-45.

3. Попов О.В. Комплексний маркетинг сфери фізичної культури і спорту в умовах європейської інтеграції регіонального центру. Слобожанський науково-спортивний вісник : [наук.- теорет. журн.] – Харків : ХДАФК, 2015. -№3(47). – С. 88-91 .

4. Стадник С.О. Основні показники ресурсного забезпечення діяльності у сфері фізичної культури і спорту в Україні: матеріали XII Міжнародної конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» 17-18 травня 2018 р. Київ: НУФВСУ. – С.45.

5. https://lb.ua/blog/galina_kheilo/423733_maliy_biznes_krizis_rosta.html

**АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГУ
ФІТНЕС-КЛУБУ «МАЛІБУ»**

Лебединський І.С., студент магістратури кафедри менеджменту фізичної культури

Петренко І.В., кандидат наук з фізичного виховання та спорту

Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)

У статті розкрито особливості використання елементів комплексу маркетингу в організаційно-управлінській діяльності фітнес-клубу «Малібу». Наведено зміст розробленої маркетингової стратегії ТР фітнес-клуб «Малібу».

Ключові слова: маркетинг, стратегія маркетингу, маркетинговий інструментарій, фітнес-клуб.

Вступ. Становлення ринку фітнес-послуг в Україні почалося наприкінці 90-х років минулого сторіччя. Тоді економічна ситуація в країні призвела до виникнення фізкультурно-спортивних організацій нового типу. Вони почали називалися фітнес-клуби (центри) і стали відрізнятися від існуючих тренажерних залів, насамперед великими розмірами. Від діючих з радянських часів спорткомплексів їх також відрізняла якість і кількість наданих основних і додаткових фітнес-послуг, спеціально відібраний і навчений персонал. Ринок послуг фітнес-клубів України є дуже перспективним [4, 6].

Мета дослідження – проаналізувати використання елементів комплексу маркетингу в організаційно-управлінській діяльності фітнес-клубу «Малібу».

Матеріал і методи дослідження: аналіз літературних джерел; аналіз документів; аналіз Інтернет-ресурсів; анкетування; організаційне моделювання; методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Дослідження та аналіз у даній роботі проводиться на прикладі фітнес-клубу «Малібу», що розташований у м. Харків. Фітнес-клуб діє на підставі чинного законодавства України та пропонує надання послуг у сфері спорту, а саме проведення тренувань з актуальних видів фітнесу та додаткові послуги у вигляді СПА процедур. Заклад заснований 1 квітня 2011 року у м. Харків. Діяльність фітнес-клубу «Малібу» регламентована Законом України «Про підприємницьку діяльність» та «Про фізичну культуру та спорт», а саме розділом 2 ст.9, де зазначається, що спортивні клуби є закладами фізичної культури і спорту, які забезпечують розвиток визначених напрямів фізичної культури і спорту, видів спорту, здійснюють фізкультурно-оздоровчу та/або спортивну діяльність, надають фізкультурно-спортивні послуги. Спортивні клуби діють на підставі статуту (положення) та реєструються у встановленому

порядку» [2]. З 2015 р. бере участь у опитуванні споживачів за звання «Народний бренд», де, станом на 2016 р., посідає друге місце. Основними конкурентами виступають: фітнес клубу «Феромон», «Авокадо», «Сафари», танцювальний клуб «Stardance», за наступними параметрами: близькість місцезнаходження; цінова політика; суміжність послуг, що пропонуються; використання однакових чи схожих способів просування. Визначення цільової аудиторії є основним аспектом ефективної діяльності клубу. Цільова аудиторія «Малібубу» – це жінки 17-45 років та діти (до 16 р.). На рис. 1 зображено аналіз вікового складу клієнтів клубу за березень –травень 2017 рік .

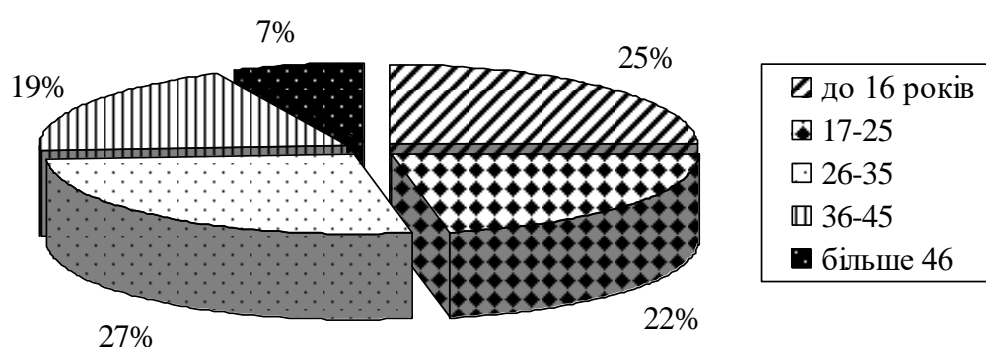

Рис. 1. Характеристика вікових параметрів наявних споживачів

На дорослі групи припадає 66% усіх на тренувань, тоді як на дитячі- 34%. Чоловіки поки не є пріоритетними споживачами клубу, оскільки сьогоднішня тенденція визначає групові заняття з фітнесу як суто жіночий напрямок і не набуває популярності у нашій країні. Тому, українці обирають силові та кардіо навантаження у тренажерних залах та басейнах. У фітнес-клубах «Малібубу» чоловіки мають можливість займатися у групах з статичних напрямків: йога та пілатес.

Фітнес-центр проводить активну політику щодо залучення споживачів до занять в загальних групах певного виду спортивного навантаження. Це дає змогу більш ефективніше проводити силові класи вищого рівня, конкурувати у цьому сегменті з тренажерними залами. Отже, основними цільовими сегментами є наступні групи споживачів: діти до 14 років (оздоровча група). Напрямки: дитячий фітнес, східні танці, УШУ (1 рівень); діти до 14 років (спортивна група). Напрямки: дитячий спорт (спортивна аеробіка та акробатика), ушу (старша група), жінки 23-60 років (особи з активною життєвою позицією). Напрями: усі види інтенсивних та статичних тренувань; жінки 16-60 років (особи з проблемами зі здоров'ям чи нестабільним графіком роботи, для яких

індивідуально підбираються тренування на графік персональних тренувань); студенти та школярі 16-22 роки.

Розглядаючи та аналізуючи діяльність фітнес-клубу необхідно проведено характеристику ефективності формування елементів комплексу маркетингу. У даному питанні розглянуто процес формування елементів комплексу маркетингу фітнес-клубу «Малібу» та їх реалізації; надано оцінку маркетингової діяльності організації на основі звітних результатів за 4-ий квартал 2017 року. Для цього також використано модель 7P, яка представлена на рис.2.

Рис.2. Модель 7P фітнес-клубу «Малібу»

I. Послуга фітнес-клубу «Малібу» пропонує групові, персональні тренування та інші послуги для двох вікових категорій (дорослих та дітей), кожні з яких мають свою особливості: велика кількість класів (тренувань) найбільш популярного виду фітнесу – аеробіки. Тренування проводяться як в обідні, так і в вечірні години; в будні та вихідні дні. Споживачі мають змогу обрати ту групу, яка підходить їм за часом проведення; напрямки тренувань для дітей: ушу та спортивна акробатика; індивідуальний підхід дієтолога та тренерів, що спеціалізуються на програмах жироспалювання (передбачається постійний контакт зі споживачем через соціальні мережі та телефон), безкоштовні консультації, написання персональних програм та складання режиму харчування.

Також в межах продуктового портфеля діють наступні напрями для певних

сегментів: жироспалююча програма для осіб з надлишковою вагою. Додатково проводяться заміри тіла та ваги, консультація в online режимі, розбір харчування та складання персональної дієти; є закритою та набір проводиться раз у сезон. Студентська група «Student fitness» для студентів стаціонарної та заочної форми навчання. Заняття проводяться у післяобідній час з високою інтенсивністю (інтервальний фітнес). Група є відкритою. Оздоровча програма для воїнів АТО «Здорова спина».

II. Ціна та цінова політика «Малібубу» передбачає встановлення цін на абонементи (6, 8 та 12 занять; персональні заняття) і додаткові послуги (сауна-бочка, масаж, консультація дієтолога). Слід відмітити, що при використанні дорослого абонементу, споживач значно економить у вартості з розрахунку на одне заняття. Оскільки ціна одного (разового тренування) – 80 грн.; при купівлі абонементу на 8 занять, ціна тренування становитиме – 31,25 грн.; на 12 – 25 грн. Також споживач має право відвідувати різні види класів (йога, аеробіка, пілатес) та формувати власний графік занять, завдяки тому, що встановлюється одна ціна на різні види занять.

III. Місце розташування фітнес-клубу «Малібубу» має у наявності 9 клуби в різних територіальних точках міста Харкова, а також у таких містах, як: Київ, Львів, Одеса, Краматорськ, Чернігов, Южноукраїнськ, Калуш, Чугуїв. Також діє web-сайт клубу: <http://www.malibu-sport.com.ua/kharkiv/> та офіційні сторінки у соціальній мережі Facebook.

IV. Просування. Просування послуг полягає у рекламі у соціальних мережах; реклама на радіо; стимулювання збуту (постійні знижки та акції); участь у тематичних заходах та акціях.

V. Персонал. Керівництво фітнес-клубу «Малібубу» вимагає від своїх працівників (тренерів) наявність сертифікату, що дозволяє останнім офіційно проводити тренування. Персонал будь-якого фітнес центру безперечно відіграє чи не найважливішу роль. Адже, саме персонал безпосередньо продукує та доносить послугу до споживача; піднімає або ж, навпаки, опускає рейтинг клубу; впливає на рівень попиту та формує показник якості наданої послуги. Персонал включає: тренерський склад (14 чоловік); адміністратор (4 людини); масажист (2 особи) та дієтолог; практикується робота тренерів з 2-ома і більше групами та класами.

VI. Процес купівлі. Процес має певний алгоритм та передбачає послідовність наступних кроків: 1. Споживач відвідує фітнес-клуб або зв'язується з адміністрацією по телефону чи у мережі Інтернет. 2. Адміністратор зустрічає відвідувача, інформує щодо переліку послуг, котрі надає центр; графіку занять; вартість та актуальні акції та пропозиції (найчастіше пропонується разове-пробне заняття). Також, за вимогою

споживача, адміністратор проводить первинну консультацію щодо процесу тренувань та розробляє індивідуальний графік відвідувань. Дані про споживача одразу заносяться у журнал відвідувань, де вказується: прізвище та ім'я, номер мобільного та тип купленого абонементу (чи разового заняття). Інформація зберігається та оновлюється впродовж дії персональної картки.

3. Споживач отримує ключ від індивідуальної шафи, де зберігаються речі. За утримання ключа або його втрату, споживач сплачує відшкодування.

4. Перед тренуванням тренер знайомиться зі споживачем, проводить інструктаж по техніці виконання вправ і специфіці класу загалом. Основна увага приділяється таким питанням, як: рівень підготовки, наявність захворювань чи протипоказань, мета занять.

5. Після закінчення заняття (тренування) клієнт має можливість купити абонемент (в залежності від кількості занять в місяць). В картці абонементу вказується ім'я та прізвище, строк дії абонементу, та відмічається кожне відвідуване заняття. Дозволяється пропуск одного тренування в місяць. У разі форс-мажорних обставин, споживач клубу має право «заморозити» абонемент терміном до двох тижнів або, в випадку хвороби – попередньо попередити адміністрацію та надати довідку з медичного закладу. За простій абонементу гроші не повертаються у всіх випадках. Тому, для того, щоб уникнути конфліктів та невирішених питань перед купівлею абонементу адміністратор повинен попередити про те, що абонемент дійсний 30 календарних днів, а пропущені заняття можуть відроблятися на будь-якому іншому тренуванні.

VII. Обслуговування. Фітнес-клуб має у наявності: - 2 великих зали, площею 80 кв м. кожний, та один зал – 45 кв. м. Оформлені у світлі кольори (оранжевий, жовтий та зелений) - персональні шафи (в загальному 110 одиниць) - санвузли (3 од.) та душові кабінки (10 од.) - обладнання, що включає наявність: 3 медіа центри; 110 матів; 44 пари гантелей (25 пар з вагою 1 кг., 12 пар з вагою 1.5 кг., 7 пар по 2 кг.); 35 бодібарів; 30 фітболів; 45 степ платформ) - холодильні камери з бутильованою негазованою водою, об'ємом 0,5; 1 та 1,5 л. Первинне обслуговування клієнтів здійснюється у стійки рецепції. Фітнес-клуб «Малібу» 1.0 додатково надає у розпорядження комфортну кімнату відпочинку (яка водночас є місцем для очікування) та масажний кабінет, що включає: два масажних ліжка; стійка з матеріалами для виконання процедур роздягальня; сауна бочка.

Висновки. Результати проведених досліджень визначили основні сучасні тенденції сфери фітнесу-індустрії в Україні, що включають: орієнтацію на середній клас, перевага локальних фітнес-клубів, що спеціалізуються на проведенні різноманітних тренувань, зростання ролі Інтернет-маркетингу в наданні послуг, поступове переймання зарубіжного

досвіду у специфіці підходів до споживача. У роботі також наведено основні етапи розвитку даної галузі: від радянських фізкультурно-оздоровчих центрів – до сучасних фітнес-клубів. Зазначено, що незважаючи на значні резерви, ринок фітнес-індустрії просідає, що пов'язано з економічною ситуацією в Україні. Також досліджено регіональний аспект діяльності фітнес-клубів на прикладі м. Харкова та виявлено основні тенденції щодо відсоткової переваги тренажерних залів у питомій вазі організацій, що надають послуги тренувань.

Список використаної літератури

1. Зінюк А. В. Роль сучасних мас-медіа в популяризації масового спорту та здорового способу життя // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. Соціологія і політичні науки. Одеса, 2013. Т.18. Вип.2(18). Ч.1. С. 260-266.
2. Имас Е.В., Мичуда Ю.П., Ярмолюк Е.В. Маркетинг в спорте: теория и практика: монография. К.: НУФВСУ, изд-во «Олимп. лит.», 2015. – 228 с.
3. Литвин А.Т. Ценообразование спортивно-оздоровительных услуг как составная часть эффективного маркетинга. // Физическое воспитание студентов творческих специальностей. Харьков, 2002. -№ 3. С. 3-8.
4. Мичуда А.В., Мичуда Ю.П. Особенности конкуренции в сфере бизнес-фитнеса. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. Харків, 2002. № 25. С. 56-75.
5. Серета Н.В. Особливості маркетингової стратегії фізкультурно-спортивних організацій з неолімпійських видів спорту // Фізична культура, спорт та здоров'я: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції, (Харків, 10–12 грудня 2014 р.) [Електронний ресурс]. Харків: ХДАФК, 2014. – С. 257-259. – Режим доступу: http://hdafk.kharkov.ua/docs/konferences/konf_10_12_2014.pdf
6. Стадник С.А., Серета Н.В. Маркетинговий аналіз конкурентоспособності фітнес-клубов в горoде Харьковe // Слобожанський науково-спортивний вісник: [наук.-теорет.журн.]. Харків: ХДАФК, 2016. №6 (56). С. 120-124.
7. Степанова О.Н. Методика оценки конкурентоспособности физкультурно-спортивных услуг // Теория и практика физической культуры. 2004. №11. С. 63.

Інформаційне повідомлення

VIII регіональна науково-практична Інтернет-конференція з міжнародною участю «Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту»

Шановні колеги!

Запрошуємо Вас взяти участь у роботі науково-практичної Інтернет-конференції «Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту». До участі у конференції запрошуються науковці, аспіранти, магістранти, студенти, викладачі ЗВО, керівники та тренери спортивних шкіл, практичні фахівці сфери фізичної культури і спорту.

Мета конференції – обговорення проблем та перспектив стратегічного управління розвитком галузі «Фізична культура і спорт».

ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

1. Менеджмент та маркетинг фізкультурно-спортивних організацій.
2. Інноваційно-педагогічні технології управління професійною освітою у сфері фізичної культури і спорту.
3. Проблеми та перспективи управління олімпійським, паралімпійським, неолімпійським рухом та професійним спортом.
4. Філософія, психологія, соціологія, історія та право фізичної культури і спорту.
5. Організація підприємницької діяльності у сфері фізичної культури та спорту.

ДО ДРУКУ ПРИЙМАЮТЬСЯ СТАТТІ ОБСЯГОМ 5-6 СТОРІНОК УКРАЇНСЬКОЮ, АБО АНГЛІЙСЬКОЮ МОВАМИ.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ СТРУКТУРА:

НАПРЯМ КОНФЕРЕНЦІЇ:

ПРІЗВИЩА, ІНІЦІАЛИ АВТОРІВ із зазначенням учених ступенів і вчених звань.

Місце роботи або навчання (назва установи чи організації, місто). Назва країни (для іноземних авторів).

Прізвище, ініціали, вчене звання, науковий ступень наукового керівника.

Назва статті.

Анотація (мовою статті). 2–3 рядки.

Ключові слова: 5-6 слів.

Вступ. Постановка проблеми у загальному вигляді. Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Мета дослідження. Завдання дослідження.

Матеріал і методи дослідження.

Результати дослідження та їх обговорення. Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Результати досліджень з обов'язковою статистичною обробкою даних необхідно представляти у вигляді таблиць, графіків, різних діаграм. Дані, які представляються в таблицях, мають бути суттєвими, повними, порівнянними, достовірними. Заголовок таблиці, назва графіка або діаграми повинні відповідати їх змісту. Переказувати словами дані приведені в таблицях і графіках неприпустимо. Отримані результати дослідження мають бути обов'язково проаналізовані.

Висновки з даного дослідження.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Список використаної літератури (до 5 літературних джерел).

ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ:

Об'єм – 5-6 сторінок. Шрифт – Times New Roman 14, текст таблиць – Times New Roman 12.
Поля сторінки: справа, зліва, зверху та знизу 20 мм, орієнтація сторінки – книжкова, міжрядковий інтервал – 1,5.

Формули, таблиці, ілюстрації, посилання на них та на використані літературні джерела необхідно надавати і оформлювати відповідно до вимог державних стандартів. Формули повинні бути набраними в редакторі формул MS Equation.

Рисунки та графіки повинні бути виконані в форматі jpeg, якісно, з можливістю їх редагування. Для всіх об'єктів повинно бути встановлено розміщення «в тексті».

Автори відповідають за точність викладених фактів, цитат, статистичних даних, географічних назв, власних імен.

Адреса організаційного комітету Інтернет-конференції

Кафедра менеджменту фізичної культури ХДАФК
Україна, 61058, м. Харків, вул. Клочківська, 99, аудиторія 206.
Тел. для довідок:
Бондар Анастасія Сергіївна – 067-775-72-78

Оргкомітет бажає творчих успіхів!

